

AA 230

21/10 - 1875



Jobi Ludolfi

IOBI LUDOLFI

DISSERTATIO
DE

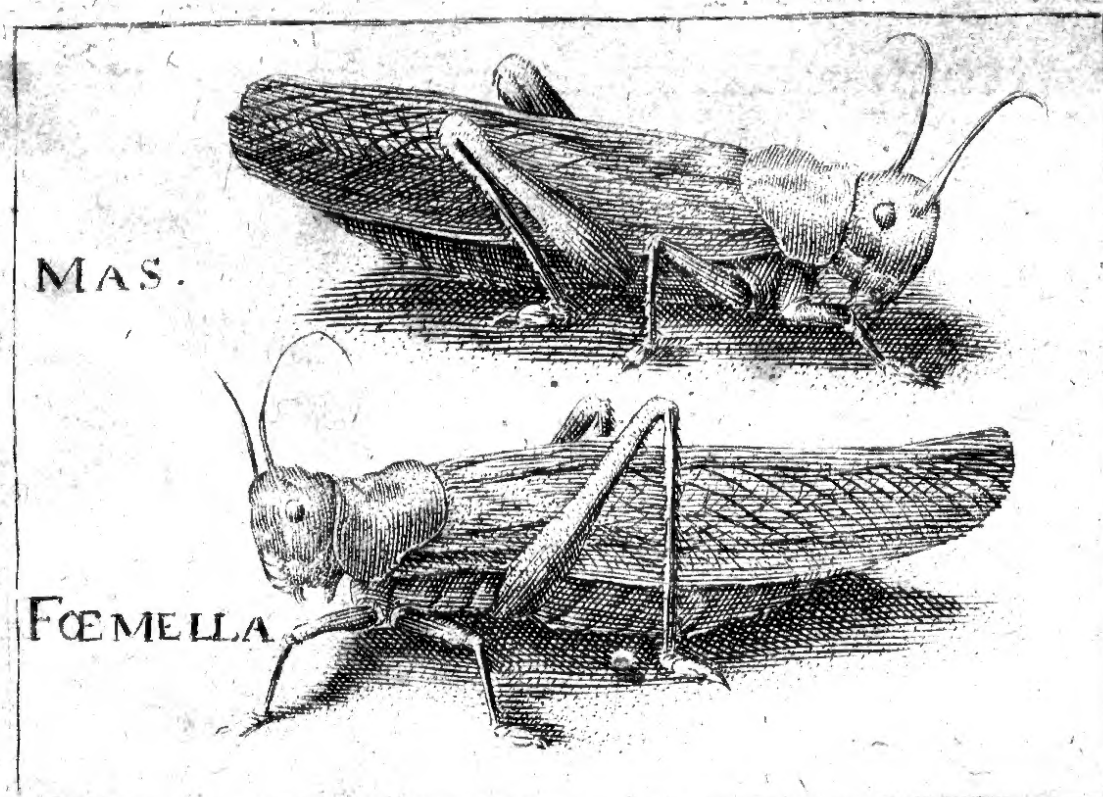
LOCUSTIS

Anno praterito immensa copia in Germania visis,

CUM

DIATRIBA,

Qua sententia autoris nova de שליו Selavis, sive locustis, cibo Israëlitarum in deserto, defenditur, & argumentis contrariis viri docti respondetur.



FRANCOFVRTI AD MOENVVM,
Sumptibus JOHANNIS DAVIDIS ZUNNERI.

Typis MARTINI JACQUETI.

ANNO clō. lōc. xciv.

1694

In hoc opusculo continentur post
præfationem

Catalogus autorum allegatorum cum epicrisi.

Loca Scripturæ notabiliter exposita.

Dissertatio ipsa de Locustis pag. 1.

Diatriba cum oppositionibus & responsionibus de Sela vis seu locustis Israelitarum in deserto. p. 21.

Index primus rerum & verborum. p. 77.

Index secundus nominum propriorum. p. 83.

Index tertius vocabulorum Hebraicorum. p. 85.

Index quartus vocabulorum vernaculorum. p. 86.

Anacephalaosis conspectum totius operis lectoribus proponens. p. 87.

❖ (o) ❖
P R Æ F A T I O
AUTORIS AD LECTOREM.

Primam operis nostri Æthiopici
appendicem anno præterlapso vulgavimus,
 quæ recentissimam de regno *Habessinia* re-
 lationem continebat, ac ob id connexionem
 cum *Historia Æthiopica* jure suo postulabat.
 Quod autem *Dissertatio* hæc de locustis *ap-
 pendix altera* inscribatur, Benevole Lector!

noli mirari. Gravissima ista *plaga*, bello & peste nonnunquam
 pejor, *Æthiopia* nostræ *epidemia* est, quâ magis, quàm ullâ aliâ affli-
 gitur. Quamobrem in *Historia* nostra illiusque *Commentario*
 de hoc insecto amplè locuti sumus.

Dum verò materiam istam tractarem, incidi in locum *Porphy-
 rii Pythagorici* *ὁ ἐὶ δ' ἀποχῆς ἐμψύχων* de abstinentia ab animatis; qui
 scribit: : *Exercitum in Africa fame laborantem supervenientibus
 locustis servatum fuisse.* Hinc subiit animum meum conjectura,
 idem *Israelitis* accidisse: & *שׁלִימ* *Selavas* *Exod.* 16. 13. & *Num.* xi.
 31. quibus *Israëlitæ* in deserto miraculosè à Deo pasti fuerant, non
 esse *coturnices* *Josephi*, (quem omnes vernaculæ secutæ sunt) sed
Locustas, in has enim omnes textûs circumstantias optimè: in illas
 verò minus bene quadrare. Neque enim *coturnices* in tam inef-
 fabili copia à ventis cogi & congregari poterant, ut ferè *duos cubi-
 tos* soli in tanto terræ spatio opplerent, & tamen per *triginta sex ho-
 ras* vivæ manerent: multò minùs ita ab *Israëlitis* tractari, ut in tam
 calido climate sine putrefactione circumcirca castra expanderen-
 tur, quò ad cibum idoneæ fierent.

In qua sententia eò magis confirmabar, cum viderem antiquis-
 simorum interpretum variationem, dum alii *ortygometras*, *phasia-*
nos alii redderent, alii vocabulum planè non exponerent, *hodierni*
 verò *Judei* inter se prorsus dissentirent. Ex quo firmiter colli-
 gebam, veram illius significationem, ut aliorum plurimorum, in
captivitate Babylonica deperditam fuisse, adeoque locum conje-
 cturæ dari. Quæ cuncta in *Commentario ad Historiam* meam
Æthiopica Lib. i. N°. xcvi. latè persecutus sum, nec non in hac ap-
 pendice *Part. II. cap. i.* summatim docui, meamque sententiam
 variis rationibus ac argumentis stabilivi.

Quum ista jam ante triennium in publicum emanassent, nec ul-
 lum de nova hac expositione judicium publicè compareret, *Vir*
 quidam *amplissimus atque clarissimus taliumque peritissimus* (qui
 ut liberiora relinquerentur lectoribus judicia, nominari noluit)
 hortatu alterius amici *DISQUISITOINEM* conscripsit pro defenden-

da veteri & impugnanda nova mea sententia, mecumque privatum communicavit. Gratulabar mihi, repertum fuisse, qui argumenta mea expendere, & quicquid in contrarium dici posset, ex sua vel aliorum mente, sive magni sive parvi momenti, congerere voluerit. Sic enim occasio mihi data fuit, omnibus illis dubiis respondendi, atque mentem meam uberius declarandi. Igitur cum anno superiore singulari quasi fato contigisset, ut *insecta* illa, de quibus tot verba feceram, ipse oculis meis contueri, manibus palpare, atque etiam ceu esu bona gustare potuerim, decrevi non solum brevem *Locustarum* historiam, sed etiam hac occasione *Disquisitionem* illam amicam cum *animadversionibus* & *exceptionibus* meis simul in lucem edere; Ut si cuidam eadem vel similia argumenta in mentem venerint, hinc paratas reperiat responsiones. Has verò, priusquam ederentur, ad virum supra laudatum misi, ut si eas probaret, vel amplius quid monere vellet, id mihi tempestivè significaret. Igitur instantias defendendæ suæ & refellendæ meæ sententiæ *replicæ* loco largè composuit, & ad me misit: easque si edere vellem, contrahendi potestatem mihi fecit. Accepi conditionem, & quæcunq; theses meas impetere videbantur, responsionibus meis subjeci, atque censuram meam loco *duplicæ* superaddidi, nihil studio omittens, quod aliquo modo ad elucidationem hujus causæ facere putarem. Si verò alicui objectiones mihi factæ nimis concisè propositæ videantur, illas sine mora integras proferam, si cui libuerit dubiorum suorum capita mecum amicè conferre. Cum enim istud problema neque de *fide* neque de *moribus* agat, libertatem sentiendi, quam mihi summi, unicuique facile permittere poterò, quò veritas decedente paulatim ex animis hominum inveteratâ opinione, tandem elucescat.

Cæterum non mirabitur studiosus Lector, ex unico hoc Scripturæ loco tot *questiones* totque *controversias* formari: imò tot schedas impleri potuisse. Ita enim comparatus est, ut si duorum dicti loci commatum verba pensiculatè expendere, & probabiliter explicare velis, sat negotii habeas, ut è vadis emergas, & in portu pedem ponas. Id verò Deo propitio nos tandem assecutos esse speramus; quare non pigeat Lectorem aliquid temporis huic disputationi impendere, ut maturum iudicium ferre possit, utra conjectura probabilior & textui convenientior sit: Num *Iosephi*, qui *שלש* Selav *coturnicem* reddidit an mea, qui *Locustas* intelligi arbitratus sum.

Præterea animadvertet studiosus Lector, nos data occasione de autoribus à nobis allegatis libere judicare: eosque, ubi fortè hallucinati, vel librorum negligentia corrupti fuerint, declarare vel emendare; id enim literatis placere novimus. Quapropter *catalogum autorum* quibus usi sumus hic statim subungere volumus. Post quem reperiet Lector loca *S. Scripturæ* à nobis *exposita*: neque nobis vitio vertet, si in locis, (ut ita dicam *αἰτιαφάγοις*) neque *fidem* neque *mores* tangentibus à communi interpretatione nonnunquam recedamus, eaq; ubi *librarii* in describendo fortè negligentiores fuerunt, pristinae integritati restituere conati simus. Quâ enim reverentiâ & studio erga *S.*

textum feramur, studiosus Lector ex iis, quæ P. II. c. 23. §. 9. & seq. diximus, cognoscere poterit.



CATALOGUS

AUTORUM IN HOC OPERE ALLEGATORUM

indicatis locis ubi quisque laudatur, vel notatur aut
emendatur.

Ratio quærendi eadem est ac infra in Indicibus.

A.

- Abarbanel*, Rabbinus celebris לרמב"ם malè putat
esse speciem avis magna. 2. 9. 1.
Aben Ezra errat circa vocabulum אביס. 2.
30. 6.
Alachphasi Arabs à *Bocharto* citatus.
Albertus Magnus *Ortygometram* ineptè exponit.
2. 62. f.
ALDROVANDUS *Plinium* improvidè citat. 1. 10.
3. de insectis notatur. 1. 23. 1.
Locustas malè facit insecta κολλοπτερος. 1. 25. 3.
Selencides aves immeritò pro fictis habet. 1.
31. 4.
Alvarez. [Francis.] *Itinerarium Æthiopicum*.
Ananias, Rabb. Fezensis Maurus. 1. 6. 7. docuit
præparare locustas. 8. 4.
Angelus à *S. Joseph* in gazophylacio Persico *Se-*
leucides aves describit. 1. 31. 6. notatur. 32. 4. & 5.
Annales Francorum auctoris incerti bonam vari-
am lectionem exhibent. 1. 16. 3. & 17. 1. lit. q.
Archimedis hypothesis de computatione circuli.
2. 45. 6
Arias Montanus laudatur. 2. 24. 5. & 77. 3.
Aristotelis locus δ'εργς pro ε'εργς emendatur. 1.
21. 6. alas avium & insectorum rectè distin-
guit. 2. 27. 11.
Assariph Arabs à *Bocharto* citatus.
Aventinus in annalibus *Bojorum* notatur quia
descriptione locustarum *Plinii* pro historia uti-
tur. 1. 18. 1. & 19. 2. de ejus opere *Germani-*
co judicium ib. 18. 2. & 19. 5.
Augustinus de Civ. Dei emendatus. 1. 13. 4. & seq.
ejus de *ortygometra* judicium 2. 63. 6.
Autor anonymus Bibliothecæ universalis com-
mendatur. 1. 7. 4.
Autor anonymus libelli l'Esclave religieux lauda-
tur. 1. 7. 4.
AUTORIS encomium 2. 3. 1. ab eo modestè recu-
satum. 4. 1.
AUTOR DISQUISITIONIS studium veritatis pro-
fitetur. 2. 5. 4. & 6. 3.
in Præfatione & alibi laudatur ob diligens ex-
amen problematis de Locustis.
Autor paralipomenon ad *Chronicon* Abb. *Ur-*
sperg. mirè describit *Locustas*. 1. 20. 2.
Autor mirabilium inter opera *Augustini* taxatur
ignorantiæ vel dubitationis. 2. 69. 2.

B.

- B**aal-batturim circa *Selavas* ineptit. 2. 18. 2.
BERNARDUS [Eduard.] *Oxonien.* Profess.
meritissimus, cujus tractatus de mensuris
concavis antiquorum *Pocokii* *Commen-*
tario annexus laudatur. 2. 57. 4.

- Beza* vir judicii acerrimi. 2. 7. 5. laudatur ob locum
bene versum in *Nov. Testam.* 2. 77. 3.
Bibliorum versiones, vid. *Versio*.
Sigmund von Bircken *Spiegel der Ehren des*
Hauses Desterreich.
BOCHARTUS [Sam.] 2. 57. 4. passim laudatur.
1. 23. 6. Primus docuit quid sit *Hippopotamus*.
2. 7. 5. In nonnullis hallucinatus est, veluti in
particula לרמב"ם Quin imò : Imò etiam. 87.
5. & in descriptione *Ortygometra*. 68. *Hiero-*
nymi versionem cum *vulgata* confundere vi-
detur. 69. non curavit *Masorethas*, eorumque
punctuationem. 70. 4. Multa animalium no-
mina, usque ad sua tempora ignorata, expo-
suit. 2. 72. 5. p.
Bonfinius de rebus Hungaricis.
Brunnerus [Andr.] laudatur : & notatur ob senas
alas quas *Locustis* tribuit. 1. 17. 1.
Budans de asse.

C.

- C**Adamustus navigationum Scriptor.
Calvisius in opere *Chronologico* notatur.
1. 19. 7.
Cardanus de subtilitate refutatur. 1. 23. 11. deride-
tur à *Scaligero*. 34. 1.
Castalio [Sebast.] peccat in expositione vocis
לרמב"ם 2. 29. 3. Laudatur ob suum tùm, tùm. Ib.
& 106. 5. & quod *Annos* rectè exposuerit. 77. 3.
Ejus *Versio Bibliorum* notatur. 1. 24. 1.
Chaldaus *Interpres*. Vid. *Versio*.
Chassanans [Barthol.] processum locustarum mi-
serè instruxit. 1. 30. 4.
Chulin, vel *Cholin*, tractatus *Talmudicus*.
Chrysothomus variam lectionem *Gen.* 1. 26. habet.
2. 23. 5.
Cisnerus editor *Aventini* *Annal. Bojorum*.
Clenardi *Epistolæ*.
CLERICUS [Joh.] *Commentator Geneseos* soler-
tissimus, variam lectionem trepidè proponit.
2. 23. 9. כנף כנף rectè reddit volatile alatum.
24. 5. insecta volatilia sub כנף כנף intelligi re-
ctè censet. 27. 5.
Complutensis *Bibliorum* editio *Gen.* 1. 26. variam
lectionem habet. 2. 23. 4.
CUPERUS [Gisbertus] laudatur.

D.

- D**Apperi [Ol.] *Descriptio Africae*.
Deodatus, vir judicii acerrimi. 2. 7. 5. secun-
dum *Bochartum* P. II. Lib. V. c. 15. p. 754. Itali
Diodato, *Interpres Bibliorum Italicus*.
Diaconus [Paul.]
Diadorus Siculus.

CATALOGUS AUTORUM.

E.

E *Piphanus* notatur à *Villalpando* tanquam mendis scatens. 2. 58.6. Explicat *תנ"ך* per elevationem, sine fundamento *ib.* 7.

Eupolemus de mensuris agit. 2. 55. 2.

Eutropius emendatur. 1. 13. 4.

F.

F *Agus* in exposit. *Gen.* 1. 26. notatur. 2. 23. 7. *Freinsheimius* in supplemento *Liviano* notatur. 1. 13. 9.

G.

G *Aza* [Theod.]

Gemara. i. e. Textus Talmudicus.

Gesnerus [Conrad.] diligens animalium investigator describit *ortygometram*. 2. 65.

Glassius [Sal.] in *Philologia Sacra*.

Grati [Hieron.] *Consilia*.

Grotius [Hugo] summopere laudat *Villalpandum* 2. 58. 3. ejusdem de *ortygometra* judicium. 63. 8.

Grsepsius [Stanislaus] Polonus ob varium variantes monetas & mensuras conciliandi modum perstringitur. 2. 55. per tot. *Sex cori* species facit 56. 2. Ejusdem temeritas in computatione annorum 57. 1. Spernitur ab Eruditis. *Ib.* 3. semel tamen contra *Villalpandum* defenditur. 58. 4.

Grünhut [David] vid. *Rabbini*.

H.

Harduinus doctissimus & solertissimus *Plinii* editor; passim laudatur.

Hebenstreit [Joh. Paul.] Professor *Jenensis* meritisissimus. 1. 30. 3. b.

Heideggerus [Joh. Heinr.] descriptionem *ortygometrae* ex *Helvetia* misit. 2. 66. 1. o.

Hesychii etymologia vocis *ὀρυγομήτης* elumbis. 2. 67. 1. seqq.

Hieronymi versio cum *Vulgata* non confundenda. 2. 69. 1. Nulli libri apocryphi ab eo versi. *ibid.*

Hottingerus [Joh. Heinr.] *Grsepsium* allegat, non probat. 2. 57. 5.

I.

I *Archi* [R. Sal.] alias *Raschi*, fallitur, sub *לעף* locustas referens. 2. 30. 6.

Interpres Hagiographorum Chaldaicus. vid. *Ver-*

sio. *Interpretes* qui loca *Gen.* VII. 14. & 1. *Cor.* 15. 39. rectè reddiderunt. 2. 26. 5. & 77. 3.

Interpretes LXX. ut vulgo vocantur, in multis scripturae locis, ob linguam *Hebraicam* in captivitate *Babylonica* amissam, hallucinati sunt. 2. 7. 2. ex gr. *לעף* *Selavam* *Ortygometram* reddiderunt, paucis assentientibus. Vide c. 14. 2. h.

Interpretes circa vocem *לעף* *Expandit* mirè discordant. 2. 106. qui trajectum *Selavarum* trans mare statuunt. 41. 4.

Jonathan Ben Uziel in paraphrasi sua *Chaldaica* *Selavas* exponit *Phasianos*. 2. 9. 1. & *volatuum* earum *bicubitalem* in & circum castra finxit. 2. 8. 2. Quem secutus est *Philo* & alii. *ibid.* 1. & 9. 4. & 38. 5. Paraphrasis ejus notatur. 45. 4. *Locustas* *salsas* è *vasis* *avolavisse* nugatur. 87. 4. 5.

Jonstonus [Joh.] notatur. 1. 26. 1.

Josephus primus fuit qui *לעף* *Selavam* *coturnicem* reddidit. 2. 1. 4. & 9. 2. atq; sic à præcedentibus interpretibus discordat. 71. 2. 3. & 73. 2. ex conjecturâ, nullo alio fundamento fretus. 75. 2. *Dationem Selavarum* quidem refert. 38. 5. sed de *expansione* earum silet. 8. 3. De *coturnicibus* improprie & obscure loquitur. 40. 4. In numeris à S. Scriptura sæpe discrepat, & quo pacto id factum fuerit. 55. 5. ideo mendosus existimatur notante *Villalpando*. 9. & 58. 1.

L.

L *Apide* [Cornel.] de alis volatilium parum acurate differit. 2. 33. 6.

Legati Regis Mauritania de *Locusta* in *Commentario* depicta judicium. 1. 6. 7.

Legenda Sanctorum de abactis *Locustis* 1. 30. 8.

Leo Africanus Latine minus bene redditus. 1. 2. 4. b.

Livius.

Longolius [Gyb.] describit *Ortygometram* 2. 65. 1.

Ludolfi [Jobi] *Historia Æthiopica* & ad illam *Commentarius*, in quo *Diatriba de Locustis*, hujus *Dissertationis* basis. 1. 1. 3. & 2. 1. 1. V. *Autor*.

M.

R. M *Aimonidis* & *Salomonis* ingenua confessio ignorantiae in rarioribus vocabulis *Linguae Hebraeae*. 1. 23. 4. & 2. 7. 2.

Majolus [Simon] *Plinium* malè intellexit. 1. 26. 6.

Malvenda nugamentum de *Selavarum* conservatione in caveis. 2. 52. 2. & 106. 4.

Marcellus Virgilius in *Dioscoridem* variè describit *Locustas*. 1. 23. 1. & 25. 3.

MASORETHÆ XIV. locis *לעף* ei pro *לעף* non mendoso, legendum esse censent. 1. 24. 2.

Menochius [Joh. Steph.] de *Republ. Hebraeorum*.

Mercerus malè exponit *לעף* *aviculam*. 2. 21. lit. i.

Mortagne de Roussillon laudatur. 1. 13. 11. 8.

Myndius [Alexand.] descripsit *Ortygometram*. 2. 63. 7.

N.

N *Enhofii* *Historia Legationis Batavicae* in regnum *Sinarum*.

Noldius scriptor particularum *Hebraicarum* diligentissimus. 2. 37. 5.

O.

O *Bsequens* [Jul.] emendatur. 1. 13. 4.

Olearius [Adam] in museo *Gottorfiano* malè depictam habet *Locustam*. 1. 25. 7.

Orosi rectè habet *octoginta* pro *octingenta*. 1. 13. 5.

P.

P *AGNINUS* & *ARIAS MONTANUS* *לעף* rectè reddiderunt *volatile alatum*. 2. 24. 5.

Paulus Diaconus, vel potius *Warnefridus*.

Phanodemus.

Philo de *ortygometris* exponitur. 2. 8. 2. earum *expansionem* omisit. 3.

Piacenza [Francis.] *Italus*. *L'Egeo redivivo*, seu *descriptio Insularum maris Ægei*.

Piscator in expositione *Gen.* 1. 26. notatur. 2. 23. 7.

CATALOGUS AUTORUM.

PLINIUS operibus suis immortalis est, ideò excusatur & defenditur. 1. 10. 3. quod pluribus factum in *Comentario*, & quidem in *Catal. autorum V. Plinius*.

Plinius junior in epist. ad *Macrum*. 1. 10. 3.

POLI Synopsis *Bibliorum* passim citatur.

PONTIFICALE ROMANUM nihil de excommunicatione *locustarum* habet. 1. 30. 7.

Porphyrius de abstinentia ab animatis præcipuam occasionem auctori nostro dedit *Selavas* de *locustis* exponendi.

R.

RABBINI ignorantiam suam in expositione difficiliorum vocabulorum fatentur. 1. 23.

4. & 2. 7. 2. eorum error circa vocabulum צפור 30. 6. corrigunt audacter *textum* in vocab. שחט

Num. 11. 32. & 106. 7. tam in *Talmude* 8. quàm in *Gemara* 9. Vid. *Samaritani*.

Samuel Sacerdos à *Schotten* &

Simeon, *Jacobi Fil. Hierosolymitanus*, respondent ad quæstionem: ubi *Moses* in historia creationis & diluvii insectorum volatilium mentionem fecerit 2. 31. 3. hujus relatio de locustis *Palæstinæ*. 1. 12. per tot.

David Grünhut / *Rab. Francof.* de maculatione in avibus necessaria testatur. 2. 102. 3.

Reginonis annales malè tribuunt *locustis* fena alarum remigia. 1. 16. 5.

Reinesius [Thom.] in *Syntagmate Inscript. antiquarum*. 1. 13. 10.

S.

SALMASIUS *ortygometram* à *coturnice* prorsus distinguit 2. 63. 8. seqq.

R. Salomon. Vid. *Maimon*.

Samaritani pro שחט Expandit Num. 11. 32. legunt שחט Macavit. 2. 106. 10.

R. Samuel. vid. *Rabbini*.

SCALIGER [Jul. Cas.] Istius in *Historia animal.* Aristotelis παραρρηκτα notatur. 1. 21. 6. contra *Cardanum* improvidè *Plinium* citat. 1. 10. 3. auctores suos non laudat. 1. 32. 7.

Schindlerus [Val.] notatur ob pravè expositam vocem שחט 2. 21. 1. lit. i. laudatur. 89. 2. d.

SEPTUAGINTA INTERPRETES Vid. *Interpretes*.

R. Simeon Vid. *Rabbini*.

Stephanus de *Urbibus*. 2. 88. 2.

Straboni *Rhinocolura* est, urbs *Palæstinæ*. *Ib.*

Surius [Laurent.] de locustis parum accuratè loquitur. 1. 6. 11.

Syrus Interpres insignem variam lectionem Gen. 1. 26. suppeditat. 2. 23. 1. locum. 1. Cor. xv. rectè exponit. 2. 77. 3.

T.

TACITUS.

TALMUD, In tractatu נדרים *Hierosol.* locustis tribuitur caro. 2. 78. 4. Et in tractatu נדרים pro שחט Expandit. Num. xi. 32. legitur שחט Macavit. 2. 106. 8. lit. c. In tractatu תענית de octingentis *Locustarum* generibus fabulantur. 1. 23. 1. in tractatu חולין obscure & ambigüe varias *locustas* describunt. *ibid.* 5.

TARGUM, seu *Chaldaica Interpretatio*. Vid. *Jonathan Ben-Uziel*.

TAVERNIER in itineralio suo *viviparas* facit lo-

custas. 1. 22. 4. Forfan aliud fuit animalculum? *Seleucides* aves describit. 31. 5. nec non *aquam sympatheticam*. *ibid.*

TENZELIUS [W. Ernest.] *Locustas* superioris seculi depictas habet, hornis simillimas. Laudatur 1. 20. 9. e.

Tigurini Aucupes describunt *ortygometram*. 2. 66.

TREMELLIUS ET JUNIUS veteris Testamenti Interpretes notantur, quia *locustarum* species perversè reddiderunt. 1. 23. 8. seq. propter אכל Non pro אכל *Ei*. 24. 1. Malè reddunt אכל אכל 2. 27. 1. seq. Ad verbum שחט Expandere addunt *compositè*, sine causa & fundamento. 2. 109. 3. f.

V.

VARRO [Marcus] 1. 9. 6.

Vatablus in expositione Gen. 1. 26. æstuat. 2. 23. 7.

VERSIONES BIBLIORUM vernaculæ nonnullæ notantur. 2. 26. 3. Ex textu authentico sunt declarandæ. 24. 1. In expositione vocis אכל Occidentales solum *Josephum* & *Vulgatam* sequuntur. 2. 9. 2. In libro *sapientia* non rectè exponunt *ortygometram*. 15. 10. Pleræque veteres in expositione Gen. vii. 14. peccant. 2. 26. 1. seq. aliæ non. *Ibid.* 5. *Levitic.* xi. 20. aliæ perperam. 2. 24. 2. aliæ bene reddunt. *Ibid.* 4. 5. Obiter hoc loco monere voluit Auctor, ut qui imposterum novam *Bibliorum* versionem concinnare voluerint, eam cum rationibus & causis edant. Galli illam vocaturi essent, *Une Version de la Bible raisonnée*.

VERSIO ÆTHIOPICA Gen. 1. 26. variam lectionem habet. 2. 23. 5. Locum Genes. vii. 14. imperfectè reddit. 26. 2.

Arabica ellipsin rectè supplet per او او Vel, sive. 2. 30. 4.

Germanica tautologiam committit. 2. 26. 2.

Aves quadrupedes formavit. 24. 2.

Græca τὸν δ. Ejus nævi. V. Interpretes LXX.

Complutensis variam lectionem habet. 2. 23. 4.

Italica laudatur. 2. 29. 2.

Latina Vulgata vid. *Vulgata*.

Samaritana maculata tradit *Selavas*. 2. 106. 10.

Slavonica, *Græcam* κατὰ πῶδα refert. 2. 26. 2.

Syriaca Gen. 1. 26. notabilem suppeditat variam lectionem. 2. 23. per tot.

VILLALPANDUS meritò perstringit *Græpsium* 2. 58. 1. ejus de *Epiphania* judicium. *ibid.* 6. & *Grotii* de *Villalpando*. 3. passim laudatur; semel tamen notatur. 5.

Virgilius in *Dioscoridem*. Vid. *Marcellus*.

Vives [Lud.] *Augustinum* cum notis edidit. 1. 13. 6. sed *sphalma* non observavit.

Vulgata Gen. 1. 21. & 22. Hebraicum אכל be ne reddi: *Volatile*. At 22. perperam *avem*. 2. 24. 4. Variat in expositione *Ortygometra* & cur? 15. 9. & 69. 1. laudatur. 77. 3. Cum *Hieronymi* versione non est confundenda. 69. 1.

W.

WALTONUS [Brian.] *Bibliorum polyglottorum* editor laudatissimus.

WITSEN [Nicolaus] laudatur. *Ei* debentur *picturæ locustarum*. 1. 23. 7. & pag. 20.

EX.

E X P O S I T I O

Locorum S. Scripturae, quae non uniformiter ab Interpretibus redduntur.

Gen. I. v. 20. שרץ hoc loco significat *immen-*
sam aquatilium copiam, vermium instar,
mixta sese moventium. 2. 22. 3. & 4.

v. 21. עוף כנף *volucris alata & de avibus*
& de insectis volatilibus accipiendum. 2. 22. 3.

v. 24. רמש nil nisi reptilia terrestria de-
notat, quamvis נדמה terra non sit appoli-
tum. *Ibid.* 8. & 20. 7.

v. 26. ובהם הארץ hic חיה *bestia* inter-
ponendum esse variis lectionibus & argu-
menti demonstratur. 2. 23. per tot.

VI. v. 7. עוף השמים *volucris caeli* vel po-
tius *aëris* reddendum, ut etiam *insecta vola-*
talia comprehendantur. 2. 20. 4. & 5.

v. 20. עוף *Volatilia* in genere: & *aves* &
insecta in specie significat. *Ibid.*

VII. v. 14. וכל עוף למינהו כצפור כל כנף
reddendum: *Et omnia volatilia secundum*
species suas [i.e.] omnes aves [& omnia
alia] volatilia. Quae expositio argumen-
tis & auctoritatibus latè defenditur. 2. 25. 3.

v. 15. ויבאו אל-נח אל-התבה שנים
שנים מכל-בשר אשר בו רוח חיים
Et intraverunt ad Nochum in arcam bina
bina de omni carne, in qua spiritus vitalis. &

v. 16. והבאים זכר ונקבה מכל בשר
והבאים זכר ונקבה מכל בשר
& quae intraverunt masculus & foemella
de omni carne intraverunt. Quae loca nul-
lam prorsus difficultatem habent, sed clarè
evincunt, *Locustas* quoque inter cœtera a-
nimalia nomine carnis venire. 2. 78. 3.

Exod. X. 14. *Non fuisse tot locustas unquam,*
nec futuras imposterum, conciliatur cum no-
stris *Selavis* Num. x. 31. & 32. seu *locustis*
deserti. 2. 86. 2. & 87. 2.

XIII. v. 2. כל בכור פטר כל רחם
omne pri-
mogenitum apertura *omnis uteri.* 2. 28. 3.

XVI. v. 13. vox שרץ primùm reperitur, & ex-
ponitur de *Locusta*; idque Parte II. hujus
tractatus demonstratur.

Levit. XI. v. 13. עוף per synedochen generis de
avibus exponendum, quae mox denominan-
tur 2. 18. 3. & 20. 9. & v. 20. distinguuntur
ab altera specie *volatilium* videlicet ab *inse-*
ctis volatilibus; sic meliùs Latine redditur,
quàm *reptile volatile.* *Ibid.* In nonnullis ver-
sionibus vernaculis perperam *aves quadru-*
pedes, quae in rerum natura non dantur. 2.
24. 2. & 3.

v. 21. לא Non, pro לו *Ei* positum à non-
nullis Interpretibus non observatum. 1. 24.
per tot.

Numeror. XI. versuum 4. 5. 6. paraphrasis. 2. 12. 6.
v. 31. & 32. Iste versus corrigitur à Rabbinis,

qui pro ישתדלו *Expandere*, legunt ישתדלו
macltarunt, pro שטרו *Expandere*: שחוט
Macltare. 2. 106. 7.

hujus loci paraphrasis duplex. 2. 108. & 109.

Deut. IV. v. 17. *Ellipsis* particulae copulativae *Neq;*
vel etiam disjunctivae *Aut, sive*, ab Inter-
pretibus rectè suppletur. 2. 30. 3. seqq.

XIV. v. 19. כל עוף טהור תאכלו *Omne vo-*
lucris mundum comedetis de insectis, non de
avibus intelligendum; de istis enim jam
antè actum erat. 2. 20. 11. seqq.

Jud. XIX. v. 19. exponitur. 2. 28. 4.

1. Sam. XIV. v. 32. 33. quodnam ibi fuerit peccatum
à Saule reprehensum 2. 101. 5.

III. Reg. V. v. 25. de viginti mille coris, cur Josephus
discrepet. 2. 55. 5.

II. Chron. XXXII. 15. geminatum כל *Omnis quo-*
modo reddendum. 2. 28. 4.

Psal. LXXVIII. v. 27. עוף כנף bene redditur
à LXX. Interpretibus πετενὰ ἀετῶν. *Volati-*
lia alata, & sic alii boni Interpretes. Malè
aves. 2. 20. seqq.

CXIII. v. 5. מי כיהיה אלהינו *Quid est sicut*
Dominus Deus noster? quo loco interroga-
tio infert absolutam negationem: *Nemo*
prorsus. Et sic in aliis Scripturae locis. 2.
12. 4.

CXIX. v. 128. congruus sensus statim constru-
cti hîc dari nequit, nisi פקודין *Præcepta*
tua legatur cum affixo. 2. 27. 4. lit. o.

CXLVIII. v. 10. וצפר כנף & *aves*, [& alia]
volatilia, ἀσύνθετον hîc subesse censemus.
Nam *bestias pecudes & reptilia* nominaverat
Psalmes. Igitur nisi addamus *insecta volati-*
lia, causa omissionis dari non potest. 2. 25. 4.
Rabbini hanc objectionem evitaturi, sine
fundamento docent, vocabulum צפור et-
iam comprehendere *locustas*. 3. 6.

Esaia XL. v. 6. 7. quo loco חציר *gramen*, non
faenum reddere oportet. 2. 14. 2. h.

Ezech. XVII. v. 23. idem locus, & eadem con-
structio ac Gen. VII. 14. vid. supra.

XLIV. v. 30. ubi geminum כל *Omnis* expo-
nitur. 2. 27. 4.

Sapient. XVII. 2. & XIX. 11. 12. *Peregrinus sapor*
& nova generatio, quomodo ibi intelligen-
da. Cur Vulgata hoc loco *Ortygometram*
retinuerit, cum tamen in Pentateucho co-
turnicem habeat. 2. 15. 7. seqq.

1. Cor. XV. v. 39. Interpretes carnem ἁνῶν *Volu-*
crum seu *volatilium*, meliùs reddunt, quàm
qui *avium.* 2. 77. 2.

Philip. III. v. 1. τὴν αὐτὰν γράφειν *Eadem scribere*
pro *tantologia* non rectè allegatur. 2. 27. 7.

(1)

IOBI LVDOLFI

DISSERTATIO

DE

LOCUSTIS.

P A R S I.



Um anno præterito, mense Augusto, ob negotia Cap. I.

privata *Erfurti* commorarer, crebri undique nuncii attulere, magnam insolitarum *locustarum* vim in Germaniam irrupisse, & jam in ipsam *Thuringiam* penetrasse; quas populi cum stupore spectarent, veriti, ne agris atque pratis vastatis, alia quoque mala regionibus nostris portenderent. Scripseram ego ante hac non pauca de hoc insecto, cum in *historia* mea *Æthiopica*, tum

in secuto ad illam *Commentario*, propositâ erudito Orbi conjecturâ novâ, *סלואס Selavas* I. 13. n. 96.

Exod. XVI. 3. & Num. XI. 31. non coturnices, sed locustas significare; idque variis rationibus firmaveram. Quare cupido animum incessit, eas propius contemplandi, &

num vera essent, quæ de illis dicerentur, scriberenturve probè cognoscendi. Igitur

Vinariam & Ienam, ubi tum grassari dicebantur, profectus, stupendum hunc naturæ

factum, *LOCUSTAS*, oculis meis conspexi, ac varia de illis experimenta cepi. Ea

res me impulit, ut non solum mea scripta curatè revolverem, sed & ab aliis tradita conquirerem, & in vulgus edere destinarem.

Neque enim curâ meâ indignum putabam describere famosum insectum, quò Cap. 2.

tanquam instrumento præcipuo puniendis hominum criminibus Deus uteretur, ut etiam Ethnici ex hac plaga iram Deorum suorum agnoscere necesse habuerint. (a)

Profectò animalculum hoc debile & inerme documento nobis est, potentiam mortali-

um, quantumvis maximam, contra iratum Numen nihil potesse. Quicquid camporum sterilitas, aut tempestatum calamitas: quicquid siccitas, quicquid grando, denique militum sævitia agris nocere potest, id sola locusta paucis horis efficit; postea

famem & plerumque pestem secum trahens. remediis nullis vel imbecillis.

Dantur tamen barbaræ quædam gentes, annonæ difficultate & inedia laborantes, quibus insectum hoc saluti est. Nam in Arabiæ & Lybiæ desertis *Acridophagi* vagantur, omnium rerum egeni, qui locustarum adventu gaudent. (b) ita mirabile hoc volucre famem & affert & tollit.

Accendit studium meum Viri Clarissimi, amici haud vulgari doctrinâ præditi, Cap. 3.

DISQUISITIO, quam pro *coturnicibus*, *Israëliitarum* cibo in deserto, contra novam meam sententiam solertissimè conscripserat, & mecum privatim communicaverat.

Illam hoc loco ad verbum proponere atque expendere, & rationes utriusque partis eruditorum judicio submittere operæ pretium putavi.

Prior itaque hujus dissertationis pars historiam locustarum, earumque species & naturam tractabit: altera continebit disquisitionem modò dictam, cum responsionibus nostris ad argumenta pro *coturnicibus* nobis opposita.

Utumnus jam cœperat, cum prima de locustis nova vulgarentur. In *Austriam* Cap. 4.

A die 7^o mensis Augusti ex *Hungaria*, & ulterius ex Oriente venerant. Exinde in *Bohemiâ* progressæ, *Voigtlandiam* & Ducatus *Altenburgici* partem peragraverunt. Dehinc *Salam* flumen transvolantes post iter viginti circiter dierum in

Thuringiam irruerunt. Congruebant relationes de illis undecunque scriptæ, quòd cœlum instar nubium obscurarent: proficiscendi ordinem instar exercitus cujusdam

A

serva-

(a) *Plin. Lib. XI. c. 29. al. Sect. 35. ibi: Deorum ira pestis ea intelligitur.* csi malè Latine redditus, de *Locustis*, in fine tractat. de animalibus.

(b) *Leo Africanus* tam-

Cap. 5.

servarent: interdiu sole calente universæ confurgerent, nova pascua quærentes: noctu 4
verò agris, alicubi palmi vel semipedis altitudine, incubarent, & herbas omnes depa-
scerent: quædam etiam arboribus insidentes pondere suo ramos profundè depri-
merent. Jenensis amicus sequentia ad me scripsit: Die $\frac{1}{2}$ Augusti locustæ ad nos vene- 1
runt, primò biduò dense quidem satis, & veluti præcursores, at d. $\frac{2}{3}$ Augusti (is erat Do-
minica) à meridie infinito numero urbem prætervolaverunt mediam. Tria erant agmina 2
quæ per intervalla subsequebantur, tanto strepitu, ut aquas multas de catarrhactis præcipitari
putares, magnò videntium & audientium stupore: partim etiam pavore, ne gravia damna
uvæ in vineis, & chordo in pratis afferrent. Prædie, cum paulum plueret, in tecta decedentes 3
parietibus tam firmiter adhaerunt, ut scopis de verri vix possent. Septentrionem versus, au-
stro sublata, pergentes, in proximis Urbis montibus atque agris pernoctarunt, herbas & gra-
mina consumentes, vitibus & uvæ nec non arboribus plerisque intactis. (c) Postridie post ho- 4
ram nonam, (quæ diei tertia est) Sole splendescente, paulatim confurgentes, speciem crassæ
nivis hyeme cadentis præbuerunt; donec post meridiem horâ tertiâ conferto agmine abirent.
Paucæ remanserunt, volatu fortassis fessæ, vel potius pabulo graves, quas vulgus lixas & ca- 5
lones vocabat. Comedere eas nemo ausus est. Gallinis verò & porcis pastus fuit sua-
vissimus.

Cap. 6.

Vinariam (ut ex aliis literis cognovi) die $\frac{2}{3}$ Augusti circa meridiem venire, 6
atque omne circumcirca solum opplevêre; alicubi bipalmi altitudine, ita ut in viis
& semitis equi ungulam superarent; (d) homines enim & equi illas jacentes pedi-
bus innoxie calcabant.

Post paucos dies quàm in illa loca venissem, haud procul Vinariâ primas spar- 1
sim volantes: aut in dumis & sepibus hærentes: vel in agris salientes deprehendi; quò
longiùs, eò densiùs; ita ut famuli mei plenis pugnis eas corraderent. Non enim, ut 2
aves, viso homine avolabant, hebetioris enim dicuntur esse visus (e), neque etiam
mordebant: nec manus sordibus aut fœtore inficiebant. Examina ipsa jam præ- 3
cesserant, proinde turmas tantùm aliquas sequentibus diebus confertim volantes con-
spexi, perinde ac si aërem nivè, aut plumis densissimè repletum cerneret. (f) Je-
nam pergens, truncos arborum ita locustis contactos reperi, ut cortex non appare-
ret. Unico manus ductu corbem stipiti appositam sat amplam implevi, & post se- 4
pidium sine ullo pabulo omnes vivas reperi, quamvis altitudine pedis in corbe clau-
sa sibi incubuissent. Idem & alii experti sunt. Sexum color distinguebat, & corpu-
sculi quantitas. Mares enim Natura minores & leviores formaverat, (g) quò facili- 5
tè à foeminis portarentur; quibus tam arctè insidebant, ut agrè divelleres, tantâ fre-
quentiâ, ut salacissimum pariter & fœcundissimum putes ferale istud insecti genus.
Mares flaviores, foemellæ fulciores erant. Magnitudo earum & figura ut in fronte li- 6
bri. Accuratè ad vivum eas depingi curavetam; picturam chalcographus imita-
tus est. Simillima est illi, quæ apud Aldrovandum (h) delineata cernitur. Quæ ve- 7
rò in Commentario meo extat eam pictor justo crassior fecit. Observaverat id
jam ante Regis Mauritania Legatus, cum Hagæ Comitum opus meum vidisset. Reliqua 8
omnia, quæ popularis ejus Rab. Ananias Fezensis de locustis mihi narraverat, assensu
suo comprobavit (i).

Passim observatum fuit, quod egomet vidi, cygnis, anatibus, gallinis, præfer- 8
tim Africanis, suavissimam escam fuisse, magna enim aviditate eas diripiebant, do-
nec ingluvie impleta saturarentur. Sed hoc de vivis aut recenter necatis accipi-
endum, nam diu mortuas aspernabantur. Feles quoque, quod mireris, ignotum 9
hocce pabulum cupidissimè appetebant; projectas enim, cœu aviculas quasdam,

cum

(c) Sæpè mihi lectum, quòd etiam alibi vitibus pepercerint. (d) Idem eodem modo contigisse,
de locustis quæ An. 1535. Poloniam vastarunt refert Aldrovandus. Lib. IV. de Insec. c. 1. p. m. 167.

(e) Aldrovandus Lib. IV. de Insec. Tit. Sonus: Visus. (f) Nos comparamus locustarum volatum ni-
vi: Ecclesiasticus viceversa cap. 43. 19. κατὰ βασιλιν τῆς χιῶν & descensum nivis comparat locustis: idque simile
hoc mirè confirmat. (g) Idem de reliquis in ecclis prædicat Aristoteles. (h) Lib. IV. de Insec.

cap. I. in tabula tertia num. 11. (i) Refertente Viro Amplissimo Gish. Cupero in lit. d. 11. Sept. 1691.
ad me datis, his verbis: Mauritania Regis Legatus Iudæus est; egi cum ipso de iis, quæ Rabbini Fezensis tecum
communicavit. Affirmabat omnia sese rectè habere, sed locustas non tantâ magnitudinis esse, quantam cægyptus
nobis ob oculos ponit.

10 cum murmure, ne adimerentur, asportabant. Etiam canes illas vorasse, & macilentum quendam pinguem factum, relatum mihi fuit. Porcos autem illis saginatos fuisse certo certius est. Rustici, primò metuentes ne nocerent, postea latabantur, quod pabulo suo hâc ratione parcere possent. Laur. Surius de Locustis An. 1541. Polo- p.m. 276.
 11 niam atque finitimas regiones vastantibus tradit: Ipsas mortuas pecus edebat avidissimè, porci imprimis, qui se illis mirè farciebant, quodque illis vesceretur pecus, carnes crassiores habere visum est. Sic loquitur. At mihi præter porcos (scilicet carnivoros,) alias pecudes locustas voravisse verisimile non videtur: nec mihi inter illas versanti, & tot relationes audienti de bobus quidquam innotuit: nec mortuæ, sed procul dubio vivæ erant, cum à porcis vorarentur. Mortuas nostro tempore nullum animal appetebat, ut paulo ante dictum.

1 Igitur cuncta, quæ de illis dicerentur & quæ partim ipse scripseram, vera cognoscens, unum supererat, quod flagrantissimè scire cupiebam, num esculentæ, & hominibus etiam sapore grata essent, æque ac Orientales locustæ? Etenim exploratum habebam, eas ab Asiaticis & Africanis gentibus avidè comedi, imò pro cupediis haberi, ut plurimorum scriptorum testimoniis in Commentario meo demonstraveram. Addo hîc Leonem Africanum, qui scribit: Arabia desertæ & Lybie populos, de locustarum adventu sibi gratulari: easque vel elixas, vel ad solem siccatas, tanquam in farinam tundere (k) atque comedere. Cap. 7. P. 179. §. 52.

4 Dum hæc scribo, affertur mihi Tomus XXI. Bibliothecæ Universalis Anni 1691.

[Autorem anonymum istius libri doctrinâ & judicio insigni præditum esse video; delectum enim sententiarum & materiarum rectissimè observat, ut veluti summa optimorum librorum exinde cognosci possit. Certè in excerptis Operis mei Ethiopici, quæ mense Julio 1691. extant, paucissima sunt in quibus paulò accuratiorem diligentiam requiras. In his quæ hîc sequuntur antruches posuit pro Condoris. Vide Comment. Lib. I. N. 92. §. 16. pag. 165.]

5 ubi relatio recens de locustis reperitur (l): Cela peut confirmer, inquit, la pensée de Monsieur Ludolf, touchant le combat des Pygmées contre les Antruches. Mais ce qu'ajoute nostre Esclave un peu apres, ne servira pas moins à appuyer ce qu'a dit le mesme auteur des sauterelles, dont les Israelites furent nourris dans le desert. Il dit que celui qu'il avoit guéri de la blessure de l'antruche, l'estant venu voir, il luy apporta un quartier de cet Oiseau, avec des sauterelles par rareté; par ce que c'estoit au commencement du printemps, lorsque ces petites bêtes multiplient, & cherchent des campagnes fertiles.
 7 Il y en a une si grande quantité, ajoute t-il, que l'air en est rempli, & qu'elles empêchent quelques fois de voir le soleil. Elles ravagent les provinces entieres, quand elles changent de Climat, & malheur aux Campagnes, ou elles s'abaissent. On est obligé de mettre des gens armez dans les plaines, à fin de s'opposer par le feu de leurs armes à ce qu'elles prennent terre, ou du moins il faut infecter l'air par une fumée empoisonnée.
 9 Les Arabes de la campagne en font si grand commerce dans les villes maritimes de Barbarie, qu'ils en profitent considerablement, & il est certain, qu'elles sont estimées dans la nouveauté, comme les petits pois verts à Paris. Les Barbares s'en nourrissent à la campagne plus de quatre mois de l'année, & se font un plaisir d'en manger, comme l'on fait en France des Cailles & des Ortolans. Le révenu des sauterelles à Tripoli vaut mieux, que celui des cailles aux habitans de l'Isle de Capra dans le Royaume de Naples.

Summa est:

11 Locustas in illis regionibus tanta multitudine aërem complere, ut sol conspici non possit, easque agris exitium afferre; Proinde Sclopetarios, qui igne sclopetorum suorum eas arceant, in campis disponi: aut fumo venenato aërem infici. Arabes agrestes, ait, earum commercio in urbibus maritimis lucrum captant, primæ quæ afferuntur ceu novi fructus in pretio habentur, haud secus ac ervilia præcocia Parisiis. Barbari campestres ultra quatuor menses illis se sustentant, imò pro cupediis illis vescuntur, haud secus ac Galli-

(A) 2

cotur-

(k) In pollinem redigere reddit Scaliger. religieux.

(l) Num. V. pag. 93. excerpta è libro L'esclave

toturnicibus ac ficedulis. (m) Hinc infert autor ille anonymus: *sententiam nostram novam de locustis deserti hac relatione non parum firmari.*

Cap. 8.

Hæc & similia admiratoribus locustarum narrans, nemini tamen, ut illas gustaret, persuadere poteram; omnes enim nauseabant eas, tanquam infecta fœda & vilia, quæ non pro cibo sed pro pœna à Deo immitterentur. Ast ego mecum reputans, locustas istas à tot tamque diversis animalibus in tanta copia degluti, nulli tamen nocere: deinde figurâ planè convenire cum illis, quarum innumeras Rabbi *Ananias* sine noxa comelas prædicaverat (n): postremò inter tot species locustarum nullam ab autoribus tanquam nocivam aut venenatam describi, ideò institi apud familiam meam, ut delibarent. Respondit unus, qui audiverat locustas toto sæculo in his regionibus non visas: *Quid se juvaret, si comesse disceret, illa verò intra sæculum non redirent?* Præparandi modum didiceram ex *Iudeo* illo *Mauritano* modò nominato. In ahenum aquæ cum sale bullientis vivas conjiciebam, & ultra semihoram instar piscium vel cancrorum coqui sinebam. Coctæ rubescebant parumper, & odorem astacorum fluviatilium quodammodo spirabant. Apponebatur peregrinum hoc ferculum domesticis meis cum pipere sale & aceto, nec non oleo olivarum. Contemplabantur id tacitè, dum illis ex opere meo prælegeretur: *Volatile hoc* *Lev. 11, 21.* *ceus salubre & à Deo mundum pronunciatum, à Iudeis comedi; suavissimum enim & gratissimum cibum, imò cupedias esse Sinenfibus, & saporem referre cammarorum: squillas, can-* *cros, & carabos infecta maris, monstrosiora esse istis locustis, neminem tamen ea* *averfari. Denique meminèrunt S. Ioannis Baptiste, cujus is cibus fuerit in deserto. Inter* *hæc verebar, ne me hortarentur, ut mandendi initium facerem. Post multas obte-* *stationes & ferè preces, cum monstrassem, caput durum & inutile nec non alas cum* *pedibus abjiciendas esse, famula puella unam labris admovit, cum bene sapere re-* *nunciasset, secuti sunt reliqui, atque manducare cœperunt. Paulo post in una,* *7* *scalpello quasi per anatomiam dissectâ, reperta fuit substantia quædam alba, carno-* *sa, magnitudine ossis palmulæ, quæ ex ventre tanquam pulpa ex cortice exprimi po-* *terat, quam familia comedebat, atque ut sapidam laudabat. Post omnes tandem* *8* *& ego secutus sum, atque decem vel duodecim comedi; nec quisquam nostrum* *ne tantillum quidem incommodi toto illo die, totaque nocte insequente sen-* *sit, ut tutò nunc asseverare possim, fuisse has locustas edules, ex earum nume-* *ro, quas in Oriente cum appetentia edunt: quales etiam Joannes Baptista comedit.* *Sapor earum similis erat squillis (o) aut cammaris, ut mihi viderer chelas astacorum* *comedere. Ferè tamen dixissem cum Cleardo (p) qui eas in Mauritania esitari vi-* *derat: Malim perdicem unam quàm locustas viginti.*

Cap. 9.

Sed ad finem volucrum nostrarum pergamus, quæ, adulto jam autumnò, supervenientibus pluviis & frigore, ulteriùs volare nequibant. Igitur *Naumburgi*, *Eckardsbergæ* aliisque circa *Salam* præfecturis ultra mensem hærentes, tandem interierunt: vel à rusticis, ubi densius jacuerant, coacervatæ atque in foveas defossæ: vel à porcis & alitibus consumptæ fuerunt. Nam corvi, cornices atque monedula (ciconiæ jam discesserant) æquè ac domesticæ aves plurimas avidè devoraverunt. At alaudas aliasque aviculas fugaverant, quæ talium hospitem infuetæ alios campos atque sylvas quæsiiverunt.

Fuere plerique qui metuerent, ne ex ovibus earum, sub terra relictis, ineunte vere attelabi (q) emergerent, ac multò majora damna segetibus plantisque novellis afferrent. Quibus ego nihil timendum esse pro solatio dixi; ova enim locustarum in nostro solo irrita fore omnia, utpote humorem & diuturnum frigus minimè ferentia (r) Neque etiam de attelabis ad hunc diem quidquam auditum.

Pro

(m) Avicula hæc passim malè exponitur in Lexicis ein Schnepfflein/quali Gallinaginis vel Rusticolæ genuseffet, cum tamen ex Gellii descriptione, quod delicatissima sit & tota comedi possit, &c. constat, quod sit Ortelan Gallorum, in Aquitania Benari. Italis Becafigo, Germanicè nonnullis Haserfische. (n) Comment. ad Hist. Æthiop. p. 178. §. 4. (o) Hamburgi & Bremæ Gernateit; in Hollandia Garneelen vocantur. (p) In Epistolis Lib. I. p. m. 73. (q) Sic vocantur communiter ab Hieronymo & aliis locustarum sætus, quamvis alii dissentiant, de quibus vide Bochartum Hieroz. P. 2. 4. 1. pag. 447. (r) Sic enim Aristoteles φθίπει δ' αὐτῶν τὰ ὄντα τῶν μὴ ἀναγκαζῶν ὑδάτων Histor. Anim. L. V, c. 24. Et Plinius: Vernis aquis intereunt ova. Loc. supra cit.

Locustarum copia & damna.

§

4 Pro beneficio divino habitum fuit, quod messe jam peracta in hæc loca vehissent; ut non nisi *gramen*, *chordum* & milium, ubi adhuc extaret, depascerent, frondibus atque fructibus arborum vitiumque, ut diximus, illæsis. At multò nocentiores sunt in calidioribus climatibus, ubi verno statim tempore adveniunt, & plantas omnes, dum frondent atque virescunt, in herba corrumpunt; atque sic messem & autumnum pariter perdunt. Nam longè majori & ineffabili ac stupendo planè numero ingruunt, solem instar ecclipsis obumbrant; & humum per aliquot milliaria sæpè pedis altitudine & ampliùs obtegunt, ut mox exemplis demonstrabimus. Ad hæc non seculi intervallo, sed septenis sæpe aut octonis annis, interdum citiùs redeunt. In latitudine illa, quam occupant, nihil prorsus reliqui facientes, ita ut homines atque pecudes vel fame mori, vel solum vertere cogantur. Civitatem in Africa desolatam M. Varro auctor est. (s) Præcipuæ orbis terræ partes hoc malo infestantur. In Asia Cap. 18. nullum fere regnum est, quod ab hac plaga liberum maneat. In imperio Sinarum frequentissimæ sunt. Provincia *Xensi* (lege *Schensi*) eas sæpissimè experitur (t). *Tayovanam* & *Formosam* Oceani Eoi insulas An. 1654. planè desolarunt, octo hominum millibus fame interemtis. Quæ An. 1656. haud procul municipio Sinico *Single* Legati Hollandici cum stupore spectaverunt, infra referemus. c. 29. In India quoque locustas dari credibile est; sed non *ternum pedum longitudine, ut earum crura, & femina serrarum usum præbeant*; quod aliorum fide Plinius fabulosè prodidit. (u) Manus

[Contigit hinc Plinio quod alias sæpe, ut quæ tantum refert non asserit, & aliena fide scribit, tanquam propria illi imputentur: quin & à nonnullis credantur. Aldrovandus de ferratis locustarum cruribus agens (x) sic loquitur: Ut minus horum exemplo Plinium miremur, qui ex Indicis serras fieri tradidit; & sic alii, inter quos Scaliger Exercit. 192. contra Cardanum, sanè improvidè. Nos enim in Commentario nostro pridem docuimus: Plinium laboribus suis immortu-um esse, adeò ut promiscuè audita vel excerpta (nihil enim legebat, quod non exciperet, teste Plinio juniore in Epistol. ad Macrum) digerere aut distinguere non potuerit: Idque hinc rursus inculcare volumus. Vid. Commentar. ad Histot. Æthiop. L. 1. 68. 11. p. 135. & in Catalogo autorum operi meo præmisso C. Plin.]

tamen longitudine sibi vitam visam Germanus ex India redux mihi pro certo narravit.

1 At Persia & potissimum Arabia; ubi plurimæ generantur, hoc insecto Cap. 11. scitent. P. Angelus à S. Joseph (y) ait: J'ai vu plusieurs fois en printemps le soleil obscurci par des nuées (pour ainsi dire) très épaisses des Sauterelles. h. e. Multoties vidi tempore veris solem locustis tanquam nubibus densissimis obscuratum.

2 Tavernierius cum Teredone [Balsera vulgò] esset, bis vidit portentosam locustarum vim, quæ imaginem crassæ nubis repræsentarent, atque aërem prorsus obscurarent. Annuatim aliquoties illic transire & plurimas dari, quousque Sinus Persicus sese extendat, idem testatur. (z) In Armenia tempore Neronis (a) exorta vis locustarum ambederat quicquid herbidum aut frondosum, ut equiti pabulum deficeret. In Syria & Parthia notissimæ sunt. In Palestina inter minas & pœnas divinas à Prophetis sæpius memorantur. (b)

1 Dum ista scriberem, Judæus Hierosolymitanus Simeon Ben-Jacob opportunè Cap. 12. huic venit, quem de locustis Judææ percunctatus sum, ad vivum depictas commonstrans. Responsiones ejus, quas ipse manu sua consignavit, hinc apponere operæ pretium putavi, ut sequitur:

עַל אֲשֶׁר שְׁאַלְנִי הַשֵּׁר הַמְרוֹמֵם הָאֵרוֹן
אֵיבֹב לְדִוְלֶה בְּעִיר בִּרְנַקְפּוֹרֵט

De iis quæ interrogavit me (Tit.) Dominus
Jobus Ludolfus in urbe Frantofurto:

2 אִם הָרַבָּה הֵנָּה בְּאַרְצֵנוּ כֻּלָּ מִן אֶרֶץ כּוּשׁ הַמְּבֹרָר

Num locustæ, quæ in terram nostram venerunt,
ejusdem fuerint speciei, ac illæ quas depictas habuit
penes se?

(A) 3

Ut

(s) Plin. Lib. VIII. c. 29. Sect. 43.

(t) Neuhoft in descript. Regni Sinar. p. 377. a

(u) Lib. XI.

cap. 29. Sect. 35.

(x) Lib. IV. de Insect. c. 1. Tit. Forma, descriptio p. 411.

(y) In Gazophylacio suo

Persico voce Locusta.

(z) In itinerario suo Tom. I. Lib. II. c. 3.

(a) Tacitus Annal. XV. 9. 4.

(b) Deut. 28. 38. Joel. 1. 4.

על הרוב הוא כך אלא שיש יותר גדולים
ויותר קטנים

כמה גדולים היו

היותר גדולים שראיתי יהיה ג'
פעמים גדול מאלו ויש לה שלשה זוגות
שיניים

מה שחם אצלנו

כיון שלא יש אלא מין אחד על הרוב
כולם נקראים ארבה

מי הם האוכלים אותם

האוכלים איתם הם בני אדם הדיוטים
תוגרמים וגם בן אזור יהודים הדיוטים
ומבשרים אותם במים

כמה פעמים בזמני אבני ראיתי אותם

ב פעמים וזה שתי שנים בא הפעם
השלישית ואני לא הייתי שם אלא כתבו לי
מירושלים

מאיזה מקום באו

לא ידענו הדבר בכירור אבל אנשים ערביים
אמרו שבאים דרך המדבר

באיזה זמן באו

פעם ראשונה שאני ראיתי אותם היה
בחדש כסליו בימי חנוכה בצהרים
ולעת ערב שתי שעות קודם הלילה
היו הולכים וכך היו עושים בכל יום
שמנה חדשים אלא שבאזרה ימים
היו באים הרבה ובאזרה ימים מעט

[Singularis prorsus est, quod tam tardè venerint locustæ; nam mensis Kislev plerumque medio *Novembris* incipit, ita ut *Encania* *Judaorum* in medium *Decembris* incidant, adeoque per totam hyemem duraverunt, quod aliàs contra naturam earum est. Judæus tamen semel atque iterum à me interrogatus id seriò affirmavit, causam addens, quod sicca & parùm frigida hyems fuerit.]

אם מיבשים אותם באויר או בשמש לשמור אותם
לאכול

בברבריה מולחים ומיבשים אותם לשמור
אותם אבל בן לא יעשה בארצינו

מה סיבוב לקח הארבה

כשבה היה בחברון וירושלים
ושכם

כמה גבוה היו על הארץ

היו גבוהים ב טפחים ויותר זה
על זה

מה היו עשו

ההיזק שעשו היו אוכלים כל הירק
והתבואה והאילנות אכלו מהם הקריפה
עד שכמעט נשארו האילנות לבנים והרבה
אילנות נתייבשו

כמה היו מנרשים אותם

היו מכים בשני קערות נחשת זה על
זה כדי להשמיע קול והיו ברחים בימים
ראשנים אבל אחר כך הורגלו

Ut plurimum sunt istis similes, dantur tamen
[aliquæ] majores, [aliquæ] etiam minores.

Quam magnæ illæ sint?

Maximæ, quas ego vidi, erant tribus vicibus majores istis [depictis] (c) habebantq; tria paria dentium.

Quale nomen habeant apud nos?

Quia maximam partem unius sunt speciei, ideo omnes vocantur ארבה locustæ.

Quis illas ed. ut?

Comedentes illas sunt homines plebeji [idiote] Turca, atque etiam nonnulli Judæi plebeji, qui eas coquunt in aqua.

Quot vicibus etate meâ eas viderim?

Duabus vicibus. Nunc (autem) duo sunt anni, quod tertia vice venerunt. Ego quidem tunc ibi non eram, scripserunt tamen mihi Hierosolymis.

Unde venerint?

Non novimus id certò, at viri Arabes dixerunt, quod venissent viâ deserti.

Quo tempore venerint?

Prima vice, quâ ego illas vidi, accidit mense Kislev, tempore festi חנוכה *Encaniorum* in meridie; tempore vespertino autem duabus ante noctem horis abibant, idque quotidie octo continuis mensibus faciebant. Verùm nonnullis diebus veniebant plures, nonnullis pauciores.

Num eas in aère vel sole torreant, ut ad esum asserventur?

In Barbaria sale eas condiunt, & etiam torrent, ut conservent. Verùm apud nos id non fit.

Quantum spatium occupaverint locustæ?

Cum primò venirent, Hebrone: Hierosolymis & Sichemi extiterunt.

Quantâ altitudine jacuerint humi?

Altitudine duorum palmorum & amplius, aliæ I 2 super aliis.

Quodnam damnum dederint?

Damnum intulerunt, [eo quod] devorarent omnem plantam & proventum [terræ]. De arboribus autem consumeabant corticem, adeò ut fere relinquerentur arbores albæ [nudæ] plurimæq; arbores exarescerent.

Quomodo eas abegerint?

Pulsabant duas scutras æneas unam ad alteram, ut earum strepitum audire facerent. Fugiebant quidem primis diebus, at postea assuefactæ fuerunt.

[Istud

(c) Nota hîc varietatem specierum, & sic manûs longitudinem, de qua supra cap. 10, 3. istæ æquant.

[Istud nobis minime probabile videtur, quomodo enim alluescerent isti strepitui, si quotidie aliæ & subinde aliæ succedant. Primæ quæ abierunt procul dubio sua sponte abierunt, licet nullus strepitus factus fuisset.]

לפי מן מקום הללו

Quoniam (tandem) abierint?

לא ידענו | Hoc nescimus.

Porro narrabat:

15 והארבה הנזכר היה להם סימן אחד בחוה
על איזה מהם היה חקוק אות חית כזה ח
ועל איזה מהם היה חקוק אות שית כזה ט
ואותם שהיו בהם שית היו נזהרים
מלאכולם כי היו אומרים שהוא סימן טמא
ואותם שהיה בהם חית היו אוכלים אותם כי
אמרו שהוא סימן שמו חגב והוא מין כשר

Cæterum locustis modò memoratis inerant nota quædam in pectore: in nonnullis earum impressa quæsierat litera **ח** Cheth, & in nonnullis quasi insculpta erat litera **ט** Teth. Quæ ergo hanc literam **ט** habebant, ab illarum esu sibi cavebant (*Judai*); dicebant enim, quod esset nota vocis **טמא** i. e. *immundum*: quæ verò habebant notam **ח** Cheth, eas edebant, dicebant enim quod esset nota (*seu initialis litera*) vocis *Chagab*, quæ una esset ex locustis mundis.

Ista planè Judaicè; reliqua dedimus prout accepimus, secundum morem scribendi Rabbinicum.

1 Cæterum nulla terra locustarum est feracior quàm *Africa*. *Cyrenaicam, Libyam, Cap. 13*
Mauritaniam & adjacentes regiones innumeris agminibus frequentant. Stupenda

2 sunt lectu, quæ de horribili locustarum copia in hac orbis parte referuntur. *S. Augustinus* (d) ut Paganis ostenderet, calamitates illorum temporum Christianæ religioni imputandas non esse, inter alia quæ ferventissimo Deorum cultu contigerint, narrat:

2 Locustarum in Africa multitudinem prodigio similem fuisse, cum jam esset Populi Romani provincia. Consumptis enim fructibus foliisque lignorum (e) ingenti atque inastimabili nube in mare dicunt esse dejectam. Quàm mortuâ, redditâque littoribus, atque hinc aëre corrupto, tantamortam pestilentiam dicunt, ut in solo regno Masinissæ OCTINGENTA hominum millia periisse referant, & multo amplius in terris littoribus proximis.

4 [OCTINGENTA millia habet hîc non tolùm *Augustinus*, sed & *Julius Obsequens*, *Entropius* à nonnullis allegatus, atque *Orosius* in plerisque editionibus, atque sic omnes, qui illos exscripserunt. At ego OCTOGINTA omnino scribendum cenleo, prout in mea *Orosii* editione *Colonia* 1542. impressa legitur. Nam, ut taceam immanem numerum, (qui multò incredibilior efficitur, si multò plures secundum *Augustinum* in

5 terris littori proximis perierunt) in *Orosio* meo p. 267. sic lego: In *Numidia* (quam *Augustinus* regnum *Masinissæ* vocat) in qua tunc *Micipsa Rex* erat, OCTOGINTA

6 millia hominum: circa oram verò maritimam, quæ maximè *Carthagenensi* atque *Uticensi* littori adjacet, plusquam DUCENTA MILLIA periisse traditum est. Hunc numerum *Entropius* quoque habet; (citante *Ludov. Vive* in not. ad *Augustin.*) Circa

7 *Carthaginem* verò, inquit, DUCENTA millia. &c. extincta sunt. Si ergò vetum est, quod nemo in dubium vocat, circa *Carthagenem* & *Uticam*, quæ in ora maritima sita, ducenta hominum millia peste interiisse, octingenta necessario sunt corrigenda, alias

8 *Augustini* particulæ multò amplius locum habere nequeunt; id enim numerum minorem præcessisse significat, ut simpliciter corrigendum sit, atque legendum: OCTOGINTA hominum millia in *Numidia* peste interiere, at multò plures (nempe plusquam DUCENTA MILLIA) in ora maritima. Verba *Orosii* quoque nullum alium sensum

9 admittunt. Nam adversativa VERÒ & augendi particula plusquam minorem numerum ante se requirunt. *Freinsheimius* in supplemento *Liviano* autores illos secutus retinet quidem numerum Octingentorum, sed aliter stylum format, pro adversativa verò conjunctivam et ponens, & plusquam omittens; satis enim intelligebat, αυξησιον locum habere non posse in numero longè minore. scilicet emendatio mendæ illi non venerat in mentem. Sphalma oportet esse valdè vetustum, attamen in numeris frequens & facile, quamvis tot autores illud habeant, atque in Mss. sic reperiatur; nihil enim facilius est, quàm ex Octoginta, Octingenta facere, præsertim si fortassis olim more prisco Octocinta vel Octocenta scriptum fuit, sicuti pro Magistratus Macestratus, pro ingenuus incenuus. Nam olim familiare fuit marmorariis & notariis C. in G. & E. in I. & vice versa mutare, ut *Reinesius* (†) loquitur & exemplis confirmat. *Class. 1.*

10 Inscr. 2.

L. 25. c. 19.
An. V. C.
629.

(d) De Civit. Dei Lib. III. c. 31.
Ligna, arbores intelliguntur.

(e) Ebraïsmum in mente habuit S. Pater; ubi per ד'ק'ק'ק'ק' In Syntagm. inscript. antiqua

Inscr. 2. pag. 4. & in Indic. cap. 19. Idem in libris olim factitatum credibile est. Conf. quæ in casu simili in *Commentar. nostr. ad Histor. Aethiop. Lib. I. c. 15. num. CXI §. 16. tradidimus.*]

In *Guinea*, privatim in regione *Insoko* referente *Dappero* (f) communissima hæc II est plaga. Retulit mihi Vir Nobilit. amicus meus singularis, (g) qui cum *Ruytero* *Hollandica Classis Præfecto* haud procul littore *Africano* navigaverat: locustas vento in mare detrusas, aërem & naves complevisse.

Cap. 14.

Non hîc singulis seculis, sed singulis annis uberrimè proveniunt, ut nisi vicibus I servatis, alias atque alias regiones invaderent, inhabitabiles prorsus illas redderent; quia non in unum tantum annum nocent; herbas enim omnes radicitus exedunt, & cortices arborum ita arrodunt, ut scapi nudi & rami albi passim conspiciantur; quod etiam *Judæus* supra retulit. (h) Non sine commiseratione legerit aliquis, quæ *Alva-* 2 *rezius* de incredibili locustarum multitudine, & exitiali illarum damno in *Habessinæ* narrat. Etenim *Lusitani* cum Legato Regis sui per illas regiones profecti, quinque di- 3 erum itinere nec culmum nec folium ullum reppererunt, ut jumentis eorum fame per- c. 34. eundum fuisset, nisi præmoniti pabulum secum tulissent In latitudine volatus octo leu- cas *Lusitanicas*, quæ propè à Germanicis absunt, tunc compleverant, audiebantur pas- sim lamenta virorum, ejulatus scæminatum & puerorum fletus, qui omnes cum pecu- dibus suis alias sedes desperabundi quærebant. Vidisses ibi vias repletas hominum & jumentorum cadaveribus, quæ cibi & pabuli inopia interierant. (i)

Hîc demum atrocitas istius plagæ intellecta fuit, ipsa peste exitiosior; hæc 4 enim, quod jure mireris, (si vera sunt, quæ peregrinatores Indici mihi retu- lerunt) æquinoctialem circulum non transit: Locustarum verò pestis etiam hunc trans- volat. Etenim *Madagascar*, insula ingens vulgo *S. Laurentii* dicta, hac calamitate laborat. Tot orbis partibus vagatur hoc malum, *Plinius* inquit. (k) Imò, si septentrionales partes excipias, totum pervagatur orbem, non veterem tantum sed & novum. In *America* enim dari ex relationibus in *Commentario* nostro exhibitis constat. (l)

Cap. 15.

Nec continentem duntaxat terram, sed insulas quoque in diversis maribus fitas I appetunt. *Tayouvanam* atque *Formosam* maris *Eôi* insulas, *Madagascarem* ad Orientem *Africæ* sitam, quam modò nominavimus. In *Hispaniola* insula *Americana* dari ex *Cadamusto Aldrovandus* refert. (m) *Cyprus* hanc cladem multoties graviter experta est. Cum *Christiani Hierosolyma* potirentur *Friderici II.* Imperatoris tempore, *Hugone II.* 2 regnante, miserrimè à locustis vastata fuit. Famem atque pestem exinde secutam *Geographus Italus* (n) his verbis tradit:

Le felicità del Re (Ugo secondo) furono con- vertite in lutto dalla peste e dalla fame, causa- ta da un'inundatione di Cavallerte, che devo- rat tutti i raccolti in herba, e rimanendo sen- za cibo, corrupe la terra e infettarono l'aria:

Felicitatem Regis illius in luctum con- verlam fuisse, ob inundationem locusta- rum, quæ frugibus omnibus absumtis cor- ruperint terram fame, & infecerint aë- rem peste.

Insulam hanc locustis obnoxiam esse, cum exitio hortorum atq; agrorum etiam 3 *Tavernierius* scribit. (o) Sed aquilonibus sublata in pelagus præcipitantur, grata fortas- sis & piscibus pastione. Insulas maris *Ægæi*, *Lemnum* & c. quas crebrò depopulantur, re- ferre supersedemus, ad propiora & recentiora exempla festinantes.

Cap. 16.

Europa nostra, quantò regionibus australibus propior, tantò isti calamitati obno- I xior. *Italiam ex Africâ maximè coorta infestant*, *Plinius* ait (p). *Hungaria & Polonia* vici- nitatem *Asiæ* hâc plagâ sæpius luunt. Eandem experiuntur & cætera regna, si septentri- onalia excipias. Nec *Russia* locustarum experts manet, in regionibus, ut puto, australi- bus. Sed veteribus atque vulgatis exemplis lectores morari nolumus. Notabiliora 2 tantum

(f) In descriptione *Africæ* p. m. 459. Confer. pag. 317. & 679.

(g) Is est *Dn. Mortagne de Rouf- fillon*, itineribus atque legationibus gestis clarus.

(h) Confer quæ supra diximus cap. 12. 13.

(i) Plura

vide in *Comment. nostro* pag. 174.

(k) Lib. xi. c. 29. Sect. 3.

(l) Lib. I. num. 96. §. 55. *Scaliger*

Exerc. 192. perstringit *Cardanum*, qui de subtil. Lib. IX. p. m. 505. dixerat: *Africam* sermè solam hac peste labora-

re. (m) Lib. iv. de Insect. p. m. 164. b.

(n) *Francisc. Piaccenza* in suo *L'Egeo redi vivo*, d. sia *Chorogra-*

phia dell' Arcipelago. Tit. Cipro. pag. 650.

(o) In itinerario *Persico*, Lib. II. c. 6. §. I. *l'air de Cypro* &c.

(p) d. Lib. XI. Sect. 35.

tantummodò quæ sese nobis obtulere, referemus. Episcopatum *Tridentinum* An. 592. locustas invasisse atque anno sequente rediisse (quod mirum) *Paulus Diaconus* memorat. Sed nulla atrocior locustarum invasio legitur, quàm quæ Anno Christi DCCC LXXIII. per Italiam & Germaniam in Galliam usque penetravit. Quæ quò rator in hoc climate, eo memorabilior est. Antiquissimi autoris (q) verba exscribemus, quæ quò simpliciora, eò veritati propiora nobis videntur: Eodem anno, ait, facta est fames valida per universam Italiam atque Germaniam, & multi inedia consumpti sunt. Tempore verò novarum frugum novi generis plaga, & prima in gente Francorum visa, Germanicum populum, peccatis exigentibus, non mediocriter afflixit. Nam vermes quasi locustæ, quatuor pennis volantes, & sex pedes habentes, ab oriente venerunt, & universam superficiem terræ instar nivis operuerunt, cunctaq; in agris & in pratis viridia devastabant. Erant autem ore lato & extenso intestino, duosq; habebant dentes lapide duriores, quibus tenacissimos arborum cortices corrodere valebant. Longitudo & grossitudo illarum quasi pollex viri: tantæq; erant multitudinis, ut una horâ diei centum jugera frugum prope urbem Moguntiam consumerent. Quando autem volabant, ita totum aërem per unius miliarii spatium velabant, ut splendor solis infra positus vix appareret.

Eadem pluribus circumstantiis refert *Regino*, (r) inter alia scribens: Duces cum paucis exercitum itinere unius diei præbant, quasi loca apta multitudini provisuri. Circa horam nonam, ubi Duces pridie venerant, incidebant, nec à loco occupato movebantur, quousque sol suum repræsentaret ortum, &c. Spatium diurni itineris quatuor aut quinque miliaribus extendebatur, pervenerunt autem usque ad mare Britannicum, &c. in quo, Deo volente, violento ventorum flatu impulsæ atque demersæ sunt. Fallitur in eo, quod *Sena alarum* remigia habuisse scribat, ut mox dicemus. Sed audiamus *And. Brunnerum*, qui stylo elegantiori eandem historiam enarrat: Annonam hujus anni fæda locustarum inundatio depasta est, ex Oriente terris infusa. Dira illis species, neque ante visa, senis alis

Cap. 17.

[*Sena ala* locustis hic tribuuntur, quod mihi in tot autoribus, qui ex professo de locustis & insectis volatilibus scribunt, nusquam lectum. Διπτεροι & τετραπτεροι *Evropæ Philosophus* (s) novit, & *Plinius* (t) ignorant. *Aldrovandus*, *Fontanus*, *Bochartus*, & ab his allegati autores alii Judæi atque Arabes, *Marcellus Virgilius in Dioscoridem*, qui omnes locustas deditâ operâ physicè describunt, quatuor tantum alarum meminerunt; adhuc vetus ille autor manifestè quatuor tantum pennas (sic rectè etiam à *Plinio* vocantur *ala insectorum*) habet; ut non dubitem, primum exscriptorem pro IV. fecisse VI.]

totidemque pedibus latam ignavamque alvum trahebant, mole corporis virilis modum pollicis æquantes, ore vasto & gingivis silicum duritiem superantibus, ut non modò sata tenerasque frondes abraderent, sed arbores etiam corticibus nudarent. Catervatim volabant, tam densò agmine, ut ad miliaris integri spatium solum cælumq; absconderent. Itinera illis velut ex lege militiæ dimensa, quinque miliaria quotidie ab iis conficiebantur: neque locum castris temerè capiebant, sed exploratoribus pridie præmissis, quos pestilens legio sub solis ortum sequeretur. Tanta illis ingluviæ, ut centum agri jugera gula vix ad horam sufficerent. Nul- la tempestas segetes unquam pejus accepit; nihil falci relictum est. Sic grassando & omnem agrorum elegantiam deterendo ad mare Britannicum delatæ, velut munere suo functæ, ventorum vi in aquas diffusæ sunt; sed tunc quoque aestu maris in littus effusæ, & montium instar exaggeratæ, cum calore solutæ putrescerent, aërem latè vitiarunt, ita orbi mala duo extrema famem vivæ, pestem mortuæ invexerunt.

Eadem procul dubio fuerunt, quas in Germania *Aventinus* (u) memorat, non suo, sed *Plinii* stylo usus; ejus enim verba, illo non nominato, simpliciter exscribit, ejusque descriptione locustarum generali pro historia illorum temporum utitur. In opere Germanico, quod ipse concinnasse dicitur, non versionem sed alium tractatum nobis repræsentat, insipido stylo hanc historiam recensens: (x) Es kamen die grossen

B

Heu,

(q) Incertus is est; *Monachus* puto, ut ferè Scriptores illorum temporum. *Annales Francorum* composuit ab An. 714. usque ad annum 883. Reperitur inter autores è Biblioth. P. Pithæi editos. (r) In *analibus* suis Lib. II. p. m. 420. (s) *Aristot. Hist. Anim.* I. 6. in *Scal.* sect. 30. & IV. 6. Sect. 222. hinc *τετραπτεροι* *Quadrupes* *Aristophani* in *Acharn.* vocantur. (t) Lib. XI. c. 28. Sect. 23. (u) In *anal.* *Bojorum* Lib. IV. pag. 262. (x) *Tit. de prodigiis.* grosse Wunderwerck pag. 606.

Heuschrecken/frassen alles Gras ab/flogen mit Heereskraft in den Lüften daherein/
 fünf Meilen verderbten sie auf einen Tag/dafür half kein retten / flogen dar-
 nach in den Lüften und Wolken weiter/flogen hauffenweis / flog ein Hauff nach
 dem andern. Man hielt große procession und Creuzgänge wider sie / man
 gieng mit dem Heiligthum umb die Stadt/umb das Korn/umb das Geld / aber
 es wolte nichts helfen. Zuletzt truge sie ein starcker Wind an die offene See / er-
 tranken/trugens die Fluth wieder an das Land/ward ein großer Gestanck / kam ein
 groß Sterben/hernach theuere Zeit und Hunger. Peculiare hoc habet: Pompas sa-
 cras cum reliquis cruce precedente per campos & agros ambulantes nihil profuisse. Reli-
 qua conveniunt cum iis quæ supra retulimus. Hinc constat eandem ubique locu-
 starum naturam & indolem esse, nec differre nisi multitudine & regionum longin-
 quitate. Præcursores in prima relatione Duces vocantur, in secunda Brunneri explora-
 tores. At certum Ducem vel Regem locustæ non habent, ut Regum sapientissimus 6
 Prov. 30. 27 loquitur. Intelliguntur autem pridianæ illæ, quæ tanquam præcursores capiendo
 castrorum loco præcesserunt, ut supra docuimus. Id demum maximè mirandum, 7
 L. XI. 29. cum Plinius scribat & experientia testetur, quod immensos tractus permeent, & longin-
 qua maria transeant, quæ fiat, quod aliquoties vento impulsæ in mari demersæ legan-
 tur, cum tamen illud transvolare potuissent. Ipse Plinius scribit: Gregatim sublata
 vento in maria aut stagna decidunt. Nobis nulla alia succurrit ratio, nisi à temporum 8
 d. 1. distinctione. Advenientes, dum alacres adhuc sunt & leves, longinquos istos vola-
 tus peragere possunt; abeuntes verò pabulo graves, nec non plures gravidæ & diu-
 turno volatu fatiscientes, ventis in maria vel stagna præcipitantur. Nisi fortassis diffe- 9
 rentia ventorum id efficiat, ut leni & purâ aurâ vectæ trans maria veniant: procelloso
 verò & pluvioso vento alisque madefactis in illa dejiciantur, scilicet providum Nu-
 men, sicuti illis aditum trans mare mirabiliter concessit: ita exitum, expletâ, ob quam
 venerant, peccatorum ultione, in mari dedit; ut non malè Brunnerus supra citatus
 Cap. 19. scribat; quod veluti munere suo functæ ventorum vi in aquas delatæ fuerint. Non minor I
 strages in Europa nostra contigit An. 1337. al. 38. ubi horrenda locustarum multitudo
 integro triennio, Poloniam, Austriam, Bohemiam, & inde totam Germaniam vexavit. Hi-
 storiam istarum ex Aventino exscribemus: (y) Locustarum tum ingens vis ab Orientis 2
 ora erupit, senas alas habebant, (z) dentibus gemmarum in morem nitentibus armatæ erant.
 Nubium more solis conspectum auferebant, longitudine quinque ac triginta millia passu-
 um, latitudine decem occupabant. Acie instructa aëra sulcabant, in terra castra metaban- 3
 tur. Antecursores itinere unius diei locum aptum castris occupaturi, legiones attinebant,
 quæ in cohortes distributæ cum ortu solis proficiscebantur. Nona demum super tellure sede-
 bant, ubi annona deficiebat, aliò migrabant. Hyemis frigore coactæ, latebris, æstate reditura,
 se condebant. Quartò demum anno Ciconiarum, Graculorum, (sic corrige) Cornicum, 4
 Monedularum & hujusmodi volucrum agmina illas devorarunt. Herbas, arborum fron-
 des, segetes, fœnum (malè pro gramine) per universam, quâ longè latè porrigitur, Germani-
 am tres ætates depastæ sunt. Remedia contra hanc pestem primò frustra adhibita
 reperies infra cap. 31.

[De Aventino necesse habemus hîc monere, Chronicon Germanicum Francofurti
 An. 1622. editum in multis planè differre ab opere Latino Cifneri curâ edito, cui titu-
 lus Annales Bojorum; ut cuilibet conferenti liquebit. Aves, quæ locustas absumse-
 runt, Germanicè redduntur: Storcken/Hâhen/Zulen/Ruchen und Krähen. Gra-
 culos, secundum vulgatam, sed falsam Lexicographorum expositionem, putavit esse
 Hâhen/i. e. Hâher/Garrulos secundum Gesnerum; cum tamen Graculus sit Κορωναίος,
 avis corvo similis, cujus Synonymum Monedula, Zule/nobis Dole vel Käfe. Gallis
 Choucas. Ruch avis est ex genere cornicum rostro albicante; cætera nigra; Στεγνός-
 λωρον Seminilegam, seu Granivoram Gesnerus cum Wottono esse putat. Corvorum
 oblitus est Aventinus, quos cum vulturibus Calvisius addit, in opere Chronol. ad An.
 Chr. 1338. sed quadrupedem avibus miscet; Ιέτες enim, ιετίδες Græcis, Viverra
 sunt vel Furrones, non aves.]

(y) Annal. Boj. L. VII. d. an. 1337. pag. 477. (z) Hîc rursus sena ala locustis salsò tribuuntur,
 hinc colligo Aventinum veterem illam relationem cum hac nova commiscuisse.

Plures

8 Plures circumstantias alii (a) addunt, nempe quod *Carolus Moravia Marggravius*, Regis Bohemiæ filius, spatio longitudinis locustarum explorando, equitem miserit, qui uno die finem illarum assequi non potuit. Scilicet, secundum *Aventinum* ultra octo milliaria porrigebantur: in latitudine duo cum dimidio occupaverant. *Bonfinius* à *Sirmio* (b) in *Pannoniam* venisse, & vineis præter omnem opinionem pepercisse scribit. 5,3.c. Tertio anno *Poloniam*, *Austriam*, & *Bohemiæ* invasisse, & bipartito divisas in *Italiam* & *Gallias* effulas fuisse.

10 [Dubio maximo relatio hæc laborat; insolitum enim & inauditum prorsus est, quod locustæ tres annos in Europa duraverint, & quarto demum extinctæ fuerint; hyeme latentes, & æstate rursus erumpentes, id enim planè contra naturam earum est: & vix in australibus regionibus contingit; consumtis enim omnibus plantis & frugibus, undenam viverent? Nam *autumni* tempore parere, & deinde interire *Aristoteles* (c) & ex eo *Plinius* (d) scribit, idque experientia omnium regionum confirmat. In ipsa Africa vices servant, nec in easdem regiones quotannis redeunt.] sup. c. 14.

1 *Seculum istud decimum quartum* locustarum fertilissimum fuit. Redierunt enim locustæ in Europam Anno 1353. & anno eiusdem Seculi sexagesimo quinto; ita ut etiam excelsas & frigidas Alpes transvolarent, atque campestria *Helvetiæ* occuparent. Cap. 20.

2 At quæ sequentis seculi Anno septuagesimo quinto apparuerunt, earum capita nobis mire describuntur; ideò verba ipsa auctoris *Paralipomenon ad Chron. Abbatis Vrsbergensis* exscribemus. Anno eodem 1475. mense Augusto, ait, locustæ ad longitudinem unius digiti humani, capita instar vespertilionum habentes, apparuerunt, quæ ex Pannoniis per Moraviam & Silesiam prodiisse ferebantur. Longitudo congregationis earum trium milliarium, & latitudo unius cum medio milliari. Volabant ordinatis aciebus. Loca frugum & arborum, in quas cadebant, devorabant, nil præter terram & finem sordidum relinquentes: densitatem earum vix sol penetrare potuit.

4 Recentiora exempla in historiis passim obvia sunt; quomodo scilicet superiore seculo in annis 1535. 41. & 42. *Valachiam* atque *Poloniam* pervagatæ sint, atque exinde *Moraviam*, *Silesiam*, atque *Misniam* invaserint.

5 Sed locustarum irruptio quæ anno quadragesimo septimo illius seculi mense Julio in Comitatu Tirolensi contigit, maximè notabilis est, ob singulares quasdam circumstantias alibi vix observatas. Trademus eam eadem simplicitate quâ de-

6 scripta & impressa reperitur Oeniponte eodem anno: Es seynd ihrer (der Heuschrecken) also viel der fliegenden / daß sie den Sonnenschein bedeckt haben; Und der kriechenden seynd also viel / daß man das Erdreich nicht siehet / und dieselben zeigen sich also auß wie ihr sehet. (picturam adjectam hîc intelligit) Und hat man die auff der Erden gefangen / und Bürger und Bauern aufgeboten im ganzen Lande / daß man sie fahet / und das hat gewähret drey Wochen / und haben alle Tag gefangen

7 zwentausend Sechster voll / das ist so viel als tausend Malter / und auff einer viertel Meil Wegs sind gewesen drehundert Personen / so Weiber / so Männer / und ein jeglich hundert Personen haben also viel gefangen wie obgeschriben / und das hat alle Tag drey Wochen lang gewährt. Gott der HErr wolle uns gnädig und barmherzig seyn / dann es gehet ißo in der Welt zu / als bey König Pharaonis Zeiten. Auch

8 wissen / daß sie so gewaltig zu Inspruck über die Brücke kommen seynd / als ein Kriegsvolck gezogen / und mit der Gewalt hinein gewolt haben / da hat die Obrigkeit der Bürgerschaft gebotten / daß sie für der Stadt mit Rehrbesenen Wehr gethan haben / und in das Wasser gekehrt / und haben also viel abgekehrt in das Wasser / daß sie das Wasser bedeckt haben / 2c. und das haben sie auch drey Wochen getrieben auff der Brücken. (e) Notatu dignum hîc est, quod præter locustas volantes innumeras ingens multitudo humi repentium adfuerit, quæ alis ca-

10 ruerunt. Tales simul cum volatilibus dari etiam ex *Alvarezii itinerario Æthiopico* c. 33. al. 34

B 2

disci-

(a) *Calvisius supra d. loco*, qui parum accuratè hanc historiam tradit, & *Sigmund von Bircken / Spiegel der Ehrendes Hauses Oesterreich. Ad. An. 1335. usque 38. pag. 15.* (b) *Sirmienis Comitatus est in Hungaria inferiore.* (c) *Histor. Animal. L. V. c. 23.* (d) *Lib. XI. c. 29. Sect. 35.* (e) *Relationem istam debemus W. E. Tenzelio Philologo & historico eximio, qui eam impressam cum depictis locustis possidet.*

discimus, qui postquam descripsit volatiles, subjungit: *multitudinem* & ἀπὸ πολλῶν *fuisse in-*
 Lib. 29. c. *credibilem*. Attelabi à nonnullis vocantur locustarum minimæ sine pennis, *Plinius* ait:
 4 sect. 29. Eodem modo Hesychius Ἀττελεβὸς ἀκρίς μικρά. *Æthiopes* pro foetu majorū parvas istas
 habent: (f) alii secundum Aristotelem speciem separatam esse prædicant. Nemo II
 docet, siquidem pennis destituuntur, unde veniant vel ubi generentur in tanta copia.
 Mirum verò est, attelabos istos urbem versus profectos, ut de ponte & ripa fluminis
 scopis in profluentem deverri potuerint. Turmatim atque per intervalla tribus illis
 hebdomadibus ventitasse crediderim, cum alioquin copia illarum omnem fidem ex-
 cedat.

Porrò notandum bis mille sextarios seu mille medimnos (mensura est illius lo- 12
 ci maxima, ut videtur) locustarum, jussu Magistratus à civibus & rusticis quotidie col-
 lectos & impletos fuisse. Id apprimè faciet pro nova nostra sententia, cum ad colle-
 ctionem & mensurationem & שליו *Selavarum* in deserto venerimus. Denique 13
 sciendum, depictas simul cum relatione illa repertas fuisse illas locustas, quæ nostris
 simillimæ fuerunt, ut ovum ovo similis esse non possit. Cæterum quæ hoc seculo in
Hungaria ac *Polonia* & adjacentibus regionibus, inprimis in *Silesia*, An. 1674. contige-
 runt, referre super sedemus, utpote nihil peculiare continentia.

Cap. 21. **C**ognitâ jam funesti hujus insecti historiâ, de ortu locustarum, earumque diversis I
speciebus disquirere, nec non remedia contra illas adhiberi solita referre, institu-
 ti nostri ratio poscere videtur.

Fuere qui crederent nuperas illas, quas initio memoravimus, è desertis *Podolia* 2
 campis, quos Poloni *Dzitie Pole* feros campos vocant, emeruisse; quòd paludes illo-
 rum locorum varia muscarum & culicum genera producere soleant. Id verò no-
 bis minimè probabile videtur; quia in arenosis *Arabia* & *Æthiopia* desertis gignun-
 L. 11. 29. tur, nec alibi major earum proventus, ut *Plinii* verbis utar, experienciâ teste. Incredi- 3
 4 sect. 35. bile igitur non est, illas procul ex desertis *Asia* venire, ubi ova earum, solis vapore ex-
 clusa, vitam accipiunt. Nec longinquitate itinerum retardantur; quia, teste *Pli-*
 d. 1. nio, immensos tractus permeant.

Aridam autem & calidam oportet esse tellurem, ut locustæ procreentur. Etenim 4
 pariunt in terram (ut *Plinius* loquitur) ova condensa autumnii tempore. Ea durant hyeme

[Apud *Aristotelem* *Hist. animal.* Lib. V. c. 23. à *Jul. Casare Scaligero* editum p. 622. le-
 gitur: Πικτασι δὲ λήγοντος ἔαρος. Pariunt affecto vere, ut *Scaliger* exposuit. Quod
 stare non potest, quia mox sequitur & τελευτᾷ ἀποθνήσκουσιν αὐτὰ & postquam peperere-
 runt, intereunt simul; & paulo post ἐκδύνασι δὲ ἐκ τῆς γῆς ἔαρος &c. διαμένει δὲ τὰ ὠὰ
 & χειμῶνος ἐν τῇ γῇ hoc est: Prorepunt è terra vere &c. permanent autem ova hyeme
 in terra. Quæ planè contrariantur antecedentibus, itaque omnino scribendum:
 λήγοντος ἔαρος i. e. exeunte estate, prout alia editiones, & novissima *Parisiensis* rectè
 habet, & res ipsa postulat; idque in *Scaligero* insigne est παρέρραμα. *Aldrovandus* ob-
 servavit quidem, sed *Plinium* cum *Aristotele* non conciliavit, nec mendosam lectionem
 animadvertit.]

sub terra. Subsequente anno exitu veris emittunt parvas nigrantes & sine cruribus pennisq; 7
 reptantes. Alii duplicem earum foetum, geminum exitum tradunt. *Vergiliarum* exortu
 parere, deinde ad *Canis* ortum obire, & alias renasci. Hæc disserit *Plinius*, non dige-
 tit. Vana enim sunt quæ de duplici foetu ac gemino exitu ex aliorum relatione tradit.

Cap. 22. Id autem constans atque certum est, quod *Plinius* primò dixerat: locustas autumnii tem- I
 pore ova parere, quæ subsequente anno exitu veris viviscant. (g) Hinc quoque est, quòd
 autumnalibus & vernalibus pluviis intereant, sicca vero tempestate plurimùm au-
 gescant. Si verum est, quòd aliqui microscopiis suis observaverunt, septuaginta & 2
 amplius ovula in una locusta numerata fuisse, utique miranda non erit infanda funesti
 istius insecti fecunditas, ut rectissime *Bochartus* dicat: Nullum animal locustâ fœcun-
 dius. (h) Modum coeundi & gignendi hîc subtilius non rimabimur, sed *Physicis* re- 3
 linquamus, qui eum ex *Aristotele*, (i) aliisque talium inspectoribus petere possunt.

(f) Vide quæ de vocabulo hoc notavimus supra cap. 9. 3. lit. q.
Plinium locis citatis. (h) Hieroz. P. II. Lib. IV. c. 1. p. 442. (i) *Hist. Anim.* Lib. V. c. 23. in
Scalig. edit. §. 271.

(g) Secundum *Aristotelem* &
 (i) *Hist. Anim.* Lib. V. c. 23. in

Nobis sufficiant ea quæ de insecti hujus natura & indole huic operi passim inspersare-
tulimus, & porro referemus.

4 Quandoquidem verò locustæ omnium autorum testimonio *ovipara* sunt, mirum
planè videtur, quòd Tavernierius aliquas viviparas faciat. Sic enim dilertè scribit: (k)

*J'eus un jour la curiosité d'ouvrir le ventre
à une de ces Sauterelles, longue de six pouces,
& j'y en trouvai dix-sept petites, qui remu-
oient toutes, d'où l'on peut juger comme cet
insecte multiplie, particulièrement dans les
pays chauds.*

*Idest: Aperui aliquando ventrem talis lo-
custæ sex pollices longæ, in qua deprehen-
di septendecim parvas, sese moventes.
Hinc colligi potest quantum multiplice-
tur insectum hoc, maximè in calidioribus
regionibus.*

5 Idque lib. IV. cap. 3. §. *Sur les frontieres &c.* repetit. *Peculiarem speciem & quidem
grandissimam fuisse oportet semipedis longitudine, quam Aristoteles & Plinius igno-
raverunt.*

1 Profectò plurimæ infausti istius insecti species dantur. Non morabimur lecto- Cap. 23.

res nostros tabulis Talmudistarum, qui *octingenta* (fortassis legendum *Octoginta*) genera
locustarum mundarum cum Israelitis Babylonem migrasse scribunt Hieros. *Taanith fol. 69. 2.*

Differunt tamen inter sese cum colore tum magnitudine, & formâ aliisque notis spe-
cificis, quas infra ex Marcello Virgilio afferemus. *Aldrovandus* in quatuor tabulis *tri-
ginta octo* (l) *locustarum figuras*, plerasque raras & aspectu mirabiles, additis tribus super-

2 numerariis, nobis repræsentat. *Bochartus* novem differentes in sacris literis reperit

1. ארבה *Arbeh* 2. גוב *Gob* 3. גזם *Gazam* 4. חגב *Chagabh* 5. חסיל *Chasil* 6. חרגול *Chargol*.
7. ילק *Ielek* 8. סלעם *Solam* 9. צלצל *Tzelzel*. Decimam Rabbini addunt
חנמל *Chanamal*, quæ non locustam, sed *pruinam* secundum *Bochartum* denotat.

Ex his quatuor tantum, tanquam principales à Mose nominantur, nempe ארבה *Ar-
beh* (quæ vox locustam tam in genere, quam in specie significat) סלעם *Solam* חרגול

3 *Chargol* & חגב *Chagabh*. Quæ alias specialiores, tamen non nominatas, sub se
comprehendunt, id enim vocabula למינן vel למינן *cum specie sua* inuunt. Quonam
verò referendæ sint *Gob, Gazam, Chasil, Tzelzel & Ielek*, Judæi ipsi ignorant.

4 Ingenui inter illos id liberè fatentur. Commentator Talmudis (allegante *Bo-
charto*) R. Salomo cum ad locustas Levitici veniret, אין אנו בקיין בהם *Nos non
sumus exercitati in istis*; & מox אין אנו יודעין להכריח ביניהן *Non novimus nos distin-
ctionem facere inter eas* sc. Locustas. Nihilominus tanquam benè scirent, eas descri-
bere, earumque differentias ostendere satagunt, obscurum per æquè obscurum ex-
5 plicantes. Etenim in *Tractatu Talmudico* חולין *Chulin* cap. 3. fol. 65. b. species varias
nominant, & sub sua genera referre conantur; verum nominibus tam peregrinis &
ignotis, nec non stylo tam conciso & obscuro, ut tamen verba intelligas, mentem non
6 assequaris. Hinc *Bochartus* rectissimè scribit: *post multas ambages eò rem redire, quòd
Chargol habeat gibbum & caudam, Arbeh, neutrum: Solam, gibbum sed non caudam: de-*

[Verba Talmudis dict. fol. in fine sunt חרגול ריש לו גבחת וריש לו זנב *Chargol cui est
gibbus & etiam cauda.*]

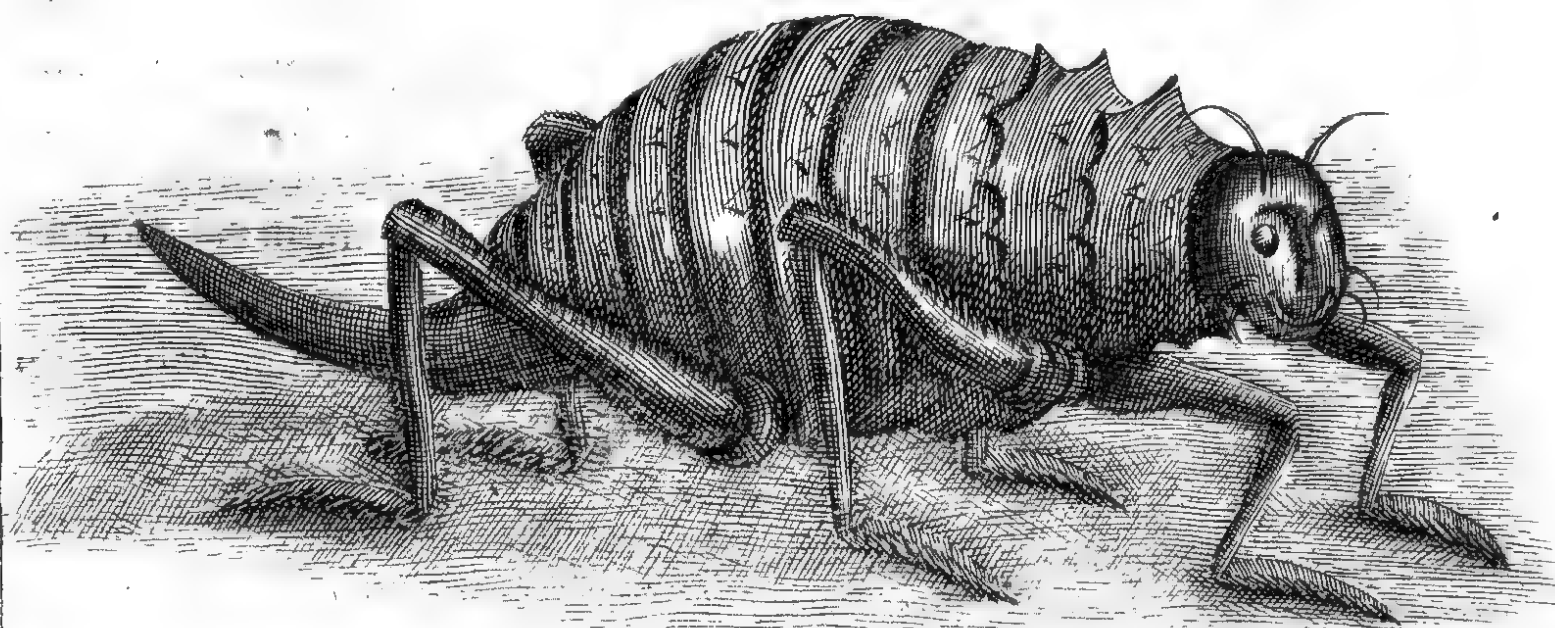
7 nique *Chagabh* caudam sine gibbo. Secundum hæc ארבה *Arbeh* erit nostra locusta vul-
garis, quæ pennis suis tecta neque caudam neque gibbum habet; חרגול *Chargol* verò lo-
custa Africana promontorii bonæ spei, ibi *Garam* dicta, quæ gibbum & caudam ha-
bet. Id solùm obstat, quòd alis destituatur, & sic munda esse non possit; Locustæ
enim Mosaicæ omnes sunt volatiles. Figuram quam hîc delineari curavimus, debe-
mus Viro omni laude dignissimo *Nicolao Witsen* / *Consulari Amstelodamensi*, amico
nostro singulari, cui pictura sequens ex nova dicti Promontorii urbe, quam vulgo
de *Caep* vocant, missa fuit:

B 3

At

(k) In itinerar. Lib. II. c. 3. §. *Il ne faut pas.*

(l) Haud distinctè satis res suas tractat autor iste
aliàs impigerimus. Nam in prima tabula unam eandemque locustam primò *clausis*, deinde *expansis* alis du-
pliciter depinxit, & tamen 1. 2. notavit. In descriptione tertio loco minimam pinxit locustam, quasi dux præ-
cessissent.

LOCUSTA PROMONTORII BONÆ SPEI
dicta Garam.

At vocabula ista Hebraica ignota in vernaculis linguis retinere præstat, quàm pravè exponere, prout fecerunt Tremellius & Iunius, qui inconsideratè admodum bombycem & cantharum admiscuerunt, cum non sint è genere locustarum, nec unquam ullis mortalibus elui fuerint.

[Incredibile enim & in odium Germanorum confectum videtur, quod Cardanus scribit. Qui cum dixisset natura rerum imperitos mirari & multa perperam fabulari, ne dicant, S. Joannem Baptistam locustis in deserto victitasse, subjungit: Cum [tamen] Germani quidam milites bombyces nostros in serici spem nutritos, in tanta etiam rerum copia, deliciarum causa frixos ederint, idque jure: nam quæ innoxia sunt & sapore & odore tetro carent, sola opinione constant. Quis enim credat, in erucis domesticis delicias quæsiisse Germanos, quos paulò post abominari ait ranas, quas Itali edant, similes bufonibus, & ipsâ specie horribiles, ob similitudinem etiam periculosas. Cur non etiam voravissent erucas hortenses?]

Ad hæc bombyx multipes quamdiu bombyx est, volare non potest, & tamen hîc IO tantum de quadrupedibus volatilibus agitur, & quidem talibus, quæ præter pedes etiam crura habent ad saliendo. Quæ cum Bochartus graviter & meritò perstringat, nos actum agere nolumus.

Cap. 24.
Lev. 11, 21.

[Id tantum pluribus prosequi necesse habemus, quod voculam לֹא Non, in vulgatis Judæorum codicibus mendosè pro לֵי ei (scil. est seu habet) positam Tremell. & Iunius æquè ac Seb. Castalio in sua Latina versione: nec non noster Germanicus interpretæ planè abs re, contra sensum ipsamque Sacri scriptoris mentem prorsus superstiosè retinuerint; Quod non habet, reddentes. Cum tamen Masorethæ satis clarè doceant, & hîc & in aliis quatuordecim locis pro לֹא Non, לֵי ei legendum, (vel si mavis) corrigendum esse, ut denotet Volatile: cui est, vel quod habet. Id enim & sensus & constructio textus indubiè poscit. Nam versu 20. disertis verbis dicitur: כָּל שֶׂרֶץ הָעוֹף הָרֶכֶת עַל אַרְבַּע שֶׁקַץ הוּא לָכֵן Omne reptile volatile quod ambulat super quatuor [pedibus] abominabile vobis erit. Versu sequente 21. sequitur particula adversativa אֲךִי, ast, at, quæ exceptionem infert מִכָּל מִכּוֹר וְהָאֵכֶל מִכָּל אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ אֹתוֹ אֲךִי אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל שֶׂרֶץ הָעוֹף הָרֶכֶת עַל אַרְבַּע Veruntamen istud comedetis ex omni reptili volatili, quod ambulat super quatuor (pedibus). Jam sequitur differentia à præcedente versu לֹא אֲשֶׁר לֹא [lege לֵי] לְרַגְלָיו לִנְתֵּר בֵּהֶן עַל הָאָרֶץ [vel ultra] pedes ad saliendo [in] illis super terram. Si verò reddere velis, cui non sunt crura, nulla erit exceptio, sed manebit unum & idem quod antea dictum est. Ut taceamus negativam nihil ponere in esse, ut Philosophi loquuntur. Vana itaque evaderet descriptio ab eo quod alicui rei deest. Imò אֲשֶׁר לֹא כְרָעִים si legatur prout

9

I

2

3

4

5

prout scriptum est, ne quidem Grammaticè reddi potest: *Quod non* [habet] *duo crura*. Quoniam verbum *habet* Hebræi non habent, nec talis ellipsis in sacris unquam occurrit. Quin potius efferunt per pronomem relativum *וְשֵׁנִי* *Qui*; sed additis pronomibus personalibus *לֵהּ לָהּ* *ei, illi*, *לָהֶם לָהֶן* *illis*, per ellipsin perpetuam substantivi *Est*; ut exponere possis, *Cui vel quibus est*: seu, *qui vel quæ habent*. *וְשֵׁנִי* enim per se singulativum positum non nisi in casu recto exponi potest *Qui, quæ, quod*. Sensus ergo hic nullus esset, si redderes *quod* *NON* *crura*. Denique sequentia exempla mundorum insectorum volatilium totum negotium absolvunt. Etenim vocabulum *לָרְבֵּן* notoriè *locustam* & quidem certam speciem hoc loco significat, quæ præter quatuor pedes etiam duo crura habet, quibus salit, seque de terra ad volandum attollit. Eiusdem generis sunt species sequentes *סָרְעָם* & reliquæ.

Porro monendum habemus vocabulum *עוֹף* in vernaculis nonnullis hic malè reddi *avis* *Vogel*; cum reddendum sit *volucres* vel *volatile* *Geflügel*, ut infra indicabimus. (m)

I Cæterum Aldrovandus de Locustis acturus Librum IV. cap. 1. sic orditur: Cap. 25.

Anelytrorum, hoc est, *detectas habentium alas insectorum tradidimus historias*. Itaque *super sunt tradenda eorum, quæ velut in vaginis quibusdam inclusas habent alas, inde vaginipennes*

2 *pennes* Theodoro Gazæ, Aristoteli *κολεόπτερος* vocata. Quibus omnibus commune esse observavi, quod nullo aculeo infestent, quod difficulter volent, quod alas habeant fragiles, ideoque duro cortici inclusas, quod sedentia alata neququam esse videantur. Inter hac insecta

3 *Locustæ &c.* quare illarum historiam servato nostro ordine aggrediamur. Hic satis mirari non possumus, quare Locustas inter insecta *κολεόπτερος* seu vaginipennia referat; Fallum enim est, quod duro cortice inclusas habeant alas, ita ut in sedentibus non conspiciantur. Vix una atque altera tali crusta recta in tabulis ejus conspicitur, quæ non regulam, sed exceptionem à regula dare potuisset. Fallum quoque est, locustas, quæ-

4 maria transeunt, difficulter volare, cum aviū ritu volitent, ut Clenardus loquitur. Præ- Epist. p. 73. terea figuras aliquas Aldrovandus nobis exhibet, quæ nulla habent crura saltatoria.

I Hæ verò num locustæ dici queant, ipse viderit. Iohannes Jonstonus in opere suo de Cap. 26. *insectis* (n) in tractatione de locustis exordium suum mutuatus est ab Aldrovando, his verbis: *Sequuntur coleoptera seu vaginipennia, Locustæ nempe &c.* planè nullam nomi-

2 nar nec proponit, quæ ejusmodi vaginis suas condant alas. Et cum ad Aldrovandinas venit, nihil aliud monet, nisi figuras aliquot locustarum etiam supra inter papilionas exhibitas fuisse; sed neque tabulam neque numerum indicat, ubi id factum sit.

3 Quapropter vaginipennes locustas tamdiu se ponemus, donec ostendantur aut describantur; quod claros illos viros facere oportuisset. Alias locustarum differentias fuse nobis exponit Marcellus Virgilius in Dioscoridem, at vaginarum nullam facit mentionem.

4 Verba ejus ex Bocharto hic inferemus: (o) *Variavit admirabili artificio locustas natura &c. sunt enim quæ virides, quæ nigra, quæ liventes, quæ aliquâ parte hunc, aliquâ illum colorem ostendant*: Sunt, quæ volantes tantum latentem antea colorem aliquem proferant: Sunt, quæ simplicibus, quæ pluribus alis volent: quæ alis carentes saltent; quæ utroque hoc modo privata ingrediantur tantum: Sunt, quæ longioribus, quæ brevioribus, cruribus sint: & in his pluribus brevioribusq; & paucioribus longioribusque internodiis. Sunt

5 quæ canant, quæ muta sint: quæ per diem, quæ in tenebris tantum audiantur. Et ne longiores simus, sunt, quæ nihil homini in re rustica noceant, innocentemque à pueris se capi patiantur. Sunt contra quæ pestem & calamitatem satorum omnium totis regionibus afferant, illatæque fame antiquos agros deferere sæpenumero gentes coegerint.

6 Nihil hic de vaginipennibus, neque etiam de senis alis, multo minùs de fictis Indiciæ locustis, quas ex Plinio supra retulimus. Quæ verò autor iste de locustis quaternorum cubitorum Lib. IX. cap. 3. tradit, ea de marinis accipienda sunt, nam de animalibus in Indico Mari agit. Id capere debebat Simon Majolus, qui id de terrestribus intellexit. (†)

7 Sed nec illa placet, quæ in Museo Gottorfiano, quod Olearius edidit, depicta visitur locusta, (p) quia nullos pedes, sed bina tantum utrinque habet crura saltatoria, à pictore perperam delineata.

Sed

(m) Parte II. c. 25. (n) Lib. 1. tit. 2. cap. 1. att. 1. (o) loc. cit. p. 446. (p) Tab. xi. n. 5. p. 18. Ex Egypto allata dicitur, ubi tamen tales non dantur. (†) In diebus canicularibus p. m. 100. b. tit. Insecta

Cap. 27.

Tot autem tamque diversæ locustarum species apud alias gentes, præsertim 1
Orientales, diversa quoque gerunt nomina; quæ scire nostra non refert. Multò
minùs occupabimur in eruenda illarum etymologia, utpote incertissima, partim et-
iam ridicula. Quoniam nomina rebus non à Philosophis, sed à vulgo plerumque
imponuntur. Veluti cum locustæ nostræ Italis vocantur *Cavallette*: Hispanis *Ca- 2*
vallettas, à *Caballis* sic dictæ, quasi diceret, *Equulos Rössgen*/quia nomenclatoribus illis
visa fuerunt equina habere capita. (q)

Cæterum nulla natio eas melius discernere potest, quàm *Arabes*; penes quos 3
frequens ista plaga, & ob id tot nomina, quibus locustas appellare & distinguere no-
runt, uti videre est apud *Bochartum* loco sæpè citato. At nos felices, quòd in vernacu 4
lis nostris eas neque nominibus suis insignire, neque distinguere, multò minus sub
certa genera referre queamus. Id solùm scimus, quòd in universum agris nocentissimæ
sint. Damna quæ afferre solent ex historiis supra relatis memoravimus. Quæ tan-
tò graviora æstimanda, quantò difficiliora dantur *remedia*.

Cap. 28.

Romani inspexerunt *libros Sibyllinos*, quos *fatales* Livius (r) appellat, id aliàs non I
nisi in causis difficillimis & maximis calamitatibus fieri solebat. An & quid in iis reper-
tum fuerit, non memoratur; certè milites, tanquam bello gerendo, contra eas eduxe-
runt. Cùm enim Apuliam invasissent, Cn. Sicinium prætorem designatum cum
imperio illuc ad eas extirpandas miserunt. (s) *Militari imperio in Syria necatas* Plini- 2
us scribit. (t) Idem narrat: *in Cyrenaica regione legem fuisse, ter anno debellandi eas, pri-
mò ova obterendo, deinde fœtum, postremò adultas. In Lemno insula certa mensura præfina-
ta fuit, quam singuli enecatarum locustarum ad Magistratus referrent.* In Cypro venatum 3
exeunt adversus ova indicto bello, ac certo præmio in singulos sextarios constituto. (u)
Simile in Tirolensi Comitatu factitatum supra memoravimus. Superioris seculi anno 4
XLII. cum *Mediolanensem* agrum obtuerent locustæ, Præles constituto collectoribus
præmio, duodecim mille saccos illis repletos exiguo temporis spatio reportavit. (x)
Notabile lectu est, quanto cum tumultu & strepitu *Sinenses* rustici adventantes locu- I
stas abigere conati sint, quod ex historia *Legationis Batavica* (y) exscribemus.

Cap. 29.

Den 4ten Tag Julii (1656.) gegen Abend sahen wir im fahren ein wundersehames Ge-
stimmel allenthalben/nicht anders als ob das ganze Land im Lerm und Aufstand begriffen. Es
hatten sich aber alle umwohnende Bauren/oder Hausleute in unterschiedene trouppen vertheilet/
und waren mit fliegenden Fahnen zu Felde gezogen/ihre Aecker und Ländereyen vor dem Einfall
der Heuschrecken / dadurch zum öfftern grosse Theurung und Hungers-Noth entsteht/ zu be-
schirmen. Denn es kommt allda jährlich / umb dieselbe Zeit/als wir da angelanget/mit einem 2
Ostwinde eine solche Menge Heuschrecken zugezogen/das alle Erdgewächs/die nicht bedecket/ biß
auff die Wurzel abgefressen und verzehret werden / und gemeiniglich auff ganzen Feldern weder
Laub noch Gras überbleibet. Solchem grossen landverderblichen Schaden vorzukomen/ ziehen um
selbige Zeit die Bauren mit gesamter Macht zu Felde / und setzen sich zur Gegenwehr / also das sie
Fahnen in der Luft schwingen / auch dabey einen solchen Lerm und Geschrey machen/davon das
ganze Land erschallet. Diß Verjagen der Heuschrecken geschicht folgender Gestalt: Es nimt 3
ein Bauer alle sein Gefinde und welche er sonst bekommen kan zu sich/und gehet da-
mit auff sein eigen Land/ die ankommende Heuschrecken davon abzuhalten/ sintes
mal zu der Zeit/wenn dieses ungeziffer einfället/man keineiniges Stück Baulandes
findet/worauff der Bauer nicht in voller Arbeit ist/solchem Feind äußerstem Ver-
mögen nach zu steuren/dann haben sie allesamt in der Faust lange Stangen / daran
Fahnen oder Tücher gebunden/selbige schwingen sie unablässlich in der Luft/maß
chen auch dabey einen solchen Lerm und Feldgeschrey/das die Heuschrecken / wann
sie mit ganzen Schwärmen/wie dicke Wolcken / ansetzen / durch solch spectacul und
Gerümmel erschrocken/etwas länger/als sie sonst pflegen/oben in der Luft bleiben/
und ihren Flug weiter fort setzen. Und ob sie gleich von dem einen Aecker durch diß Mittel 4
abgehalten werden/fallen sie doch / wann sie lange genug von einem zum andern geflogen / und
ermüdet / auff diesen oder jenen (sonderlich da sie die wenigste Gegenwehr finden) mit solchem
Sturm und Schwarm nieder / das sie zu weilen wol einen Fuß hoch auffeinander liegen.

(q) Aldrov. loc. cit. ex autore de nat. rer. *Locusta caput habet formatum ut equus.* Er ex Alberto
cap. 26. *Caput habet figurâ equi.* (r) Lib. V. cap. 14. (s) Liv. Lib. XLII. p. 533.
(t) dict. Sect. 35. (u) Scaligeri verba sunt Exercit. 192. contra Cardanum. (x) Jonstonus re-
fert d. cap. 1. art. 2. p. 84. (y) Anno & die in textu citatis pag. 168.

Alba werden dann die Früchte/so viel dasselbe Jahr betrifft / gänzlich verdorben / daß nichts vor Menschen oder Vieh überbleibet/ noch künftigh was einzuernden ist. Die Bauren hatten sich zu der Zeit so dapffer gewehret/ daß diß Ungeziefer mit gangen Schwärmen über alle ihre Aecker hingeflogen/und endlich in den Fluß niedergefallen / allwo es annoch zu sehen war.

Sensus & summa est:

5 Rusticos cum familia & auxiliatoribus arvis suis insistere, vexillis atque velis expansis, maximoque clamore atque strepitu locustas detertere, ne fundos suos invadant, sed ulterius volent, donec defessa in alienos agros decidant, ubi saepe pedis altitudine cumulate jaceant. Nec frustra fuisse defensionem rusticorum ait, abactas enim hac vice fuisse locustas, & tandem in flumen præcipitatas.

6 Idem fit in Persia, teste P. Angelo à St. Joseph (z) ubi tympanorum tubarumq; concentu, nec non strepitu ære facto, & atroci clamore locustas fugari posse putant.

1 Sunt qui in Ecclesia Romana excommunicationibus atque exorcismis, tanquam Cap. 30. erga impios & desperatæ vitæ homines utantur, referente Aldrovando; (a) qui ex consiliis Hieron. Gratinarrat: censuris Ecclesiasticis in impiam vastationem turpissimorum animalium animadversum, datis hinc inde advocatis atque patronis, ut processus formula servaretur. Sic loquitur. Scilicet, ut ego capio, ne indefensa & inaudita perirent locustæ, quia ne Diabolo quidem defensio deneganda est, secundum Jure Consultos.

3 Processum istum excommunicationis contra Locustas & similia noxia animalia nobis describit Barthol. Chassaneus, qui eum hoc pacto proponit: Oblato supplice libello (cujus formulam addit) & iudice dato, procuratores duo constituuntur, unus populi, alter locustarum nomine, quorum primus actionem contra locustas intendit, atque locustas arcendas esse concludit: alter contra excipit, eas non abigendas esse; donec post conclusionem in causa sententia pronuncietur: Excedere debere locustas, id nisi intra certum tempus faxint, excommunicationis fulmen in eas vibrator. Quæ latius

4 apud Chassanæum videri possunt. (b) At doleo tanti Juri vicem, qui ordinem excommunicandi tam imperfectè didicit, & processum suum tam miserè instruxit. Quippe oportet eum qui excommunicationem majorem parat, reum primò, secundò,

5 tertio & quarto prius legitimè monere, & contumacem demum in jus vocare. Deinde exceptiones adversæ partis, ejusq; rationes & fundamenta juris non profert, ut sciri possit, in quo consistat status controversiæ, in factò vel in jure? num forte testibus opus sit, & cui incumbat onus probandi. Sed procuratorem locustarium tam simplicem & artis Logica imperitum in medium producit, ut omissis præmissis, conclusionem argumenti ne-

6 get. Denique de intervenientibus planè non cogitavit, debebat enim etiam Procuratorem pro avibus tam feris quàm domesticis constituere, ut etiam illæ interventione

7 sua audirentur, ne nimis citò pabulo isto jucundissimo privarentur. Postremò Acridophagorum Lybiæ, & Arabum agrestium Barbariæ meminisse oportebat, ne illi fortasse

pro interesse suo intervenirent, & examinato Patroni locustarii mandato, totum processum querelæ nullitatis destruerent: aut appellatione saltem sententiæ, quæ redundaret in damnum proximi, ac ob id injustæ, effectum suspenderent. Injustum enim esse abigere locustas in agros vicinorum, cum potius damnandæ fuissent ad cædem & necem, devorandæ alitibus, bestiis feris, & barbaris omnibus, qua ratione intervenientibus quoque satisfactum fuisset. Sic exagitare libuit Chassanæum tam vanum

processum nobis formantem, quem Pontificiis decretis probari non putaverim. Sane nihil tale in Pontificali Romano reperitur. Triplex ibi habetur excommunicatio; minor, major, & anathema, quarum omnium finis, ut reus tradatur Satanae in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat in die judicii. Quid hoc ad insecta aut alia foeda animalia?

8 Alii exorcismos, tanquam contra malos spiritus, efficaciores putaverunt, de quibus Aldrovandus etiam loquitur, & lectores ad privatos Ecclesiæ libros ablegat. Idem ex Legendis (ut puto) Sanctorum refert, quomodo orationibus atque precibus, addita interdum aquâ benedictâ, locustæ à sanctis Viris abactæ fuerint. Alvarezius Sacerdos Lusitanici ad Habessinios Legati, instituta processione cum sacerdotibus Habessin

C

(qui

(z) In Gazophyl. Pers. voce Locusta. (a) Lib. IV. de Insectis. Cap. 1. tit. Ut fugent. (b) Consil. 1. part. 5. allegante doctissimo Professore Ienensi Hebenstreit in pererudita disputatione de remediis contra locustas, th. 12.

18 Seleucides aves locustarum exitium.

(qui tunc temporis pro hæreticis non habebantur) excommunicationem sine advocatis contra locustas pronunciavit, easque in regiones infidelium, vel in deserta montium relegavit, & nisi parerent, adjuravit & convocavit omnes aves cœli, omnia animalia terræ, & omnes tempestates aëris, ut eas devorarent, dissiparent, atque destruerent; (c) aquâ quidem & igni illis non interdixit, multò tamen cautiùs & prudentiùs, quàm Chassanæus sententiam suam concepit bonus iste Sacerdos. Paruerunt, ut illi visum fuit, atque iter suum mare versus instituerunt. At multò contumaciores fuerunt sceleratæ illæ, quarum historiam supra ex Aventino retulimus, de quibus sic loquitur: *Supplicationes nequicquam decreta, frustra cœlum aëris crepitus [nec non] tintinnabulis laceffitum, frustra sacris arva, urbes lustrata, pars fustibus ac flammâ tollere conabantur.* In Bojoaria ovīs Gallinaceis redemptus Gallinarum copias in locustarum agmen educebat. Idem in opere Germanico, quod ipse concinnavit, de locustis anni 874. testatur, ut supra retulimus.

Cap. 31.

c.29.

Jure merito ad divina auxilia confugimus, ubi humana cessant. Remedia supra à nobis relata propellendis in vicinorum agros locustis aliquid profunt; abolendis verò & extirpandis non sufficiunt. Ea demum efficacissima sunt, quæ Deus, supplicibus pœnitentium precibus placatus, generi humano largitur; veluti cum ventis sublatis in pelagus detrudit, vel aves imittit, quas minuendo isti malo creasse videtur.

Non enim est fabula, sed planè veritas (d) aves dari à natura ad id destinatas, ut locustarum multitudinem minuant. Seleucides Plinius vocat, (e) addens, *illarum adventum à Iove precibus impetrare Casii montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus, nec unde veniant, quove abeant, compertum; nunquam conspectis, nisi cum præsidio earum indigetur.* Equidem has aves fabulosas censet Aldrovandus (f) scilicet falsa veris mixta deridet atque explodit. Verùm res ipsa recentiore experientiâ confirmatur. Etenim Tavernierus, (g) nullo autore antiquiore usus, ex Armeniis, ni fallor, didicit: Certo anni tempore in confinibus Mediæ & Armeniæ aves, quæ similes sint merulis nostris, magnâ copiâ convenire, atque locustas, quibus campi illi obtekti sint, consumere, & devorare. Armenios autem pompâ sacrâ [procession] circumire agros eosq; conspergere certâ quadam aqua è puteo quodam longinquo hausta, in quem olim corpora Martyrum præcipitata fuerint. Istas circuitiones & conspersiones durare tres vel quatuor dies, quibus peractis aves illas gregatim advolare, atq; locustas vel vorare vel fugare, ita ut biduo vel triduo campi isti liberentur.

d.1. Specialiùs, sed aliis circumstantiis has aves describit P. Angelus à S. Ioseph his verbis:

Vi è una fontana nel paese di Lengion, fra Sciraz & Ispahan, dove sono certi uccelli negri simili à picciole fuliche, quali seguitano l'acqua di questo fonte per tutto dove si porta, & aspergendola sopra li campi coperti di locuste, questi uccelli al modo d'un folgore ammazzano, & estirpano tutte quante. Per tanto questa acqua si chiama آب مورغان Ab murgon ciò è aqua di Uccelli, & le fuliche chiamano آذر ملخ Adzir melagh, ciò è ruina delle locuste.

Hoc est: Fons datur in regione Lengion inter Shiras & Ispahan, ibi dantur certæ aves nigrae similes parvis fulicis, quæ sequuntur aquam huius fontis, quocunque portetur. Quâ si conspergantur campi locustis cooperti, aves istæ fulguris instar illas omnino necant atque extirpant. Propterea aqua ista vocatur aqua avium: aves verò ipsæ appellantur (Perficè Adhrmelach (h) Exitium locustarum.

Cap. 32.

Relationes istæ à diversis autoribus diverso tempore editæ, de avibus ipsis dubitare quidem me non sinunt; miraculosè verò ad preces incolarum Casii montis aut Armeniorum processiones (ut loquuntur) advolare, persuadere mihi neutiquam possum. Encertain temps &c. Certo anni tempore adventare Tavernierius disertè scribit. Igitur tunc temporis precibus impetrari posse facilè crediderim; æquè ac si quis post festum S. Petri ciconiarum adventum ad extirpanda insecta à Deo petere vellet. Quòd autem nesciatur, unde veniant, quove abeant Seleucides istæ, nec conspiciantur nisi præsentibus locustis; id nihil miri. Pleræque aves migratoriæ unde veniant, quove abeant

(c) Hæc habentur in versione Gallica itinerarii Æthiopici Alvarezii cap. 33. (d) Iisdem verbis utitur Aristoteles de Pygmæis agens. Lib. VIII. hist. animal. c. 15. al. 12. (e) Lib. x. c. 27. Sect. 39. (f) Lib. X. Ornithol. cap. 5. (g) Itinerar. Pers. P. I. lib. 4. cap. 3. (h) Difficiliter exprimitur & leguntur ista vocabula Persica legendum ut dh. Angl. & Græc. verò ut Germanicum.

Aqua sympathetica. Literæ in locustis. 19

abeant, ignoratur; De Ciconiis ipse Plinius (i) *Ciconia quonam è loco veniant, aut quò se referant, incompertum adhuc est.* Multæ non conspiciuntur, nisi eo tempore, quò cibos suos paratos à natura sciunt.

4 At de aqua ista sympathetica aliàs nunquam quicquam audivi nec legi. Pleraque vel fabulosè vel imperfectissimè narrantur, ut infinita lectoribus suboriantur dubia. *Quomodo quæso Seleucides aquam illam avialem olfaciunt? vel quomodo eam sequuntur, confestim ne, an ex intervallo? si prius volatùmne suum adtemperant aquæ bajulis? si posterius, unde sciunt, quò aqua portata fuerit, & si in plura loca, quemnam præferunt? Recentemne oportet esse aquam istam, an serotinam, & semiputridam? An usq; ad fines Armenia tantùm valet, an ulterius? Nam si in Arabiam & Æthiopiam usque portari posset, aut longè pretiosior habenda esset: Deceret utique viros miracula scripturos talia dubia prævidere, eaque diluere.*

6 Aut valde fallor, aut est illa ipsa aqua de qua I. C. Scaliger loquitur in suis exercitationibus contra Cardanum (k) CHUERCH inquit, *Scytharum Catainorum civitas est; in qua stagnum, cujus præsentia locustas arcet. Olim eam ob causam inde petitis à Cypri rege aquis. Quarum vase stanneo pleno turri appenso factum est, ut eo tempore non sit à locustis insula tentata.*

7 [Non laudat autores suos Scaliger, nisi parcissimè & generalissimè, tanta illi est in selectoribusque suis fiducia, ut & sibi credat, & alios credere velit, quid dicat; quod certè laudandum non est. Si sciremus unde hanc narrationem accepisset, facilè judicemus, num verum esset è Cataya seu China Septentrionali tot parasangis remota, aquam istam *αυαδοντονον* in Cyprum delatam fuisse, quod fabulæ simillimum mihi videtur. Nam aut nimium fallor, aut est illa ipsa aqua, quam ex Persia afferri Tavernierius & P. Angelus à S. Joseph memoravit.]

I Sed faxit propitium Numen, ut neque aquâ illâ, neque avibus istis locustariis unquam indigeamus.

Tandem silentio prætereundum non est, vulgò dictum: *Observasse aliquos in locustarum quarundam alis certos quosdam Turcicis simillimos characteres.* Nimirum audiverant, ex Turcia venire locustas, atque Turcarum invasionem olim sæpiùs significavisse, idè Turcicis literis quoque insignitas, ex cancellatis alarum venulis sibi fortè imaginati erant. Quia simplices illi homines, talia spargentes, Turcicæ literaturæ planè ignari fuerant. At de literis U & Π in pectore locustarum visis meliùs 12, 15.

2 judicare potuerunt Judæi Palæstinæ. Sunt qui scribant, literas has I. R. A. D. E. I. in alis locustarum in Anglia quondam lectas. Verùm an Deus locustas, ipsas iræ suæ indices, literis illis notare voluerit, fides sit penes auctorem.

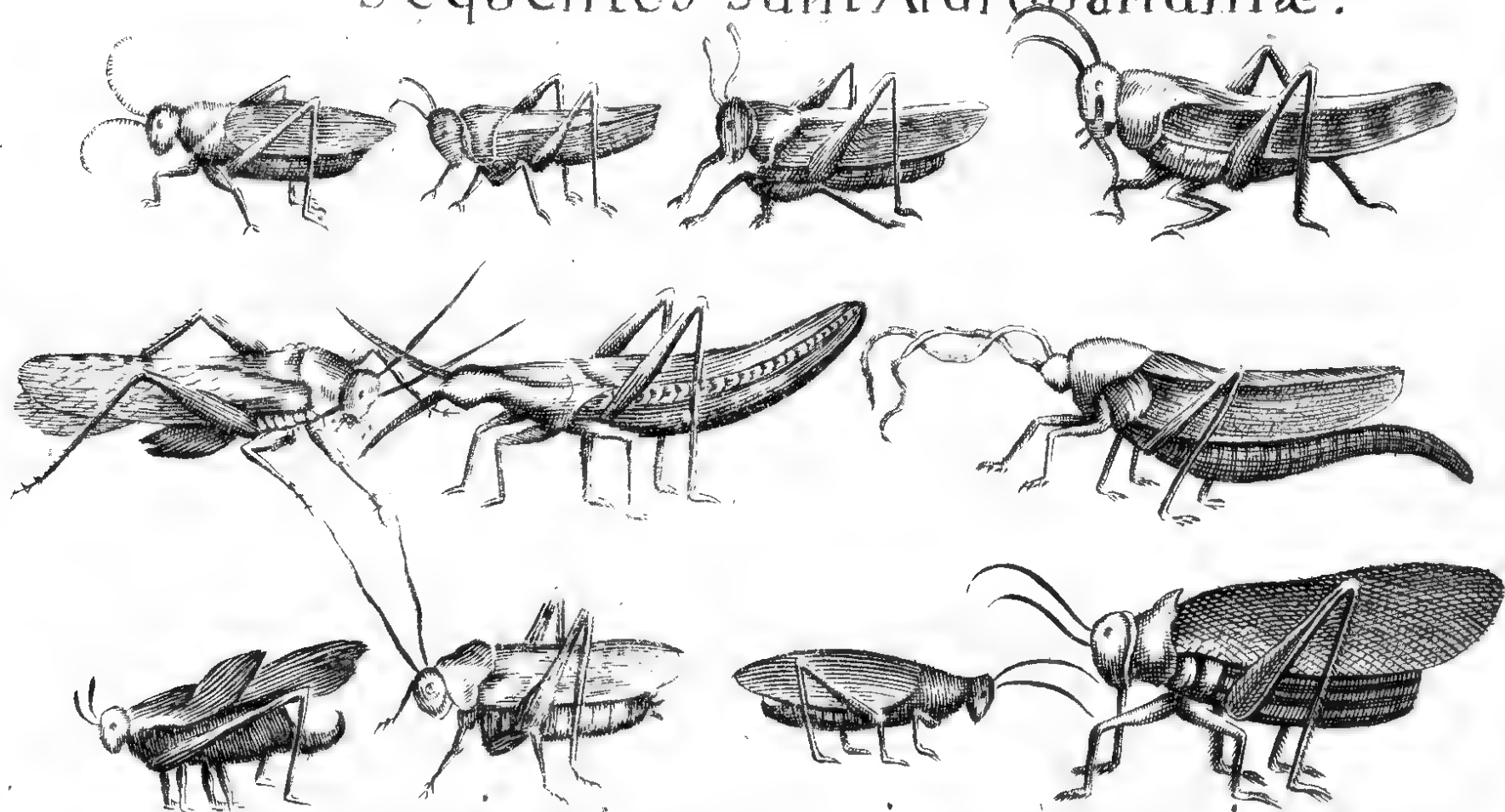
I Postremò, pleriq; locustas memorantes, horrenda ista locustarum agmina præter famem & pestem bellum quoq; portendere autumant. Scaliger Cardanum, qui id asserit d. l. deridet. *Quod scribis, ait, earum adventum omen esse futuri belli, ridiculum est, ut omitтам minus latinam locutionem.* Scilicet quòd prodigium omen vocasset. Profectò famem afferunt non portendunt: nec difficile præsagium est, ex pestiferis vaporibus pestem

2 prædicere. At bellum si portenderent, inquit Scaliger, à Mauris Sicilia penè quotannis nunciaretur, inde enim eò deferuntur. Quibus verbis carpit eos, qui superioribus secu-

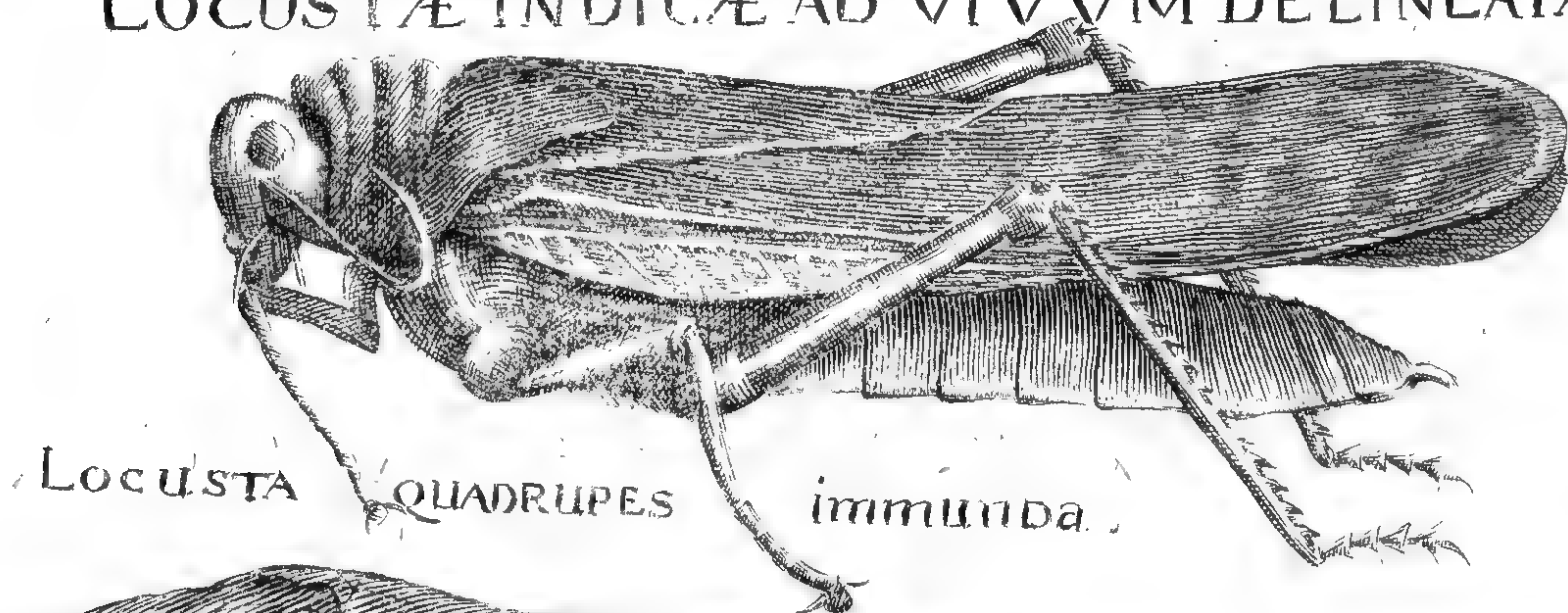
3 lis Turcarum irruptiones à locustis semper significatas tradunt. Nobis non est prodigium, sed eventus; etenim in bello sat luctuoso jamdum versamur; utinam exitio suo etiam exitium hostium nostrorum portenderent, de adventu illarum æquè ac Acridophagi nobis gratulari possemus.

(i) Lib. x. c. 23. sect. 31. (k) De subtil. Exerc. 192.

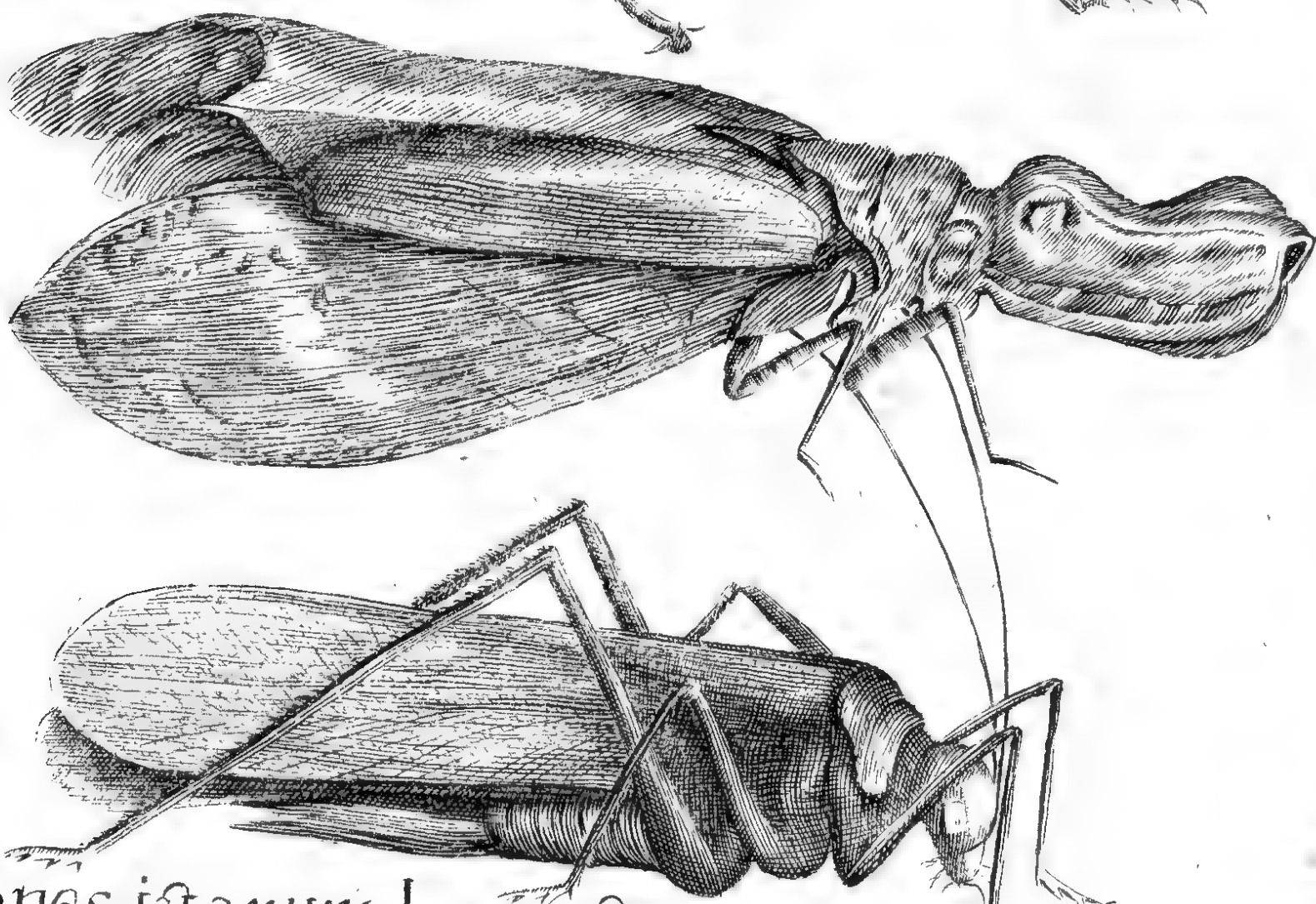
TABULA LOCUSTARUM
Sequentes sunt Aldrovandinae.



LOCUSTÆ INDICÆ AD VIVVM DELINEATÆ.



LOCUSTA QUADRUPES immunda.



Icones istarum Locustarum cum pluribus
aliis debemus Ampliss^o Viro NICOLAO WITSEN
alibi laudato qui eas ex India accepit. &
nobiscum communicavit.

PARS

PARS SECUNDA

DE LOCUSTIS ISRAELITARUM IN DESERTO.

Absolutâ nunc locustarum historia, ad alteram tractationis nostræ partem progredimur, quæ disquisitionem viri docti de voce שלו *Selav* cum responsionibus nostris continet.

1 **I**nnotuit jamdum erudito Orbi, me vocabulum Hebraicum שלו *Selav* Exod. Cap. I. 16, 13. & Num. 11, 31. non de *coturnicibus* ut vulgò, sed de *locustis*, mundis videlicet & comestibilibus, iisque gratis esu accipere. Rationes in *Commentario ad Historiam meam Æthiopicam* (a) allegatas summam hîc repetam.

2 Primò videbam, vetustissimos S. Scripturæ Interpretes scilicet LXX. Seniores, & Chaldaum paraphrasten vocem שלו *Selav* diversimodè interpretari, illos enim *Ortygometram*: hunc verò *phasianum* reddere. Ex quo firmiter colligebam, illam ex earum numero esse, quarum vera significatio in captivitate Babylonica periisset, ita ut à Judæis in patriam reversis non ampliùs intelligeretur. Quo casu si genuina significatio ex aliis linguis Orientalibus haberi non possit, illa à posteriori investiganda est, nimirum ex descriptione rei propositæ, ejusque natura, ex sensu atque totius historię contextu, sicuti à viris doctis factum in vera vocabulorum *Leviathan* & *Behemoth* expositione. Quâ in re magis confirmatus fui, quando videbam, cæteros Orientales Interpretes, Chaldaum, Syrum, Arabem, idem vocabulum in expositum reliquisse: nec hodiernos Judæos inter se convenire, quid vel qualis avis שלו *Selav* fuerit.

4 Secundo animadvertēbam Iosephum in antiquitatibus Judaicis (b) primum fuisse, qui spretâ *Ortygometra* significatione שלו *Selav* coturnicem, avem ab illa diversam, interpretatus esset; fortè putans, coturnices aves copiosas & passim notas textui meliùs convenire quàm *Ortygometras*, aves rarissimas & paucis notas; nihil curans, antiquiores Interpretes Judæos: nec non autorem libri sapientiæ & Philonem aliter exposuisse.

5 Tertiò intelligebam totam historiam de *Selavis* ægerrimè ad coturnices applicari posse; nisi in omnibus illius articulis miracula supervacanea (quæ Deo tribuenda non sunt) fingere velis. Imò nec in ullas alias aves quadrare, cum nullæ tam inæstimabili numero dentur; nec tamen nova creatio, aut miraculosa inter colligendum multiplicatio locum hîc habeat. Ut taceamus, quòd aves ne unius quidem pedis altitudine cumulatae vivere possint, nedum sesquicubiti aut amplius; *Locustis* verò ea omnia bene congruant.

6 Quarto modum tractationis in colligendo, mensurando & expandendo minimè coturnicibus aut aliis avibus: optimè verò *locustis* convenire; ut ex descriptione partis primæ lectores faciliè cognoscere, & applicationem ad textum scripturæ facere poterunt.

7 Quintò mihi liquebat, volatilia quævis Hebraicè עוף *Oph* dici, quod nomen rectiùs volucres vel volatilia quàm aves reddideris: adhæc vocem כנף *Canaph* specialiter de insectis volatilibus in Scriptura accipi posse. Nec movebat me

8 Sextò, quod carnem concupivissent Israëlita, atque carnem illis dare Deus recepisset. Quippe sicuti panem petiit & promissum non qualem intelligebant, sed qualem Deus volebat, acceperant; ita similiter conjiciebam, carnem non genuinam, sed analogum & simile quid carni Deum illis tribuisse.

I Quum verò ista in eruditum orbem emanassent, privatim multi vel assensum suum, vel levia dubia, solutu facilia, nobis aperuerunt: publicè verò necdum ullum judicium cognoscere mihi licuit. In disputationibus tantum, & dissertationibus simpliciter & sine ulla epierisi sententia mea à diversis fuit allegata. At anno superiore Vir doctus, supra à nobis laudatus, hortatu alterius cujusdam amici, ut sententiam suam

D

am

(a) Lib. I. cap. 14, n. 96, p. 169, & seq.

(b) Lib. III. c. 12. pag. 98. edit. Lips.

am promeret, universa & singula, quæ ullo modo contra novam nostram sententiam dici vel excogitari possent, diligentissimè congeffit, atque *disquisitionis* titulo mecum amicè communicavit. Respondi, quantâ diligentia potui, atque *responsiones* & *animad-* 3
versiones pro defendendâ sententia mea ad illum misi, ulteriora ejus monita auditurus. Ea congeffit & sua manu scripta mihi exhibuit; quæ igitur trutinam poscere videban- 4
 tur expendi, atque responsionibus meis passim subjeci. Ne autem nobis solis sapere vi-
 deremur, consentaneum utrique visum fuit, hasce *exercitationes nostras* publici juris facere, ut si objectiones eadem alicui forte in mentem venerint, responsiones meas cognoscat, atque sic liberrimum iudicium de tota causa ferat. Libellum ejus prout petiit verbotenus hîc exponemus.

[D. denotabit hanc disquisitionem nobis oppositam. R. Responsiones nostras.]

Cap. 3.

DISQUISITIO.

De Sententia nova Viri Illustris, quâ *לחש* locustæ quoddam genus fuisse statuit.

Disquisitio **C**um iteratò monitus essem ab amico, ut quid mihi de sententia hac Viri Illustris videre- I
 tur exponerem, nolui tandem desiderio ejus deesse, confusus, Virum nobilissimum, (quem non adeò ob dignitatem & locum, quem inter Procures Reipublicæ literariæ magno suo merito tenet, quàm ob eruditionem summam, virtutem, & boni publici studium, magnâ prosequor veneratione) qua est animi aequitate, haud mihi vitio versu-
 rum, si quæ circa hanc ejus sententiam dubia mihi occurrerunt, aut pro sententia recepta dici posse videntur, liberè proponam, ac ulteriori ejus considerationi submittam. Legi ergo & 2
 relegi, contuli ac expendi digressionem eruditam de vera & *לחש* significatione, quâ Com-
 mentarium suum in Historiam Æthiopicam ceu emblemate quodam insigni ornavit, & prout ex aliis ejus locis, ita hinc quoque haud parùm profeci, quorum nomine quantas possum
 Viro summo gratias ago, & ad plura adhuc hujusmodi perficienda vitam ei prolixam, & va-
 letudinem firmam ac otium porrò literarium animitus apprecor. Fateor etiam lubens, me 3
 primo impetu in legendo abreptum, propemodum in sententiam ejus concessisse: vel saltem
 putasse, illam de coturnicibus vulgatam sic ab ipso rationibus ex omni literatura & historia de-
 sumtis concussam, ut vix amplius consistere posset.

Videbam enim hinc magnam inter ipsos Judæos Interpretum quoad hanc vo- 4
 cem ignorantiam, inconstantiam & ineptias plurimas. Videbam incommoda quæ à mi-
 raculis cumulatis; à coturnicum bicubitalibus acervis, seu continuis, seu per intervalla
 discretis; ab earum collectione & jugulandi modo; mensura etiam ac expansione, in
 sententiam communem redundabant: neque ratio in promptu erat, quâ me inde expedirem:
 Præsertim quoniam alterâ illâ de locustis, quæ substituebatur, videbam & ista omnia evi-
 tari facile posse, & vix quicquam occurrere, quod ei posset commodè opponi, aut pro senten-
 tia recepta ulterius afferri.

Cap. 4.
 Responsio.

Ex omnibus quæ Vir Ampliss. mus & Clariss. mus hîc de me prædicat id solum agno- I
 sco, quòd summo ferar studio, cum erga rem literariam in universum: tum spe-
 ciatim erga sacri textus illustrationem: & quòd tenuitatis ac fragilitatis meæ memor
 æquissimo animo doctorum virorum monita ac emendationes admittam; præsertim
 in rebus tam abstrusis, & in infima antiquitate latentibus. Tales sunt Hebraicæ vo-
 ces quamplurimæ, quarum significationes in captivitate Babylonica deperditæ, ultra bis
 mille annos ignoratæ, hoc & superiore seculo à viris in Orientali & Occidentali litera-
 tura versatissimis erutæ, & in lucem protractæ fuerunt. In earum censum referen- 2
 dam putavi vocem *לחש* Selav in locis supra citatis, ut & in Psalm. 78. al. 77. v. 27. re-
 pertam, quæ vulgò exponitur COTURNIX. Quam significationem, cum ad histori-
 am sacri Codicis neutiquam applicare: nec unquam in animo meo concoquere po-
 tuerim, dum omnes hujus textus articulos à coturnicibus alienissimos putarem, for-
 tè fortuna in aliud genus volucris nempe LOCUSTAS incidi, quod textui longe
 accommodatius arbitratus sum. Quo autem casu hoc factum sit, studiosus lector è
 Commentario meo (c) cognoscat. Profectò obstrictum me fateor amico isti meo 3
 hono-

honoratissimo, quòd objectiones omnes & magni & parvi momenti in unum colligere, mihi que expendendas mittere voluerit.

Cæterum in ipso statim exordio placet, quòd autor noster *incommoda* viderit & Cap. 5. gravissimas *difficultates* agnoverit, quæ in sententiam vulgatam de *Coturnicibus* redundant. Illæ ipsæ sunt, quæ me à vulgò recepta interpretatione abstraxere. Illas utiq; agnoscere tenentur omnes, qui sciunt, quid coturnices sint, & quam tractationem aves admittant. Quas si quis diluere & avem pro *locustis* nominare possit, in quam omnia S. textûs dicta sine continuis miraculis naturaliter congruant, gratulabor mihi, quòd occasionem tali viro dederim, eruditum orbem de certa quadam ave instruendi, ad quam omnia de *Selavis* in Scriptura dicta, aptè accommodari possint. In eo autem summam *miraculi* consistere censemus, quòd venti jussu divino spirantes inefabilem istam locustarum copiam ex australibus cis & trans mare sitis regionibus ad vexerint, quæ aliàs desertum non quærivissent. Fateor certè, & fassus sum in *Com. p. 172. §. 24. mentario* meo, communem & inveteratam opinionem, assensu magni & præclari Viri *Sam. Bocharti* stabilitam, (nam cæteri Interpretes omnes ex uno *Iosepho* coturnices sine examine transcripserunt) me diu suspensum tenuisse: nec mirum est, si & auctorem *Disquisitionis* doctissimum, multosque alios eruditos illâ præoccupatos adhuc in suspenso teneat. Si tamen nonnulla haberet, Vir ille clarissimus, quæ porro mone- re velit, id illi licere dixi.

Ad quæ amicus ille doctissimus regressit: *Se datâ sibi ulterius monendi licentiâ non aliter quàm veritatis studio modestissimè usurum.*

Pergit Vir Clariss.^m de se loquens: Ne tamen in re tanta, quæ dissensum à tota Eccle- D. Cap. 6. sia Iudaica & Christiana, ab omnibus Sacra Scriptura versionibus, quotquot *וְשֵׁלַב* Selav non retinuerunt, aliisque Commentatoribus inferebat; & si vel vera foret, cum magno tamen paradoxo erat conjuncta, sic ut vix posset populo pro suggestu vel ab eloquentissimo per- suaderi, sententiam temerè mutarem, aut aliam, re non satis perpensâ, adoptarem: constitui legere ac relegere textum, ubi de hoc problemate agitur, sacrum, ad omnes historiae circumstantias, seriem ejus totam, verborum ac phrasium emphasin attendere, atque tum conferre inter se, quæ viri duo summi Bochartus & hic novæ sententiæ autor de hoc argumento prolixè in utramque partem scripsissent, quò sic ex rationum collatione pateret, utrum satis graves essent discedendi à sententia recepta: utrum etiam, si vel tales darentur, nova hac firmioribus niteretur, & non solum respectu communis sententiæ potior esset, sed & in se examen rigidum posset sustinere.

Quod ubi à me factum, solo certè verum indagandi & sacras literas illustrandi studio, visus mihi sum cernere, non satis causa esse deferendi vulgatam & *וְשֵׁלַב* significationem: neque si vel hæc deferenda foret, novam tamen illam de locustis posse mihi ceu potio- rem probari. Id autem dum ostendere conor, omnia lectoris cujuscunque & ipsius Viri illustris judicio meliori submitto, obnixè rogans, ut curas secundas huic suæ sententiæ illustrandæ & stabilendæ impendere dignetur.

Omnino decet virum doctum atque cordatum à sententia communiter recepta & Cap. 7. non temerè discedere, nisi re penitus exploratâ, & rationibus omnibus bene ponderatis; præsertim in rebus ad expositionem S. textûs pertinentibus. Quod sanè me facere oportuit, & me fecisse confido, ut initio hujus tractationis significavi. Neque enim rem tantam putavi, *vocabulum Hebraicum ambiguum & inter ipsos Iudaos controversum* aliter ac vulgò factum exponere; gnarus, vocabula innumera Hebraica animalium, plantarum, gemmarum & similium peregrinarum rerum post captivitatem Babylonicam inter Judæos non ampliùs usitata, usque ad hunc diem non intellecta fuisse: id quoque præstantissimos Rabbiorum libenter agnoscere, quorum verba, privatim *Maimonidis* & *R. Salomonis* in Commentario nostro allegavimus. (d) Hinc 1, 2, 3, 4. factum, quòd Lxx. Seniores, Judæi non vulgares, florent adhuc Republicâ Judaica, versionem S. S.^æ Græcè reddentes, in tot locis & tot vocabulis hallucinati sint, ut eruditus Hebraicè callentibus probè notum. Idque exemplis demonstravimus. *Com. d. 1.*

Quam ob causam Theologi gravissimi, alique viri doctissimi religioni sibi mi-
D 2 nimè

24 Dissensus interpretum de voce של. P. II.

nimè duxerunt, talia glossemata, quæ neque fidem neque mores tangerent, è tenebris eruere, & textui naturæque rerum convenientius exponere, non obstante communi & quasi per manus tradita opinione. Quapropter rem tantam non existimaverunt *Beza & Deodatus* (viri secundum *Bochartum* iudicii acerrimi) in tali casu à tota Ecclesia Judaica & Christiana, omnibusque S. Scripturæ Interpretibus, ejusque Commentatoribus, qui *Leviathanem* pro *balana* habuerunt, dissentire: neque etiam ipse *Bochartus*, descriptione *Behemothi* convictus, dubitavit, contra communem omnium Doctorum tam Judaicorum quàm Christianorum sententiam, *Hippopotamum*, plebi Europæ planè ignotum, exponere; ut taceamus alia exempla quamplurima.

Neque quisquam tam trepidus est concionator, linguæ Græcæ & historiæ naturalis peritus, qui vereatur populo pro suggestu indicare ἀκρίδες *Locustas Iohannis Baptiste* non *carabos*, non *astacos fluviatiles*, nec *pyra agrestia*, aut *extremities foliorum*, sed *veras fuisse locustas*: & Κεράτια filii perditum fuisse *siliquas dulces*, quamvis apud iners nostrum vulgus cum maximo paradoxo conjunctum sit, *locustas hominum cibum*: *siliquas vero dulces* (vulgò *Iohannis Brodt*) *porcorum pabulum* esse. Neque etiam vera & genuina alicujus vocis significatio inter eruditos propterea dissimulanda est, quòd pro suggestu vel ab eloquentissimo persuaderi nequeat plebi, quæ pleraque credit illis, quos amat: quos verò odit, parum.

Equidem ego conjecturæ meæ indulgere eò minus cunctatus sum, quò magis magnum in hac causa dissidium inter *Judeos & Christianos*, imò inter *Ecclesiam Græcam & Latinam* animadverti. Neque enim illi consentire dicendi sunt, qui quidem in genere aliquo conveniunt, in specie verò toto cælo differunt; sicuti infra exemplo declaratum ibimus. Quamvis enim supranominati omnes in ave propriè dicta concordent, in expositione speciei tamen in diversa procul abeunt. Nam primi & vetustissimi interpretes supra nominati, nec non *autor libri Sapientie & Philo Iudæus* שליו *Selavas* reddiderunt non *coturnices*, sed ὀρτυγομήτεας *Ortygometras*; quam vocem Ecclesia Græca retinuit.

Cap. 8.

[Locum Philonis de vita Mosis in *Commentario nostro* omissum, Latine minus benè redditum, hic exscribere juvat:

Ταῖς ὡς ἑσπέραις ὀρτυγομήτεων νέφος συνεχές ἐν θαλάσσῃς ὑπερφύκειον πᾶν τὸ σφατόπεδον ἐπεσκίαζε, ταῖς πῆσαις προσηγορεύσας πικρὸν, εἰς τὸ εὐθρον. Συνλαμβάνοντες ἐν ἡσυχάζοντες, ὡς φίλον ἑκάστῃς, κρεῶν ἀπέλαυνον ἡδιστῶν.

Vespertinis enim (horis) ortygometrarum nubes continua è mari superillata, universa castra obumbravit, volatus terra propinquos faciens ad faciliorem capturam. Eas igitur comprehendentes & præparantes, ut gratum singulis, carnibus suavissimis fruebantur.

65. 3.

Versio vulgò edita paulò longius à textu abit; peccat autem in eo, quòd ὀρτυγομήτεας reddiderit *Coturnices*, cum aves sint planè diversæ, ut infra docebimus. Quæ verò *Philo* de obumbratione castrorum & volatu terra propinquo scribit, ea respiciunt *Targum Jonathanis Uzielidis*, qui cumulationem harum avium non capiens, volatum talem finxit, ut quasi duorum cubitorum altitudine à terra distantes ortygometræ eò facilius caperentur. Sed ea gratis & contra contextum Scripturæ dici in *Commentario nostro* demonstravimus. §. 92. *Expansionem* Philo æquè ac *Josephus* omittit. Cæteris quoque glossographis hoc comma de expansione avium herba est vulgò dicta: *Noli me tangere.*]

Cap. 9.

At *Jonathan ben Vziel*, ut & *Chaldaicus Hagiographorum interpret* & ipsi antiqui, magnæque apud *Judæos* autoritatis, *Selavas* incongruè reddunt פסיונים *Phasianos*. Huc respexit *Abarbanel*, dum *Selavas* putat esse פסיונים *speciem avium magnarum* (e) scilicet (secundum *Judæum* illum,) speciem magni galli campestris. Hodierni *Judæi* (si paucissimos excipias) quidvis aliud comminiscuntur, quàm *coturnices*. Primus *Iosephus*, cui illa omnia placere non poterant, *coturnices* reddidit; (ut supra indicavimus) ad stipulante Ecclesia Latina in vulgata sua, quam vernaculæ omnes in Europa secutæ sunt. Nullus itaque verus hic reperitur consensus, neque inter *Judeos* neque inter *Christianos*, eorumque Interpretes & Com-

(e) In *Commentario* ad hunc locum, pag. 184. §. 76. & pag. 170. §. 15.

P. II. Hypotheses oportere esse certas. 25

mentatores. Quamobrem nec mihi vitio verti potest, quod in tanta omnium discordia aliud quid textui & naturæ rei convenientius in medium proferre conatus fuerim.

4 Porro dissentiunt in ipsa historię traditione *Judæi & Ecclesiæ Romanæ Doctores à Protestantibus*. Illi enim credunt, *Selavas volavisse duorum ferè cubitorum altitudine supra terram*; latis intelligentes, tot aves in tanta altitudine sibi incumbentes vivere non posse: hi contra, & quidem rectè, *instar pluvie demissas humi jacuisse, tanquam arenam maris*; argumento *Psalmi 78. al. 77. v. 2.* Commentatorum alii *vivas retentas selavas*: alii verò *statim occisas* credunt. Recepta Hebraici textus lectio illas *expansas*: Samaritana verò *mactatas* tradit: Imò ipsi Judæi secundum Talmudem 5 textum suum sic legendum censent, ut infra pluribus dicemus. Tantus dissensus circa 106,3, ca speciem ejusque circumstantias, consensum circa genus planè irritum reddit. Qui, etsi hîc in ipsa specie absolutè daretur, non magis nos movere deberet, quàm consensus Ecclesiæ Græcæ & Latinæ, & nonnullorum Judæorum de vocabulo *דאדאם*, *Dadaim*, quod *mandragoras* unanimiter omnes, sed parum appositè reddiderunt.

1 **A**nte omnia verò existimavi haud parum lucis fortè huic problemati illatum iri, si à cer- D. Cap. 10.
tis dubia: & controversia à non controversis distinguerentur, quò sic eò melius, in quo
2 consisteret dissensus, momentum appareret, ac sententiarum collatio fieri posset. Certas ergo
credidi hypotheses præmittendas, quas textus sacer mihi evidenter satis suppeditare vide-
batur, atque tum illum abstrahendo ab hypothesis, quid propriè esset *שר*, considerandum.

3 **M**ethodus ad veritatem certè tutissima est liquidum ab illiquido, certum ab incerto 12.
separare. Transeamus ergo ad hypotheses, quas necessarias & absolutè certas
4 esse oportet, si certi quid illis tanquam fundamento superstruere velimus. Neque
enim sufficit hypothesin aliquam per se dubiam argumentis atque inductionibus
stabilire; aliàs rursus de sequelis disputandum, & ad novas hypotheses confugiendum
est; qua ratione omnis disputatio vana atque frustranea evadit. Sed audiamus illas.

1 D. Hypotheses autem illæ erunt:

Prima

*Plebem Israëlitarum carnem à Deo petiisse, vel potius sibi à Mose aut undecunque dari non Cap. 11.
sine fletu desiderasse. Num. XI. v. 4. 10. 13. 18.*

2 **P**etiisse Israëlitas carnem à Deo vel potius à Mose in allegatis versibus *פִּתּוֹם* non ex- 12.
tat. v. 4. concupiscentia quidem & desiderium vagum refertur, his verbis: *O si
quis daret nobis comedere carnem, &c.* Sed nulla petitio; quæ nec vers. 10. nec 18. re-
3 peritur. Bene autem tenenda est differentia inter *concupiscentiam* seu *desiderium*: &
petitionem. Desideramus sæpe & optamus etiam præterita & factu impossibilia; ut
si quis dicat:

O mihi præteritos Iupiter si referat annos!

cùm quivis facilè sciat præteritos annos sibi referri non posse: vel quod Augustinus
optasse vulgò dicitur: (f) *Videre Paulum in ore, Romanum in flore, & Christum in carne,*

4 cùm tamen nihil horum contingere illi potuerit. Quid dicemus de murmurantibus
istis Israëlitis? Nihil aliud ex toto contextu apparet, quàm *indignatio & murmur*: *compara-*
ratio miseri statûs præsentis cum præterito felice. Querela & lamentationes ex mera despe-
ratione & diffidentia erga Deum benefactorem omnipotentem profectæ, quasi carnem non
5 *magis quàm pisces & olera illis in deserto dare posset.* Nam verba illa v. 4. *כִּי יֵאָכְלוּ*
בָּשָׂר quis cibabit nos carne? sunt verba desperantium, non petentium, atque id ipsum
est grave hoc peccatum, quod illis exprobrabatur, *כִּי מָאֲסַתְּ אֶת יְהוָה* quia con-

6 *temptui habuistis Dominum*, idque tanta poena postea luendum erat. Quod autem
Moses, planctus Israëlitarum apud Deum v. 13. referens, illos dixisse ait: *Da nobis
carnem, ut comedamus*, id *καὶ διὰ νομίαν* per exprobrationem quandam accipiendum,
quod Moses, ceu ductor populi, illis de comœatu non tempestivè prospexisset.

7 Quòd enim talia verba dixerint, in historia antecedente non occurrit. Quin & si pe-
tiissent, id magis ex *desperatione & indignatione*, quàm bonâ erga Moysen spe & fiducia

D 3

factum

(f) Quod equidem in operibus ejus viri docti reperire nequeunt.

Cap. 12.

factum fuisset, sperantis enim & confidentis non est flere nec murmurare. Ad ista Cl.^m autor noster respondet, replicando: *se ipsum petitionem & desiderium distinguere, licet enim petitio carnis in allegatis versibus ^{ἡρώτων} non reperiatur, Deum tamen fletum & desiderium Israëlitarum sic exponere.* ὕ. 18. in verbis: parate vos in crastinum ut comedatis carnem, quia flevistis audiente Jehovah, dicendo: *O si quis daret nobis carnem, &c. q. d. satisfiet desiderio vestro. Imò Moſen fletum illum dicentium, quis cibabit nos carne? ὕ. 13. exponere per postulatam: Da nobis carnem ut comedamus. Verba autem illa, quis cibabit nos carne? desperantium simul & quoque petentium vel potius desiderantium esse posse, ut citra spem & confidentiam.* Hæc ille pro confirmanda prima hypothesisi.

At nos desperationem vel desiderium citra spem & confidentiam cum petitione nullatenus consistere posse censemus. Sunt enim verba illa, *quis cibabit nos carne,* merè desperantium, nullatenus verò ordinatè desiderantium, multò minus petentium. Id vel ex hoc colligi potest, quod olerum & piscium simul meminerint, quos non sine risu in deserto Arabiæ Petreæ petere poterant. Præterea ex Hebraismo notum, talem ἐρώτησιν (g) vim fortiter negandi in S. Scriptura ut plurimum habere, ita ut in absolutam negationem resolvenda sit; ut *Quis est sicut IeHoVaH Deus noster?* Id est nemo prorsus Psal. 113, 5. *את דורו מי ישוהה* Generationem ejus (scil. æternam) quis enarrabit? i. e. nemo planè Esa. 53, 8. Sic in N. T. Christus ait: *Quis vestrum redarguet me de peccato?* i. e. nemo unquam. Joh. 8, 46. Nec non in epistola ad Hebræos cap. 1. 5. *Cui angelorum unquam dixit: filius meus tu es?* & ὕ. 13. *Sede ad dextram meam!* i. e. nemini unquam. Sic in hoc nostro loco: *Quis cibabit nos carne?* idem est ac si flentes dixissent: *Nemo nos cibabit carne in hoc deserto,* uti nec oleribus, nec piscibus. Integra textus Paraphrasis rem clariorem reddet: Turba plebis è medio castrorum promiscuè collecta prava cupiditate ferebatur: nec non familie ipsæ Israëlitarum, miraculose conservationis divinæ oblitæ, flebant querebundi lamentantes: Ehe nos miseros! ὕ. 5. In Ægypto pisces edebamus gratis: cucumeres, pepones, olera varia, nec non cepe & allia affatim suppetebant. ὕ. 6. Iam verò nil nisi vilem Mannam accipimus. Hinc corpora nostra planè sunt exsucca & emaciata. Nemo enim nobis dabit carnem in deserto, quâ vires nostras restaurare possimus. Hæc summa est querelarum. Cum vero manifestò tenderent in contemptum divinæ Majestatis, cujus omnipotentiam toties experti fuerant, ira accensus Deus populo non supplici, sed contumaci etiam hac vice, tametsi non rogatus, ostendere voluit *manum suam non breviorē factam,* i. e. potentiam suam non imminutam esse; ideo jussit Moſen indicare illis: *ut pararent se ad manducandum carnem, quam sibi in deserto dari non posse putaverant.* Quæ cum ita sint, dici non potest, Deum desperantis populi querimonias pro petitione exponere. Quamvis etiam hypothesis suam limitare videatur Cl.^m autor, *vel potius à Moſe, &c.* dicendo, id nihilo magis ad rem facit, quia (ut supra docuimus) verba & animus Israëlitarum non ita comparatus erat, ut exponi possit per tale postulatam, quod aliquam gratificationem à Deo vel à Moſe mereretur.

Deinde obstat, quod Moſes conquestionem populi non, ut aliàs preces illius, cum intercessione aliqua ad Deum tulerit; ex quo satis apparet, quod querelam ejus pro æqua petitione non habuerit; quia tantum refert lamenta & questus populi contra se, & simul prodit diffidentiam suam propriam contra Deum, dum putat, tantam copiam animalium dari non posse, ut toti populo satisfiat, tantum abest, ut nomine populi aliquid à Deo petierit; sicuti in sequente hypothesisi pluribus dicitur.

Prima ergo hypothesis, à qua cæteræ dependent, si non prorsus infirmata, planè tamen est controversa, ita ut pro certa & non controversa haberi minimè possit.

Cap. 13.

D. Sequitur secunda Hypothesis.

Carnem quoque eorum nomine petiisse Moſen, dum cum Deo expostularet. ὕ. 13. 21. 22.

Neque in his commatibus ulla ullius petitionis mentio fit, neque etiam expostulatio Moſis cum Deo erat de carne, sed de munere nimis oneroso, quod Moſes sibi im-

(g) Vide Sal. Glassium in Philol. sac. Lib. V. tract. 2. cap. 5.

P. II. Nec non secunda & tertia hypothesis. 27

impositum querebatur, & 11. & 12. Etenim si quis totius textus συνάφειαν bene consideret, *expostulationē* Moſis cum Deo, non de defectu, sed de *quantitate* carnis, accidentaliter contigiſſe reperiet. Principalis querela, quam Moſes ad Deum ferebat, erat, quòd *onus universi populi regendi ferre, & insuper seditioſas voces audire cogere*tur. & 13. exempli tantum causa refert *lamenta populi ob defectum panis, quem ille parare non possit*, & statim subiungit & 14. *Non possum ego solus ferre totius populi huius onus, quia gravius est, quàm ut solus sustineam.* Tantum abest, ut petat panem à Deo, ut & 15. *potius velit necari, nisi sibi subveniatur in ferendo isto onere.* Materia itaque *expostulationis* non erat panis, sed molestissimus populi seditioſi ducatus. Propterea Deus, ut afflicto solaretur & 16. *septuaginta seniores* tanquam regiminis administratos ordinavit; ne solus tantum onus ferret. Ut autem occasionem præſentis tumultus quoque tolleret, non Moſe flagitante, sed sua sponte & 18. populo carnem ad satietatem pollicetur. Hic demum *expostulatio* Moſis cum Deo super *quantitate* carnis incidenter orta est, & 21. quantam Moſes in deserto vix dari poſſe putabat. tam pusillæ fidei erat in ista consternatione tantus miraculorum patrator. Eo ipso liquet illum de petitione carnis minimè cogitaſſe. Quomodo enim peteret id, quod sufficienter dari poſſe non credebat.

Equidem pro ſtabilienda hac ſua hypotheſi autor noſter ait: *Expostulatio Moſis & 13. non quidem petitionem exhibet directè, sed tamen continet implicite, quatenus populi postulatum de carne danda Deo proponit.*

At nos paulò ante diximus *non implicitas sed explicitas* atque indubias eſſe oportere hypotheſes, ſi eas tanquam commune principium & ſolidum diſputandi fundamentum ſubſternere velimus, aliàs ſuper illationibus & probationibus denuò diſputandum erit, uti hic ſit. Querelas autem populi Moſen Deo propoſuiſſe, non, ut postulatum, sed ut ſeditioſa verba, tanquam ſui tormentum, paulo ante demonſtravimus. Manet itaque & hæc hypotheſis ſi non plane invalida, attamen controverſa, ac ob id ad diſputandum inidonea.

I. D. Tertia Hypothesis est

Cap. 14.

Et quidem carnem qualem in Ægypto habuerant & 4. & 5. 18.

Ceſſante petitione carnis, ut modò audivimus, fruſtra de *qualitate* ejus quaeritur. Neque etiam de illa in verſibus allegatis agitur, nam & 4. *deſiderium carnis inordinatum* exponitur quidem, ut ad hypotheſin primam diximus, nulla neque *qualitatis* neque *Ægypti* mentione factâ. Verſus 5. *Ægypti* quidem meminit, his verbis: *recordamur piſcium, quos edebamus in Ægypto gratis, cucumerum & peponum & porrorum (h) & ceparum & alliorum.* At de carne prorsus nihil habet, multò minus de ejus *qualitate*. Verſus 18. quem mox integrum dabimus, *concupiſcentia* carnis generalem tantum facit mentionem, *qualitatis* nullam.

Ad quæ autor noſter: *Licet verſ. 4. nulla Ægypti & verſ. 5. nulla carnis fiat mentio, tamen nexus inter verſ. 4. & 5. & querelarum ſeries continua videtur inferre, quòd dum mentionem ſtatim injiciunt piſcium, quos ederint in Ægypto gratis, hoc ipſo ſimul teſtentur, ſe carnem huic ſimilem expetere, atque dum provocant ad cibos Ægypti, eo ipſo haud obſcurè indicari, qualem expeterent carnem.*

Nos iterum atque iterum reſpondemus, in diſputationibus ad hypotheſin aliquam ſtabiliendam non ſufficere, quòd hoc vel illo modo aliquid colligi vel inferri poſſit: vel hoc vel illud non obſcurè indicetur vel videatur; quoniam clara & liquida oportet eſſe omnia quæ ſupponuntur, ſi cum adverſario aliquo utiliter progredi velimus. Etenim niſi idem & alteri videatur, fruſtra eſt hypotheſes formare, aut theſes dubias ita vocare.

Adit ad hanc hypotheſin autor noſter ſequentem rationem: *Notam enim ſibi D. carnem expetebant.*

Si

(h) צִיִּר proprie *Gramen* ſignificat, quòd, cum inter cibos humanos non eſſet, Lxx. interpretes *περίσσω* porros reddidere, per conjecturam, ut mihi videtur, quaſi ſequentibus vocibus affinis eſſet. Ego *lactucas* vel *olera* ex Arabiſmo reddere malim, quæ in Ægypto dantur præſtantiffima. Hæc vox etiam alibi male redditur *ſœnum*, Eſa 40, 6. 7. *Gramen* enim exſiccatur, non *ſœnum*, quòd jam ſiccum eſt.

Si carnis Ægyptiacæ in versibus allegatis mentio facta fuisset, autor noster non opus habuisset, hanc rationem addere. Addidit autem, ut infirmitatem hypotheseos suæ aliunde firmaret. Certum enim est neminem *ignotum quid expetere*, quia *ignoti nulla cupido*: nec id petimus, quod non novimus. Præter hanc rationem describit quoque qualitatem carnis petiti, *quâ videlicet cum deliciis vescerentur*. Hoc præter scripturam. Verum enim verò cum nulla prorsus detur *petitio* carnis, ideò nec de qualitate ejus quæri: multo minus illa à deliciis describi potest. Et sic in irritum cadunt tres istæ hypotheses. Quin & si illas in gratiam auctoris nostri largiremur, nunquam tamen evinceret

Cap. 15.

Quartam

D. *Datam etiam illis fuisse talem à Deo. v. 18.*

CArnem nimirum *qualem in Ægypto habuerant, quâ cum deliciis vescerentur*. Sed conferat quæso studiosus Lector ipsa auctoris nostri verba, quæ infra secundum suam hypothesein de tractatione coturnicum habet Art. VII. Res poscere videtur, ut ea hîc statim proferamus: *Virique vento valido, ait, fuerunt in terram dejectæ & prostratæ, [coturnices] atque sic jacuerunt non mortuæ quidem, sed propemodum exanimatæ, &c.* Et paulo post: *Quid si enim vel planè exanimæ tandem altero die fuerunt? A Deo data videri poterant exceptionem à regulâ de morticiniis dare. Et nauseam tandem ex hac carne conceptam satis indicant verba v. 20.* Porro Art. VIII. Nihil nos cogit, ut supponamus coturnices legaliter à Iudæis fuisse preparatas, mactatas, & exenteratas; deplumatas fuisse sufficit. Dederat eas Deus in concupiscentiæ pœnam hominibus avidis, ut non edèrent sed vorarent. Quis credat eos de suffocato & sanguine sollicitos fuisse? Item Art. IX. *Seminortuæ statim post capturam & collectionem, vel etiam exanimæ prorsus mensuratas fuisse magis verisimile est, & contextui quadrat.* Fiat nunc applicatio. Data nec fuit à Deo talis caro, qualis in hypothesei tertia describitur: qua scilicet cum deliciis vescerentur. Igitur planè falsam esse hanc hypothesein ipse effectus docuit; si ex mente auctoris nostri loquamur. Nec magis confirmatur versu 18. allegato, qui sic habet: *Parate vos in crastinum, ut comedatis carnem, quia flevistis audiente Domino, dicendo: O! si quis daret nobis carnem comedendam, nam bene nobis erat in Ægypto: & dabit vobis Dominus carnes & comedetis.* De qualitate carnis hîc nihil, multo minus de tali quâ cum deliciis vescerentur. Profectò Deus non tenebatur seditiosis carnem dare, qualem illi expeterent, vel fortassis in animo haberent. In pœnam concupiscentiæ (ut rectè loquitur autor noster) & simul ostendendæ omnipotentiae divinæ ergo carnem daturus, qualemcunque, licet esu ingratiſsimam, in furore suo illis dare poterat; modò carni quodammodo similis esset; sicut pro promisso pane aliud analogum quid nempè *Manna* datum fuit, ut infra suo loco fusiùs declarabimus.

Hac occasione differere juvat de verbis *Libri Sapientie* Cap. XVI. 2. quia & illa quartæ hypothesei obstant. Ea sunt *ἐξέλω γένειν πρὸς τὴν ἡτοιμασμένην ἐστὺν γομῆσαν. Novum saporē* (Vulgata habet,) [rectiùs: *Peregrinum saporē* ut Arabicè *طائر غريب*] *in cibum paravisti* (nempe) *ortygometram*. De hac utpote ave sibi ignota hîc loquitur autor illius libri. Si talem carnem acceperant, qualem in Ægypto habuerant, non potuisset vocari *peregrinus sapor*. Rursus idem autor Selavas vocat *γένειν γένειν ὁπότεον novam generationem avium*, nempe *ortygometram*. Sap. XIX. 11. & 12. Si coturnices aut alias aves notas intellexisset, nunquam vocasset. Hæc scripta sunt eo tempore, quò Iudæi majorem adhuc harum rerum notitiam habuerunt quàm hodie, ut Cl. Vir ipse infra in Collatione utriusque sententiæ Art. I. bene loquitur. Vulgata, quæ aliàs coturnicem habet hoc in loco cautè retinuit *ortygometram*, quia *novus sapor & nova creatura* minimè quadrabat in coturnices, cibum in Ægypto communissimum & vetustissimum. Vernacularum interpretes, hanc objectionem non prævidentes, vel non curantes, parum congruè pro *Ortygometra* *Bachteln/Cailles, Quaglie, Codornizes, &c.* posuerunt, cum investigare debuissent, quomodo aves illæ apud suos vocarentur, Veluti Helvetios *Eggenschär* / sive *Grasrätſcher* / Belgas *Schrieff* / &c. De his enim *novus vel peregrinus sapor: & nova gene-*

generatio, eine neue Art Vögel / i. e. *Novum genus avium*, rectè dici potuisset, non de coturnicibus.

- II Clarissimus autor noster objectionem hanc soluturus, putavit coturnices ratione deserti peregrinum saporem dici, *ubi scilicet talis cibus revera esset rarus & peregrinus.* *Νέαν γένεσιν* verò idcò vocari, quòd copia innumerabilis istarum avium quasi tum demum miraculose producta fuisset. Sed hæc gratis ita dici, quilibet intelligit, quia autores Libri Sapientia & Vulgatæ non de coturnicibus sed de ortyometris, raris & populo Israëlítico reverà peregrinis avibus, manifestè loquuntur.

I D. Quinta Hypothesis.

Cap. 17.

Et quidem talem, qua etiam Mosi dubitanri satisfaceret. ψ. 23.

- 2 **N**Ec ista hypothesis firmo talo stat, quia versus 23. de *qualitate carnis* nil planè Rz. habet, de *quantitate* solùm loquitur: *Sexcenta millia peditum hujus populi sunt, & tu dicis: Dabo eis esum carniū mense integro. Numquid ovium & boum multitudo cadetur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satient? De quantitate igitur hīc sermo est, non de qualitate.* De quantitate autem carnis immensa Israëlitis concessa, nullum est dubium: at istud hic non est in quæstione.
- 3 Cl.^m autor noster hypothesein quintam firmaturus ait: *Deum Mosē ad eventum remisisse, eoque satis indicasse, quod scrupulum factō ipso ei esset exempturus, non quoad quantitatem solū, sed etiam quoad qualitatem, cū aliās exceptioni fuisset locus, datum fuisse aliquid, sed non esse carnem, adeoque nec sibi nec populo satisfactum.* Quibus verbis agnoscit autor noster, non ex textu allegato, sed argumento illius qualitatem propositam
- 4 probari, ne scilicet exceptio contra Deum de non verà carne datā nasceretur. Num verò Moses tali exceptione usus, vel Deus illam præventurus fuisset, si non talem, qualem Israëlita vel ipse Moses sibi imaginati fuerant carnem, dedisset: & num hoc pacto hypothesis ista defensa sit, ut inter certas & non controversas referri queat, judicent Lectores; ego certè non crediderim.

I D. Sexta Hypothesis.

Cap. 18.

Hanc carnem fuisse cujusdam volatilis & quidem כנף עוף Psal. 78. v. 27. i. e. volucris alatae, ex earum numero, quæ κατ' ἐξοχήν עוף seu volatilia dicuntur, & à עוף שרץ reptilibus volucris distinguuntur Lev. XI. v. 13. 20. & Deuteron.

14. v. 19. coll.

- 2 **V**olucres fuisse *alatas* dubium nullum est, at fuisse ex earum numero quæ κατ' ἐξοχήν Rz. עוף seu volatilia dicuntur, & à העוף שרץ reptilibus volucris distinguuntur, hic considerandum venit.
- 3 In locis allegatis Lev. XI. ψ. 13. 20. Deut. 14. ψ. 19. coll. עוף volatile (ut ibi bene redditur à Tremellio) præmittitur, non κατ' ἐξοχήν, sed tanquam per *synecdochen generis pro specie*, & distinguitur postea à שרץ העוף scil. reptili volatili, i. e. Latine *insecto volatili*. Ex quo sequitur sub nomine עוף Volucris vel volatile comprehendi tam aves quàm insecta volatilia: nec aliter distingui quàm genus à suis speciebus. Aliud esset, si in locis allegatis כנף עוף avis vel volucris alata distingueretur à שרץ העוף ave seu volucris reptili, quod hīc non fit. Igitur ex his locis nihil inferri potest pro adjunctis ad hanc hypothesein, nec ipsa hypothesis per ea probatur. Nos verò infra probatum dabimus, aves propriè dictas specialiter dici צפור apud Hebræos, & in Bibliis distingui ab כנף עוף volucris alatis: vel simpliciter à כנף alitibus quæ aliæ esse non possunt, quàm insecta volatilia. Insistit quidem autor noster sententiæ suæ, *Videri tamen, inquit, in loco Levitici עוף κατ' ἐξοχήν pro avibus poni, quia ponatur absolute, cū aliàs limitetur addito vocabulo שרץ reptile. Quod si vel per synecdochen generis pro specie fiat, non minus tamen κατ' ἐξοχήν fieri.* Deinde τὸ העוף in Levitico respondere τὸ צפור in Deuteronomio. Hæc ille.
- 6 At nos infra docebimus עוף non tantū de avibus, sed etiam de insectis volatilibus absolutè poni, atque sic esse genus & avibus & insectis volucris commune. Quare pro avibus propriè dictis ad hanc hypothesein confirmandam nihil facit. Deinde synecdochen generis pro specie non distinguere videtur autor noster à dicto κατ' ἐξοχήν, quod

quod tamen distinguunt Rhetores, ubi nimirum nomen commune pro uno quodam proprio ponitur, ut *Propheta* pro *Mose* Hos. 12. v. 14. *Flumen* pro *Euphrate*. Gen. 31. v. 21. *Psal.* 72. v. 8. quod hîc non fit. Igitur accuratè loquendo hîc non est dictum *נֶאֱרָא עֲשׂוֹחִין* 8 quia non de una aliqua ave prædicatur, sed de multis, nec ulla in *Vlula*, *Bubone* vel *noctua* (ex enim *עֲשׂוֹחִין* subordinantur) reperitur præstantia, manet ergo & est nihil aliud quàm *synecdoche*. Quicquid sit, summa istius hypotheleos, si eam rectè capio, hæc est: *Carnem*, de qua Num. XI. fuisse carnem alicujus avis. Ista est assertio auctoris nostri. Quid autem huc faciunt loca citata, ubi neque de carne in genere, neque de carne deserti in specie agitur; quod tamen hîc erat probandum. Neque etiam *עוף כנף* ibi reperitur, sed *עוף* simpliciter, quæ vox omne volucre in genere denotat, ideoque *insectis volatilibus* æquè ac *avibus* competit, ut modò diximus, & infra in quæstionibus controversis ampliùs dicemus.

Cap. 18.

D. Septima Hypothesis.

I

HAs volucres alas vento quodam fuisse de superficie vel ora maris adductas, dum ei incumbere. Ea enim emphasis est vocis *נֶאֱרָא* & abripuit *פ. 31.* cum aliàs *נֶאֱרָא* tondere propriè significet, & tam de ovibus tonsis, quàm de Iobo capillos evellente, vel caput ex luctu tondente Job. 1. v. 20. accipiatur. Qui locus tamen parallelus in Medrasch simul arreptus, 2 ut (referente Baal hatturim) perquam ineptè colligeretur, plures Israëlitarum hoc descensu *נֶאֱרָא שְׂרָיִים* fuisse occisos quàm ipsa plagâ, eò quod in capita ipsorum fuerint dejectæ. Nam Jobum totondisse caput propter liberos, qui ruinâ domûs erant oppressi, & ita hîc in luctu fuisse ceteros, ob eos qui casu *נֶאֱרָא שְׂרָיִים* erant occisi.

AD hypothesin hanc parum habemus quod moneamus. *נֶאֱרָא* à *נֶאֱרָא* distinguunt Pa- 3 gninus & accuratiores Lexicographi, & in genere avellere vel remove: hoc verò in loco propter venti vehementiam abripere vel abreptare reddunt. Deinde non multum ad rem facere videtur, sive *נֶאֱרָא* de ora, sive de tractu aut plaga maris (quod mihi aptius videtur) accipias. Ineptias Baal-hatturim, dicentis: *In capita dejectas fu-* 4 *isse selavas iisq; plures occisos quàm ipsâ plagâ*, risi: simulque recordatus sum verborum Alvarezii in Comm. nostro p. 174. §. 32. allegatorum, qui scribit: *Tanta vis locustarum in nos irruebat, ut non aliter nobis videretur, quàm si nobis costas & capita perfringere vellent, tanquam lapidum aut clavarum ictibus; &c.*

Cap. 19.

D. Octava Hypothesis.

I

Easdem ingenti copia quæqua versum quasi itinere unius diei hinc: & quasi itinere unius diei illinc circa castra disseminatas, sic ut toto illo die, & tota nocte, & toto postero die colligentibus sufficerent *פ. 31. 32.* & cibum vel in mensem præberent. *פ. 20.*

D. Nona Hypothesis.

2

Copiam earum quoque ex mensura describi, nempe decem *חֹמָרִים* Chomarim *פ. 32.*

D. Decima Hypothesis.

3

Easdem denique circa castra expansas fuisse diligenter *פ. 32.* eod. Hac ergo *ἐξαρτία* videbantur, ut ut ad controversiam decidendam pertinerent.

AD has tres hypothesas nihil habemus quod regeramus, neque etiam nobis adver- 4 santur. Reliquæ autem omnes ad controversiam decidendam nihil vel parum nobis facere videntur, ut ex tenore hujus exercitationis constabit.

Vsum tamen habituras, cum ad controversias & sententiarum collationem ventum fuerit, auctor noster opinatur. Qui hoc pacto pergit:

Cap. 20.

D. Controversa verò esse putabam.

I

I. Num insecta etiam possent *עוף כנף* vocari?

ESt hæc una è quæstionibus totius causæ præcipuis, quia *Selava* Ps. 78, 27. *עוף כנף* Volucris alata vocatur; cujus affirmativam si evicerimus, ex hoc scripturæ loco bonum pro locustis habebimus argumentum.

D. Affirmandum videbatur.

2

(1.) Quòd *עוף* nomen generis sit, & insectis quibusdam quoque sint ala.

Ratio.

P. II. עוף כנף in sacris de insectis accipi potest. 31

3 **R**ationes affirmantes sanè sunt gravissimæ; nam *Primò verissimum est, vo-* R.
cabulum עוף volucris seu volatile apud Hebræos nomen generis esse, adeoque צפורים

4 *aves plumis vestitas, & שרץ העוף insecta volatilia sub se comprehendere. Istud liquet*
Gen. VI. 7. ubi interitus omnium animalium declaratur his verbis: Delebo de facie
terre השמים *ab homine usque ad pecudes ad reptilia &*

5 *usque ad volucra cæli. Πτερωτά rectè habent Lxx. Sub his volucris cæli utique subin-*
telliguntur & insecta volatilia, quæ simul cum reliquis animantibus in diluvio perie-
runt. Ergò עוף genus est & avium & cæterorum volatilium.

6 *Locum hunc non stringere putat autor noster, quia insecta volatilia etiam sub voce*
רמש reptile comprehendi possint: neque hic addatur הארמה *ut* פ. 20.

7 *At sciendum רמש in significatione generali denotare locomotivam omnium ani-*
malium, seu clariùs: Omnia animalia sese moventia, ut כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה
omne quod se movet & vivit, erit vobis pro cibo; qui locus malè de reptilibus
insectis acciperetur: in significatione speciali verò, quando aliis animalium speciebus

8 *opponitur reptilia terrestria unicè denotat, licet non addita sit vox* הארמה *. Nam sine*
hac reperitur Gen. 1, 24. Producat terra הארץ Pecudes & reptilia &
feras terræ; quo in loco manifestè reptilia terrestria denotat: de volatilibus enim jam
actum erat פ. 20. Quapropter & in illo commate, ubi aliæ species simul nominantur,
רמש non nisi de terrestribus reptilibus accipi potest. Quid denique opus esset hîc
insecta volucra sub רמש referre, cùm aliunde indubiè constet ea sub השמים עוף
commodè referri posse.

9 *Secundò Gen. VI. 20. reptilium terrestrium expressa: volatiliū verò voce gene-*
rali העוף implicita fit mentio. Et sic alibi passim. Idem apparet Lev. XI, 13. ubi עוף
dicatur primò de avibus propriè dictis: deinde פ. 20. 21. & 23. de insectis volatilibus,
addito epitheto specifico שרץ reptile.

10 *Tertiò Deut. XIV. 11. clarior res est. Hîc enim vocabulum generale עוף Vo-*
latile, quod Levit. XI. 13. synecdochicè pro specie positum erat, per ipsam speciem
צפור exponitur, his verbis: כל צפור טהור תאכלו omnem avem mundam comedetis, &

11 *sic liquet quod עוף notione generali avem denotet. At פ. 19. altera species volucrum*
exprimitur כל שרץ העוף טמא הוא לכם Omne reptile volatile immundum erit vobis;
mox exceptio per nudum vocabulum עוף declaratur: כל עוף טהור תאכלו [at] omne
volatile [sc. infectum] mundum (alibi scil. Lev. XI. declaratum) comedetis. De avi-
bis enim mundis jam ante פ. 11 actum erat, ideò hoc comma non denuò de illis, sed
de insectis volatilibus necessariò accipiendum est, atque sic rursus liquet עוף notione
generali etiam infectum denotare. Non κατ' ἐξοχήν accuratè loquendo, sed per sy-
necdochen generis pro specie.

12 *Autor noster non putat comma illud: omne volatile mundum, &c. de insectis vo-*
latilibus, quasi per exceptionem accipiendum sed potius pro clausula generali, & aves & alia
volatilia munda respiciente, habendum esse. Cùm verò insectorum mundorum paulo
ante nulla mentio facta sit, utique nec clausula aliqua generali copulari cum avibus
potuerunt; præsertim cùm nullum vocabulum talis clausulæ indicium pro connexio-
ne antecedentium hîc conspiciatur.

13 *Postremò supervacaneum est, de vi vocis עוף hîc multum disputare, cùm alibi*
pluribus probaturi simus, eam etiam absolutè positam infecta volatilia sæpiùs de-
notare.

I **D. 2.** Quod צפור avis propriè dicta sit apud Hebræos. D. Cap. 21.

NOs equidem tali argumento, *Quia Selava aliàs nuspia צפור avis vocatur; ergo* R.
talis non fuit, non utimur. Cæteroquin verissimum est, צפור quamlibet avem
propriè dictam significare; prout etiam propriissimè dicitur de omnis generis avibus,
etiam de maximis, veluti de היענה & החמס Struthiocamelo (mare & fœmina) &
accipitre dictò locò Deut. XIV. 15. manifestò errore eorum, qui צפור de aviculis tan-

2 *tum accipiunt. (i) Atque sic verè contradistinguitur שרץ העוף Insecto volatili.*

E 2

Ut

(i) Schindlerus in Lexico voce צפור, ut & Merzerus; cùm verò idem nomen de avibus maxi-
 mis prædicetur, nulla apparet ratio, cur id parvis tantummodo tribuere velint: aut cur non æquè propriè ma-
 gnis ac parvis competat.

32 Insectorum volatilium mentio in Genesi.

17,3. Ut ad hypothesein sextam meritò dixerimus, non κατ' ἐξοχήν, sed per synecdochen generis pro specie de avibus propriè dictis exponendum esse locum Lev. XI. 13.

Cap. 22. D. 3. Quòd sub עוף כנף in prima creatione comprehendi videantur Gen. 1, 21. I

12. O Mni dubio caret, sub עוף כנף volucris alato in prima creatione d. l. comprehendi quoque volatilia insecta: Moses enim qui versu 24. in oppositione ad alias species

21,8. meminit רמש ת"ו insectorum terrestrium, non oblitus lanè fuerit volatilium. Interpre- 2
tes hunc locum cautè non ὀφρυν, non avem, sed volatile rectè reddiderunt.

Ad quæ respondet autor noster: Dicta mea omni dubio non carere. Possè enim 3
insecta volatilia aequè sub voce שרץ comprehendi, v. 20. prout עוף שרץ reptile volucre
Lev. XI. 20. 21. dicatur. Id verò nos negamus & pernegamus. Videamus ipsum
textum v. 20. Dixit Deus: ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע Prognant aqua progeniem copiosam animæ viventis [i. e. copiam abundantissimam
omnis generis animalium in aqua viventium] & volucres quoque volantes super terram in su-
perficie expansi cælorum.

[Radix שרץ de motu animalium instar vermium confusè sese moventium accipi- 4
tur, sicuti reptilia faciunt. Hinc non malè verminare, & שרץ verminatio à Cocce-
jo redditur. At nos Latiniùs reddere annisi sumus.]

Ne verò putemus progeniem seu verminationem istam fuisse parvorum tantùm 5
aquatilium, declaratio fit in versu sequente 21. quod etiam intelligantur תנינים
אשר שרצו המים Cete magna & reliqua viventia, seque in mari moventia; למינהם
qua progenuerunt aqua secundum species suas. Volucres verò declarantur es- 6
se עוף כנף & עוף [אשר] יעופף. Rursus v. 22. cum benediceret eis Deus, ait, מלאו את
המים בימים ועוף ירב בארץ. Implete aquas per maria, & volucres multiplicentur in
terra. Jam neminem non intellecturum puto, his versibus de duabus duntaxat spe-
ciebus aquatilium nempe & volatilium agi. Natantium & volatilium unam originem
ponit Moses. Sic loquuntur clari & judiciosi commentatores. (k) Cum verò insecta 7
volucra sub aquatilia referri nequeant, necessariò sub יעופף [אשר] עוף כנף & עוף Vo-
latilia alata: nullatenus verò hoc loco sub שרץ sese moventia in aqua erunt referenda.
Et sic omni dubio etiamnum caret nostra assertio, quòd insecta volucra hinc etiam
subintelligantur. Adhæc vocabulum עוף Volatilia illa aliàs quoque comprehendere
in confesso est, eaque כנפים alas habere nemo nescit.

Exegetis ista confirmatur porrò ex versibus sequentibus, ubi רמש reptile terre- 8
stre absolutè positum v. 20. & mox. v. 25. cum epitheto הארמה, dubium nullum re-
linquit de creatione insectorum volatilium jam ante actum fuisse. Istud adhuc cla-
riùs apparet v. 26. ubi omnes creaturæ vivæ homini subjiciuntur, pisces maris, volucres
cæli, pecudes, denique quicquid se movet & reptat in terra. Quapropter nisi dicere veli-
mus, Mosén omisisse tot notabilia insecta volantia, apes, locustas, crabrones, &c. asserere 9
neceffe habemus, illa sub עוף כנף volatilibus alatis & שרצים volucris cæli intelli-
genda esse, quia sub רמש reptilibus terrestribus, illis oppositis, venire non possunt.
Quæ si quis obstinatiùs negare velit, illum decet locum & verba indicare, ubi aliàs in-
sectorum volatilium in creatione mentio facta fuerit. Confer quæ supra de radice
רמש docuimus.

Cap. 23. [Dum hæc tractamus, in versu 26. primi hujus capituli Geneseos observatu dignam re-
perimus variam lectionem Versionis Syriacæ, quam, etsi à re proposita sejuncta sit, hoc
loco interponere operæ pretium putavimus. Illa post verba Et dominantur in pi-
sces maris & volatilia cæli, sic habet:

וְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ וְכָל הָרֶמֶשׂ אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ וְכָל הָעוֹף אֲשֶׁר עָלָה עַל הָאָרֶץ
וְכָל הַיָּם וְכָל הָאֲרֶץ וְכָל הָאֲרֶץ וְכָל הָאֲרֶץ
Et in pecudes & in omnes BESTIAS
terra, & in omnia reptilia quæ reptant
in terra.

Hic inserta reperitur Vox בְּהֵמָה Bestia, quia interpres Syrus in suo codice pro
וְכָל הַבְּהֵמָה וְכָל הָרֶמֶשׂ in omnes feras vel bestias terra; quod
valde memorabile est. Quia plerisque in locis, ubi רמש pecudum mentio fit,
ibi etiam additæ reperiuntur חיה, vel חיה הארץ bestia seu fera, ut paulo ante v. 24.
וְכָל הַיָּם וְכָל הָאֲרֶץ וְכָל הָאֲרֶץ וְכָל הָאֲרֶץ & v. 25. בהמה ורמש וחיה ורמש
&c. cap. VII.

(k) Quos vide in Poli Synopsi ad hunc locum.

14. וְכָל הַחַיָּה וְכָל הַבְּרֵמָה Psalm. CXLVIII. 10. וְכָל הַחַיָּה וְכָל הַבְּרֵמָה quibus in locis ubique contradistinguitur τὰς βρῆμα pecudibus, & sic alibi; ut mirum videri possit, *ferarum* mentionem paulò ante factam, hîc non repeti. Deinde insolitum planè putandum est, *dominium universæ terræ* inter *pecudes* & *reptilia terræ* interponi, quod vel primum vel ultimum locum sibi vendicasset. Nam si Moses ita, ut vulgò legitur, scripsisset, utique in *benedictione*, ubi imperium in animalia ex intentione Dei prima repetitur, *universale hoc imperium in terram*, quod longè majoris momenti est, non omisisset. Syriaca illa lectio confirmatur etiam ex *Græca Complutensi*, ubi pro πάντων τῆς γῆς omissa copula & legitur κτηνῶν πάντων τῆς γῆς *pecudum omnium terræ*. Chrysostomus in suo exemplari legit τὰ κτηνῶν, & τὰ θηρίων, *pecudum & ferarum*. Æthiops meus utramque lectionem habet; *feras*, & *universam terram*, ne alterutrum omitteret, hoc pacto conjungens:

וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה | Et imperet piscibus maris, & bestiis
וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה | terræ & avibus cæli, & pecudibus
וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה | quoque & universæ terræ, & ani-
וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה: וְעָרְבָה | malibus quæ repunt in terra.

Hinc firmiter colligi posse puto, in antiquissimis codicibus Hebraicis & Græcis variantes datas fuisse lectiones, ex quibus eam præferre oportebat, quæ *bestias terræ* habebat, prout Moses procul dubio scripsit.

Torsit hic locus Interpretes nonnullos, qui videntes *feras*, paulò ante in creatione nominatas, hoc loco omittas; *imperium* verò in *universam terram*, hîc expressum, in benedictione non repetitum esse, & satis intelligentes, aliud *regimen totius orbis*: aliud *animalium* esse, viros sibi imaginantur tropos, ut *terra* hîc ponatur pro *bestiis*, quasi sit meton. *Continents* pro *contento*, ut scilicet *profligatis feris homines inhabitent terram*, uti opinatur *Vatablus*: vel inter animalia inferciunt *culturam agrorum*, ut cogant *reddere tibi fructum*, quod faciunt *Fagus & Piscator*. (1) Ego ad stipulantibus antiquarum versionum lectionibus in dubiò malim omissionem vocis וְכָל *Fera* in statu constructo statuere, quàm sic Scripturam extra oleas interpretari; cum sciam Rabbinos כֹּה פְסוּקִים פְסוּקִים בְּמִצְוֵת פְסוּקִים *Viginti octo versus agnoscere, qui deficiant in medio versus*. Quidni sensu, & tot locis parallelis poscentibus idem liceret de uno vocabulo dicere.

Sensit quoque difficultatem hujus loci recens in *Genesim Commentator* solertissimus. (m) Tandem & ipse veram reperit lectionem, quam trepidè & cum quadam veniæ petitione æquis lectoribus proponit, religioni sibi ducens, manum sacris paginis inferre. Laudanda certè est viri hujus religio, nec minus sollicitè observandum monitum, omnibus Philologis necessarium, ut manus à sacro textu abstineant; nimirum *addendo* vel *minuendo* ea quæ analogiam fidei & bonos mores infringunt, & ἡ δὲ πᾶσι τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς διδασκαλίαις ἀντίκεινται. Etenim ista omnia Divina providentia facta tecta conservavit, ut nulla Criticorum opera hîc locum inveniat. At quæ inter indifferentia ponuntur, & sine fidei ac morum periculo adesse vel abesse possunt, veluti hæc verba *in totam terram*, (de quibus autor modò laudatus, si abessent, ait, *nihil necessarium deesset*) ea secundum mentem sacri Scriptoris: secundum constructionem & sensum textus: & bonas Grammaticæ regulas, accedentibus variis lectionibus & interpretationibus antiquis declarari vel emendari tutò possunt. Quippe hoc pacto S. Scripturam etiam in minimis pristino nitore & integritati suæ restituere, si prudenter & solide fiat, laudem potius quàm vituperium meretur. Scimus enim Prophetarum autographa non amplius extare, ut ad ea recurrere possimus: apographa verò quibus utimur, scripta esse ab hominibus erroribus atque oscitantia obnoxiiis, quiq; in similibus ἀδικοφρόνως errare atque falli potuerunt: In reliquis verò fidem atq; mores spectantibus, tot loca scripturæ, quæ ea tractant, corrumpere nequiverunt, etiam si diaboli instinctu id voluissent. Si quis etiam hoc nunc tentare vellet, sacrilegii crimen & pœnam meritò incurreret. Sed ista ὡς ἐν παραδείῳ.]

I. Ast *vernaculas* nobis objicit autor noster. Germanicam *Gefiedertes Gevögel*. Cap. 24. Angl. *Winged fowl*. Gall. *oiseau ayant aile*. Diodati: *les oiseaux ailés*. Belg. *gevleugelt Gevogelte* | quæ *insectis* minimè *quadrare* ait. Verùm (ut nobis videtur) versiones illæ ex Hebraico textu declarandæ sunt, non vice versâ. Ad illas boni Philologi haud facile provocare solent, nisi textum præ veteribus significantius expresse-

E 3

rint,

(1) De quibus rursus videri potest Poli Synopsis hoc loco. (m) Joannes Clericus in *Commentario Philologico in Genesim*, Amstel. 1693, in fol. impresso, ad hunc locum p. 13. a.

rint, quod hoc in loco non factum. Scilicet cum istæ versiones concinnarentur, vera 2
notio vocabuli *אֵוֶן*, quæ generalis est, accuratè observata non fuit; hinc multis in lo-
cis, ubi *Volatile* reddi debuisset, *Avis* exponitur. Quid enim in vernaculis magis ab-
sonum, quàm, ubi de insectis volatilibus sermo est, *aves quadrupedes* effingere, sicuti fa-
ctum *Lev. XI. 20.* in Germanica Versione: *Was sich reget unter den Vögeln / und*
gehet auff vier Füßen / idem Suedica habet: *All thet sigh rörar ibland foglarna*
och går på fyra fötter. Angl. *All fowls that creep, going upon all fowr, &c.* Siquidem 3
aves quadrupedes in rerum natura non dantur. Gallus hñc caurior factus hunc lo-
cum reddidit: *tout reptile volant, qui chemine a quatre pieds.*

Possemus totius Europæ vernaculas allegare, sed quid hoc ad rem. Nam si 4
autoritatibus certare velimus, tot aliæ versiones sunt, quæ rectè reddiderunt: *Græci*
πτερινόν [non *ἀνερον*] *πτερωτόν* *Volucrem* [non *avem*] *alatum.* Vulgata *volatile* & *volatilia*
cæli per totum primum caput (n) *Genesis* rectè, excepto *ψ. 22.* ubi perperam *aves.*
Tremellius & Junius *Volucres alatas.* Pagninus & Arias-Montanus *volatile alatum*, & 5
sic per totum contextum, ut etiam rectissimè J. Clericus fecit. Castalio *volucres.*
Omnes viri Hebraicè callentissimi. Verùm tam clavis & perspicuis tam diu immo-
rari nolumus.

Cap. 25.

D. *Quarta ratio affirmativa est:*

Quòd in illa animalium in arcam Nochi introductione sub volucris cæli etiam insecta in- 1
telligantur Gen. 7. 1. 3. & 8. 14. coll.

2. **P**ROfectò nulla clariora de *insectis volatilibus* sub *אֵוֶן* intelligendis dantur ar- 2
gumenta, quàm in locis *Geneseos*, quæ de *volucris* diluvii agunt, nam ubi *רמש*
reptilium seu *insectorum terrestrium* expressa fit mentio, ibi vicissim *volatilia* sub ge-
nerali nomine *אֵוֶן* *Volucrum cæli* comprehenduntur. Locum *Gen. VI. 7.* ad
20. 4. rationem primam jam adduximus. Similis reperitur *Gen. VII. 8.* sed nullus efficaci- 3
or est, quàm *ψ. 14.* *hujus capituli*, qui quartam eamque firmissimam nobis suppeditat
rationem. Textus est: *וְכָל הָעוֹף לְכַנָּף* Hoc loco præmittitur *כל הָעוֹף* *omne volatile*
tanquam genus, cui statim subjunguntur species per *אֵוֶן* *כל הָעוֹף* *Omnes*
aves (&) *omnia* (*insecta*) *volucra.* Quæ secundùm linguæ sanctæ & Latinæ genium cla-
rius sic reddenda: *Intraverunt ad Nochum omnes volucres secundùm species suas, tam*
aves quàm cetera volatilia (i. e. *insecta*). Eadem manifesta distinctio specierum re- 4
peritur *Ezech. 17, 23.* *Et habitabunt sub ea* *כל הָעוֹף* *omnes aves* [& alia] *omnia*
volatilia (scil. *insecta*.) Huc pertinet valdè notabilis locus *Psal. 148, 10.* ubi animalia
Deum laudantia recensentur *רמש וצפור כנף* *Bestie & omnes pecudes*
reptilia & aves (& alia) *volatilia* (scil. *insecta*.)

אֵוֶן, seu *ellipsis copulæ* Hebræis aliàs frequentissima, & hñc observatur; quæ 5
ubique supplenda est, prout eam rectissimè supplevit *Syrus*; *אֵוֶן וְכָל הָעוֹף* *aves &*
(alia) *volucres.*

Loca ista necessitate constructionis & sensù sita reddenda & intelligenda esse, se- 6
quentia evincunt argumenta: Nisi enim *אֵוֶן* de *volucris* in genere, & *כנף* de *inse-*
ctis in specie accipias, idem bis vel ter dictum statuere, & tautologiam non necessariam
admittere necesse habes, quod bonis interpretandi legibus adversatur. Si nihilomi-
nus talem *supervacaneam repetitionem* unius ejusdemque rei sacro Scriptori imputare
velis, dicere te oportet: *reptilium terrestrium* quidem mentionem in citatis locis fa-
ctam, *reptilium volatilium* verò seu *insectorum*, quavis valdè notabilium, nullam, quod
neutrquam probabile.

Cap. 26.

Hoc in loco peccant versiones nonnullæ, quæ tautologiam evitaturæ, insecto- 1
rum volatilium immemores, *כל הָעוֹף* alteram speciem volatilium tanquam supervaca-
neum quid vel omiserunt: vel superfluam descriptionem avium ab alis vel pennis
sine repetitione vocis *כל הָעוֹף* addiderunt. *Græci* in editione Romana, omisso genere, 2
unam tantùm speciem posuerunt, alterâ omissâ *πᾶν ἀνερον πτερινόν* *omnem avem volati-*
lem,

(n) Ne hñc Versio Germanica Moguntina Vulgatam suam rectè expressit. Nam in illis locis pro vo-
latilibus habet *Gevögel* / imò *ψ. 28. & 30.* *Vögel* / cum *geflügel* vel *fliegende Thiere* / reddendum fuisset.

P. II. Ellipsiscopulæ ET Hebræis familiaris. 35

lem,reddentes. Hos versio Slavonica *и ꙗко* sequitur *ВСАКА ПТИЦА ПЕРНАТАА* quod idem significat. In Mss. Alexandrino tantum *παν πετεινον* omne volatile reperitur, speciebus non expressis. Idem *Æthiops* facit; Epitheto *alatas* tanquam supervacaneo neglecto: *וְכָל:אֲוִיָּה:נֹחַ:חֶפְזָה:* Et omnes aves secundum species suas. Vernaculis plerisque hic hæret aqua. German. Und allerley Vögel nach ihrer Art/alles was fliegen kunt / und alles was flittig hatte; tautologia planè insipida, cum reddendum fuisset: Und alles Geflügel nach seiner Art/beydes die Vögel/und allerley andere fliegende Thiere; vel und allerley fliegendes / prout redditur *Ezech. 23, 17.* *Insecta volatilia* Germanicè commodè non reddideris fliegend Unziefer / Apes enim non facile sic vocamus. Gallicè: Et tous oiseaux selon leur espee, & tout oiseau ayant aile de quelque sorte que ce soit. Effugium tautologiæ quæsit interpret in voce *צפור*, quam *aviculam* significare putavit, errore, quem supra perstrinxi. 21, 1, 1. Ex quibus satis constare putamus, interpretes, qui declarationem generis per species non animadverterunt, vel defectuosè vel tautologicè hunc locum reddidisse.

4 Locum *Psalms. 148. v. 10.* Græci exponunt *πετεινα ἁερων*, & sic versiones pleræque; quia *כָּל צִפּוֹר* in statu constructo positum putarunt, cum sit *ἀσύνθετον* æquè ac proximè præcedens, ut paulò inferiùs docebimus. Germanus, ut supra *Æthiops*, epitheto 30, 2. tanquam superfluo omisso, simpliciter posuit: Vögel.

5 Cæterum in hoc nostro loco principali *ἀσύνθετον* agnoscunt Interpretes ad unum omnes, quotquot altero *כָּל* *Omnis* (ut oportebat) retento, utrumque vocabulum in statu absoluto seu nominativo rectè ponunt. Targum, præmisso genere *וְכָל*, species subjungit *כָּל צִפּוֹר כָּל רֶפְרָח* *Omnis avis* Et (copulam hanc rectè supplevit interpret in *Bibliis Polyglottis*) *omne quod volat.* Pagninus in versione interlineari: *omnis avis, omne alatum.* Aliæ versiones Ellipsin suppleunt vocula Et. Syrus *כָּל; כָּל; כָּל* & *omnis avis, Et omne alatum.* Bene vulgata: *Cunctumq; volatile secundum genus suum universæ aves, omnes quæ volucres* (ingressæ sunt ad Noë in arcam.) Sic quoque *Ezech. XVII. 23. & habitabunt sub ea omnes volucres Et universum volatile.* Hic rursus Pagninus: *Omnis avis, omnis ala,* quem tropum illum exponere decebat; nam ala pro volucris, specialiter insecto volatili Latinum non est.

1 At Tremellius & Iunius statu absoluto neglecto; contra tot veterum mentem Cap. 27. constructum hic nobis obtrudere conantur, locum illum reddentes: *Et volucres quævis in speciem suam, omnes aves cujuscunque alæ;* quo pacto etiam locum *Ezechielis* reddunt, parum apposite, ut mihi videtur. Glossa marginali huic versioni quidem 2 mederi parant, commentantes: *quomodocunque alata sint, membranæ aut pennæ.* Verum ista stare non possunt: Quia (1.) *צִפּוֹר* *Avis* respectu *וְכָל* speciei nomen est, & tantum aves plumigeras propriè dictas tam magnas quàm parvas denotat. De illis ergo membrana dici nequeunt. Nam ut infra dicetur, membranæ tantum volatilibus insectis, non avibus competunt. (2) Vox *כָּל* *omnis* nuspiam interponitur inter duo substantiva constructa unius ejusdemque rei. Hoc agnoverunt interpretes illi, qui vocem *כָּל* *Alam* per statum constructum exponunt, voculam *כָּל* *omnis*, tanquam superfluum omittentes; quia particula universalitatis jam præcesserat; Etenim dicere *omnis avis omnis ala* planè insolitum & inauditum est, nec in adjectivum resolvi potest, ut in tali periphrasi aliàs fieri solet. Sufficit enim dicere, ut alibi, *omnis avis ala*, id est, *omnis avis alata.* Habemus quidem loca, ubi vox *כָּל* repetitur, veluti *Pf. 119. 128. כָּל פְּקוּדֵי כָּל יִשְׂרָאֵל* Propterea omnia mandata [tua] (o) omnia recta declaro, & *Ezech. 44. 30. כָּל בְּכוּרֵי כָּל וְכָל תְּרוּמַת כָּל*, Et primitias omnium primogenitorum omnis rei, & omnem oblationem omnis rei. Verum exempla ista à nostro sunt diversa; hic enim *כָּל* non inter duo substantiva rei ejusdem interponitur, sed ad universalitatem sine exceptione significandam iteratò exprimitur, quasi Latine diceret: *Omnia omnino mandata tua. Omnes omnium primogenitorum primitias;* & ita porro.

His

(o) *פְּקוּדֵי* pro integritate textus legendum suadent constructio & sensus, atque tot alia exempla ejusdem *Psalms. 134. כָּל פְּקוּדֵי* eodem modo *141. כָּל פְּקוּדֵי*. Sic *עֲוֹנוֹתֵי* per totum *Psalms*, addito semper pronomine *וְ* *tuus*, prout etiam antiquissimæ versiones *Græca, Syriaca, Arabica, &c.* reddiderunt; ut dubium non sit, olim sic scriptum & lectum fuisse. Status enim constructus hic locum habere nequit, quia non possumus *כָּל* substantivè accipere, ut dicamus, *omnia præcepta omnis rei*, ut in exemplo *Ezechielis*.

His probè perpenſis, Lexicographi me judice à ſcopo non aberraverint, ſi vocabulum 5
כנף non tantùm quamlibet *alam*, ſed & per quandam ſynecdochen partis integralis
pro toto *inſectum volatile* ſignificare doceant; quo admiſſo omnium locorum paulò
c. 25. ante à nobis citatorum facilior & plenior erit expoſitio.

[Idem hoc loco ſenſit Clariff. m^r Joannes Clericus in Commentario ſuo pag. 58. b. ſcri-
bens: כנף כנף quod hic ſequitur, etiam quidquid alatum eſt, ne exceptis quidem inſectis,
imò fortasſe hæc præ cæteris, ſonare videtur. Hoc eſt quod volumus. Rabbini ipſi vo-
cabula hæc volucrum non ſatis diſtinguunt, ut infra dicemus.]

30. 6.

Quibus autor noſter reſpondens, *tautologiam in verſionibus allegatis* non qui- 6
dem negat, attamen de ea notandum eſſe ait: Non ſtatim ſupervacaneam eſſe unius ejus-
demq; rei repetitionem, ſi idem bis dicatur, nam id non ſine emphafi variis de cauſis majo-
ris certitudinis & evidentie cauſa fieri poſſe. Sed non docet, quodnam illud vocabu-
lum ſit, quod majorem certitudinem & evidentiam hoc in loco requirat: vel in quo empha-
ſis iſta conſiſtat, ut propterea tautologia committenda fuerit, cujus nos in rebus notiſſimis,
quales aves & ala ſunt, nullam ne quidem leviffimam cauſam hîc videmus.

Aſt dictum Apoſtoli ad Philipp. III. i. citat, quod pro tautologia allegari mirum. 7
Τὰ αὐτὰ γράφειν easdem res [diverſo ſcil. tempore] ſcribere aliud tanè eſt, quàm τὰ αὐτὰ
ῤῥημιὰ δις ἢ τρις λέγειν eadem verba in eodem commate bis vel ter dicere. Bene Caſtalius 8
in calu ſimili: (p) Neque verò me præterit, inquit, nihil à me dici, quod non ab aliis ante
me dictum ſit. Sed recta quæ ſunt, ea & à multis & tam diu dici, donec eis pareatur, non eſt
rarum neque inutile. Nimirum quæ ad doctrinam ad exhortationem vel dehortationem
faciunt, ſatis inculcari non poſſunt.

Poſthæc verſionem Tremellii & Junii hoc loco defendere ſatagit autor noſter, 9
quaſi illi, & interpretes Galli, Angli & Belgæ, qui eos hîc ſequuntur, contra ſententi-
am noſtram alterum כנף omnis retinuerint, & tamen αὐτὸν non agnoverint. At
duo in verbis noſtris obſervanda veniunt.

Primò loquimur de voce כנף in ſua genuina ſignificatione, dum omnis de- 10
notat, quam Interpretes illi non retinuerunt, ſed pro eo cujuſcunque poſuerunt, dif-
fert autem quicunque ab omnis, ut Grammaticis notum. Illud enim omne ſimpliciter
comprehendit: hoc verò diverſas ſignificat ſpecies, quod etiam in gloſſa marginali,
fatentur, quomodocunque alatum ſit, dicentes, *membranis aut pennis*. Quibus verbis
interpretes illi & aves & inſecta volatilia procul dubio denotare voluerunt, quorum
alæ membranas magis referunt, quàm pennas. Verùm autor noſter gloſſam illam 11
de vespertilionibus ſolummodo intelligendam eſſe putat, contra proprietatem vo-
cabuli & doctrinam Phyſicorum. Ariſtoteles enim in *Hiſtoria animal. lib. i. cap. 6 §. 46.*
Vespertilio non facit περιτὰ πτερωτά, volucres membranas habentes, ſed δερμώτερες corio
præditas, ubi J. C. Scaliger: *Siccior & lucidior eſt membrana, quàm corium*. Mox clariùs
loquitur Ariſtoteles §. 47. περιτὰ μὴ ἐν ἐστὶν, ὅσα ἐναίμια, ἢ δερμώτερες ὡσαύτως. πτερωτά δ', ὅσα
ἐναίμια, εἰον τὰ ἐντομία, h. e. ſunt autem tam pennata, quàm quæ coriaceis utuntur alis, ſangui-
nea. Quæ autem membranâ volant, ex ſanguine. Quo in genere inſecta comprehenduntur.
tantum abeſt, ut membrana vespertilionibus tribui poſſit. Porro & alia ratio eſt, ve- 12
ſpertiliones ſolos hîc intelligi non poſſe, quia de iis apud Hebræos non dubitatur, quòd
in avium numero cenſendi ſint, ut declaratione per כנף כנף illos comprehendere
propterea necesse fuerit. Ipſe enim Cl. m^r Autor bene noverat & allegaverat locum
Deut. XIV. 18. ubi vespertilioes inter aves notoriè referuntur. Si verò ſolos vesp-
ertiliones per membranas intellexerunt Tremellius & Junius, ubi manſerunt reliqua vo-
Cap. 28. latilia, cum aves in arcam Noë involarent? Porro impugnatur Vir Doctiff. m^r aſſer- 1
tionem noſtram כנף omnis, inter duo ſubſtantiva conſtructa unius ejusdemque rei nus-
quam interponi, eamque exemplis contrariis refutare conatur. At nos pro materia 2
ſubjecta de כנף omnis geminato, atque poſteriori ſubſtantivo periphrasim denotanti
præmiſſo, loquimur, ſicuti hic poſt צפור כנף omnis avis repetitur כנף omnis & præponi-
tur vocolæ כנף Ala quam denotare volunt periphrasim ab ala deſumptam, quaſi diceret
omnis avis omnis ala, ſeu ſecundùm Tremellium & Junium eorumque ſequaces quomo-
docunque

3 docunque alata sint; simile exemplum in Scripturis dari negamus. Dissimilia enim sunt, quæ nobis opponuntur, quia non eandem rem describunt, in adjectivum per periphrasin Latinè resolvendam, veluti Exod. 13, 2. כל בכור פטר כל רחם *omne primogenitum apertura omnis uteri*. Hic non dicitur כל בכור כל רחם *omne primogenitum* (vel *cujuscunque* secundum Tremellium) *uteri*, i. e. *uterinum*, id enim planè absurdum esset, sed כל רחם פטר *apertura omnis uteri*, itaque cum פטר *uterus* construitur, non cum בכור *Primogenitum*. Locus Iud. 19, 19. אין מחסר כל דבר non potest reddi: *non est defectus realis*, sed *nullius rei est defectus*, neque hic datur geminatio vocis כל. Sic 2. Chron. XXXII. 15. לא יוכל כל אלה כל גוי *non poterit omnis Deus omnis gentis*, i. e. *nullus Deus ullius gentis* (liberare populum suum.) Hic Deus non circumscribitur per *gentem*, ut dicas *Deus gentilis*. Tacemus quod hæc exempla sint negativa. Discrepant ergo talia exempla plurimum à nostro, cui simile aliàs occurrere negavimus, nec reperietur unquam.

I At nec nos autoritate bonorum interpretum destituimur, qui in loco quem præ Cap. 29. manibus habemus, עוף pro genere כנף & צפור verò pro speciebus habent, idque particulis specificantibus (ut ita loquar) perspicuè indicant. Targum, ab omnibus meritò æstimatum, nec non Syriacam Versionem: Vulgatam atque Pagninum supra allegavimus. Italus, aliàs laudatus Interpres, optimè reddidit:

Ogni volatile secondo la sua specie, CIOÈ | Id est: Omne volatile secundum suam speciem: Hoc
tutti gli uccelli & ogni cosa che ha ale. | EST, (nempe, videlicet) omnes aves & quidquid
alas habet.

additâ, ut in vernaculis necesse, copulâ ET. Quid verò præter aves alas habet, quam
3 πτερωτά έντομα *Volatilia insecta*? Idem sensit Castalio, nostrum tam quàm per æquipollentia tum tum reddens. Ex omni genere volucrum tum oscinum tum alitum. Sic feliciter præmisso genere species infelicitè expressit, in margine enim posuit & minorum & majorum צפור *avículas* esse putavit, deceptus falsa nonnullorum Lexicographorum 21. 1. lit. i. expositione: (q) Exinde argumento oppositorum malè conclusit כנף denotare *alites majores*. Scil. insecta volatilia illi non venerant in mentem, copulam verò bene
4 observavit. Igitur, si secundum hæc exempla inseras particulas nempe, nimirum, Ital. cioè, Hoc est; vel tam quàm: seu tum tum Castalionis, adscitâ copula ET: ac deinde reputes, quidnam illud sit, quod præter aves volat: seu quid opponi possit avibus, habebis verum & genuinum, nec non pro historia necessarium sensum. De quo Philologorum judicia adeò non expavescimus, ut eos potiùs כנף עוף vel כנף simpliciter de
5 insectis volatilibus in locis allegatis accipi non solum posse, sed debere judicatu-
I speremus. Postremò, ut mentem nostram clariùs explicemus, non hoc volumus, Cap. 39. ut, ubicunque צפור vel עוף cum כנף conjungitur, ibi semper per αὐτῶν in statu absoluto exponendum sit. Per nos licet, ut periphrasis avium vel volatilium ab *alis*, in nostris quidem linguis non necessaria nec usitata, & propterea à multis omissa; He-
2 bræis verò frequens, etiam Latinè vel in vernaculis retineatur. Ast ubi occurrit enumeratio specierum, seu omnium animantium atque adeò etiam reptilium terrestrium, ibi nobis insecta volatilia per כנף exponenda videntur. Licet copula ET Hebraicè absit, veluti Psal. 148. 10. supra allegato כנף רמש וצפור כנף ubi Psalmista
3 reptilia terrestria post feras & pecudes recensens, sanè oblivisci noluerit *volatilium*, multò memorabiliorum. Quod si expositio nostra lectoribus proberetur, poterit fortassis elipsis in nonnullis locis copulativæ: in nonnullis disjunctivæ orationis pro perspicuitate textus admitti, ex. gr. Deut. IV. 17. תבנית *forma*, Imago in textu Hebraico aliquoties sine ulla copula continuatur, quæ Latinè aut in vernaculis per neque suppleri debet, videlicet: *ne faciatis vobis sculptile*, (neque) *imaginem ullius animalis*, (neque) *imaginem avis* (aut) *insecti quod volat in aère*: (neque) *imaginem reptilis terrestris*:
4 (neque) *imaginem piscis*, &c. quod Italus rectè supplet, ut sensus poscebat, NE, NE addendo. Vulgata affirmativè per *vel, sive*, effert. Idem supplet Castalio. Eodem modo Germanus noster, oder/oder. Gallus ou, ou, Arabs أو, أو, vel, sive, qui omnes
F elli-

(q) Nominavimus eos supra cap. 21. lit. ji. not. Bochart, Hieroz. P. II. Lib. I. cap. 21. ad oculum errorem eorum ex Kimchio & Scriptura ipsa late demonstrat.

38 Testimonium duorum Rabbiorum, P. II.

ellipsin Hebraicam in vernaculis supplent. Sicuti nos talem ellipsin hic quoque dari putamus inter צפור או כנף pro צפור כנף. Nam ubicunque videmus sacros Scriptores reliquorum animalium, imprimis reptilium terrestrium meminisse, non possum mihi imaginari, quod voluerint oblivisci volatilium.

[Rabbini quidam hoc animadvertentes, ut difficultatem solvant, putant צפור esse nomen generalissimum, adeoque sub se comprehendere, quicquid alas habet. Sic enim loquitur *Aben-Ezra* in Gen. 7. 14. מלת צפור שם כלל לאשר יש לו כנף. *Vocabulum* צפור *Tsippor* est nomen complectens omne quod habet alas. Nec minus *Raschi*: רבוק הוא צפור של כל מין כנף לרבות חגבים. *Conjungitur vocabulum* צפור, *Tsippor cum omni alato, ita ut etiam comprehendat Locustas.* In quo tamen eos falli puto; nam si hoc verum esset, utique planè redundaret alterum כל in dicto loco. Deinde צפור absolute positum in tota Scriptura nihil aliud denotat, quam aves propriè dictas. Si verò כנף de insectis in specie accipiamus, ad ampliandam vocis צפור avis significationem recurrere opus non habemus; Etenim genus עוף volatili tantum competit. Confer Rabbinos nobiscum planè consentientes. cap. seq. §. 6.]

Cap. 31. *Rabbinus Hierosolymitanus Simeon Iacobi F.* quem supra nominavimus, à popularibus I suis in Europam missus, mihi que Hebrone salutem afferens, linguæ sanctæ peritissimus, quam promptè & distinctè loquebatur, interrogatus, quid Magistris suis videretur, An *Moses in historia creationis atque diluvii insectorum volucrum, veluti apium, locustarum, crabronum & similium mentionem fecerit, quo in loco, & quibus verbis?* Petiit, ut quaestiones meas in scripto proponerem. Feci, & quò certior essem, advocavi *Rabbinum Francofurtensem Samuelem* perdoctum. Responderunt ambo, atque responsiones subscriptione sua firmaverunt, ut sequitur:

לבקשורת הארון הגדול השר היועץ הגדול
לודאלף שרצה לידע

היכן הזכיר משה רב"ע בבריאת כל הנביאות את שרן העוף
כי ודאי לא נשכח מלפניו.

נראה לפי דעתנו שזכר באמרו. ואת כל
עוף כנף למינהו כי מלת עוף הוא מורה על
כל דבר אשר תעוף ומלת כנף הוא מורה
על כל דבר אשר יש לו כנפים.

אם אפשר לומר שכלל במלת רמש.

אומרים אנחנו כי אין אפשר לאדם לומר כן
כי מלת רמש הוא בל משורש רמס שהוא
ענין דריסה והילוך והוא מורה על כל דבר
שהולך תמיד על פני הארץ ואינו עופף עף
פעם אחת באויר ולכך נקרא בשם רמש
על כן אין אפשר לומר שכלל בתוכו גם
שרץ העוף כי מלת עוף הוא לשון המורה על
דבר שמעופף ורמש אינו כן ואם כן הם שני
דברים המתנגדים.

נראה מקום הזכיר משה את שרן העוף בנביא
למינהו.

נראה לפי דעתנו כי נכלל באמרו וכל העוף
למינהו שהוא כולל כל מין שמתעופף
volucere secundum speciem suam: hoc enim comprehendit omne quod volat.

Ad interrogationes Domini Consiliarii, &c. 3
Ludolfi, qui scire desiderat,

ubi Moses (super quo sit pax) in creatione omnium creaturarum mentionem fecerit insectorum volatilium, quorum sanè nequam oblitus fuerit?

Videtur quantum nos scimus, quòd mentio (ab eo) facta sit, cum dicit: Et omne volucre alæ secundum speciem suam Quia vox עוף Volucre denotat omne id quod volat: Vocabulum כנף Ala autem, omne quod habet alas.

Num fortassis dici potest, quòd (insecta & volucra) comprehendantur sub voce רמש Reptile.

Respondemus nos; quòd ita nemo loqui possit, quia vox רמש provenit à radice רמס, quæ habet significationem calcandi vel ambulandi, indicatq; quicquid semper graditur super terra, & non volat ne semel quidem in aere, & ideo vocatur רמש. Quapropter dici nequit, quòd in eo etiam comprehendantur insecta volatilia, quia vox עוף denotat id quod volat, & non repit. Exinde igitur isthac sunt due res contrariae.

Quo in loco mentionem fecit Moses insectorum volatilium in ingressu in arcam?

Videntur, quantum nos scimus, comprehensa esse [insecta volatilia] his verbis: & omne volucre secundum speciem suam: hoc enim comprehendit omne quod volat. Species

ואת כל פרט באמרו כל צפור כל כנף כי
צפור מורה על העופות אשר להם
נוצות וכנף מורה על העופות אשר אין להם
נוצות רק כנפים.

זאת היא דעתנו ויש לנו עוד ראיות נכוחות
רק הזמן קצר לעת עתה להאריך בהם
וכשיבוקש מאתנו לברר אתם נברר.

בה דברי שמואל כהן שאתין
שמעון בר יעקוב ולהם משולח
מעניי ארץ הקדושה.

*Species autem duæ (continentur) his ver-
bis: כל צפור כל כנף omnis avis, omne
volucre; quia vox צפור denotat aves, qui-
bus sunt plumæ: כנף autem volatilia, quæ
pennas non habent, sed tantum alas.*

*Hæc est sententia nostra. Suntque nobis
in promptu argumenta stringentia; verum
ob temporis angustiam nunc longiores esse non
possumus. Quod si tamen à nobis requira-
tur, ut ea declaremus, declaraturi sumus.*

Samuel, Sacerdos ex urbe Schotten.

Simeon, fil. Jacobi p. m. missus à
pauperibus terre sanctæ.

8 Scripturarios quoque in eadem sententia esse me docuit *Karreus Zacharias Resiel*,
qui se *Cosyph-a* metropoli *Chavile* oriundum dicebat, me visitans cum hæc transiret,
quem etiam hospitio excepi, cum è vico Judæorum ejiceretur.

9 Longa ista disputatio, ex verbis *Psalmi* 78, 27. qui de *Selavis* agit orta, satis de-
clarabit lectoribus, עוף כנף de *insectis volatilibus* cum alibi, tum hîc commodissimè
accipi posse.

1 Transeamus jam ad argumenta negativa, quæ infirma esse Cap. 32.
ipse autor noster fateatur; quamvis illi idem de affirmativis videatur; quæ tamen Nos
firmissima esse demonstravimus.

D. *At negandum ait autor noster,*

Quod distinctio evidens sit Lev. XI. 13. 20. & Dent. XIV. 19. coll.

2 R Eperimus huc quæ ad sextam hypothesein supra cap. 17, 3. & ad primam ratio- R.
nem affirmativam cap. 20, 9. latè tractavimus. Nimirum עוף Volucris per Sy-
necdochen generis pro specie de avibus accipi: & sic טף העוף שרץ insecto volatili,
poni, neutiquam verò טף כנף עוף volucris alato. De quo tamen hic est quæstio.
Igitur in locis allegatis inter hæc duo evidens distinctio non datur.

D. *Altera ratio negativa est:*

Cap. 33.

Quod nusquam insectis ala voce כנף tribuantur in Scripturis.

2 F Alsum hoc esse liquere puto ex iis, quæ de vocabulo כנף pro quarta ratione af- R.
firmativa prolixè disseruimus. In quo *Judeos* quoque assentientes habemus. Ea
sufficere possunt pro responsione ad hanc rationem negativam. Veruntamen si
concedamus, (uti necessariò concedendum est,) quod sub כנף עוף in prima crea-
tione *Gen. I, 21.* etiam *insecta volatilia* comprehendantur, utique & istis כנף ale in
Scripturis tribuuntur.

[Confer quæ de hoc loco ad tertiam rationem affirmativam perspicuè docuimus.]

3 Sed non mirum, quod כנף certæ cuidam speciei insectorum in Scripturis nomina-
tum non tribuatur, quia nullum volatile insectum nominatim & per omnia sua
membra describitur. Nos retorquemus potius argumentum: *Quia nullum aliud
nomen in S. Scriptura occurrit, quod aliam insectorum alio speciali vocabulo denotet, utique
4 nihil impedit, quò minus nos כנף illis tribuamus.* Idem est, ac si quis dicere vellet, nus-
quam amphibus caro voce כשר tribuitur in Scripturis, ergo *hippopotamo, rane, lu-
5 tris, &c.* quasi ex stylo Scripturæ non est tribuenda caro. Profecto avium ale speciale
suum nomen habent, nempe אבר. Ex gr. *Psalms* LV. 7. quis dabit mihi כוונה
אבר alas tanquam columba (ut) avolem, & *Psalms* XCI. 4. אברו יסר ala sua conte-
get te. Hinc probati Lexicographi rectè docent, nomen כנף generalius esse; idque
Coccejus in אבר optimè monet. Ex quo sequitur כנף non tantum alas avium penna-
tas, sed etiam pelliculas vespertilionum, nec non membranas apium, bruchorum, lo-
custarum, & reliquorum insectorum ex sanguinem, significare; idque Viri doctissimi
6 passim agnoscunt. Præter Tremellium & Iunium in notis supra citatis Cornelius à La-

pide ad vocem כנף Gen. VII. 14. ait: *Aves sunt quæ pennas habent: volucres quæ alas, sive ex penna sint, sive membranula, quales habet vespertilio.* Idem est ac si diceret, כנף denotat aves: עוף verò & aves & insecta volatilia, quamvis de alis parum accurate differat, nec propriè loquatur, ut ex iis quæ ex Aristotele supra adduximus liquet. Eadem habet Menochius ad h. l. in notis. Sic utique certum evadit, vocem כנף pro *alis insectorum* in Scripturis quoque usurpari.

Mirum verò non est linguam Hebraicam peculiare nomen pro talibus alis non habere, sed generis vocabulo כנף uti; cum in tot aliis linguis, quæ mihi notæ sunt, nullum speciale nomen pro insectorum alis sciam, nisi à materia circumscribas, & membranas partim nudas, partim vaginis quasi tectas, vel pelliculas voces. Quin & ipse Plinius talium peritissimus in lingua sua Latina nullum peculiare nomen pro *alis insectorum* reperit, ideoque *pennas* manifestè vocavit: *Penna*, ait, *insectis omnibus sine scissura.* (r) Item: *Quædam insecta carent pennis, ut scelopendra.* (s) Quid ergo mirabimur, Hebræos generali alarum nomine כנף Ala etiam specialiter pro *insectis* uti.

Cap. 34. Agnoscit autor noster, *avium alas suum habere speciale nomen אבר. Sed non obstare, quo minus & כנף usu saltem Scripturæ avibus proprium sit.*

Nos non negavimus unquam כנף etiam *avium alis* competere, sed tantum diximus, quod generalius vocabulum sit quàm אבר. Addita obscura verba quod *vocabulum כנף usu saltem Scripturæ avibus proprium sit*, vera non sunt; nam in tota scriptura de tali proprietate nihil reperitur, si verò clarè loquaris hoc modo: *In Scripturæ tamen de avibus tantum reperiri, nihilomagis vera sunt: nec quicquam concludunt.* Nulla enim est sequela: *ergo insectis volatilibus non competunt*; præsertim cum agnoscat ipse Dominus autor: *Vocem כנף pro alis insectorum usurpari posse, si quis de illis loqui velit, cum Lingua Hebræa peculiare nomen pro talibus alis non habeat: & Plinius insectis etiam pennas tribuat. Sed quod in Scriptura usurpetur, de quo quæstio est, non puto hinc sequi.* Sic loquitur. At nos in antecedentibus ad nauseam inculcavimus, Scripturam insecta volatilia עוף כנף, imò simpliciter כנף vocare, ad quæ prius responderi oportet, si quis de usu vel non usu huius vocabuli in scriptura differere velit. His ita præmissis frustra laborari puto in

Cap. 35.

Tertia ratione negativa,

quæ sic habet:

D. (3.) *Quod כנף propriè alam notet, quæ contrahi & expandi potest ad obtegendum. Vnde metaphoræ de ala vestimenti, auroræ, venti, umbra alarum, &c. in Scripturis. Quod insectorum alis non ita convenire videbatur.*

U Sum alarum scimus, & metaphoras novimus; Quod à natura datæ sint primariò ad volandum, secundariò ad obtegendum. Talem autem notionem ipsi vocabulo virtualiter inesse, equidem ignoro; quia sine radice & sine vocabulis affinis à Lexicographis proponitur. Sed ponamus כנף id propriè notare, quod Clar. m. autor vult; utique id de vespertilionum & locustarum & omnium aliorum insectorum alis, quamvis plumæ non sint, rectissimè dici potest, quod volatura eas expandant, quiescentia verò rursus contrahant, quomodo enim volarent, si alas non expandarent?

Quibus bene consideratis, rationes affirmativæ nobis longè præponderare videntur negativis, nec accurate trutinantibus amplius dubium manebit, num insecta etiam possint עוף כנף *volucres ala vel alata* vocari: vel si mavis per præpositionem generis *volucres insectum* vocare, atque sic locum Psalmi LXXVIII. 27. interpretari.

Ad ea autor noster allegat Scripturæ loca, quæ metaphoram supradictam inferunt, veluti Hag. 2, 13. Psal. 139. 9. 18, 11. & 63, 8. At nos non negamus eam ab alis avium desumptam esse, sed propterea non sequitur, quia hæc metaphoræ in illas non quadrat, ideo insectorum alas ad usum volandi iis pariter ac aquilis à natura concessas כנף dici non posse, quod tamen in antecedentibus à nobis demonstratum, & ab autore nostro concessum fuit.

Primâ

(r) Lib. XI, c. 34. p. 523. edit. Harduini.

(s) In fine dicti capituli.

I Primâ controversiâ, quam autor noster formavit, num infesta *כנף* vocari possint? hoc pacto elucidatâ, pergimus

ad Secundam,

quam autor noster proposuit.

Qualis ille fuerit ventus, cum duo Psal. LXXVIII. 27. *קרים* Euris D.

אוסטר Auster nominentur? & an simul an successive flarint? utrum etiam naturalis fuerit annon?

Qui scrupulus & à Bocharto Hieroz. P. 2. Lib. 1. c. 15. & in Comment. ad Historiam Æthiop. p. 186. satis exemptus videbatur, nempe quod unus & idem seu auster fuerit & minime naturalis. Alia tamen etiam ratione post eximetur.

2 Quæstio ista nostram principalem non ferit, nec quidquam ad ea quæ in Commen. Re. tar. nostro de hac controversia posuimus, habemus quod addamus.

I D. Tertia controversia.

Cap. 37.

Unde venerint Selava? num ex ipso mari? an solum à plaga seu tractu maris?

2 Hic emphasis vocis *אור* antea observatae evidenter mihi comprobare visa, (1.) non ex ipso mari emeruisse, quasi amphibii quoddam genus fuissent, nisi pisces volantes navigationum Scriptoribus commemoratos huc velimus referre. Dubitabam etiam id voluisse Ab. Esram, quando *אור* forte à parte maris venisse, ad locum Exodi scribit, ubi nulla maris mentio, priorem locum ex posteriori Numerorum exponens & *אור* de plaga maris, ut ipse Bochartus vertit, intelligens. Nam ad locum Numerorum per *אור* oram maris explicat.

3 (2.) Neque tamen ex Ægypto trans mare rubrum, nedum ex ipsa Africa adductas. Neutrum enim textus permittere videbatur, qui disertè: Et ventus profectus à Domino *אור* & abripuit selavas, coturnices, à mari; uti Tremellius & Junius reddunt. Ab. Esra per *אור* excidit & sic Abarbanel exponit locum, Psalm. XC. 10. cen parallelum citans, quem & Raschi citat, qui tamen cum Targum per *אור* & a volare fecit neglecta emphasi exponit. Castalio ex mari correptas in castra dispersit. Gall. & Diodati enleva des cailles de devers la mer. Piscator: und raffet Wachteln vom Meer.

Quem Belgæ sequuntur: Ende raapte quackelen van der Zee. Melius certe, quam vel emphasi neglecta Lutherus: Und ließ Wachteln kommen vom Meer / ut & Anglus: And brought quails from the sea; & Græci *ἐξ ἐπείρασεν τὸ ὀρτυγομήτερον ἀπὸ τῆ θαλάσσης* & transtulit seu transire fecit ortygometrâ à mari: vel aliò conversa, ut Vulgata, arreptans trans mare coturnices detulit. Neque enim locus ullus est, ubi D trans

5 notes. Noldius diligentissimus concordantiarum particularum Scriptor plusquam quadraginta & D præfixi diversas in Scriptura acceptiones retulit & exemplis illustravit, sed 1 nullum inter eas trans habetur. Hinc tamen videtur orta illa de translatione Selava. Cap. 38:

rum inde ex Ægypto sententia, quam Iosephum secutus etiam magnus Bochartus adoptavit, postquam verba Plinii retulisset de palumbium vi in agrum Volaterranum quotannis è mari (eo scil. trajecto) ad volante; subjungens: Ita igitur ventus coturnices è mari detulisse legitur, quia Arabico mari traducto illas ex Ægypto vexerat in castra Israëlitarum: & id verbis Iosephi Antiq. lib. 3. c. 1. confirmans. Quid enim his Selavis cum

2 istis palumbibus aut regioni mediterraneæ in Arabia Petraea, ubi tum Israëlita castra metabantur, cum agro Volaterrano, qui ad mare pertinet, commune? Non potuerunt à mari abripi

3 nisi transirent in alterum littus ex Ægypto traductæ? Sed Iosephus quoque non loquitur isto loco de hac posteriore selavarum datione miraculosâ, de qua post demum cap. 12. agit, & nihil tamen de historia tot circumstantiis descriptâ nisi hæc pauca habet:

Ἄμω πάντ' ἔλεγε, καὶ πικτυλάω τὸ σφατόπεδον ὀρτυγῶν ὅπαν, καὶ ἡ θροῖζον αὐτὰς πεισιντες; quæ sic Latine versa leguntur:

Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus opplentur, quas acervatim venabantur.

Venationis autem ego nullum hîc vestigium video, nec quid sit acervatim venari, intelligo. Fortè tamen Iosephus hoc voluit, Hebraeos agmina coturnicum humiliter volantium circum-

sistendo eas sic compulisse in arctum, ut caderent & comprehenderentur, quæ captura simplex, minimè venatio est. Sic autem idem ferè diceret, quod post Ionathanem Raschi de illo *vom Meer* 4 quæst. 4. & 6. plura. Verùm priore quem Bochartus citat loco, sed ex parte solùm, sic loquitur idem Iosephus de illa Exod. XVI. relata selavarum datione, ut propemodum nihil miraculi supersit:

Καὶ μετ' ὀλίγον (ait) ὁρνύγων πλῆθος τέθειται ὅτε το πὸ ὄρνεν ὡς εἶδεν ἐπερὶ τὴν ἀράβιν καὶ πρὸς τὴν Ἰσραήλ πλῆθος τῶν μεταξὺ θαλάσσης ὑπερῶν, καὶ ὑπὸ κόπῃ τε αἵματι πῆστος καὶ πρὸς γαίον μακρὸν ἢ ἄλλων ὄν, καὶ φέρεται εἰς τὰς ἐβραίας.

Et paulo post (inquit) magna coturnicum vis 5 (hoc enim avium præ ceteris genus alit Arabicus sinus). intermedium mare transgressa advolavit, & volandi simul labore fessa, ac alias quoque propius terram præ aliis volans in Hebræos deferretur.

Copiam enim Arabicus sinus dedit, & quod volando in castra Israëlitarum delata, id naturaliter factum, quoniam fessæ erant, & alias quoque humilior solent volare. Quid ergo miraculo relinquitur?

(3.) Itaque abreptas à littoribus maris rubri versus Arabiam in castra Israëlitarum 6 delatas fuisse, mihi visum est. Mare rubrum, alias *ῥοῦβιν* seu mare algosum vocatur, à magna algarum & juncorum in littore ejus copia. Nonne magis verisimile, in his algis Selavas magnâ copâ nidulatas, præsertim si probè consideretur locus ex Diodori lib. 1. à Bocharto allegatus, de coturnicum capturâ ad Rhinocobura retibus prope littus in multa stadia constitutis? Vtique tum ratio etiam evidentius patet, quare ventus *ῥοῦβιν* & *ῥοῦβιν* Euræ & Austri simul, & quidem ille prius commemorentur. Si ad situm maris rubri, Arabia, Ægypti & Palestina, uti in tabulis representari solet, attendamus; videntur hæ Selavæ hinc primum ab Euro à littoribus hujus maris remotioribus versus Arabiam, inde à propinquioribus, & ab ea parte qua id transierant Israëlita, Austro sublata in altum, magna copia in castra eorum projecta & dissipata fuisse. Vnde forsitan non sat causa habuit Bochartus, ut 8 Ab. Esram, & Kimchium refellens, qui Euro-Notum constituunt, ventum quo Selavæ sublata, id esse oppidò falsum diceret, & nullo modo fuisse ventum illum orientalem assereret, ad locorum peritos provocans. Id omne enim hypothesi illa nititur, quod Selavæ ex Ægypto solum fuerint traductæ; quam gratis assumptam ostendere fui conatus.

Cap. 39. & Quid ad hanc quæstionem vel controversiam eruditè disputantur, nos suo loco re- I linquimus. Interim nobis placet sententia à Bocharto & tot aliis judicio præditis viris probata, quod videlicet non ab ora seu tractu maris citeriore tantum, sed etiam ulteriore venerint, adeoque sinum Persicum & Arabicum transvolant, quod innuunt Lxx. Interpretes, quibus Iosephus ad stipulatur; *τῶν μεταξὺ θαλάσσης ὑπερῶν* intermedium mare trajiciens, inquit. Trans mare coturnices detulit, Vulgata habet. Quamvis enim particula *ὑπὲρ* vel *ὑπὲρ* sola & per se nunquam trans notet, attamen nihil obstat, quo minus res trans mare venientes *ὑπὲρ τὴν θάλασσαν* à mari venire dicamus; ex. gr. aromata à mari (*vom Meer oder aus der See*) venire dicuntur, quamvis trans mare (*über die See*) ex India veniant.

Hæc igitur sententia est Iosephi ut & Bocharti. Verum quidem est, palumbibus Plinii, in agrum Volaterranum quotannis à mari advolantibus, nihil cum Selavis commune esse. Neque tale quid asserit Bochartus; tantum id innuit, modum locustarum quendi à mari significare posse trans mare. Veluti cum Livius dicit: *Locustarum tanta nubes à mari vento repente in Apuliam illata sunt*, nimirum ex Africa trans mare in Apuliam volaverant, quamvis alias nusquam reperiat, è vel à per se significare trans. Sed Clariss. m^r autor cautè rejicit istam sententiam, gnarus, coturnices naturaliter trans mare rubrum tam longo tractu sine maximo miraculo volare non potuisse. Atque id ipsum est, quod ego contra coturnicum defensores tantoperè urgeo. Quippe terrestres magis quam sublimes sunt, experientia & Plinio teste. (†) Neque etiam Bochartus grande istud dubium solvit. Verum prolixior hîc esse non lo, cum sententiam de locustis non feriant, sed apud illos, qui trans mare exponunt, potius confirmant. Nam longinqua maria ab iis transiri disertè scribit Plinius (†) & tanquam parum sit maria transiisse, ait ibidem. Experientia quoque testa-

(†) Lib. X, c. 23, Sect. 33. (†) Lib. XI, c. 29, edit. Harduini Sect. 35.

4 tur illas trans mare in Italiam irrumpere. De Persia P. Angelus à S. Ioseph expresse scribit:

Ils passent la mer depuis le desert de l'Arabie, | *Transvolant mare* (scil. Sinum Persicum) à de-
jusques bien avant dans la Perse. | *sertis Arabia usque in interiora Persia.*

[Conf. quæ in *Comm. nostro* de hac causa diximus p. 186. §. 84.]

5 In algis autem *Selavas* (si pro coturnicibus accipias) nidulatas fuisse, mihi minus verisimile videtur, quia [experientia teste] id in sicca humo faciunt. Rectissime Bochartus: *Certum est coturnices in nudo solo nasci & pasci.* Quamvis enim secundum Diodorū, è pelago venientes ad Rhinocolura, (†) retibus juxta littus constitutis, in magna copia capiantur, tamen non sequitur illas ibidem manere & nidulari solere. Cætera, quæ de translatione Selavarum latè tractantur, ad Bochartum spectant, nos enim
6 de Ægypto non sumus locuti. Sed ex eâ parte Africæ quam nos infra describe- 42,2.
mus, ad Israëlitas in desertum vento juvante sat citò venire potuerunt. *Immensos tractus locustas permeare*, ex Plinio sæpius docuimus, & exemplis confirmavimus. Cum autem tanta maria sua sponte transire soleant, quantò magis vento, virtute divinâ impellente, tam prodigiosa illarum multitudo congregari potuit.

I Ad quæ respondens Vir Cl.^m, *trans mare delatas fuisse Selavas* fortiter negat, Cap. 40. (sanè coturnicum Patronum id facere oportet) atque autores à *vel è mari aves istas traducentes* aliter explicare nititur, & verba Hebraica מִן הַיָּם à mari quasi radendo abripuit, *sensum trans mare non admittere*, atque *vulgarem loquendi usum* cuius der
See tantum adhiberi, cum de loco, unde quid apportetur, non constet. Quæ ratio, si vera esset, pro nobis faceret, nemo enim sciebat, è qua regione Selavæ istæ venissent.

2 Nos priora repetimus, hæc insuper argumenta addentes:

(1.) *Nisi trajectum asseramus, nullam probabilem rationem dari posse, cur maris hic fiat mentio.* Nam in communi loquendi usu, si res cis mare repertæ ad nos afferantur, nullam maris mentionem facimus. Ita hîc simpliciter dicere suffecisset, ventis australibus vehementibus *Selavas* advectas. Tunc enim quivis intellexisset quod etiam ex australibus regionibus, speciatim ex Arabia, 3 quantacunque inter sinum Arabicum & Persicum extenditur, venerint. Occurrere quidem nititur huic rationi autor noster, dum nobis *coturnices tanquam aquaticas vel littorales aves, quæ in algis maris rubri nidulentur*, repræsentat; quasi propterea à mari abreptæ in textu dicantur. Quia verò id naturæ earum non convenire novit, ideò aliam Arabicis qualitatem esse posse sibi imaginatur, nullo tamen suffultus testimonio.
4 Iosephus, qui improprissime & obscurissime hîc loquitur, *hoc enim avium genus* (inquiens) *præ cæteris alit Arabicus sinus*, expendi non meretur. Quomodo enim & quas alit mare alites nisi *ixθυσόφύγες*? Certè coturnices ibi nidulari non dicit. Eodem pertinere ait autor noster, quæ ex Assatiph Arabe, Phanodemo & Diodoro Siculo Bochartus refert. At autores isti de nidulatione coturnicum nihil quicquam habent; Bochartus enim eos, tanquam de generatione coturnicum in ipso mari ineptè
5 loquentes, allegat; quæ planè huc non pertinent. Sed ponamus coturnices certo anni tempore circa littora sinus Arabici in magna copia spectari & capi; putandumne est illas, quæ circa littora sinus Arabici volitare (vel si mavis nidulari) solent, sufficere potuisse ad opplendam itineris diei superficiem bicubitali ferè altitudine; nisi
6 multò plures mediterranearum accessissent à mari non abreptæ? Estne verisimile, Scripturam propter pauciores illas littorales *Maris* mentionem facere voluisse? Mihi non videtur. Quid opus fuisset *קָדִים Vulturum* ad istas aquaticas coturnices (si in rerum natura dantur) excitare: cum *מִן הַיָּם אֵשֶׁת Auster* vel *Africus* id solus à mari algolo præstare potuerit.

I Altera ratio, quæ conjecturam istam confirmat, est, quòd *phrasis à mari* Cap. 41.
volè mari etiam de rebus trans mare venientibus usurpetur communiter. Plurimas autoritates Bochartus è Græcis & Latinis autoribus affert, qui hoc modo & quidem speciatim de avibus loquuntur, ut supra de palumbibus è mari quot.

(†) *Πρωτεύς* Stephano & Ptolemæo Urbs Ægypti ad mare Mediterraneum in limite Palæstinae,

quotannis advolantibus Plinius loquitur, quam procul verò aut quàm longè veniant, nihil ad rem facit, modò mare trajeciant. *Diodor. Siculus* ἐκ τῆς πελάγους ἐκ pelago ait, & ita porrò. Ne istum loquendi usum satis vulgatum agnoscere teneatur autor noster, 2 differentiam facit, quæ illi satis: mihi parum evidens videtur; nempe: *Cùm de loco, unde quid apportetur, sapius non constet*, inquit, id à mari venire dicitur, quia naves, quæ id ferunt, inde appellant. Subsumere hîc possem, quia de loco, unde venerant Selavæ, non constabat, ergo hîc quoque *trans* pro à mari intelligendum esse.

Tertia ratio in eo posita videtur, quòd tam immanis & ineffabilis Selavarum copia cis mare non reperiri fuisset absque creationis miraculo, nisi accessissent etiam transmarinæ.

Cujuscemodi rationes procul dubio induxerunt vetustissimos interpretes, ut 4 trajectum Selavarum statuerent. Samaritanus habet *וַיַּעֲבֹד* transtulit. Lxx. ἐξέπερασεν transtulit ab altera parte à πέρασ, vel πέραν ultra; Æthiops *ሀገር*: quod idem significat; Arabs *عبر* in prima conjugatione trajecit vel transivit pontem: In secunda trajecere vel transire fecit. Josephum atque Vulgatam in præcedentibus allegavimus. Quibus calculum suum adjecit judiciosissimus Bochartus, & alii plurimi. Verùm trajectus talis solummodò quadrat in Locustas, neutiquam in coturnices, nisi maximum miraculum adstruere velis.

Cap. 42.

Porro acriter impugnat autor noster eos, qui Selavas ex Ægypto & Africa trans I mare rubrum ventis advectas asserunt, siquidem hæ regiones totæ ad Occidentem pertineant, ut si inde fuissent adductæ, id Favonio nō austro fuisset factum, nec ulla sit causa cur abrepta dici debeant Selavæ ab ulteriore, & non à citeriore maris littore, Israëlitis magis vicino. At nos 2 de Ægypto non locuti sumus, ut supra dictum, neq; etiam Bochartum defendimus. Ex Africa verò vento *אֶרְוָה* Austro accitas fuisse Locustas in *Commentario* meo v. 187. cenlui. Non quidem ex ea Africæ parte, quæ Ægypto vicina est, sed paulò superius, Habassiam versus, gradu 24. latitudinis & 64. longitudinis. Inspiciat qui velit 3 tabulas Geographicas vulgares, reperiet mare rubrum sensim Euronotum versus vergere, ita ut ducta ex Arabia Petrea in meridiem linea illud mare secet, ut *אֶרְוָה* Austro rectà in castra Israëlitarum flare & locustas omnes, illic locorum abundantissimas, cis & ultra sinum Arabicum abripere, & in illa castra deferre potuerit. Nam illorum respectu hæc pars Africæ non ad occidentem, sed ad meridiem sita est:

Cap. 43.

D. Quartam Controversiam

I

autor noster talem format:

Quomodo Psal. 78. v. 27. tanquam pulvis & arena maris, veluti pluviâ quadam demissa hæ Selavæ dicantur. In Exodo est *וַיַּעֲבֹד* & ascendit. In Numeris *וַיַּעֲבֹד* & diffudit spargendo super & circum castra, sic ut à vento demissa & dimissa denso agmine in castra deturbarentur. Ita *וַיַּעֲבֹד* est hoc modo sternere, Amos 5. 10. Jer. XXIII. v. 33. 39. Cùm ergo Arabia Petrea non sit regio plana sed montibus & 2 petris abundet, evidens utique est, ex littoribus primùm inferioribus maris rubri has Selavas fuisse tollendas in altum, ut ad castra Israëlitarum procul à littore tum remota, possent deferri, atque sic, cùm toto littore essent abrepta & gemino vento collectæ, ingenti copia circum, sparsas fuisse.

B2.

Psalmus habet verbum *וַיַּעֲבֹד* pluere fecit; h. e. instar densæ pluvie Selavas in terram 3 demisit, quâ similitudine nos acquiescimus, nec ultra rimamur. Etenim non in volatu captas, sed humi collectas fuisse Selavas defendimus in *Commentario* nostro. pag. 188. §. 92.

Cap. 44.

D. Quinta controversia.

Quomodo iter diei sit mensurandum in hac historia?

Bochartus iter diurnum minimum XX. millium supponit: autor verò illustris 1 sententiæ novæ id XVI. millium solum esse largitur. Sed causam video nullam, cur non id ma-

id ma-

P.II. Quomodo iter diei sit intelligendum. 45

id magis adhuc vel ad VIII. millia reducamus. De itinere loquitur Moses, quale tum
2 erat Israëlitis per desertum proficiscentibus, vel maxime impeditum, cui si per diem VIII.
millia passuum seu duo milliaria Germanica tribuamus, certe id plus satis erit. Deinde
sermo est de castris non motis seu fixis, cum Selava istis superfunderentur. Quae si qua-
drata fuerunt & duo milliaria in longitudinem totidem in latitudinem patuerunt, & hoc suffi-
cere videtur, neque opus esse, ut cum Ionathane Uzielide ad Num. 2. v. 3. nulla necessitate ur-
2 gente ad XII. usque milliaria assurgamus. Sic ergo illud כִּרְרָר יוֹמָא כֹּה &c. quali iter diei hinc
& quasi iter diei illinc, sumamus de castrorum spatium in longitudinem & latitudinem, vel
etiam in circuitum, atque supponamus. secundum id quod antea de gemino vento dictum, &
de castrorum dispositione Num. 2. legitur, istas Selavas, quas Eurus attulit, quoad longitu-
dinem, quas vero auster quoad latitudinem, castris fuisse illatas, & quaquaversum violenta
4 deiectione sparsas. Sic sine multum decederet spatium, adeoque & ineffabili plane istarum vo-
lucrum multitudini, & patebit, potuisse eam naturaliter citra miraculosam creationem, vel
inter colligendum multiplicationem dari. Patebit etiam, Vulgatam sensum non incommo-
de expressisse, dum verit: demilit in castra itinere quantum uno die confici potest ex
5 omni parte castrorum per circuitum. Nam quod Bochartus in eo quoque differentiam
inter primam & secundam Selavarum dationem constituit, quod in illa Selava castra solum
texerint, in hac vero etiam extra castra fuerint, hinc inde ad iter unius diei dispersa; dubi-
to certe fundamento id solido inniti, quandoquidem Num. XI. 31. expresse dicuntur
וַיִּסְפְּרוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָל הָעָם אֶת-מִסְפַּר יְמֵי הַיָּטוּל בְּיָמֵי הַיָּטוּל וַיִּסְפְּרוּ יוֹמָא כֹּה
spatium Selavae, über das Lager / ut recte Lutherus, quasi itinere diei hinc &
quasi itinere diei illinc, adeoque intra castra ex omni parte per circuitum, ut dictum.

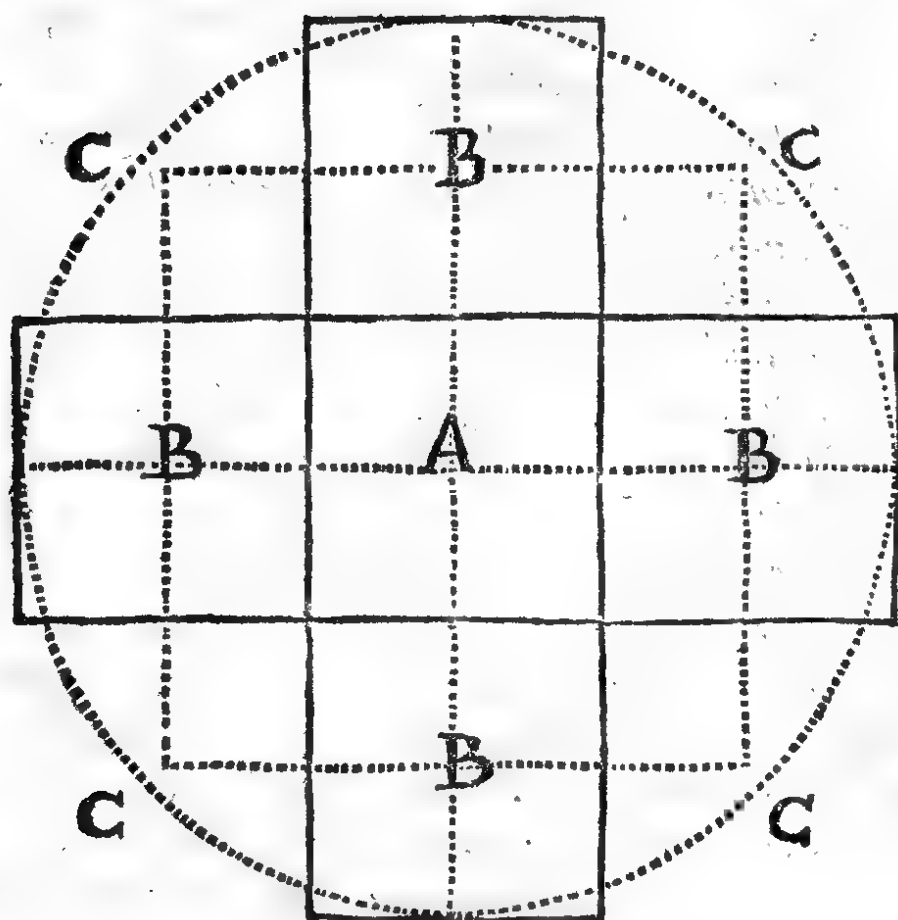
1 Q Uanto minus hoc spatium itineris efficere poterimus, tanto minus miranda erit. Cap. 45.
Selavarum multitudo. Sacer textus quidem quantum vel quale iter intelligen-
dum sit, non exprimit. Generaliter loquitur, ideo generaliter accipiendus erit, ni-
mirum de itinere peditis diurno, quod Bochartus viginti millium supponit, ego id se-
2 decim millium passuum esse censui. At si de itinere exercitus locum accipere veli-
mus, decem vel duodecim millia passuum sufficere poterunt. Verum nulla hic fit
exercitus mentio, neque etiam firmiter asserere possumus, quod Moses loquatur de
3 itinere, quale tunc erat Israëlitis per desertum proficiscentibus. Nihil de hoc spatio
reperitur in Rabbiorum Commentariis ad h. l. qui procul dubio iter diei communiter
usitatum intellexerunt. In quos hic consului, responderunt: nullum certum interval-
lum profectionis Israëlitarum in deserto dari posse. Eos enim Num. I X. 18. ad mandatum
Dei sublatam nube profectos, ad mandatum Dei illa quiescente castra metatos fuisse. Iter itaque
diei apud Israëlitas in deserto certum non fuisse, adeoque ex communi proficiscendi modo hunc
locum exponendum esse; Sibi autem iter diurnum secundum Doctores Talmudicos esse X.
millium passuum, atque sic sese hunc locum accipere.

4 Jonathan Ben Uziel de hoc itinere diei in suo Targum sic loquitur:

| | |
|---|--|
| וְשָׁרָא בְּמִשְׁרֵיתָא כְּמַהְרָן יוֹמָא לְצִיפּוֹנָה | Et resedit (requievit vel mansit Selava) in ca- stris ad iter diei septentrionem versus: & ad iter diei austrum versus, & quasi altitudine duorum cu- bitorum volabat super facies terra: & ambulabant inter illas usque ad umbilicum, ne fatigarentur quo tempore colligebant eas. |
| וּכְמַהְלֵךְ יוֹמָא לְדְרוֹמָא וְכֹרֹם תְּרִיתָן אִמְתָּן | |
| וְהָא פִּרְחָא עַל אֲנְפֵי אֶרֶעָא וְדָרוּ מִהֲלִכִין בְּהָרָן עַד | |
| פִּרְהָרָן מִטּוֹר דְּלָא יִלְעֹן בּוֹמָן מִכְּנִשְׁהָרָן יִתְרֵן : | |

[Paraphrasis ista sibi parum constare videtur. Si enim resederunt Selava in castris,
quomodo dici potest, quod volaverint: deinde Septentrionem & Austrum tantum no-
minat Paraphrastes, cum tamen Moses addat circumcirca castra. Et ita porro.]

5 Sed ponamus ex sententia auctoris nostri pro itinere diurno tantum octo millia
passuum seu duo milliaria Germanica putanda; eaque circumcirca seu ab omni ca-
strorum parte per circuitum: id est, à centro ad circumferentiam circuli metienda,
& super illa ipsa extendenda esse: Concedamus etiam spretam Jonathanis Uzielidis
traditione (qui Num. 2. 3. castra Israëlitarum in longitudinem aequè ac in latitudinem
facit תְּרִיכָר מִיָּרֵךְ duodecim milliarium) castra illa duo tantum milliaria Germanica in
longitudinem: & totidem in latitudinem patuisse, prodibit figura, duo milliaria itineris
circumcirca castra per gyrum ostendens, quæ sequitur:



Scala milliarium Germanicorum.

- A. Castra Israëlitarum quadrata in deserto.
- B. Iter diei hinc & iter diei illinc.
- C. Circuitus seu ambitus castrorum à centro illorum ductus & per verba textus, סביבות המחנה secundum vulgatam: *Ex omni parte castrorum per circuitum; ad iter diei minimum*, seu duorum milliarium extensus.

Continet hæc figura *castra Israëlitarum* in medio circuli ad *duo milliaria Germanica* in longitudinem & latitudinem porrecta. *Iter diei* ab extremitatē castrorum extrorsum proficiscentium ad totidem milliaria extendimus, idque circulo circumdedimus, quia *circum circa castra* textus habet. Prodeunt hinc *XXIV. spatia exactè quadrata*, totidem milliaria Germanica comprehendentia. Alioqui secundum notam *Archimedis* hypothesin sicuti 7. se habent ad 22. ita se habet diameter circuli sex milliarium ad ejus circumferentiam 18. milliarium, & 3428 $\frac{1}{2}$ passuum, ita ut dimidium istius circumferentiæ cum semidiametro trium milliarium multiplicatum, exhibeat aream circuli propositi ferè 28 $\frac{1}{2}$ milliarium Germanicorum. At nos tam rigorosâ computatione uti nolumus, partim propter particulam restrictivam *ferè, circiter quasi*; quam textus habet; partim, quia *Selavæ* non tota castra, tabernaculo & tentoriis plena, sed vacua duntaxat intus loca occupaverunt. Igitur ne quis querendi causam habeat, ponamus tantum dimidium supputationis nostræ, *duodecim scil. milliaria Germanica quadrata*. Ad obtegendum tantum soli spatium, quantum est *Thuringiæ universæ* unius duntaxat cubiti altitudine, non suffecturas crediderim totius orbis *coturnices*. Id mecum crediderunt multi veterum, qui eam ob causam illas vel de novo creatas, vel inter colligendum miraculosè auctas fuisse, sibi imaginati fuerunt. At de *locustis* aliud dicendum; nam *octo leucarum* spatium soli eas naturaliter, & sua sponte cooperuisse ex *Alvarezio* didicimus. (u) Quidni vento eas divinâ virtute ex omnibus australibus mundi partibus cis & trans maria cogente, duplum tripulumvê talis spatii complessent?

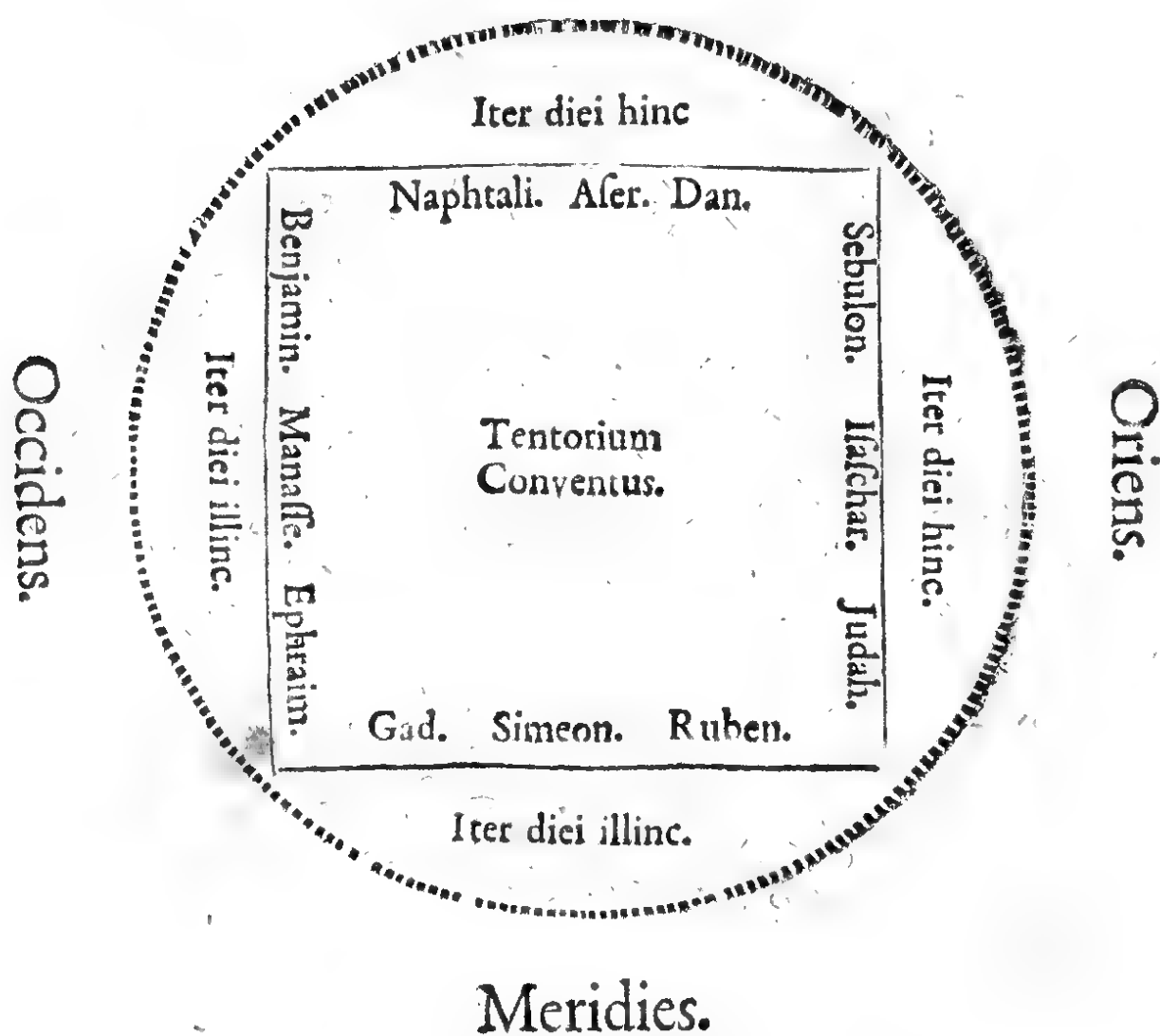
Cap. 46.

His visis atque lectis Clarissimus autor noster aliud & inopinatum prorsus *I schema castrorum* eorumque circumferentiæ nobis proposuit, in quo demum mentem suam explicuit, quò modo *iter diei* intellectum vellet. Illud sequens est:

Septen.

(u) *Comment. ad Hist. Æth. p. 174. §. 31.*

Septentrio.



Scala Milliarium.



2 Ex quo apparet, quòd iter diei aliò planè modò ac vulgò solemus computare velit. Etenim iter facientes distantiam loci à quo & ad quem milliaribus vel diurnis itineribus æstimare solent: hìc verò autor noster nullum iter, sed quasi deambulationem prope seu juxta vallum ejusdem loci nobis repræsentat, & sic ab uno castrorum angulo ad alterum itineris diurni intervallum metiri parat. Si in prima sua disquisitione clarè locutus esset, non opus habuisset disputare contra Bochartum, qui viginti millia passuum supponit: nec contra me, sed decem millia constituentem, sed tantum dicere potuisset æquè longè ac ipsa castra extensam fuisse Selavarum multitudinem: illa autem in longitudine & latitudine octo millia passuum non excessisse, idque pro itinere diei haberi. Sic illi primariò cum Jonathane Uzielide disceptandum, illique priùs quatuor millia passuum de longitudine & latitudine castrorum decurtanda fuissent. Nam priusquam ille erroris convincatur, incertum manebit spatium à longitudine castrorum descriptum.

I At nobis longè alia mens est, nec Schema istud novum ullo modo stare posse censemus. Equidem autoritatibus certare non solemus, aliàs auctori nostro consensum Ecclesiæ Judaicæ & Christianæ (quem aliàs tanti facit, ut non temerè sententiam receptam mutet) omniumque S. Scripturæ interpretum objicere possemus. Qui iter diurnum ut iter facientes solent, intelligunt & metiuntur. Has verò rationes nos Viro Clarissimo opponimus: Cap. 47.

2 Primò si iter diei nihil aliud indicat, quam solam longitudinem spatii ab una extremitate castrorum ad alteram, non definità latitudine, tunc nihil miraculosi à Mose dictum videri potest, quod absit. Quia *longitudo sola sine aliqua determinatione latitudinis nullam præstat æstimationem.* Id agnoscit ipse autor noster, & fatetur his suis verbis; *Scripturam non exprimere quanta latitudine per illa duo utrinque milliaria Germanica jacuerint Selava, sed longitudinem & altitudinem solum designare; qua ratione & numero harum avium plurimum & simul miraculo decedit.* Idque verum, si systema hoc subsisteret.

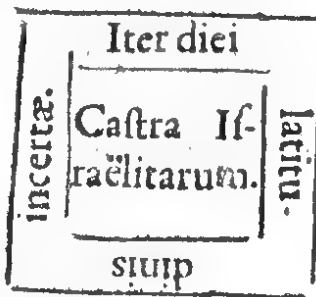
Secundò; Constat castra Israëlitarum in deserto habuisse certam suam dimensionem 3 toti populo notam; ab illa ergo potius, quàm ab incerta itineris diurni computatione, longitudinem, quam Selavæ occupaverunt, determinasset Moses. Nam linea castrorum extrema certum tot vel tot mille passuum numerum habebat. Ast itineris diurni ratio varia esse potest; aliud *iter diei* est *equitum*, aliud *peditum*: aliud in *dromedariis*, aliud in *asinis* proficiscentium: aliud *exercitus*, aliud *aurigarum*; aliud *pastorum* cum armentis & gregibus, & ita porro; sic diurnorum itinerum in sacris aliquoties mentio fit, quæ pro materia subiecta æstimanda.

Putandumné est, Mosen tam incertum spatium ponere voluisse, cum certissimum habuisset à longitudine & latitudine castrorum utrinque æquali?

Tertiò; Quin & si æquipollere putasset Moses longitudinem vel latitudinem 4 castrorum (erant enim quadrata) itineri diei, non addidisset particulam כ כורך *quasi iter diei*. Caph autem mensuræ seu æstimationis nihil præcisè definit, quia idem est ac si diceres *plus minus*: seu *præter propter*. Cum tamen lineæ castrorum externæ præcisam habuerint definitionem. Si verò respondere velit autor noster, non planè sed ferè implevisse Selavas lineam istam, tunc obstabit verbum סביבות *circumcirca*, quod nullum prope castra spatium vacuum aut inæquale admittit.

Quartò; Aliter locutus fuisset Moses: & aliter secundum Linguæ sanctæ sty- 5 lum loquendum fuisset. Quæ enim continua serie juxta locum aliquem sese extendunt, per יד vel ידי *manus* vel *latus* exprimuntur. Ipse Moses alibi sic loquitur: על ידי ארם *juxta five ad latera Idumææ*. Num. XXXIV. 3. על ידי בני מנשה *ad latera filiorum Menasseh* 1. Paral. 7, 29. על יד נהר פרת *ad latus fluminis Euphratis*. Jer. 46, 6. כל יד נחל יבק *omne latus fluminis Jabok* Deut. 2, 37. Eodem modo, si id voluisset, quod autor noster, dixisset Moses: על כל יד, vel ut supra: על ידי המחנה מזה ומזה, *ad latera castrorum hic illic*, diffusa sc. fuerunt Selavæ.

Quintò; Impropiè locutus fuisset Moses, si quod de quadratura accipiendum, 6 ille de circuitu vocula סביבות *circum circa* significasset. Circulum quidem figuræ quadratæ circumducere possumus, ut in schemate autoris nostri factum; sed quia angulos castrorum tangit, sequeretur in angulis illis acutis nullas vel paucissimas jacuisse Selavas, & sic non undique æquali ferè *circumcirca castra* distantia jacuissent, quod textus habet. *Latitudinem distantia à castris* autor noster exprimere non potuit, quia pro suo systemate in textu nullam reperit; aliàs quadrangularem figuram in certa distantia à castris delineare potuisset, quam coturnicibus suis sufficere putavisset, hoc modo:



Sextò; Schema illud novum procul abire videtur à scopo S. Scriptoris, qui, ut 7 ex toto contextu liquet, nobis repræsentat grande miraculum, quòd venti omnipotentia divina excitati cum impetu quasi advexerint prodigiosam & ferè incredibilem Selavarum copiam, & quidem in desertum, quò aliàs non venissent: neque ibi pabuli inopia substitissent, in quo summa miraculi consistit. Sicuti autem *miracula non fingenda*: ita vicissim *præter textum extenuanda non sunt*. Hac verò schematis repræsentatione & numero Selavarum & miraculo multum decedit, quod ipse autor noster agnoscit, ut pro *centum medimnis Atticis* una quæque familia ne quidem decem ad vitum menstruum ex tam parva copia implere potuisse videatur. Igitur schemate hoc everso nostrum tamdiu subsistet, donec aliquis aliud melius produxerit.

Cap. 48.

D. Sexta Controversia.

VI. Quomodo intelligendum sit illud כַּאֲמָתִים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ ad 1 duos cubitos in superficie terræ? Anne quòd ista distantia à terra

terra volarint solum, antequam caderent Selavæ? an verò quòd cumulata in tantam altitudinem jacuerint?

Evidens, regi hæc à verbo ויש & diffudit, adeoque additamentum *Vulgata* post *Jonathanem* & *Hebræorum* quosdam supponens volavisse eas in aëre duorum cubitorum altitudine super terram, omni fundamento carere. Etiam simile quo pluisset his Selavis in *Psalmo* dicitur priori sententia obstat, cum aliis fuerint vento sublata, & in terram tandem dejecta, uti pluvia cadere solet, de qua similis phrasys על פני הארץ in superficie terræ adhibetur. 1. Reg. XVII. 14. & XVIII. 1. Vt adeò non opus sit id fingere, ut quomodo facile capi potuerint, ostendatur. Posterius enim magis textui convenit, & verisimile est. Neque tamen etiam opus 1. ut præcisè duos istos cubitos sumamus, cum כ similitudinis mensuram præter propter indicet. 2. Istam altitudinem Selavarum per tota castra circumquaque supponamus, cum ad sensum satisfiat, si vel alicubi: aut hinc inde: plerisque in locis, eà altitudine jacuerint. Nam & 3. ista altitudo videtur ad circuitum castrorum restringi, quod ibi sic jacuerint. Saltem ad tota extendi non posse evidens, sed minimum locum, ubi tabernaculum & tentorium conventus erat, excipiendum.

I Merito hic spernitur consensus omnium Ecclesiæ Judaicæ & Romanæ Doctorum, & Cap. 49 quem illi ex suo *Targum*: hi verò ex *Vulgata* sua de Selavarum in tanta altitudine volatu adstruunt. Nimirum tantum humi spatium in tanta altitudine ab avibus propriè dictis impleri posse, plerique veterum nullo modo sibi persuadere potuerunt. Sanè si *volatum* textui addere, & quidquid aliàs lubet inferere liceret, omne de Selavarum infinita multitudine dubium caderet; minùs densè enim volare potuissent. 2 Deinde rectè monetur præfixum כ præter propter significare, sed eousque limitare verba textus absoluta על פני הארץ in superficie terræ, atque inferere voculas, alicubi vel hinc inde, vel plerisque in locis, ut sensus sit: non per tota castra, neque circumquaque per gyrum illorum, sed tantum plerisque in locis Selavas altitudine duorum 3 præter propter cubitorum jacuisse, id ego licitum non putaverim. Aliàs commodè dicere possemus: Et ventus abripuit Selavas, & diffudit hinc inde super castra; alicubi quasi iter diei hic: & alicubi quasi iter diei illic circum castra: & plerique in locis ferè duobus cubitis super faciem terræ. Nemo dubitaverit, quod id ad sensum & miraculum (modò iter dici rectè accipias) cibando per mensem toti populo satisfiat. Verum ita loqui, ut miraculum elevemus, & sententiam aliquam singularem stabiliamus, nemo facile probaverit.

4 Quomodo obsecro! congruit similitudo *Psaltis* de pluvia, pulvere & arena maris? illanè alicubi hinc inde, aut plerisque in locis in terram demittitur? nonne ita cadit & jacet, ut omne solum æqualiter ferè impleat? Adhæc novum miraculum fingendum esset, alites illas, tametsi naturaliter cumulari non ament, sed spatio dato sese explicent, miraculosè tamen hinc inde, plerisque in locis, ad duorum cubitorum mensuram præter propter, sine dilatatione per spatia vacua quietè jacuisse, licet sese comodè dilatare & extendere potuerint. Id tamen ob particulam כ præter propter largiri possumus, Selavas non præcisè æqualem ubique servavisse altitudinem, modò hanc non nimium diminuas, sed saltem sesquicubiti altitudinem quaquaversum concedas, profectò infinita prodibit Selavarum multitudo, quæ de coturnicibus naturaliter concipi non potest.

I Defendere quidem conatur *Clariss.* m^r autor noster particulas suas; his verbis Cap. 50. in replicâ suâ usus: Quando dico, quod ad sensum satisfiat, si vel alicubi, aut hinc inde, plerisque in locis, eà altitudine jacuerint, de sensu loquor verborum על פני הארץ in superficie terræ. Dicitur enim id indefinite, adeoq; perinde particulariter ac universaliter accipi potest; ut nullum additamentum sit, sed solum sensus ambiguus ex circumstantiis determinatio, si particulariter accipiatur. Nam aliàs S. Scriptura notam universalitatis addere solet, si id ita accipi velit. Ex. gr. 1. Sam XXX. 16. ubi de Amalekitis castra metantibus dicitur ורנה נטשים על פני כל הארץ. Et ecce diffusi erant in superficie totius terræ; nempe illius, quam castris suis occupabant. Alia similia sunt: Gen. I. 29. & VII. 3. & VIII. 9. & XI. 4. 8. 9. & XLI. 56. Deut. XI. 25. &c. Imò phrasys על פני in superficie non semper

50 Quomodo Selavæ collectæ fuerint. P. II.

per totam superficiem ; sed quandoq; & partem solum ejus notat. Ita Job. V. 10. Sic loquitur autor noster.

32. **S**I bene mentem ejus capio, id vult : nisi nota universalitatis כל *Omnis* adjecta reperiatur, posse propositionem indefinitam etiam particulariter accipi, ita ut hoc loco non tota terræ facies, sed pars ejus solum intelligatur, adeoque particulas illas, de quibus agitur, stare posse, non ut additamentum, sed ut ambigui sensus interpretamentum. Quibus assentiri nos non possumus. Etenim (1.) Nullam nos hinc videmus ambiguitatem, omnia clara & plana sunt, eoque nullâ nec ampliacione nec limitatione opus habent.

(2.) Regula interpretandi Theologis & Jure Consultis satis nota & trita est : Propositionem indefinitam universaliter esse accipiendam, nisi exceptiones manifestæ & validæ dentur, adeo ut non opus sit particulam universalitatis addere, quam nec scriptura semper addit, quamvis propositio universalissimè sit intelligenda. Ex. gr. Gen. VIII. 21. legimus כי יצר האדם רע מנעוריו *quia indoles (x) hominis mala à teneris.* Istud indefinitè dictum profectò perinde particulariter ac universaliter accipere non licet, quia de universis omnino hominibus agit; quod docet locus parallelus Gen. VI. 5. ubi vox universalitatis כל *omnis* addita reperitur כל יצר מחשבות רבו *omne propositum*, seu omnis intentio cordis ejus. Locus Jobi. 5. 10. ab autore nostro allegatus planè pro nobis facit הַטֵּן מִטֶּר עַל בְּנֵי הָאָרֶץ *Qui dat pluviam super faciem terræ.* Pluvia enim non in partem aliquam, sed in universam terram, ubicunque pluit, cadit, nec alicubi, aut hinc inde, vel plerisque in locis, verum omne spatium, quocunque cadit, humectat. Sic Selavæ omne solum, in & extra castra, tabernaculo & tentoriis non occupatum, instar pluviae vel arenæ, bicubitali ferè altitudine oppleverunt.

Cap. 51. Porro expetit Vir clarissimus *fundamentum postulati mei de sesquicubitali altitudine.* Illud in responsione mea præcedente exposui, nimirum ; Quia כֶּסֶם mensuræ i. e. circiter, præter propter, non permittit, ut ad duos cubitos integros ascendamus, nos tamen eousque cedere, & de miraculosâ altitudine remittere aliquid voluimus, ut in certo aliquo quanto pedem figeremus, neque infra sesquicubitum descendere-mus. Ceisimus inquam, & remisimus plus satis, cum particula ferè parum absit à toto, ut tutò asserere possimus, qui præter propter duo dicit, illum ultra assem & dodrantem summæ putare; at nos, ut in aliquo certo ab omnibus concedendo subsisteremus, certum pro incerto, nempe unum cubitum cum dimidio admittere voluimus.

Cap. 52.

D. Septima Controversia.

Quomodo fuerint collectæ ? vivæne retentæ an statim occisæ Selavæ ?

Modus collectionis verbo קָצְטָא exprimitur. Collegerunt nempe rem quiescentem vel humi jacentem, prout sic verbum hoc sumitur de collectione cineris. Num. XIX. 10. spiricarum in messe Ruth II. 7. & similibus. Neque tamen necesse est, ut ubique ita sumatur; cum frequentius de collectione stantium, & se locomoventium, sive hominum, sive pecorum accipiat. Vid. Num. XI. 16. 24. Gen. XXIX. 3. 7. & alibi passim. Quod tamen hic non quadrat. De posteriori questionis membro Scriptura tacet, ac prout Malvendæ commentum de caveis in quibus Selavas aluerint Israelitæ, meritò exploditur, si nec aliud quid temerè præter scripturam asserendum, nisi quod certum sit vivas retentas haud fuisse, quomodocunque etiam necatæ ac ad cibum præparatæ.

32. **V**erbi קָצְטָא significationem de collectis rebus humi jacentibus, vel stantibus, non volantibus, accipi posse placet. Idque magis locustis quàm avibus congruit, quas capere vel venari (ut Josephus loquitur) non colligere solemus. Necatas fuisse Selavas necessariò sequitur ex eo, quod mensuratæ & expandendo circum circa castra expansæ fuerint, quod de vivis dici nequit. Quomodo verò necatæ & conservatæ fuerint, infra audiemus cap. 99.

(x) Propriè figmentum, formatum; hinc indolem, ingenium denotat.

Qualis mensura fuerit עשרה חמרים decem Chomarim? utrum חמר hic Corum mensurae genus, an verò acervum in genere notet? Et quomodo Selavae fuerint mensurate?

2 In voce & re nihil esse videtur quod obstet, quin חמר aequè possit acervum ac mensuram notare. De voce constat ex locis à Bocharto allegatis, qui de acervis intelligit. Res etiam non repugnat, Selavas nempe humi jacentes aequè fuisse in acervos collectas ac ranas, Exod. VIII. 14. cum semimortuae forent. Ego tamen illorum sententiam praefero, qui coro Selavas verè mensuratas fuisse censent, at non omnes, nec ab omnibus, sed ab aliquibus tantum, qui minimùm collegisse videbantur, ob rationes in Comm. in Hist. Æth. p. 190. adductas, quantumvis Bochartus dicat: Corum mensuram granorum non carniū esse.

3 Prout enim liquidorum quoque est, Ezech. XLV. 14. sic extra ordinem ad Selavas mensurandas potuit adhiberi. Quinimò nec ille numerus Selavarum inanis & omnem superans fidem, quem Bochartus urget, ex hac mensura tum sequitur, cum haud opus sit largiri, quæ mensurarum sub regibus Israëlitis, ultimis in primis temporibus, ratio fuit, eandem Moysi quoque temporibus fuisse.

I חמר Vocabulum Chomer seu Corus hoc loco de mensurâ non de acervis accipitur. Cap. 54. piendum, & ab aliquibus tantum mensuratas fuisse Selavas per rationes in Commentario meo pag. 190. §. 103. adductas rectè judicat doctissimus autor. Alteri sententiæ res ipsa repugnat, nam nulla comparatio pluris vel minoris institui potest, ubi nulla certa quantitas exprimitur, quam acervi non habent, cori verò habent, ut dicto loco demonstratum dedimus.

2 Argumentum quoque duxi ex eo, quod mensuratio locustis 1, 20, 7. quidem, non verò avibus conveniat, quæ potius numeratæ quàm mensuratæ fuissent, 1, 28, 2. præsertim magnæ, ut nonnulli Rabbinī de Selavis nugantur. (y) Nec frustra Bochartus dixit: Corum granorum esse mensuram non carniū.

3 Cum verò Corus ingens sit mensura, continens præter propter octingentas libras vini vel frumenti, (z) vel decem medimnos Atticos, ut viri docti computant, quod est onus Cameli; adeoque decem Chomer centum tales medimnos conficerent, quantam coturnicum summam capere, mactare, deplumare, eviscerare & expandere, ut tandem ad esum idoneæ reddantur, uni familiæ, etiam si numerosissimæ plurimisque diebus (nisi miraculum statuere veis) impossibile prorsus fuerit; Et tamen ista erat minima collectarum Selavarum summa, cum plerique multò majorem collegissent. Torsit mensura hæc peringeniosum Bochartum, qui חמר per acervos reddere maluit, quamvis nullam comparationem præstent, tantum quia decem Coros pro singulis colligentibus omnem fidem superare: & non in mensem, sed in annos suffecisse putavit. Hæc de Coturnicibus verissimè prædicantur: de locustis minimè; utpote quæ siccata & in pollinem redactæ vix quadrantem tantæ summæ residuam effecerint. Idem cum Bocharto sensit autor noster, quapropter acervos meritò rejiciens, alia undique conquirere studet argumenta, quibus coros istos Mosaicos, coturnicibus nullo modo convenientes, imminuere possit. 60, 2.

I Quandoquidem verò conjecturam suam de Coro Moysi forte minore quàm Cap. 55. qui Regum tempore in usu fuit, nulla probabili ratione stabilire potuit, quia verisimile non videtur populum Israëliticum mensuras Legislatoris sui seculis temporibus augere voluisse, incidit in Stanislaus Grsepsii Poloni opusculum, de multiplici siclo & talento Hebraico; item de mensuris Hebraicis Antverpiæ An. 1568. impressum, qui lepidum discordantes monetarum, mensurarum & annorum numeros conciliandi modum excogitavit: & tanquam Canonem quendam universalem nobis proposuit; Ut unum & decem illi unum idemque sint. Quippe quantitatem eandem diversis tantum numeris & mensuris alterâ majore alterâ minore interdum & mediâ distingui opinatur. Exempli gratia: Decem Coros parvos facere unum Corum magnum: & periodum decem Anno-

(y) Confer quæ de mensuratione locustarum infra cap. 103. plenius dicemus. (z) Sic tradunt post Villalpandum, Waltonus, Pococke, Ed. Bernardus; quorum tractatus allegamus infra cap. 57. ubi simul iudicium nostrum de hac mensura intelliges.

Annorum conficere unum Annum magnum. Ubi verò denarius numerus non congruit, ibi aliam proportionum conciliationem quærit; ut sequentia exempla doceant. Sic Chomer sive Corum Hebraicum capere dicit sex medimnos Atticos, & similem fuisse Cypsela, mensura Atheniensium totidem medimnos continenti; Epiphanius atque Eupolemi testimonio fretus. Statim transit ad aliam capacitatem, decimam cori partem etiam corum dici putans: sicuti decimam talenti talentum, idque hoc probat exemplo; Tertio al. Primo Reg. V. 25. al. II. legitur: Salomonem Hiram regi Tyri annuatim dedisse כר חטים אלף כר vices millenos coros tritici. Quia verò Iosephus historiam hanc referens scribit: οὗτοι μὲν αὐτῷ κατ' ἐτος πέντε μύρια διὰ χίλους κόβας quòd tritici tantum bis mille coros illi quotannis miserit, inde conciliator iste statim concludit: bis mille coros tantundem esse ac viginti mille, nimirum Iosephum loqui de magnis, 4 sacrum textum verò de parvis coris, nullam de mendo suspicionem habens. Cum tamen notissimum sit, multa passim menda apud autores profanos, partim etiam sacros in numeris reperiri; quia numeri notis numericis olim exprimebantur. (a) Exemplum habemus in ipso Iosepho de annis vitæ & regni Salomonis, in quibus à S. textu discordat, ut in Commentario nostro docuimus. Ita hinc quoque fieri potuit, ut in codice Iosephi Hebraico, quo ille usus est, pro nota numerica 20 Viginti, nota binarii numeri 2 Duo scripta: vel ista litera hoc ferè modò 20 ambiguè expressa fuerit; Iosephus autem in dubio numerum bis mille cororum ut probabiliorē prætulerit. Nam viginti mille cori immanem efficiunt tritici summam, quanta in Palæstina ad exportandum quotannis superflue vix crevit vel superavit. Si verò Salomo in Ægypto 6 summam istam (aliunde enim vix parabilem) emisset, id Scriptura non siluisset. Deinde certissime persuasum mihi habeo, Iosephum (nisi oscitantiam insignem illi tribuere velis) causam discrepantiæ à S. textu indicaturum fuisse, additione epitheti Magnus, vel utroque numero expresso: Vices mille coros parvos: sive bis mille magnos, &c. Præsertim cum eodem loco Badi capacitatem expresse. Radus verò, inquam infra Lib. XV. Antiq. c. 12. indicat, ubi mensuram hanc decem medimnos Atticos continere scribit, nullâ neque majoris, neque minoris olim vel tunc usitati Cori 7 facta distinctione. Habemus ergo hinc tres Cori species; Vnam sex medimnorum Atticorum; alteram decem medimnorum: & tertiam parvam scilicet unius tantum medimni. Quartam nunc Grsepius exculpere parat ex alio Iosephi loco, qui Lib. III. in fine sic scribit: In magna fame

Κομιοθέντων ἀλεύρης καὶ πλὴν ἑορτῶν τῶν ἀζύμων εἰς νόβας ἑβδομήκοντα (Μεδίμνοι ἢ ἑτοὶ σικελικοὶ μὲν εἰσὶν εἰς καὶ τετράκοντα, ἀττικοὶ ἢ πεσαρραϊκοὶ εἰς) ἑδεὶς ἐπὶ λήψεσσι τῶν ἱερῶν κρίνον ἐν φαγεῖν.

Cum allati essent in festo azymorum farinæ Cori septuaginta [Nota hinc parenthesin] (Medimni sunt isti scilicet triginta & unus: Attici verò quadraginta unus) nemo tamen sacerdotum ne micam unicam comedere ausus fuit.

Ista sine ulla epicrisi exscribit, & septuaginta parvos coros intrepidè asserens eos in septem magnos reducit; sic rursus divisione facta reperit non exactè sex medimnos Atticos plenos, sed modio ferme uno, id est: sexta medimni parte minus, seu quinque medimnos cum decunce; nec ullum aliud effugium novit, quàm differentiam inter raras & cumulatas mensuras. Quæ ita confusè & intricatè proponit, ut ipse nesciat ubi pedem figat.

[Nobis parenthesis illa non Iosephi, sed è margine in textum intrusa videtur, ab imperito quodam librario sine ulla idonea computatione. Nam Iosephus qui data occasione comparationem mensurarum instituit, differentiam Cororum magnorum & parvorum, si aliqua fuisset, hinc vel alibi non tacuisset. Deinde exaggeratio quòd tamen nullus Sacerdotum ausus fuerit quicquam de allata farina comedere, arguit ingentem farinæ summam allatam fuisse, quæ septem Coros excederet; aliàs Iosephus aliter fuisset locutus.]

Cap. 56. Capite sequente de divisione Cori Grsepius quasi decem medimnorum oblitus, I
p. 117. scribit: Videtur corus antiquissimus fuisse duodecim medimnorum, qui ad minorem duplam haberet proportionem, sicut talentum sanctuarii ad talentum minus publicum talem proportio-

(a) De qua materia latè egimus in Commentario nostro ad Lib. I, cap. 3, N. 28, p. 82.

nem

2 nem habuit. Hæc ergo quinta est cori species. Videamus nunc sextam. Apparet in- pag. 120.
quit. Reges habuisse sua pondera & mensuras, quæ peculiari nomine Regiæ dictæ fuerint, &
habuisse sesquiplam proportionem ad minores mensuras; Batum regium majorem cepisse ses-
quibatam minorem: Sic corum majorem regium sesquicorum cepisse minorem, nimi-
rum novem medimnos; quia scil. sex medimnorum fecerat Corum minorem, ut supra
diximus. De alio adhuc coro, quem Ægyptium vocat, agit cap. sequente, cum quo p. 121.
nobis nihil est negotii. Quæ cuncta sine ulla idonea inductione sive exemplorum
demonstratione aut applicatione tradit. Oportuisset eum non statim ex uno solo
authoris loco: vel unius aut alterius autoris testimonio, diversæ capacitatis & tamen
unius nominis mensuras formare; sed applicationem ad textum facere, atque ex fre-
quentibus autorum exemplis & circumstantiis historiarum demonstrare, id, quod
proponit, revera se ita habere. Sed ille rem totam sine idonea & Anglorum aut Sotodægete le-
ctorum judicio permittit.

1 Eundem ludum ludit in annis. Quia 2. Reg. XV. 7. reperuntur quadraginta Cap. 57.
anni post quos Absolon Davidem regem adiit; Josephus autem tantum quatuor habet,
conciliatio Græpsio est in promptu. Decima anni annus dicitur, inquit, vides ut hic de- p. 110.
nos annos Josephus pro singulis annis computat. Quamvis in toto Josepho alibi non re-
periatur, quod periodo decennali pro uno anno: aut decem coris pro uno utatur. Si hoc
2 pacto ætates Patriarcharum ante diluvium, secundum Hebræos 1656. secundum
Græcos 2242. annorum, conciliare, atque istos Arithmetica arte dividere vellemus,
proditura hinc esset stulta & ridicula periodus, si stylo Græpsii diceremus: Vides hic
annum Hebræorum continere annum Græcum, 4. menses, septem dies, novem horas & 23.
minuta Græca; ut scil. pulchram ostenderemus convenientiam annorum Græcorum
& Hebræorum. Has & similes inconditas quisquillas viri nostro seculo eruditissimi
nauci prorsus tegerunt, ita ut Græpsium post Villalpandum ne allegatione quidem am-
plius dignati fuerint, quamvis varias variorum sententias de ponderibus & mensuris
Hebræorum allegarent, vix Josepho citato, cujus loca illis procul dubio de mendis
4 suspecta fuerunt. Illi Viri sunt: Bochartus, qui de hac mensura fusè differit P. II. Lib.
I. c. 15. p. 105. & seq. Brianus Valtonus in apparatu ad Biblia polyglotta de mensuris seu
vasis Hebræorum pag. 42.

Eduard. Pococke in eruditissimo Commentario Anglico in Hoseam ad vocem
לֶחֶב Lethec, semicorum. cap III. 2 p. 135. a. Eruditissimus Ed. Bernardus, Prof. Oxoniensis
in luculentâ appendice ad Hoseam de mensuris concavis antiquorum n. 51. in voce corus.
Quorum nemo Græpsii meminit.

5 Hottingerus Græpsium quidem allegat, sed cum ad duplicem illius corum venis-
set, ait: Decimam cori partem vult Græpsius dici pro ipso coro, &c. quibus verbis ejus
opinionem simpliciter refert, neutiquam verò approbat.

1 At Villalpandus Græpsium in tota sua tractatione de Coro cap. 9. de Hebræorum Cap. 58.
mensuris acriter perstringit. Nemini verisimilis videnda est, inquit, decima cori mensura, p. 453. a.
quam ille pro arbitrio finxit. Et in margine: Falsò decima cori corus dicitur Græpsio. Et
cap. X. Sed his omnibus cori computationibus illa est magis à veritate aliena quam persequi- p. 456. b.
tur Græpsius. Errat enim in medimni divisione, &c. Quâ in re ducitur quibusdam conje-
cturis, quas qui audiet, planè mirabitur, eas alicui in mentem venire potuisse. Porro: Ex
his igitur principiis, illis persimiles colligit conclusiones; decima enim cori, inquit, corus p. 457. a.
dicitur, idque satis superq. probasse existimat NB. JOSEPHI MENDO, qui, quos liber
2 Regum viginti mille coros dixerat, ipse librarii fortè vitio bis mille dixit. Præterea in
difficile quendam Josephi locum incurrit, in quo septuaginta farinæ cori, Siculis medimnis
uni & triginta exæquantur: Atticis verò uni & quadraginta; qui locus NB. ita vitiat
videtur esse doctis viris, ut occasionem hallucinandi Budeo dederit atque aliis & mea qui-
3 dem sententia COECUTIENDI GRÆPSIO. Quid volumus amplius? Istud Vil-
alpandi de Græpsio judicium sufficere poterit ad convellendam omnem improvidi
istius viri auctoritatem. Qui eximium Villalpandum insignem Philologum ac in tali-
bus versatissimum non novit, legat Hug. Grotii testimonium in notis ad Ezech. cap. 40.
4 Non tamen plane fatuus fuit Græpsius, quia mente suâ assequi potuit; Vocabulum
H

54 חמר Mensuram hîc, nō acervum denotat. P. II.

p. 112. *Chomer* Num. XI. in collectione Selavarum non cumulum seu acervum (ut plerique veterum interpretati sunt, quos Bochartus sequitur) sed mensuram denotare, quod verissimum esse supra diximus. (†) Quid enim certi, inquit, hac expositio affert? Omnino enim Scriptura, cum dicit decem coros, certum aliquid his verbis indicare voluit. &c. In quo solo à Villalpando immeritò reprehenditur, argumento verborum Exodi VIII ubi cumulatio ranarum per חמרים חמרים diversos acervos facta legitur, quibus sententiam Græpsii planè refelli putat; cum tamen eo in loco nulla comparatio, nec ullus acervorum numerus, qui comparisonem indicet, describatur; ut in Commentario nostro pluribus docuimus. Siquidem ex eo loco Exodi nihil aliud probari potest, quàm quod חמר *Chomer* non *Corum* tantum sed etiam acervum significet. Epiphanius quoque, cujus autoritate Græpsius nititur, non est testis omni exceptione major. Legatur de eo iudicium Villalpandi dicto cap. X. qui scribit: In nulla ferè mensurarum collatione Epiphanius cum Iosepho concordat: nam alias gentium mensuras percenset Epiphanius, quamvis eisdem, quibus Hebræas, nominibus. Nisi dicas (quod verisimilius est) innumeris pene librarii vel interpretis mendis Epiphanii librum scatere. Quod dictum esto illis, qui se in eo fundant.

[Istud egomet observavi (quod nescio an alius) Epiphanium vocem לֶתֶח *Lethec semicorum*, (quæ vox apud Oseam cap. 3, 2. reperitur) exponere ELEVATIONEM, secundum linguam (ut ille quidem putat) Hebræorum; quod mensura illa à juvene (b) forti elevari seu attolli & asino imponi possit. Verùm ego in tota lingua Hebræa hanc significationem non reperio; nec apud Rabbinos, nec in affinibus Orientalibus linguis radix huiusce significationis invenitur.]

Cap. 59. Sed ponamus, exempli gratiâ, unum tantum corum justum, (qui decem constabat Ephes, Ephæ autem decem Gomoris) intelligendum esse, habebimus centum Gomoras. Cum verò Gomor mensura fuerit victus diurni pro uno homine, exinde sequetur, in uno mense XXX. diertim tres tantum homines cum triente tali coro Græpsio sustentari potuisse. Ponamus quatuor, quomodo hoc congrueret numerosis Israëlitarum familiis? quæ si tantum unum magnum corum avium singulæ collegissent, vix in dimidium mensis caro illis suffecisset. Ut velex hac ratione fictitius ille Græpsii corus explodendus sit. Denique cum in confesso sit, decimam justissimi cori partem Ephæ esse, corus parvus Græpsii exactè æquipollebit Ephæ; quæ mensura est omnium communissima, ut etiam κατ' ἔροχην pro mensura accipiat. (c) Quid quæso! causæ fuit, quòd Moyses, qui toties hac voce in Pentateucho utitur, veluti Exod. XVI. 35. Lev. V. 11. & XIX. 36. Num. V. 15. & XXVIII. 5. quòd Moyses, inquam, pro certa & notissima mensura, ambigua & insolitâ de Selavis uti, & pro decem coris non decem Ephas potius dicere voluerit?

Hæc propterea effusissimè dicenda fuerunt, ne quis nobis imposterum unum pro decem Coris obtrudat, atque hoc pacto miraculum divinum planè extenuet.

Cap. 60. Omnis autem de voce חמר *Chomer* dubitatio & disputatio exinde orta, quod decem cori pleni, si de coturnicibus intelligantur, secundum vulgarem computationem incomprehensibilem Selavarum multitudinem, non in menses sed in annos, inferant, id quod causam fingendi Græpsio: reliquis verò vocabulum illud per acervos interpretandi præbuit. At si pro coturnicibus locustas intelligamus, decem cororum justorum summa non erit nimia, nam recentes & in tanta copia jacentes corpusculorum suorum raritate atque tenuitate illos facile & citò impleverunt, siccatae verò & in pulverem redactæ vix quadrantem istius summæ, quoad substantiam comestibilem, reddiderunt. Pergamus ad alia

D. Controversia Nona.

Cap. 61. Qualis illa expansio fuerit, de qua dicitur: וישטחו להם שטוח וישטחו להם שטוח expandervnt eas expandendo circumcirca castra.

(†) Confer quæ in Commentario nostro de hac materia latè disseruimus pag. 190. §. 103. (b) *Nearlas* est in Græco, quod non *adolescens*, sed *juvenis* hoc loco reddendum. *Ferox & audax juvenis* Lexicographis vulgò Vix tamen dabitur, qui trecentas libras nostri ponderis attollere possit; exinde colligo per quadringentas libras לֶתֶח *Lethec*, Romanas duodecim Unciarum singulas, intelligi. (c) Schindlerus & Castellus in Lexicis suis.

2 Id gemino modo intelligi potest; vel de Selavis soli ferventi per aliquod temporis spatium humi expositis, & per acervos latè circumcirca castra dispositis, quæ sæpius baculis converti potuerunt, donec sufficienter essent siccata, ut in mensem aut amplius durarent; quas
3 postea aqua rursus macerare, coquere vel alio pacto ad esum præparare quiverint. Vel de iisdem supra terram aut etiam circa tentoria suspensis & expansis. Vtroque enim modo
4 in locis parallelis occurrit. Priori haud dubio 2.Sam. XVII. 19. ubi de שרפון seu granis tritici contulis, uti Hebræi exponunt, vel hordei, ut alii volunt, (Luth. Grütze vertit) dicitur; quod sic supra orificium putei, in quem descenderant exploratores Davidis, fuerint
5 expansa. Et sic Jer. VIII. 2. de ossibus sepulcro ejectis ac dispersis. Sed & posteriori ubi de manuum expansione Psalm. LXXXVIII. 10. & retibus expansis Ezech. XXVI. 5. & XLVII. 10. est sermo. Vtrum verò intelligendum sit, magis pateret, si quid essent Selava, aut quem in finem id factum sit, hætenus constaret. In suspensio igitur id relinquendum tantisper, donec ad has textus circumstantias sic consideratas utraque de coturnicibus & locustis sententia fuerit expensa; id quod jam bono cum Deo aggredior.

5 EXpositio verbi שרפון nobis placet, nisi quod suspensio cum expansione confundatur. R. Etenim radix ista nusquam suspendere significat. Loca allegata ab hac significatione sunt aliena, manus enim non suspendimus, sed extendimus; retia autem sub dio humi plerumque expandi seu extendi, non suspendi solent. Quam ob causam suspensionis significatio huic radici præter omnes Lexicographos attribuenda non est. Imò quamvis hanc quoque significationem admitteret, neutra tamen ad coturnices aut ullas alias aves applicari posset. Intra paucos enim dies vel verminabunt antequam siccentur; vel si maximè tam citò in fervidissimo sole siccarentur, nunquam tamen hoc modo arefactæ deplumari, rursus emolliri & ad esum præparari poterunt. Verùm & nos cætera argumenta tantisper differemus, donec collatio utriusque sententiæ instituta fuerit, quia nobis totius causæ decisiva videntur.

Sequitur Collatio utriusque sententiæ à doctissimo disquisitionis Cap. 62. autore instituta.

Artic. I. De significatione vocis שרפון Selava.

I Quod ad vocem שרפון Selav attinet, ambigunt quidem Hebræi, quid propriè fuerit. In D eo tamen ad unum omnes conveniunt, quod sit שרפון species avis, ut Kimchius in lib. radicum ait. Sic illi, qui Kichli, sichli, phasiani, turdos, ficedulas, phasianos, species ejus in Talmude tract. Joma constituent: sic Græci interpretes: autor libri Sapientiæ & Philo, qui ορνιθον, vel cum Josepho ορνιθα seu coturnicem reddunt. Sic Arabs Alachphas si qui per شرفون seu avem exponit. Sic Rabbini ille Hierosolymitanus, qui speciem galli magnicampestris esse putabat. (f)

2 Selavas esse שרפון nos nunquam negavimus, sed hoc non exponendum est species avis, sed species volatilis, quia Hebraicum שרפון non tantum aves sed & quævis alia volatilia sub se comprehendit, ut supra ad primam dubitandi rationem liquidò p. 203. demonstratum fuit. Verum enim verò sit ita; Hebræos aliosque Interpretes & Theologos ad unum omnes שרפון pro ave propriè dicta habere, quid tum postea?
3 Nos utique statim in præmio demonstravimus, quod in specie dissentiant; atque 7. 8. & 9. r. exinde firmiter conclusimus:

(1.) Dissensum in specie, nec non discordiam in omnibus narrationis partibus, consensum in genere plane vanum & irritum reddere.

[Confer quæ supra diximus cap. 7. §. 8. & cap. 9. §. 5. infra cap. 75.]

4 (2.) Deinde in expositione vocum dubiarum licere à communi omnium Interpretum opinione recedere; idque exemplo Beze, Deodati & Bocharti demonstra- 7. 5. & 70. vimus; qui, quamvis interpretes ad unum omnes Judæi & Christiani Behemoth pro animali merè terrestri: Leviathan verò pro animali merè marino habuerint, genuinam tamen horum aliorumque similium vocabulorum significationem, ad nostra

H 2

usque

(f) Albertus Lib. 23. p. 619. referente Gesnero Lib. III. p. 319. Ortygometram ineptissime fecit genus Galli Sylvestris maximum. Id procul dubio à Indis accepit, qui id ex traditione valde vetusta habuisse videntur. Ille verò ridiculè putat esse Tetraonem vulgò Orban (Aurban) Coq de bruyere Gallis. Hi scilicet nullo negotio tot Coros impleverint.

56 Ortygometra & coturnix differunt. P. II.

usque tempora ignoratam, excogitare & prodere non dubitarunt; quæ hîc repetere nolumus.

(3.) Non autoritatibus sed argumentis certandum; neque videndum quot? sed 5 quid? alii dicant. Adhæc ponderandæ non numerandæ sunt Eruditorum opiniones. Denique

(4.) Hoc ipsum est in quæstione. Omnes enim qui *Selavas* Aves esse putarunt, ignorantia veræ significationis id fecisse, asserui. Quare vanum est illos contra me citare, etsi duplo plures allegari possent.

Cap. 63. D. Neque tanta est inter ὀρτυγομήτεα & ὀρτυγα differentia, ut aves reverâ diversa sint 1 dicenda, præsertim si illam Helychii etymologiam, (cui similis in περὶ ὀρτυγομήτεα, ἐχνομήτεα &c. favet) admittamus, ex qua ortygometra ὀρτυξ ὑπερμεγέθης coturnix supra modum magna est. Majus enim & minus speciem non variare constat; & si vel quædam hic accidentalis differentia in magnitudine & cruribus longis ortygometra sit, coturnicibus tamen non usquequaque dissimilis est.

Hæc sunt autoris nostri argumenta, ut consensum aliquem interpretum eliciat, atq; 2 Lxx. cæterosque antiquos Judæorum interpretes cum Josepho conciliet, quasi Ortygometra & Coturnix aves revera diversæ non essent. Potuisset etiam allegare Bochartum sibi ad stipulantem, qui ad verba Helychii ait: Vel hinc colligas Ortygometræ, à vulgari coturnice solâ magnitudine differre. Itaque istas aves multos promiscuè sumere, nempe Josephum, Hieronymum & alios. At nobis contraria sententia potior videtur, nimirum aves istas reverâ diversas esse: neque Ortygometræ solâ magnitudine, aut longis tantum cruribus, sed & forma corporis & membrorum, atque colore & quod potissimum est, naturâ atque indole à coturnicibus multum differre; imò eas odisse atque necare, ut studiosus lector ex sequentibus variorum autorum descriptionibus cognoscere poterit.

Primus Aristoteles (g) sic scribit: Ἡ δὲ ὀρτυγομήτεα παρὰ πλείους ἔστι μορφήν τοῖς λιμναίοις 4 ἴσι. Ortygometra proximè accedit formâ ad palustres [aves]. Ad quem locum Iul. Cæsar Scaliger (h) tanquam de ave sibi bene nota, sic loquitur: Aristoteles facit eam (Ortygometræ) λιμναίοις similem & sanè non est absimilis gallinagini; corpore eam æquat, colore tamen dilutiore: facies tota est coturnicis. Etiam hodie aucupes quidam matrem quælearum (des cailles) h. e. coturnicum vocant. Quidam etiam rasle. (i)

Idem Aristoteles distinguit eam à coturnice; nam cum coturnices discedunt, inquit, simul discedit Lingulaca & Ortygometra & Otus & Cynchramus. Augustinus in 6 Exodum quæst. 62. Illis Ortygometra data est, id est: aves, quas coturnices multi Latine interpretati sunt; cum sit NB. aliud genus aviū ortygometra, quamvis coturnicibus non usquequaque dissimile. Alexander Myndius eam describit apud Athenæum, interprete Bocharto, quod sit magnitudine turturis, longis cruribus, albisosa & timida. Bochartus ista referens fatetur: Ex horum virorum sententia planum esse, Ortygometræ à coturnice specie differre. Sed audiamus adhuc duos summos viros Salmasium & Grotium idem sentientes: Ille (k) Helychium allegans qui Ortygometræ coturnicem prægrandem dixit, notanter subjungit: Aristoteles ὀρτυγομήτεα diversi generis avem facit, &c. & mox: Formam ejus describit aviū palustrium similem. NB. tantum abest ut sit coturnix. Hic verò in notis ad Exod. XVI. 13. scribit: 9 ἡ ὀρτυγομήτεα. Non tamen exploratum satis, an ea avis fuerit. Subindicans diversam esse avem à coturnice; aliàs dixisset: quæ parum differt à coturnice. Addit: Rabbini Salomo & Kimchi contenti sunt dicere avem pinguem. Post tantos viros vix quæquam dubitaturum puto ortygometræ reverâ multumque diversam à coturnice avem esse.

Cap. 64. Quia verò avis hæc vulgò minus notâ, utpote rara: ac in Lexicis parum vel variè ex-

(g) Lib. VIII. Hist. anim. cap. 12. (h) In Commentario suo, ubi est caput XV. num. 135. (i) Hanc expositionem secuti veteres Lexicographi Galli Râle in Lexicis suis reddunt Ortygometræ, cum Râle sit avis aquatica. Quam ob causam non placet Aldrovando nec Gesnero. Aliqui temerè Fulicam exponunt, aucupii imperitissimi. (k) In exercitationibus Plinianis ad verba Solini cap. XI. Ortygometra dicitur, pag. 128.

- riè exposita; operæ pretium putavimus descriptiones Neotericorum hic inferere. Inter quos primas tenet Aldrovandus, solertissimus animalium indagator. Is ad verba Aristotelis, quod Ortygometra corporis specie palustribus avibus similis esset, notas taliū avium profert, nempe crura longa, digitum, qui pro calce est, per brevem, corpus gracile, & plumas plerumque varias: ventrem albicantem, caudam brevem, rostrum longiusculum modicè flexum. Ex his notis plurimas ortygometrae competere scribit, ut Aristoteles iurè eam aquaticarum formā esse dixerit. Pergit scribendo: Ortygometra enim, vel saltē quā ego ortygometram existimo, (nam & aucupes nostri, qui ecce hac scribenti mihi cū rariū apparentem avem adducentes, Ré delle quaglie vocant) licet rostrum quā aquaticæ minus, longè tamen quā coturnices majus obtinet, & caudam exiguam ac penè nullam, crura pedesque pro corporis portione longos, colore inter croceum & viridem medio; totus fere capitis, colli dorſiq; nec non major alarum pars, quā dorsum spectant, testaceus; in summa coturnici potissimum fœmina per quā similis, quare rectè Rex coturnicum, quasi magna coturnix appellabitur. (1) Ala quā ventrem contingunt, ruffescunt. Collum anterius & pectoris initium prorsus testacea. Venter & coxæ ut in accipitre stellari. In fœmina omnia pallescunt. Hæc Aldrovandus auctor. Refert enim eandem avem à Cardinale Paleotto sibi dono missam: aliam se vivam emisſe, atque in carvæa milio & frumento aluisse. In Nomenclatura sua ait: plerosque populos, propriū ignorantes nomen, ortygometram circumscribere; Italos vocare il Ré delle quaglie: Gallos le Roy & la mere des cailles: Germanos quosdam der Wachteln König: alios verò scricam eine Schrecke appellare, teste Gyberto Longolio, quem solum omnium retentiorum hanc avē agnovisse prædicat.
- I Non abludit Conrad. Gesnerus (m) haud minus diligens talium investigator. Is Cap. 65. repetitā Aldrovandi descriptione Gyberti Longolii verba addit, qui in dialogo de avibus sequentia refert: Ortygometra, i. e. scrica nostra (eine Schrecke) duplo major est. Vocem mirificam, instar coaxantium ranarum clamoris, edit, sed subtiliorem multo & acutiorē: ita ut rubetam (n) assereres, ni unico spiritu sapius ingeminaret. Rostrum ei quā coturnici longius est & acutius, crura pedesque satis etiam pro corporis spatio longos (longiora coturnice) obtinet, colore inter croceum & viridem medio, quin etiam frugilega est, & advena, ante quā coturnices haud uspiam audias: & cū illa non auditur, neque coturnices te speres amplius tum visurum, &c. Hæc ille; & alibi: Scrica nostra primæ discedunt & prima veniunt. Ipsa autorum, non omnibus obviatorum, verba referre volui, ut æquus Lector judicet, an solā magnitudine ortygometra ab ortyge [coturnice] differat, sicuti Bochartus ex Hesychio argumentatur: & an merito pro synonymis habeantur, ut promiscuè sumi poterint ab iis, quos Bochartus allegat, de quo mox plura. Etenim non unam sed plurimas notas lacustrium avium ortygometrae competere Aldrovandus testatur, non crura tantū longa, sed & rostrum coturnicum rostris longè majus, colore inter croceum & viridem medio. Longolius illi vocem mirabilem ranarum viridium tribuit, & primam venire ac primam discedere tradit. Adde quod avis rara sit: Coturnix ubivis obvia. Illa solitaria: Coturnix gregalis, catervatim advolans. Illa mordax: Coturnix mitis, ut colorem taceamus. Quæ differentiæ ita comparatæ sunt, ut longè diversam notent avem. Jure igitur viri illi magni supra allegati scripserunt: Ortygometra esse aliud genus avium. Idem constabit ex descriptione, quam nuper ex Cap. 66. Helvetia insignis amici (o) ope accepimus:

Nachricht von dem Vogel Schrecke.

Wegen des Vogels / von etlichen Schrecke genennet / habe bey hiesigen unterschiedlichen Weidmännern fleißige Nachfrage gehalten / und so viel vernommen / daß zwar der Vogel hiesiger Landen wol bekandt / aber nicht unter dem Namen Schrecke; sondern bey den Weidleuthen Eggenſchär / wie auch Wachteln König; und bey den Bauren Graßrätſcher genennet werde. Desſen größe ist ohngefähr wie eines Krametsvogels. An dem Kopff ist er von

H. 3

Farb

(1) Fortassis idē, quia illis dominatur, easque tanquam Tyrannus odit atque necat, abusive Rex à Vulgo vocatur. (m) De avibus Lib. III. Tit. de Ortygometra. p. 318. (n) Rana rubeta Bufo est. Male hic accipitur pro Rana viridi, Laubfrosch / quam Græci Calamiten vocant; teste Plin. Lib. 32. c. 20. Sect. 42. (o) Is est Joh. Heinr. Heideggerus editis scriptis clarissimus.

Farb grünleucht/an dem Schnabel blau: an den Flügeln und dem Rücken wie eine gemeine Wachtel. Der Schnabel ist länger als einer gemeinen Wachtel. In dem Bauch hat er dunkel graue Federn: lange Beine; aber Füße und einen stumpffen Schwanz wie die Wachteln: gehet ganz aufrecht/und fliehet dem Boden nahe/doch nicht so stark als die Wachteln/kommt mit den Wachteln/und zeucht mit denenselben wieder fort. Jedoch sind die Wachteln nicht gern bey ihm/ weil er ihnen aufffällig/und sie/wie er kan/vertreibt. Ein gewisser Edelmann/ dieses ohnwissend/ hat einen solchen Vogel zu 30. gemeinen Wachteln gethan; welche er sämptlich in einer Nacht zu todt gebissen. Seine Speise ist wie einer gemeinen Wachtel. Er ist mager; jedoch das Fleisch ganz delicat, und von den Frankosen sehr beliebt. Massen die Französische Herren Ambassadorn in unsern Landen demselbigen fleissig nachstellen lassen / und ihn auff eine sonderbare Weise zuzubereiten wissen: wie ein hiesiger Edelmann es zu Solothurn an des Gesandten Tafel gesehen. Das Geschrey ist zimlich laut/gleich einem Laubfrosche/ jedoch schlägt er nicht wie die Wachteln/ sondern führt sein Geschrey zimlich lang einander nach. Er wird in den Garnen gefangen/wie andere Wachteln/und so er gefangen ist/ thut er immer brummen. Er hält sich am liebsten auff in den Wiesgründen/ neben den Fleckerfeldern. Gleich wie der Wachteln Junge gelb sind; also hingegen dieses Vogels Junge sind braun oder modenfärbig. Ob wol dieser Vogel hiesiger Landen wol bekant/und unterschiedlicher Weidleute / Edlen/ Bürger und Bauern/welche hierüber consultirt, Bericht gleichlautend ist: so ist er jedoch in unsern Landen nicht gar gemein. Der Holländische Abgesandte an hiesigem Ort berichtet/ daß Er in dem Erevischen/ und daherumb gemein seye/ und wuste ex tempore zu erzählen diese aldort gebräuchliche Verse:

In de Maand May
Legen d' Vogeltjes een Ey
Behalven de Wachtel ende Schriek
Die legen't in den Bom
En dragen daar over het geheele Jaar row.

Id est: Die Wachteln und die Schrecke/ legen die Eyer in das Korn und Wiesen/ und so man das Korn schneidet/oder das Gras abmähet/werden solche Eyer meistens theils gefunden/unnütz gemacht/und darüber trauren die alte Vögel das ganze Jahr über.

Summa est:

Ortygometra in Helvetia non Scricam, sed Eggenschär/ item Regem coturnicum, à rusticis verò Graßrättscher vocari. Eam esse magnitudine turdi capite subviridi, rostro caeruleo: alis & dorso coturnicis, sed rostro longiore, ventre cineritio obscuro, longis cruribus, pedibus & caudâ coturnicis. Venire & discedere cum coturnicibus, eas tamen odisse, & si possit, morsu necare. Macilentam quidem esse, sed carnis delicatioris, quam Galli aestiment. Vocem edere non sicut coturnices, sed velut calamita, captam continuè murmurare. In pratis juxta arva libentissimè versari, pullos ejus non flavos ut coturnicum, sed subfuscus esse. In Helvetia rarius: in Ducatu Cliviensi frequentius reperiri, atque ibi Scricam Schrecke/ vel Schriek vocari.

Cap. 67.

Elumbis Hesychii Etymologia contra tot autores profectò nullius est momenti. Nominalem tantum non realem nobis tradit definitionem, nihil neque de forma, neque de ingenio istius avis tradens, quam fortassis non noverat nec viderat unquam. Compositionem solam respexit, quòd vox *Μήτις* vel *Μήτεα*, cum aliis vocabulis conjuncta, magnitudinem plerumque denotet. At hîc alia compositionis ratio dari potest, quòd nimirum coturnicem comitetur, vel gregem earum ducitet, quamvis ex nominibus rerum, à vulgo plerumque impositis, invalidum sit argumentum. Quæ cum ita sint, tritum illud *magis & minus non variare speciem* locum hîc habere nequit. Quandoquidem supra & descriptione & autoritate summorum virorum docuimus, *Ortygometram specie à coturnice reverà differre*. Differentia inter utramque avem non accidentalit sed specifica & essentialis dicenda erit. Quamvis enim coturnix ortygo-

metra

metra non usquequaque dissimilis sit, propterea tamen pro synonymis haberi nequeunt quia aliud est simile esse, aliud idem; diversum autem non est idem. *Passeres, alaudas, linarias* rectè similes dixerimus, neutiquam verò easdem. Quin etsi solâ magnitudine aves nostræ, de quibus disputamus, differrent, *Ortygometra* tamen non esset *Coturnix*, nec *coturnix* *ortygometra*: sicuti *Molossus* non est *Melitaus*, quamvis uterque canis sit speciei specialissimæ.

1 Nunc ad *Bochartum*, eadem cum autore nostro sentientem, quamvis ab eo non Cap. 68.
allegatum, transimus. Insignis iste Vir solitâ sua *ἀκριβείᾳ* in hac causâ usus non est, tametsi agnosceret ex *Aristotelis*, *Augustini*, & *Alexandri Myndii* sententiâ *ortygometram* à *coturnice* specie differre, ut paulò ante retulimus; Mox tamen ex sola Hesy- 63, 7.
chii etymologia colligi ait: *Ortygometram* à vulgari *coturnice* solâ magnitudine differre. Quæ juxta se stare non possunt. Priorem sententiam prius expressè improbare debebat, antequam secundam probaret, aliàs in medio relinquere videtur utramque sententiam. Multos *Ortygometram* & *coturnicem* promiscuè sumere, ait, *Josephum* pro exemplo allegans; qui tamen non promiscuè modò hæc, modò illâ ave, sed solâ duntaxat *coturnice* utitur, non quòd eandem cum *ortygometra* avem putaret, aliàs hoc ipsum vocabulum, ut *Philo* & alii *Judæi* ante illum Græcè scribentes, retinuisset; sed quòd *coturnices* multò meliùs quàm *Ortygometras* ad textum quadrare censeret, ut supra monuimus cap. i. §. 4.

1 Porro *Hieronymi* versionem cum *Vulgatâ* confundere videtur *Bochartus*. San- Cap. 69.
ctus ille vir utique *Psalmos* vertit, qui in operibus ejus reperiuntur, non verò *Librum sapientie*, nec ullos *Apocryphos*. Verum est, *Vulgatam* in *Lege* & *Psalmò* CIV. (al. V.) hæc *coturnicem*, at cum translator ad librum sapientiæ venisset, cautè retinuit *Ortygometram*, quia *coturnicem* ad verba textus non congruere animadvertibat. De qua re supra pluribus differuimus cap. XV. §. 7. Quòd verò autor mirabilium inter opera *Augustini* illas aves in eadem historia promiscuèumat, id ejus inscitie vel dubitationi tribuendum. At quando *Bochartus* *Salmasium* allegat, debebat etiam sequentia ejus verba allegare: *tantum abest, ut sit coturnix*, quæ supra protuli- 63, 8.
mus. Hæc uberius tractare volumus, ut magnum discrimen inter *veteres Judaicos interpretes* & *Josephum* eò clariùs pateficeret: simul etiam studiosi excitarentur inter aucupes *Europæ* de veto & genuino vernacularum nomine & natura *ortygometra*, avis 64, 3.
alioquin rarissimæ, inquirere, eamque cum *coturnice* per *ἀκροβόλον* comparare.

4 Ad quæ autor noster clarissimus: *Se quidem nunquam dixisse, ortygometram cum coturnice unam & eandem avem esse penitus, in multis tamen inter se adeò convenire, ut Græci interpretes, qui Ortygometram habent, eodem sensu ac Iosephus, qui coturnicem reddidit, acceperint.* Quæ gratis dicta puto, imò parùm Philosophicè. *Penitus vel non penitus idem esse: revera vel non revera diversum esse*, *Aristoteles* in *Metaphysicis* ignorat. Fallacia hîc committitur argumentando ab identitate generica ad identitatem specificam. Deinde quis nobis pro certo dixerit interpretes illos in tanto errore fuisse, ut aves diversas, eò quòd in multis conveniant, pro iisdem: avesque ignotas pro notis posuerint. Diversas enim esse ex tot descriptionibus, nec non testimoniis virorum judicio non destitutorum lectoribus nunc satis liquere arbitramur. Quid denique faceret ad rem, si omnes interpretes unam eandemque avem nominassent, ea verò textui naturæque rei non esset consentanea? Pergit autor noster:

1 Quòd verò *לשׁ* in ulla lingua locustam significaverit unquam, vel etiam num signifi- D. Cap. 70
cet, id prius aliquâ verisimilitudine videtur probandum, antequam quæri possit utrum circumstantiæ miraculi ad hanc hypothesin meliùs queant applicari.

2 Idem obijcere possumus *Josepho* ejusque sequacibus, quòd *לשׁ* in ulla lingua co- 82.
turnicem significaverit unquam id prius aliqua verisimilitudine probandum fuisset, antequam locus iste sic redderetur. Etenim si hanc methodum sequi, & prius quæ- 1, 3.
rere voluissent Viri illi præclari supra nominati, num *Behemoth* & *Leviathan* in ali- 7, 5.
qua lingua *Hippopotamum* & *Crocodylum* significaverint unquam, ve etiam num signi- 62, 4.
ficent; veram istorum vocabulorum significationem nunquam indagassent; à posteriori enim, scil. ex *Iobi* descriptione cognoverunt quid esset. Quæ ratione & ego ad novam

novam hanc sententiam inductus fui. Equidem optavissem, ut שלש in aliqua lingua locustam denotasset, tunc enim labor iste tædiosus, veram significationem argumentis ex ipso textu & à natura rei desumptis demonstrandi, ad me non pervenisset. Sed nos invertimus propositum argumentum: Cujuscunque rei qualitates & circumstantiæ rei descriptæ & narratæ competunt, illi nomen etiam competere necesse est: vel ut cum vulgo Philosophorum loquamur: Cui competit notatum, ei quoque competit nominis notatio. Adeo ut si ipsa vox שלש Selav olim fuisset æquivoca, & tam coturnicem, quam locustam indubiè significavisset, posterior tamen significatio ex circumstantiis & historiæ traditione hoc nostro loco præferenda esset priori. Cæteroquin radix שלה Sha-
la non abluere videtur ab hac voce; etenim Abundavit significat, quæ significatio ad omnem abundantiam; at si de volatilibus sermo sit, ad locustas multò magis applicari poterit, quàm ad coturnices. Quamvis (ut Bochartus loquitur) Masorethæ verbum hoc per Sin dextrum, illud (nempe שלש) per sinistrum scripserint διακριτικῶς. Pergit:

Cap. 71. D. Certè vulgata sententia non parum præsidii in eo, quod Græcus Interpres, Autor libri Sapientiæ, Josephus, Philo sic acceperint eo tempore, quò Judæi majorem adhuc harum rerum notitiam habebant, quàm hodie, & hanc totius gentis sententiam fuisse, meritò inde colligi potest.

R. Si hoc argumentum valet, expositionem vocabulorum in captivitate Babylonica deperditorum tantò meliorem esse quantò antiquiorem, Vulgatæ sententiæ certè parum præsidii in solo Josepho remanebit, cum omnes isto antiquiores, Græci videlicet Interpretes, autor libri Sapientiæ & Philo non coturnicem sed ortygometram reddant. Secundum istos vernaculæ erunt corrigendæ, & pro Wachteln / ponere oportebit Eggen-
schår / Graßrâtscher / Schrecke / &c. quia illorum expositio prævalere debet expositioni posteriori Josephi; qui longè post illos coturnicem primus excogitavit. Alioqui totius gentis circa avem aliquam propriè dictam in obsoleta significatione consensum

62.2. veritati non obstare supra latè demonstratum dedimus, & mox porrò demonstrabimus cap. 75. Cæterum thesis auctoris nostri nititur falsâ hypothesi.

Cap. 72. D. Num fieri potuit, ut miraculi, quod singulis annis lectione sabbaticâ commemorabatur sic omnis apud Iudeos intercideret ratio, ut tandem pro locusta coturnicem, pro insecto avem substituerent omnes?

R. Idem per instantiam regerere possumus de omnibus vocabulis, quorum significatio in captivitate Babylonica periit: Num fieri potuit, ut Dudaim, quorum in lectionibus Geneseos publicis & privatis mentio fiebat, sic omnis apud Iudeos intercideret ratio, ut tandem pro suavi & beneolente Muza fætidam mandragoram substituerent. Itane censet Cl. m^o autor Iudeos in exilio Babylonico suas synagogas suosque libros sacros habuisse, ut singulis Sabbatis septem suas paraschas legere & explicare potuerint, & nihilominus plurimarum vocum obliti fuerint. Sitamen mirari liceret, cur in annua repetitione hujus miraculi tam ignari veræ hujus vocabuli significationis manserint Judæi, ut pro insecto avem substituerent, mirarer & ego, quæ fieri potuerit, quod avem scientes & memorantes speciei communissimæ & notissimæ, qualis coturnix fuit, obliti sint, ita ut vetustissimi Judaicorum Interpretum, (qui rem meliùs scire poterant quàm Josephus) tam mirabiles atque raras aves ortygometras vel Phasianos pro coturnicibus posuerint, ut etiam plerisque hodiernorum Judæorum nihil omnino ex his placeat.

Exemplum de Dudaim à nobis allatum dissimile esse putat autor noster, eò quod historia illa tantum ad familiam Jacobi, & non, ut hocce miraculum, ad totam gentem pertinerit, propterea illius faciliùs oblivisci potuisse Iudeos, quàm vocis שלש. Verum enim verò si obliti fuerunt eorum, quæ ad quotidianum usum & esum ratione ciborum mundorum vel immundorum spectant; quidni obliti fuerint alicujus vocis in historia diu præterita, qualis est ista de Selavis? Sumat quæso aliquis in manus cap. XI. Levitici: & cap. XIV. Deuteronomii, & expendat syllabum animalium mundorum & immundorum, quorum differentiam Judæi hodiernum tam superstitiosè & strictè observant, ut malint animali planè abstinere, quàm in dubio de illo comesse. Attamen vix decimum quodque animal rectè exponunt Judæi, veræ significationis obliti. (p)

diana

(p) De quibus videatur Hierozoicon Bocharti; qui vocabula Hebraica plurima per tot secula à doctissimis Magistris ignorata, dilucidè exposuit.

6 *diana ista non ad totam gentem pertinent?* Species certè locustarum, quæ illis circum
capita in ipsa captivitate Babylonica frequenter volaverunt, nunc amplius non nove-
runt, quod R. Salomo jamdudum ipse sua fassus est. (q) *Quomodo illi memoriâ tenu-* 1, 2, 3, 4.
issent, quid Selava fuerint?
... Saturnicem esse putantes. solius Iosephi autoritate non D. Cap. 7.

1 *issent, quid Selava fuerint? Hactenus ergo Occidentales, שולו coturnicem esse putantes, solius Iosephi autoritate non D. Cap. 73. nituntur.*

2 **C**ujus ergò aliàs? quisnam illo prior coturnicem habet? Nominandus fuisset ali-
quis alius, qui ante Josephum coturnices exposuerit: vel indicandum, quis illi
hanc significationem inspiraverit. Si nemo alius nominari potest, utique ille ipso
coturnicem hanc significationem istam coturnicum didicerunt. Quis

hanc significationem inspiraverit. Si nemo alius nominari poterit, tuncque
est, à quo Occidentales omnes significationem istam coturnicum didicerunt. Quis
enim alius eos id docuit? Josepho antiquiores, ut diximus, *Ortygometras* habent, quas
alias & diversas aves esse quàm *coturnices*, in antecedentibus luce meridianâ clariùs
demonstravimus, nec ullus Occidentalis translator produci poterit, qui versionem su-
am hac ratione defendat, quod Lxx. interpretes idem habeant & dicat: *Ortygometras*
& *coturnices* easdem esse aves.

Neque universa Iudeorum turba ab eo dissentit vel saltem dubitat, cum וְאֵין אֶחָד מֵהֶם avem esse D. Cap. 74
non infectum, ad unum omnes magno consensu statuunt.

2 **Q**Uæ de magno consensu generico hîc rursus urgentur jam ante diluimus, atque
dissensum specificum largissimè docuimus. Veluti si de animali quodam pe-
regrino & ignoto quæstio esset, quod unus *asinum*: alter *simiam*: alius verò *vulpem*
nominaret, idque aliquis *magnum consensum in quadrupede* vocare vellet. Ita se ha-

bet consensus allegatus in *ave*. Idcirco si à genere ad speciem veniamus, verum manet, quòd universa Judæorum schola, paucissimis exceptis, à *Iosepho* dissentiat, vel saltem dubitet; id liquidò docuimus in *Commentario nostro*, (r) ubi alius שליו *Selavam* genus avis magne in genere; alius magnum Gallum campestrem, (scil. *Tetraonem*) alius phasianum in specie; alius hirundinem *Schwalw*: alius gute Vögel & magnam illam consensum. Ad ea respondet Vir cla-

4 ita porro nominat. Hic scilicet est magnus ille consensus. Ad ea respondet Vir clari-
 rissimus, multò majorem esse convenientiam inter ὁρτυγομίτεας & ὁρτυγας quàm inter anima-
 lia modò à nobis nominata. Id nos satis bene capimus. Sed nos non instituimus compara-
 tionem illarum specierum inter se, sed generis tantùm, quia autor noster dixerat: Ju-
 dæorum atque tot aliorum (s) turbam ἡ ψ A V E M magno consensu statuere; sic nos
 exemplis allegatis magnum scilicet consensum in QUADRUPEDE ostendere volumus.

I Qui (consensus) majoris momenti videtur quàm si per conjecturam ex hypothesi, quòd D. Cap. 75. textus melius locustis quadret, dicamus: potuisse **לחש** Selavam locustarum mundarum à Mo- se nominatarum vel synonymum esse: vel speciem aliquam quatuor illarum principalium, cu- jus nomen specificum ibi non sit expressum.

2 **A**T nobis multò minoris momenti videtur magnus iste in genere consensus, ob multo maximum diffensum in specie, quàm ut propterea pronam atq; facilem textus expositionem & applicationem ad locustas omittere debeamus. Quò quæso fundamento alio Iosephus coturnices expressit, quàm per suam conjecturam, quam supra

3) conjectura prævaleat? Nos insistimus thesi nostræ, vocabulum ignotum vel ambiguum ex circumstantiis & naturâ rei à posteriori exponendum esse, utut à priori nulla certa vocis derivatio dari possit. *Hoc opus hic labor est.* Applicationem ad textum nos urgemus. Si ea fieri non possit, quamvis Interpretes ad unum omnes etiam in specie quadam avis convenirent, inutilis foret talis consensus.

4 **H**actenus nobis non videtur : neque etiam lectoribus nostris, ut speramus, vi-
debitur.

Art. II. *De carne propriè dicta.*

Art. II. *De carne propriè dicta.* Cap. 76.
Certum quoque arbitror hypotheses quinque priores de carne propriè dicta petita & D.
data, & auidè consumptâ meliùs coturnicibus quàm locustis quadrare. Respon.

(q) Vide Comment. nostrum Lib. I. N. 106. §. 4. p. 202. (r) Lib. I. num. 96. §. 4. & seqq. pag. 169. & 170. (s) Quos supra cap. 62, 1. cumulatè narrat in ave convenientes.

(q) Vide Comment. nostrum Lib. I. N. 106. §. 4. p. 202.
pag. 169. & 170. (s) Quos supra cap. 62, 1. cumulatè narra-

(r) Lib. I. num. 96. §. 4. & seqq.

(s) Quosupra cap. 62, 1. cumulatè narrat in ave convenientes.

62 Græcum ΠΤΗΝΟΣ volucris reddendum. P.II.

✱ **R**espondimus supra, & causas dedimus, cur hypotheses illas admittere nequeamus. Ergo ad disputandum contra nos nihil faciunt, nec allegari possunt. Id tantum hic addimus: Minimè dici posse Israëlitas talem carnem petisse & accepisse, qualem olim habuerint, cum neq; illi neq; Moses *avium* ullam fecerint mentionem: imò vix cogitaverint, ut ipse autor clarissimus innuit infra cap. 88, 1. Quomodo obsecro! dici potest, quòd Israëlita petierint id de quo an cogitaverint incertum, carnem videlicet *avium*? Quomodo interri potest, quòd Deus illis talem carnem dederit, qualem illi non petierunt; quin imò de qua ne cogitaverunt quidem? Rectè sibi met respondet ipse Vir clarissimus; dum tamen *aves data, magis omnipotentia Dei demonstrata, & incredulitas Moysi detecta fuit*? Quo pacto & nos jure dicere possemus ex hypothesis autoris nostri: Etsi vel Israëlita carnem concupiverint, atque cum Mose eam postulaverint, dum tamen locustæ in tam ineffabili copia in desertis locis data, magis omnipotentia divina demonstrata & incredulitas Moysi convicta fuit. Quæ ratione bene nobis convenit cum autore nostro de causa dationis Selavarum; quòd Deus nullum habuerit respectum ad concupiscentiam Israëlitarum, vel ad expositionem Moysi, ejusque futuras forte exceptiones, sed ad solam omnipotentiam suam pro beneplacito suo, longè aliter ac Israëlita putaverant, demonstrandam.

Cap. 77. D. *Apostolus 1. Cor. 15. v. 39. non nisi quadruplicem novit carnem, hominum, pecorum, piscium, & volucrum. Carnem insectorum ignorat. Quod si quis regerat, ΠΤΗΝΩΝ dicere non oportet, volucrum non avium; respondeo, licet nomen generalius sit, de avibus tamen Interpretes omnes accipere, quotquot Vögel / oiseaux, birds reddunt.*

✱ **R**ectissimè hic conceditur vocabulum ΠΤΗΝΩΝ volucrum seu volatilium generalius esse, quàm *ὀρνέων, avium*. Igitur *insecta volatilia* sub illo vocabulo comprehendiposse, quis negaverit? Sub Græco ΠΤΗΝΩΝ in V. Test. Gen. I. 20. comprehendimo dubitat. (1) Interpretes qui de *avibus* hunc locum minùs benè accipiunt, nihil ad nos. Rectius interpretes omnes & fortè plures de alatis accipiunt, quotquot *volatilia* vel *volucra* reddiderunt: nempe *Vulgata, Arias Montanus, Castalio, Beza in Bibliis Tremellii & Junii, & alii plures*. Etiam Syrus habet *ܐܘܝܬܐ* quod idem significat. Contra tam claros Interpretes Latinos vernaculorum autoritas qui *Vögel / oiseaux, Birds* reddunt, valdè exigui est momenti, cum potius *Geflügel / Gallicè Volaille* reddere debuissent. Angli tale vocabulum generale non habent; nam *volucris* in Lexicis suis exponunt *a Fowl / a Bird / a Fly / a Wasp. Avis, musca, vespa*. Ubi nota, quòd *insecta* etiam subintelligant. Tandem addunt: *Everything that flies. Quicquid volat*. Quin & si omnes omnino Interpretes reddidissent *aves, Vögel / oiseaux, birds, Uccelli, ПТИЦЫ. עוֹפְלוֹת. Ptacy / Fogo-lar / Linduin / Adar*, ideòne significationem vocabuli Græci mutassent? quòd *volucris* seu *volatile* præcisè significat, & omne quicquid volat, sub se comprehendit, ergo & *insecta volatilia*. Verùm quòd supra monuimus: Bonus Philologus de textu non ex versionibus: sed de versionibus ex textu judicat. Quin etsi *aves* dixisset Apostolus, an ideò sequeretur, substantiam locustarum comestibilem analogicè *carnem* dici non posse? Quia nominatio unius non est exclusio alterius.

Cap. 78. D. *Quoties etiam in Scripturis de esu carnis agitur, בשר carnem propriè dictam cujusmodi hædorum, arietum, juvencorum &c. notat.*

✱ **S**i jam subsumere vellemus de *piscibus*, ut autor noster facit de *locustis*, pulchra exinde prodiret conclusio: *Pisces non habere carnem*. Vel si sic argumentaremur: quia בשר Caro terrestribus tantum tribuitur, quæ in arcam Noë intraverunt Genes. VI. 17. 19. & VII. 15. 16. non verò *piscibus*, ergò *his non esse carnem*. Tales conclusiones ex talibus præmissis sequuntur, si nimirum è *positione unius exclusionem alterius inferre* velimus.

[Confer quæ supra ad secundam rationem negativam in simili diximus.]

Carnem verò saltem analogicè competere insectis volatilibus, ex eo clarè liquet, quòd illa sub voce *carnis* manifestè contineantur dicto cap. VII. v. 15. in verbis:

(1) Istud apodicticè & largè docuimus supra cap. 22. 25. 26. & seqq.

Et

P. II. Caro de locustis quoque dicitur. 63

Et ingressæ sunt ad Nochum in arcam bina bina מכל בשר אשר בו רוח חיים DE OMNI CARNE in qua spiritus vitalis, & vers. 16. *Masculus & fœmina* מכל בשר DE OMNI CARNE introierunt. Neminem autem dubitaturum puto, sub hac carne spiritu vitali præditâ, & sub utroque sexu comprehendi quoque *insecta volatilia*, apes, crabrones, nominatim *locustas*. Quid ergo impedit, quò minùs carnem locustarum de esu etiam accipiamus? Profectò Magistri locustas indubiè sub *carnem* esculentam referunt, sic enim in tractatu *נדרים Hierosol.* sive de votis loquuntur: *הנדר מן הבשר* hoc est: *Qui votum abstinendi à carne fecerit, ille quoque obligatus erit abstinere à CARNE piscium & LOCUSTARUM.* (u) Itaque secundùm Hebræos locustæ quoque carne præditæ sunt. Mox quoque audiemus Locustarum substantiam *Fleisch* carnem Germanicè vocari. Quicumque ergo consensum Magistrorum in *לחם* adedò urget, eum quoque ex eorum sententia *Carnem locustarum* agnoscere decet:

I Qualem verò petierint Israëlita carnem satis indicant verba eorum & 5. ubi piscium, D. Cap. 79. quos gratis comederint in Ægypto faciunt mentionem, & dubium Mosis & 22. ubi animalium solum & piscium meminit, quibus etiam propriè caro tribuitur Lev. XI. 8. II. & talis quoq; procul dubio fuit data, nempe *בשר* caro quæ ossibus adheret Psal. 78. & 27. vid. Mich 3, 2. An verò hac etiam locustis tribui queat, & anne cibus iste Ægyptiis fuerit familiaris & in deliciis habitus, atque istis potuerit satisfieri & desiderio populi & dubio Mosis, ut potentiam Dei agnosceret, mihi non liquet.

2 Liceat hîc mihi respondere Plinii verbis (x) de insectis differentis: *Sanguinem* non esse his fateor, verùm simile quoddam. *Sepiæ in mari sanguinis vicem atramentum obzinet, sic & insectis, quisquis est vitalis humor, sic erit & sanguinis.* Eodem modo de locustis loqui possum: *Carnem iis non esse fateor, verùm simile quiddam.* Substantia illa mollis, qualis est in ostreis: & comestibilis in corpusculis locustarum hîc carnis vicem obtinet. Nam similia animalia, pergit Plinius, ut intelligi possit, non videntur nervos habere, nec ossa, nec spinas nec cartilaginem, nec pingua, nec carnes, ne crustam quidem fragilem, ut quadam marina, nec quæ jure dicatur cutis: sed media cujusdam inter omnia hæc naturæ corpus, &c. Talem verò carnem Israëlitis datam, qualem olim in Ægypto: & tempore concupiscentiæ suæ in animo fortè habuerunt, supra quidem in tertia & quarta hypothesi assertum, at non probatum: imò à nobis solidè, ut putamus, refutatum fuit. Exemplum simile de Manna, pro pane ab Israëlitis tunc petito & à Deo promisso, quod supra distulimus, hoc loco exponemus. Id nunc æquâ lance pensitent, obsecro! Lectores; ex eo enim facilè intelligent, quid judicandum sit de hypothesibus auctoris nostri, & exinde deductis argumentis.

I Nonne Israëlita paulò post exitum ex Ægypto Exod. XVI. 3. dixerunt: *Utinam* mortui essemus in Ægypto, *בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע* Quum assidentes olla carnis comederemus panem ad saturitatem? Nullum alium hîc intellexerunt panem, quàm verum, genuinum & propriè dictum, qualem habuerant in Ægypto. Ad has querelas respondit illis Deus & 4. *faciam ut pluat vobis panis ex cælo* & 8. dicit Moses: *Cùm dederit vobis Deus vesperi carnem ad edendum, & mane panem ad saturitatem* & 12. *inter duas vespertas comedetis carnem & manè saturabimini pane.* Consideret quæso! æquus lector: annon hîc in deserto Sin eadem prorsus fuerit ratio concupiscentiæ panis ac postea carnis Num. XI. in Kibroth Thaava. Nullum alium panem concupiverunt aut nominaverunt, quàm antea habuerant in Ægypto, atque huc dirigitur tota oratio Dei que promissio. Nonne hîc eadem hypotheses de pane, ac supra de carne formari possunt?

- I. Plebem Israëlitarum panem à Deo petiisse. Exod. XVI. 3.
- II. Panem quoque illis pollicitum esse Mosen vers. 8. & quidem
- III. Panem qualem in Ægypto habuerant. d. vers. 3. notum enim sibi panem expetebant, quò libenter vescerentur.

I 2

IV. Da-

(u) Nota hic & alibi *חגבים* pro Locustis mundis generaliter accipi à Rabbiniis. Confer supra tradita cap. 30, 6. (x) Lib. XI. Hist. nat. cap. 3. p. m. 498.

IV. *Datum etiam illis fuisse talem à Deo.* v. 4. 12.

V. *Et quidem talem, qui toti populo satisfaceret.* v. 8. 12.

Hem! quantum fallunt *hypothèses* istæ, quatinvis iisdem ac illæ de carne proba-
tionibus munitæ, speciatim *quarta & quinta*, non enim quod jure diceretur panis, sed
ejus vice *Man* acceperunt, quod planè non noverant, alter enim alterum dialecto
illius temporis vulgari interrogabat מן הוּא *Quid hoc est?* Nesciebant enim, quid hoc
Cap. 81. esset, ait Scriptura. Eodem modo persuasum sibi habeat studiosus Lector, dedisse
illis Deum, sicuti non *verum panem*, ita nec *veram carnem*, sed simile quiddam videli-
cet *Locustas*, quas bene noverant, ac ob id non interrogabant מן הוּא *Mân-hu*. Certè
si vulgus substantiam illam carnosam in locustis nomine aliquo appellare debeat, nul-
lum aliud nomen illi dabit, quàm *Carnis Fleisch*. Sic loquuntur in relatione
p. 180. §. 55. anonymi in *Commentario nostro de locustis*: *Sie werden getödtet / und an der Sonnen*
gedörret / und von ihnen gefressen; Sie sollen wol schmecken / haben NB. Fleisch / so
78. 4. *weiß als ein Krebs*. Eodem modo Rabbinus supra de *voris* loquuntur. Cæterum 2
100. 1. Vir Clar.^m alibi rectè agnoscit hanc hypothesein: *Dedisse Deum Selavas in concupiscen-*
p. 184. §. 76 *tia penam*. Idem disertè asserit *Abarbanel*, quem allegamus in *Commentario nostro*.
Scilicet neque liberis nostris, procaciter aliquid petentibus, dare solemus id quod con-
cupiscunt. Cùm igitur lamentatione suâ Deum ad iram commoverint Israëlita 3
(*nam cum flerent quilibet in introitu tentorii sui*, statim ab initio dicitur: וַיִּרָא אֱלֹהִים וַיִּחַר אַף יְהוָה & *accensa est ira Domini valde*; & in fine cùm caro adhuc hæteret dentibus
eorum וַיִּחַר אַף יְהוָה & *exarsit ira Domini*) ideò in toto hoc actu Deus considerandus
est, non ut benignus & propitius eorum Pater, sed ut infensus & iratus Herus. Quam- 4
obrem minimè inferri potest, quòd Israëlitis cupedias, aut consuetum, in Ægypto fa-
miliarem, & in deliciis habitum cibum dare, atque sic concupiscentiæ populi rebellis
satisfacere voluerit. Ut autem dubio Moses quoque satisfaceret omnipotens, ideò in-
effabilem istam & portentosam locustarum multitudinem ope ventorum suorum
miraculosè adduxit, ne minorem copiam casu advolasse Moses & Israëlita opina-
rentur.

Cap. 82. Ex hypotheseibus nostris de *Manna* exempli causâ propositis, secundam tantum I
agnoscit autor noster Clar.^m; quoad primam verò & tres posteriores differentiam à
suis dari putat. Nam verba Exod. XVI. 3. non permittere, ait, ut dicatur, plebem Israël-
itarum panem, qualem in Ægypto habuerant, petiisse. Nullam ibi extare petitionem,
sed desperabundos optavisse, se potius in Ægypto manu Domini perisse, ubi pane ad satietatem
fuerint pasti, quàm ut in deserto fame perirent. Si ita est, utique mirari licet cur Moses illis 2
sponte pollicitus fuerit panem, quem nō petierant. An ergo Moses non intellexit, quid
sibi lamentis illis vellent? Putarem ego promissionem supponere petitionem: Peti-
tionem utiq; non expressam, sed tacitam; ex mente auctoris nostri κατ' ἀνδραγαθον lo-
quor. Nam quod mihi obiecit Vir Cl.^m, nullam in verlu citato extare petiti- 3
onem, &c. hoc primæ illius hypothesei jamdudum opposueram. Agnovit id etiam
autor noster; sed respondit: *Mosen fletum illum dicentium* quis cibabit nos carne? ex-
ponere per postulatam, &c. Quid clariùs hisce dictis pro nostris hypotheseibus proferri
posset. Profectò eodem jure dicere possumus: *Mosen querelam illam desperabundo-*
rum exposuisse per postulatam, & propterea pollicitum illis fuisse panem. Nam iisdem ver- 4
bis, quibus autor petitionem carnis defendit, & nos petitionem panis defendere pos-
sumus, ut planè mirum sit, quòd primam nostram hypothesein admittere nolit. Nam
Moses ceu ductor populi, cuius erat ei de comœatu prospicere, rectè illum fletum querenti-
um, ceu in se directum & cum postulato conjunctum interpretatur. Verba sunt auctoris no-
stri ad hypothesein suam primam in replica sua Mss. Eodem modo nos, & quidem 5
multo justius, ex verbis textus expressis וַיִּלֹּנוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן & *murmurabat totus cætus filiorum Israël NB. contra Mosen & Aaronem, &c.* dicere possu-
mus, *Mosen & Aaronem querelam in se nominatim directam pro postulato accepisse*: &
propterea id quod postulaverant pollicitos fuisse. Igitur si non potior, certè pror-
sus similis ratio utriusque hypotheseos primæ reperitur, ut si suam defendere velit
autor noster, & hanc concedere teneatur.

I Pro tertia hypothese nos allegavimus verl. 3. dicti capituli, ubi reperiuntur hæc Cap. 83.
verba: *Vtinam mortui essemus in Ægypto, ubi manducabamus panem ad saturitatem.* Nul-
lam hic extare petitionem ait Vir Cl.^m, neque etiam nos de petitione in hac hypo-
thesi agimus; ea enim in prima hypothese asserta fuit. De qualitate tractat tertia
hæc hypothesis, sicuti & ille in tertia sua hypothese qualitatem carnis adstruxerat, sed
non fundaverat. Nihil enim de qualitate carnis in allegatis versibus repertum fuit.
2 Liceat mihi hanc meam hypothese in ipsis auctoris nostri verbis, quibus pro confirman-
da tertia sua hypothese usus est, tantum *pane* pro *carne* substituto, stabilire. Sic enim lo-
quitur: *Quod dum statum præsentem cum præterito conferunt Israëlita, & panem carnem postulan-
tes sibi dari, mentionem statim injiciunt panis carnis, quem ederint in Ægypto ad saturitatem,
ut hoc ipso simul testentur se panem carnem huic similem expetere, æquè sapidum ac ille fuerit, cujus
gustum adhuc memori mente teneant, &c.* & paulò post: *Quæ ut putò haud obscure indi-
cant, Israëlitas ista sua querula petitione, vel postulatione potius, simul qualem expeterent
panem carnem, provocando ad panem cibum in Ægypto usitatum, expressisse.* Sic differit & lo-
quitur auctor noster. Quæ argumentatio, si (ut ille autumat) ad dictam hypothese
pro carne confirmandam valet, valebit etiam ad nostram pro pane. Sane hypothe-
se in tertia auctoris nostri in versibus allegatis non confirmari, ipse utique agnovit, alias
non opus habuisset, rationem carnis notæ addere, de qua supra satis superque disse- 14,6.
ruimus.

I Quartam nostram hypothese non quadrare, ait, nec ex verbis Exod. XVI. 4. 12. de Cap. 84.
duci posse. Verum illa eodem modo quadrat, quo quarta auctoris nostri quadravit.
De qualitate carnis ibi erat sermo, quam ex versu 18. minimè colligi potuisse in re-
sponsionibus nostris ostensum. Si talem non petierunt (panem) ait, nec ut talis potuit dari.
Qualem ergò alias petierunt? Perpendant quæso Lectores thesin antecessentem: An
negari possit Israëlitas talem petisse, seu potius optavisse panem; qualem in Ægypto
2 habuerint? Notum enim sibi panem expetebant. In defensione quartæ suæ hypo-
theseos contra nostram dixerat: *De pane talem promissionem, in qua relatio ad cibos Ægy-
ptios evidens, nusquam legi: hic verò addit: talem panem, qualem Israëlita in Ægypto no-
tum habuerint, promissum non fuisse, & tamen mox agnoscit, populo significatum per Mo-
sen & Aaronem, quod panem daturus sit ad satietatem, atque hoc ipso respexisse ad illa:
quando comedebamus panem ad saturitatem.* Hæc sunt ejus verba.
3 Nonne hic evidens est relatio ad illorum desiderium? nonne hic est promissio eviden-
ter directæ ad memoratum panem Ægypti? nullibi enim alias panem comederant,
nec alius cujusdam panis memores fuerant, qui præcisè panis non esset. Nonne hic est
nexus inter versum 3. & 4? Nonne etiam Exod. XVI. 7. promissio panis ad populi
murmurationem (quæ pro petitione in utroque casu ponitur) verbis eorum repetitis
refertur? Quæ quæso differentia est inter utrumque casum?

4 Quintam nostram hypothese in aliam planè mutatam esse dicit; se enim de Mose, me de
toto populo loqui. Certè mihi licuit hypotheses meas pro lubitu formare; ut incertitu-
dinem oppositarum probarem. Dixerat auctor noster in hypothese sua quinta: *Ta-
lem carnem à Deo datam, quæ etiam Mosi dubitanti satisfaceret, quamvis id in allegato v. 23.
Num. xi. non reperirem; ut in meis notis dixi.* At in versibus 8. & 12. dicti capituli sa- 17,2.
turitas bis promittitur; ergo toti populo prius dubitanti satisfactum. De qualitate
carnis in locis ab auctore nostro allegatis non plus reperitur, quam in nostris de qualita-
te panis. Sed ut verum fateamur, hypotheses nostras veluti per retorsionem compo-
suimus, ut infirmitatem illarum de carne, ex eventu nostrarum de pane, cò clariùs ob-
oculos poneremus. Pergit auctor noster:

I Saltem, si ista locustarum nubes frequentes & notæ erant, atque hæc cibus gratus, facile D. Cap. 85.
Mosi dubitanti in mentem poterant venire.

2 Certè poterant. Poterant adhuc multò plura Mosi venire in mentem, nempe R.
aves tam cicures quam feræ in Ægypto abundantissimæ, ipsæque Locustæ, quas

66 Argumenta pro & contra locustas. P. I I.

ex prima concessione *Exod.* xvi. noverat. Fortassis etiam venerunt; sed noluit eas nominare; neque etiam opus erat omnium, quæ illi in mentem venirent, meminisse.

Cap. 86. D. Et cum in plagarum illa numero fuerint quæ instar nubis in Ægyptum adducta, eâ copiam 1
qualis nec fuit nec erit, & postmodum in mare algosum dejecta. *Exod.* 10. v. 12. 14. 15. 19.

R. IN plagarum numero utique locustæ sunt, nec talis plaga qualis tunc ibi erat, 2
in Ægypto unquam fuit aut erit. At hinc neque de plaga neque de Ægypto sermo est, verum de miraculosa cibatione totius populi Israelitici, ad quam multo major locustarum numerus ac in Ægypto requirebatur. Nimirum ad ostendendam omni- 3
76, 3. potentiam Divinam sine cuiusquam noxa. Alias in desertis locis congregari locu-
80, 1. stas ad eum diem insolens fuit & erit. Nam externa pabula petere sciunt, teste Plinio
(y) non siticulosa loca.

Cap. 87. D. Quis credat, talem tunc nubem iterum visam, & Israëlitas locustis ex eodem loco ad- 1
ductis vesci voluisse, nedum in his epulis deliciari?

R. Talem nubem locustarum iterum visam facile credet, qui noverit, tam multas locu- 2
1, 23, 7. starum species esse (z) inter quas ארבה Arbeh & generis & speciei vicem obtinet
De hac specie, quæ plaga Ægypti fuit, locus *Exod.* x. agit: noster verò locus de
שלוש Selavis alia locustarum specie, fortè minus mala & esui aptiore. Vesci autem;
illis voluisse Israelitas valdè credibile est, cum sint cibus gratissimus & suavissimus;
imò quibusdam ein besonderes Leckerbisslein / (a) adeò, si Deus eos voluit his epu-
lis deliciari (quod quidem in textu non reperio, nec ego id unquam asserui) id his cu-
pediis optimè fieri potuerit. Cæterum locustas falsas in Ægypto pro cibo in usu fuis- 4
se colligitur ex iis, quæ tradit Jonathan Uzielis F. in suo Targum *Exod.* x. 19, qui ad
verba textus לא נשא ארבה אחד בכל גבול מצרים Ne unica quidem locusta reliqua fuit
in universa Ægypto &c. ridiculam nobis suppeditat paraphrasin: ואפילו כה רמלחון
ומפילו כה רמלחון במניא לצורך מיכלהון Etiam eas (b) quas saliverant in vasis pro necessitate victus sui sc.
ventus occidentalis abstulit. Quasi textui adversaretur si illæ in vasis remansissent.

[Bochartus (c) Paraphrasten hunc tam stultum non putans, ut locustas falsas ex urceis
quod, avolasse crederet, particulam מפילו (quæ manifestè etiam, quin vel imò etiam no-
tat ab Hebræo ארבה) habuit pro exceptiva, ac si Jonathan dixisset: quamvis omnes lo-
custæ ex universa Ægypto à vento ablata fuerint, exceptas tamen mansisse in vasis condi-
tas in cibum. Quæ paraphrasi certè non fuisset opus, quia nemini facile venisset
in mentem & illas simul à vento abreptas fuisse. Deinde vocabuli מפילו significa-
tio huic expositioni repugnat. Bochartum, eo non nominato, sequitur Vir doctus,
qui nuper de locustis disputationem edidit.]

D. Coturnicibus autem hac omnia potius convenire, planum videtur. 6

R. ID ipsum est in quæstione. Mihi secundum rationes meas, locustis hac omnia melius
convenire, planum videtur. Nescimus adhuc, quid serus vesper feret, ubi in vetera
rata opinio ex animis hominum præoccupatis pedetentim decesserit, an non aliis plu-
rimis idem quod mihi ceu planum atque evidens placitum sit.

Cap. 88. D. De Carne propriè dicta constat. Copiam earum in Ægypto Bochartus probat. Sapi- 1
dam quoque esse hanc carnem experientia constat, & salubrem idem probatum dedit. Et si
vel Israëlita non cogitarint de avibus, cum piscium solum meminerint: neque Moses etiam,
dum tamen aves data, magis omnipotentia Dei demonstrata, & Moses incredulitas detecta,
quando patuit, posse dari etiam sine aucupio aves ingenti numero, & sic quoque tantâ copia
carnem, si vel nec animalia nec pisces adducerentur, adeoq; illum potentiam Dei objectione
sua nimis coarctasse.

R. AT si dicta nostra Cap. 79. & seqq. expendantur, de carne improprie dictâ æquè ac de 2
80, 4. pane improprie dicto constabit. Ægypti verò hinc mentionem fieri miror, nullas enim
coturnices inde venisse Dⁿ Autor censet nec ego credo. Neq; etiam imensa cotur-
nicum copia ad Rhinocolura hinc quidquam ad rem facit, Rhinocorura Stephanus vocat,
quæ

(y) Lib. XI, cap. 29. Sect. 35. (z) De quibus vide P. I. dissertationis nostræ cap. 23. (2)
Scil. Sinensibus Comment. ad hist. Æth. pag. 175. §. 38. (p) Sic rectè redditur in Bibliis Polyglottis
Anglicis. (c) Hieroz. P. II, Lib. IV. p. 491. l. 30.

P. II. Argumenta pro & contra locustas. 67

quæ illi urbs est *Ægypti*, Straboni *Palæstina*; scil. ad limites ejus sita est; unde nullæ Selavæ ad Israelitas ventis à Scriptura nominatis, deferri potuerunt; quod supra monere negleximus. De sapore & salubritate carnis coturnicum disputare non est hujus loci, nec nostri instituti, sunt qui valdè insalubrem eam prædicent, quia veratro & aconito vesci dicuntur: prout apud *Aldrovandum*, *Gesnerum* & alios legere est: & nos in *Commentario* nostro *Abarbanelem* clarum Rabbinum citavimus, qui propterea Selavas p. 184 §. 76. Israëlitis in pœnam concupiscentiæ datas fuisse scribit, quod essent venenatæ; quia vescerentur napello, id est aconito; sed ea nos vana putamus. Bene autem hîc notet studiosus lector autoris nostri verba: *Et si Israëlita de avibus non cogitaverint*, quo posito sequitur, quod nec carnem illarum petierint: adeoque Deus illis aliam, ac illi in mente habuerunt, carnem dederit, ut alibi fusiùs docuimus. Causam verò dationis Selavarum hîc propositam agnoscimus, non concupiscentiam plebis, non Mosis expostulationem, sed beneplacitum Dei ostendenda omnipotentia sua & detegenda Mosis incredulitati, quod infinita & insolitâ locustarum multitudine præstitum fuit. Conf. 76, 5.

Art. III. De vocabulis כנף עוף id est: Volatile alatum.

- 1 **I**dem de texta hypothesis dicendum. Quod si enim insecta (quæ inter locusta censetur) non possunt כנף עוף volucres alatæ vocari, ut quæst. 1. probatum, caro autem alicujus כנף עוף secundum *Psalmen* Israëlitis tum data fuit, sequitur, id potius Coturnicibus quàm locustis quadrare. D. Cap. 89
- 2 **M**ò nos potiùs ibidem, & ad secundam rationem dubitandi latè & clarè probatum dedimus, כנף עוף specialissimè de insectis volucris in Scriptura accipi; adeoque כנף עוף in locustas potiùs quàm in coturnices quadrare; quæ hîc repetere nolumus. (d) p. 29, 18. 4. & c. 22. & c.

Art. IV. De transfretatione locustarum.

- 1 **E**t multò magis de septima, cum locustæ supponantur tanta copia ex *Ægypto* & *Africa* ipsa traductæ, quod textui repugnare videtur: quomodo verò coturnices à mari abreptæ, ad quæst. 3. supra sit dictum. D. Cap. 90.
- 2 **A**d septimam hypothesis nihil nos monuimus. Locustas quidem ex *Africa* & *Arabia* traductas diximus in *Comment. nostro*: at de *Ægypto* non sumus locuti. No. p. 186. §. 84. stram verò sententiam de illarum traductione trans mare, textui non repugnare sed potius congruere, nisi mare frustra positum dicere velis, ad tertiam controversiam luculenter demonstravimus, supra cap. 39. & 40.

Art. V. De comparatione Selavarum cum pulvere & arena.

- 1 **D**e copia Selavarum cum pulvere & arena maris collata fateor id locustis tantundem ac coturnicibus quadrare. Sed si his etiam quadret, sufficit; neque opus, ut alterum in eo miraculum supponamus. D. Cap. 91.
- 2 **N**os in alia planè sumus sententia. Nimirum immanem coturnicum numerum ad ineffabilem locustarum multitudinem, quæ pulverem & arenam maris repræsentet, ne comparari quidem posse. Quin etiam censemus, ad spatium itineris diei à Scriptura expressum, (si rectè intelligatur) vix suffecisse totius orbis coturnices, sicuti ad *Controversiam V.* diximus. Si verò quis crediderit, quòd vento à Deo immisso coturnicibus plueret potuerit instar pulveris vel arenæ, & quòd tam ineffabilis copia illarum avium sine nova creatione naturaliter in illis regionibus dari, & à ventis in unum cogi potuerit, ille profectò non opus habet hoc loco miraculum supponere. Nos autem illud non credimus (imò multi alii nobiscum, præsertim ii, qui volatum supra terram adstruxerunt) & causas nostræ exposuimus supra ad dictam controversiam, cap. 45. & 49. ut & in *Comment. nostro* pag. 187. §. 86. & seqq. Arbitrium esto penes Lectores. 45, 7.

Art. VI. De itinere diei.

- 1 **Q**uod si etiam iter diei, uti supra quæst. V. factum, exponatur, saltem id non obstat sententia recepta, aut ad miraculum aliquod tertium ideo est deveniendum. D. Cap. 92 c. 44.

Iter

(d) Schindleri auctoritatem, quoad generalem vocabuli עוף significationem supra omissam hic proferre libet: Volatile ait, quicquid volat, ut apes, vespa locusta &c.

- R. **I**ter diei minimum, quale proficiscentes uno die conficere solent, constituimus. Iter enim de proficiscentibus dicitur, non de ambulanti-
bus prope seu juxta castra; id enim nullo modo profectionem seu iter dici posse contendimus: nec quisquam alius sic unquam vocaverit vel intellexerit. Plura diximus supra ad quæst. citatam. c. 47.

Art VII. De cumulatione Selavarum.

Cap. 93. D. *Altitudo quoque duorum cubitorum tunc non obstat sententia recepta, si, ut quæst. 6. fa- I*
c. 48. *ctum, ea explicetur. Nam hac ratione multum miraculo quarto decedit.*

- R. **N**on possumus acquiescere explicationi textus per insertionem vocularum restri-
ctivarum, alicubi, hinc inde, plerisque in locis; causam ad quæstionem dictam supra
49. 4. indicavimus. Nam si licentiam nobis sumamus, textum sacrum talibus particulis
interpolandi & supplendi, quidvis affirmare & diffiteri poterimus.

Cap. 94. D. *Quando ne quidem necesse est ut hoc ponatur ex eo, quod Selavæ, si coturnices notent I*
contra earum consuetudinem jacuerint per cumulos. Vtique vento valido fuerunt in ter-
ram dejectæ & prostratæ; & sic jacuerunt, non mortuæ quidem, sed propemodum exanimatæ,
prout homo in terram valido ictu prostratus jacet, donec se recolligat. Ut adeo rursus non
opus sit asserere, coturnices jacentes non nisi miraculosè quievissent: aut cum Josepho & Bo-
104. 1. *charto longo volatu fessas supponere: vel etiam præter ventum hunc ad divinam vim aut*
angelos cum posteriore recurrere. Quid si enim vel planè exanimis tandem altera die
fuerunt? A Deo datæ videri poterant exceptionem à regula de morticinis dare.

- R. **P**er cumulos jacuisse Selavas in textu non reperio. Ad duos cubitos in superficie
terræ, seu duorum ferè cubitorum altitudine jacuisse, generaliter & sine ulla limi-
tatione textus habet. Satis animadvertit *Disquisitionis autor doctissimus*, coturnicibus
nullo modo convenire, ut per triginta sex horas ad duos cubitos cumulata jaceant.
Proinde rejectis aliorum opinionibus, qui eas longo volatu fessas crediderunt, novam
causam novumque statum illarum comminiscitur, quasi vento valido OMNES ita in
terram dejectæ & prostratæ jacuerint, ut propemodum exanimis altero die repertæ
fuerint, ita ut Deus videri possit exceptionem à regula de morticinis dedisse. Quæ sup-
posita, ut refellantur, non responsione sed tantum lectione opus habere nobis vi-
dentur.

Cap. 95. D. *Et nauseam tandem ex hac carne conceptam satis indicant verba v. 20. ac contagium I*
hinc ortum, fortè fuisse plagam illam, quæ plurimos justo Dei judicio sepulcris intulit; unde
loco nomen mansit.

- R. **S**i hoc persuadere possimus Judæis ac Christianis tam pulchrè in ave propriè dicta
consentientibus, Deum in concupiscentiæ pœnam voluisse, ut etiam semi-vel plenè mor-
tuas & suffocatas comederent Selavas Israëlita, ita ut nauseam tandem ex tali cadave-
rosa carne conciperent, tunc mirum amplius non erit, eas in tanta altitudine jacuisse.
At non video quomodo istud conciliari possit cum supra allatis Clarissimi autoris di-
ctis, & indubitatis quasi hypothesebus: *Israelitas & Moysen petiisse carnem, qualem in Æ-*
gypto habuerint. hyp. 3. ubi præter rationem, quod notam carnem expetiverint Israël-
itæ, qualitatem quoque carnis quam petiverint, describit his verbis, *quæ cum deliciis ve-*
scerentur; & statim subjungit: *TALEM etiam à Deo DATAM.* hyp. 4. & *quidem talem, quæ*
Mosi dubitanti satisfaceret. Deinde hujus collationis art. II. his verbis utitur: *Quis cre-*
c. 87. *dat Israelitas locustis ex Ægypto adductis vesci voluisse, nedum in his epulis deliciari?* Utiq; 4
nos multò justius quæreremus: *Quis credat, Israelitas morticinis vesci voluisse, cum totò*
primo die, & totà nocte sequente, & totò die postero tot vivas colligere potuerint Selavas, quæ
illis in longum tempus sufficerent? Imò quis credat, Deum sine ulla necessitate imò sine
causâ exceptionem à regula de morticinis statuere voluisse, cum infinita vi-
varum Selavarum copia suppeteret? Superiores enim (si aves fuerunt) vi-
væ manserunt, inferioribus tantum pondere supra jacentium oppressis. Quis
38. 1. credat Israelitas lapidæ & salubris coturnicum carnis (ut habetur Art. II.) tam
citò nauseam concepisse? nam nausea de qua agitur vers 20. non de repenti-
na nausea morticinorum, sed de diuturno usu unius ejusdemque carnis, &
quidem impropriè dictæ, post mensē fortè & amplius intelligenda. De pane agebant
רצת

קצת בלחם הקלקל *anima nostra fastidit panem istum vilem*; Non statim, sed post longum temporis intervallum, hoc pacto querebantur Israëlita. Quis denique credat, contagium ex putrescentibus Selavis ortum, esse illam plagam, quam Deus populo suo rebeli immisit? & tamen Scripturam de tam notabili circumstantia, videlicet suffocatarum Selavarum collectione & elu, denique foetore silere voluisse?

Art. VIII. De præparatione Selavarum.

1 *Neque illa Selavarum collectio sententia de coturnicibus obstat, aut quinto miraculo D. Cap. 96 locum facit, si superiora perpendantur.*

2 **E**t nos vicissim versamur in ea opinione, si superiora perpendantur, & quæ in *R.* Commentario nostro de collectione Selavarum diximus, illam sine miraculo de coturnicibus dici non posse. Quapropter Lectori hac in causa iudicium & arbitrium relinquimus. *p. 187. §. 97.*

1 *Cum autem Scriptura de præparatione ad cibum tacere videatur, videremur & nos D. Cap. 97. ἐμβαρύνειν ἢ μὴ ἐωφράτμεν, si curiositati nostræ hic indulgeremus.*

2 **S**criptura auctori nostro de præparatione ad cibum tacere videtur; cum tamen clare dicat: *ישטרו להם שטור* Expandendo expanderunt eas circumcirca castra. Cui finis id quæso factum? Quid sibi voluit hæc expansio? nisi ut præpararentur & siccarentur in futurum cibi usum. De coctura seu præparatione culinaria nos hoc in loco non sumus locuti; num coctas vel assatas, frixas vel elixas comederint Selavas nostra non refert. Id tantum diximus: *communissimum atque facillimum locustas tractandi modum esse, ut soli exponantur, & ita siccantur*; quid porro de iis fecerint Israëlita solliciti non fuimus. Cæteroquin versamur (ut sæpius diximus) in statu conjecturali, quid in re dubia probabilius videatur; quo casu iudicium hominis liberrimum minimeq; præoccupatum esse debet; argumenta autem à natura rei & circumstantiarum ratione possibili sumenda. Neque enim putavit Vir Cl. *m.* id esse *ἐμβαρύνειν ἢ μὴ ἐωφράτμεν*, cum ea proferret, de quibus Scriptura tacet; nimirum quod per cumulos ferè bicubitales plerisque in locis, vel hinc inde jacuerint Selava, quod vento valido in terram dejecta & prostrata fuerint, atque sic jacuerint propemodum exanimata: Item quod Israëlita suffocatas & mortuas comederint, atque exinde nauseam & contagium contraxerint, & similia, de quibus Scriptura tacet, neque etiam quisquam nostrum vidit. Hæc scil. expansio est nodus Gordius, quem hoc loco cautè intactum reliquit autor Disquisitionis doctissimus; his verbis pergens:

1 *Imò tantundem fortè difficultatis quoad locustas, quàm quoad coturnices oriretur. D. Cap. 98.*

2 **D**ubitante hinc loquitur autor noster, fortè inquiens. Sed de thesi, in qua cardo negotii consistit, quæque totum negotium absolvit, positivè philosophandum est. *R.*

3 *Dicatur de his, tantam coturnicum copiam tam brevi tempore neque mactari neque ad longum usum parari potuisse, quia more Iudaico non licebat eas πνίγειν, i. e. cranio vel fauibus compressis necare, aut collum contorquere, ut nostri aucupes faciunt. Quaratur porro, quantum verò temporis necesse fuisset, priusquàm Israëlita tot coturnices comprehenderent: comprehensas dissecto jugulo vel capite mactarent: mactatas donec sanguis omnis efflueret, tenerent: postea & deplumarent: dein exenterarent: & tandem per ingens terræ spatium sigillatim, nempe per areolas, pulchrè disponderent, ut probè siccarentur, nec tamen putrescerent. Viva sanè nec retibus contineri, nec mensurari poterant. D.*

5 **R**ecensentur hinc dubia nostra utique gravissima, num plenè & planè solvantur, & sufficienter respondeatur, mox videbimus, & Lectori arbitrium relinquemus. Videamus jam, an & quomodo nostram proponat sententiam. *R.*

1 *Non tamen omnia ideò dubia cadunt, ait, si de locustis hunc locum accipias; & ista quoque cadere possunt, etiamsi de coturnicibus eum intelligamus. Locustarum præparatio est: Coquebant eas in aqua, & cum aqua bulliret, cum sale conjiciebant eas in aquam, & sinebant eas coqui per horam. Deinde eximebant eas ex aqua, & comedebant eas cum pipere & sale & aceto. Vnde Israëlitis in deserto tantum aquæ ad coquendum, cum vix ad potum sufficeret? Vnde utensilium copia, athena, cacabi, ollæ, cum manna & aqua cibis & potus ordinarius forent? Vnde tantum salis? unde pipet & acetum suppetebant?* *D. Cap. 99.*

70 Præparatio locustarum in deserto. P. II.

Vel; an si hæc condimenta demantur, cibus locustarum adeò gratus, ut cum cupediis possit conferri?

R. **J**udicet hic æquus lector, an non verè affectata sit hæc objectio, de præparatione locustarum contra mentem nostram instituta; quæ quasi violenter ex alio loco huc trahitur. Instituit autor noster collationem utriusque sententiæ, & primò proposuit ex opere nostro difficultates tractandi coturnices ad expansionem usque, quæ nobis utique videntur insuperabiles. Cum autem deberet modum tractandi locustas de-
 p. 190. §. 98 ferti à nobis expositum proferre, nempe quòd illas capite, pedibus atque alis avulsis, latè
 p. 191. §. 109 expanderint; scil. siccandi & conservandi causa (ulterius enim progressi non sumus) Il-
 p. 178. §. 47 le nos ex deserto introducit in culinam, & aliunde huc tracto Mauritanico locustas coquendi modo, lepidas format interrogationes de pipere, sale & aceto, ahenis, cacabis & ollis, quasi nos ultra expansionem etiam de coctione locustarum in deserto egissemus, quod nemo in toto opere nostro reperiet. Nam disertè scripseram: *Expansionem Selavarum* (locustarum) *circumcirca castra ideò factam, ut in sole torrerentur, idque competere locustis, minimè verò coturnicibus, aut aliis avibus.* Probaveram thesin meam triplici autoritate, & relationibus diversis, quæ locustas sic præparari testabantur, subjungens: *Hinc cognoscere est, quid expansio Selavarum sibi voluerit, eumq; esse communissimum ac facillimum locustas tractandi modum.* Obiter tantùm adjeceram: *credibile esse, multas (non omnes, non plurimas) recentes ante expansionem coctas fuisse.* At nihil planè de Mauritanico illo more coquendi adjeceram, multò minus de tractatione earum post expansionem locutus fueram. Verba finalia: *si condimenta isthac deman-*
 tur, ad collationem utriusque sententiæ planè non pertinent. Quippe num gratus vel ingratus fuerit Israëlitis Selavarum esus, nunquam curavi, nec ego unquam cupedias asserui. Quanquam dixerim & probaverim: *Locustas in se non insuavem esse cibum.*
 14.7. Autor noster istas cupedias primò in medium protulit hypothese sua tertia, *Israëlitas carnem expetiisse asserens, quâ cum deliciis vescerentur: quam etiam Deus illis dederit, ut paulo ante diximus.* Et ipse supra dixerat, *sapidam esse coturnicum carnem & salu-*
 88.1. *brem.* Quam sapidæ verò fuerint, ex descriptione quæ jam sequitur audiemus.

[Diffiteri non possum, unum & alterum amicum mihi privatim objecisse; *Israëlitas in deserto cupedias petiisse: non enim destitutos fuisse carne bubula atque ovilla, nec non caprina, quia armenta & greges suos secum duxerint, ut ne ungula quidem remanserit; ideoque delicatorem quandam carnem concupivisse.* Respondi: Vix ad sacrificia suffecisse pecudes, quas enim ex Ægypto adduxerint, in tam longo itinere absumentas fuisse: neque etiam in deserto arido & sterili multas ali, multò minus rem pecuariam exerceri potuisse. Notanter etiam dicere scripturam *חמסותם* Colluviem plebis seditionem cœpisse. Quòd autem additur *בני ישראל* Etiam filios Israel, eò significari accessisse etiam reliquos honestiores, paucis fortè, quibus adhuc pecudes erant, exceptis; Aliàs, si totus populus rebellasset, dixisset Moses ut alibi *כל עדת בני ישראל* Universus cœtus Israëlitarum vel *בני ישראל* Filii Israël simpliciter. Deinde, dum Moses in expostulatione cum Deo dicit: *Nunquid ovium & boum multitudo cadetur; &c.* satis innuit, talem multitudinem non adfuisse, aliàs sic ferè locutus esset: *Pauci boves & oves qui supersunt ad tantam multitudinem alendam non sufficiunt.* Igitur indubitanter asserui, nullas delicias, sed carnem communem & simplicem seditionis illos concupivisse. Quicquid sit, siue cupedias siue carnem vulgarem petierint Israëlita, sequela talis problematis est planè nulla: *Seditiosus populus cupedias petit ab irato Numine; Ergo etiam accepit.*]

C. 100. D. Quòd coturnices verò attinet, nihil nos cogit, ut supponamus eas legaliter à Judæis fuis-
 se preparatas & mactatas, exenteratas & per areolas tum dispositas. Deplumatas fuisse sufficit. Dederat eas Deus in concupiscentiæ pœnam hominibus avidis, ut non ederent sed vorarent.

H. scilicet suaves fuerunt illæ cupediæ, quas Deus secundum hypothesein modò
 14.7. citatam illis dederat, quibus cum deliciis vescerentur; Itane cum intestinis eas de-

devoraverunt, quia *deplumasse suffecit*, crudas ne? an coctas vel affatas? Crudas non puto quenkum dicturum? si coctas, easdem quæstiones otiosas, & quidem multò iustius de *ahenis*, *cacabis* & *ollis* movere possem, ut paulo ante factum de locustis: Sin affatas, æque facile interrogarem: Unde Israelitis tantum *ligni*, vel tot *carbones*, ut tantam vim coturnicum in deserto affarent? unde illis *tot verua*, *tot obelisci* *tot craticula*?

Imposterum rogabo omnes, qui sententiam meam de locustis impugnare volent, ut methodo tractandi cancrinâ (ut quidam iocabatur) procedant, & retrò à fine exegeseos suæ, nimirum ab *expansione Selavarum* initium faciant, quò Lectores sine hæsitacione capere possint, Quomodo *expansio* illa *avium* facta fuerit, in *plumis* vel *sine plumis*? cum vel *sine sanguine*? *integrarum* vel *exenteratarum*? Cui *fini*? an aut *torrerentur in sole fervente*? quàm citò, & quàm diu? an verò *aliam ob causam*? & num sic *torrefactæ statim comedi potuerint*? an verò *adhuc alia præparatio adhibenda fuerit*? Quamdiu *expansio ista duraverit*? & an non *putruerint in fervente illic loci sole*, & *calente aère*? an in *plumis arefactæ nihilominus postea deplumari potuerint*? Quade re infra Artic. X. pluribus differendi occasio dabitur, interim qui aves statuere velit, & dubia ista elucidare poterit, erit mihi magnus Apollo.

D. Quis credat eos de suffocato aut sanguine sollicitos fuisse, cum aliàs non fuerint? Vid. Cap. 101. 1. Sam. 14. vers. 32. 33.

Quæstio hæc nititur falio & à nobis negato supposito. Sed consideremus eam paulisper. Impietas quidem nulla nimia videri potest illis, qui post tot visa miracula vitulum aureum adoraverunt. Ipse quoque facile crediderim, improbos illos neque de sanguine neque de suffocato sollicitos fuisse, ubi necessitas id flagitaret, vel gula suaderet. Verùm hic non de esu, sed de præparatione Selavarum quæstio est; Expandendo expandunt eas circum circa castra scriptura ait. Istud est, quod nos urgeamus: quodque bonum interpretem explicare decet. Hic Rhodus hic salta! Demus, suffocatas vel semimortuas à vento prostratas fuisse Selawas, num ergo cruda cadavera devoraverunt? atque sic ad eandem quæstionem per ἐπεὶ νόδον revertimur, quæ numero antecedente tractata fuit. Verùm enim verò cum volatile nominari possit, ubi quæstio de sanguine & suffocato cessat (hunc enim locustæ propriè non habent, neque etiam avulso capite & alis ulla compressio aut mactatio requiritur) cùr nodum in scirpo quæreremus? Cur non amplecteremur potiùs sententiam, quæ S. textum mirificè illustrat, & cavillationes impiorum irriforum impedit & tollit.

Exemplum 1. Sam. xiv. 32. 33. huic loco consentaneum non est. Nam lectâ totâ pericopâ apparebit, illud neutiquam factum esse dolo, seu ex ἀεὶς αὐτοῦ aut contemtu præcepti divini, quasi tunc non solliciti fuerint Israelitæ de comestione sanguinis. Peccabant tantùm in modo mactandi, necessitate quadam, ob defectum commoditatis. Quippe in campo & castris furcæ & trabes deerant, in quibus pecudes mactatæ suspendi, & à sanguine more Judaico purè & plenè mundari potuissent. Id firmiter colligitur ex eo, quòd Saul saxum advolvi iussit, in cuius declivitate corpora pecudum casare ponerentur, ut sanguis omnis efflueret. Si transgressio ex alia causa facta fuisset, Rex eam edicto vel pœnâ coercuisset. Dum verò saxum advolvi iussit, eo ipso significatur, quòd remedium quæsiverit, de quo Israelitæ priùs non cogitaverint. Est ergo exemplum hoc diversissimum; nam in deserto in avibus nullatalis necessitas erat. Sed quod maximum est, quodque Rabbini cum quibus hæc de re locutus sum, mihi responderunt, Scriptura huius peccati in Selavis commissi nullam mentionem facit. Quippe nullum tam grave peccatum Israëlitas in deserto perpetrasse ajebant, quòd illis gravibus verbis exprobratum non fuerit. Sententiam profectò de suffocato & comestione cum sanguine tanquam attoniti abhorrebant illi Rabbini, & mirabantur, quomodo in eam opinionem venissem. Cùm objicerem locum Samuelis supra citatum responderunt: annon ibi notatum sit, populum peccavisse בָּרַחַב rebellavistis, ait Saul. Petebant porrò, ut unicum sibi locum ostenderem in S. Scriptura, ubi peccatum à toto populi cætu commissum sine ulla nota vel redargutione relictum fuisset. Quis credat, ajebant, Moysen tam

tam grave peccatum morticina vel aves cum sanguine mandendi, sine ulla commemoratione aut reprehensione reliquisse. Cui rationi merito acquiescebam. Quamvis enim aliquis 9 regerere vellet, realem exprobrationem per plagam supervenisse, ut exprobratione verbali opus non fuerit, id tamen hoc casu vanum foret dicere, quia aliud grave peccatum murmurationis præcesserat, quod plagam illam meruerat, ut dici non possit, eam propter elum sanguinis Israelitis fuisse inflictam, nam nec hoc scriptura tacuisset. At sic non respondetur Rabbini qui dixerunt: nullum tam grave peccatum sine reprehensione verbali relictum fuisse. Quodnam, obsecro! exemplū in sacris dabitur, ubi poena inflictā fuit, non dictā causa? contrarium certo aliquo exemplo erat demonstrandum, id cum hic factum non sit, persuasum nobis habere debemus, tam grande peccatum, quale apud Judæos est, morticina vel suffocata cum sanguine comedendi, hic non fuisse commissum.

C. 102. D.

Dubia ergo ista omnia maximam partem cadunt, præsertim cum non constet an ne id quod in avium sacrificiis obtinebat Lev. 1. vers. 15. & 5. vers. 8. etiam in omni avium mactatione fuerit mandatum.

* Satis constat מליקה, *cujus in loco allegato mentio fit, scilicet compressionem capitis 2 (ut Rabbini explicant) in sacrificiis tantum usitatam fuisse. Qui casus manifestè est exceptus. Aliàs regula firma manet: Extra sacrificia mactandas non comprimentes fuisse coturnices ad communem edendi usum. Quippe mactationem avium æquè 3 ac pecudum omnino necessariam fuisse, & adhuc esse, Judæi omnes uno ore statuunt. Consultus hac de re Rabbinus hujus loci sequentia respondit:*

תשובת השאלה ששאלני על פני המלומד הגדול איש תורני מופלג בכל חכמה ודור הארון בכבוד שמו א״ב לודולף השם ירים הורו והדרו לנצח באשר עלה על דעת איש אחד מחכמי הנוצרים שאין טעון שחיטה בעוף כמו בבהמה אלא במליקה או באסיפה סגי אבל בהבחן הדבר במושכלות ימצא היפוכו שהעוף טעון שחיטה ולא יוכשר זולתה והדבר כל כך פשוט בכל מקומות בגמרא ובפוסקים כדאיתא במסכת חולין פרק השוחט דף כ״ו וכ״ח שם מפלפל הגמרא באריכות עד שעלה המסקנא שם והבחרת כאשר צויתך מלמד שנצטוו למשה ב״פ כל הלכות השחיטה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה ועוד יש הרבה לימודים בגמרא מובא בבי כ״ר סימן יג וכולם כאחד עונים ואומרים שהעוף טעון שחיטה כמו הבהמה אבל לא מדברי תורה אלא מדברי סופרים ופסוק ומלך בא להראות על ענין אחר והרוצה לעיין בגמרא יעיין

דוד הקטן במוהרר נתן גרונהוט

ול מפרנקפורט

Responsio ad interrogationem quā me interro- 4 gavit [Tit.] DN. JOBUS LUDOLFUS, extollat Deus honorem & gloriam ejus in æternum! Quoniam Vir quidam doctus inter Christianos in eam venit opinionem, ac si non opus esset mactatione in avibus sicut in pecudibus, sed quod compressio vel sola occisio sufficeret. Verum si res cum judicio expendatur, apprehenditur ejus contrarium, quod (nimirum) avis opus habeat mactatione, nec sine ea esu licita sit. Res autem ista ubi vis 5 in Gemara & commentatoribus (ad eam) obvia est, ex. gr. in tract. Chulin Cap. השוחט fol. 27. & 28. ibi fusè disputat Gemara, donec prodeat hac conclusio: Verba: & sacrificabis sicut præcepi tibi, docent, præceptos fuisse Mosi ore tenus omnes ritus mactationis, quoad gulam & asperam arteriam, ut & maximam alterius partem in avibus & maximam utriusque simul in pecudibus. Dantur præterea 6 complura argumenta ibi in Gemara, citata in libro Beth Joseph, tract. Jorch deah §. 13. quæ cuncta in eo conveniunt ac dicunt, quod aves æquè opus habeant mactatione ac pecudes. Non quidem ex præscripto Legis, sed ex traditione sapientum. Verba autem textus ראשו ומלך alium planè sensum habent, quem qui videre velit in Gemara, videat.

David parvus, filius R. Nathanis
Grünhut p.m. ex urbe Francofurto.

- 7 Relinquamus ergo ritum mactationis avium Judæis, prout eum traditione majorum suorum acceperunt; sufficit quod prohibitio de esu sanguinis in Scriptura satis clara sit. Præceptum Noachidis datum, *Gen. 9, 3.* ne sanguis cum carne comedere-
 tur, repetitum est clarè *Deut. XII, 16. & 23.* *לֹא תֹאכְלוּ בְדָמָם* verbis tam genera-
 libus, ut nemo aves exceptas dicere possit. Eapropter transgressio facta *1. Sam. 14.*
 pro gravi peccato habita fuit; Hoc nostro verò casu in Israëlitis à Mose non repre-
 henla nec notata; ideò nec putandum, quod commissa fuerit: aut quod Israëlita si-
 8 ne causa & necessitate mactationem injunctam in avibus negligere voluerint. Quod
 autem Judæi omni tempore à comestione sanguinis abhorruerint, vel ex eo liquet,
 quod inter omnia Judæis exosa Apostoli proselytis, tunc temporis inter illos mixtim
 viventibus, *esu suffocati & sanguinis Actor. XV. 20.* præcipuè interdixerint, ne grave
 scandalum popularibus suis nondum conversis præberent. Manet itaque una ex pri-
 mariis difficultatibus *mactatio*, si *Selava* aves fuissent, quæ in *locustis* minimè requi-
 rebatur.

Art. IX. De mensuratione Selavarum.

- 1 Neque coturnices mensurare absolum, cum ad rationem Bocharti jam Quæst. VIII. D. Cap. 103
 fuerit responsum. Fateor quoque lubens, corpora talis quantitatis non mensurare sed nume-
 rare nos solere, nisi copia omnem numerum excedat, & mensurando numerandi compendi-
 um fiat. Haud quoque opus ut supponamus, coturnices occisas vel deplumatas demum men-
 suratas fuisse, si ad ea, quæ num. 7. supra fuerunt observata, attendamus. 53, 2.
- 2 Versamur, (quod iterum atque iterum inculco) in statu conjecturali, utrum pro-
 babilius sit. Non enim quæstio est, utrum res magnæ & copiosæ facilius mensurentur,
 quàm numerentur? sed hoc quæritur: Annon mensuratio potius locustis quàm coturnicibus
 3 conveniat. Deinde non potest dicere autor noster, quod secundum suam hypothe-
 sin copia Selavarum omnem numerum excesserit; quia pro decem coris ex mente
 Græpsii unicum tantum corum substituit, quæ quantitas, si coturnices fuissent, nume-
 rata potius, quàm mensurata fuisset. Cæterum mensurationis avium nullum unquam:
 4 locustarum verò plurima habemus exempla. Videantur quæ supra ex Plinio addu-
 ximus. I, 28. 2. quæque in comitatu Tirolensi acta fuerunt. I, 20. 6. Inde verisimiliter
 colligi potest, locustas fuisse non aves, quæ in deserto ab Israëlitis mensurate fuerunt.
 Pergit autor noster.
- 1 Semimortuas statim post capturam & collectionem, vel etiam exanimas pror- D. C. 104.
 sus, mensuratas fuisse, magis verisimile est, & contextui quadrat. 94, 1.
- 2 Hic equidem optassem, ut autor noster axioma suum supra art. VIII. prolatum ob-
 servare voluisset, quia Scriptura de mensuratione semimortuarum vel etiam prorsus ex-
 animatarum Selavarum tacet, videremur *ἐμβατίνεν ἃ μὴ ἐωσάμεν*, si tam incredibilia fa-
 3 cta supponere vellemus, de quibus supra actum. Si alius quis sive è Judæis sive è Chri-
 stianis reperiat, cui semi-vel planè mortuarum Selavarum collectio verisimilis vi-
 deatur, mirabor, cur populus Israëliticus tam stultus atque insanus fuerit, ut in tam ineffa-
 bili copia vivarum Selavarum, supra illas semimortuas vel oppressione exanimas jacentium,
 vanum laborem suscipere, atque semimortuas & exanimas potius, quàm supra jacentes vi-
 vas (quarum in tanto spatio infinitus erat numerus) colligere atque mensurare & deniq. cru-
 das (sufficiebat enim secundum autorem nostrum deplumatas fuisse) devorare volu-
 luerit. Id quia non sine fascinatione mentis, vel singulari pœnâ divinâ factum fuisset,
 Scripturâ non tacuisset. 95, 4. 100, 1.
- 4 Quibus respondet autor noster: se non largiri ineffabilem copiam vivarum Sela-
 varum supra istas semimortuas vel exanimas jacentium in promptu fuisse, sed de omnibus
 Art. VII. se dicere, quod vento valido fuerint in terram dejectæ & prostratæ, atque sic ja-
 5 cuerint, non mortuæ quidem sed propemodum exanimatæ. Verùm si ita comparatæ fue-
 runt, annon pro insigni miraculo habendum, quod in tali statu per triginta sex horas
 duraverint; nam naturaliter coturnices hoc pacto dejectæ, illo temporis intervallo
 vel planè mortuæ fuissent: vel supra jacentes sese recollegissent atque avolassent. Co-
 gitent Lectores, qualem dejectionem sibi imaginari velint aut possint.

74 Expansas non suspensas fuisse Selavas. P. II.

Art. X. De expansione Selavarum.

C. 105. D. Nam denique post mensurationem demum illa expansio fuit secuta, de qua supra quaest. I
61. 4. 9. actum, determinatione huc reservata. Quae an quoad coturnices dari queat, ut lex-
tum miraculum evitetur, jam dispiciendum. Quod cumulari non potuerint, nisi planè
eas putrefacere & corrumpere voluissent, eadem nititur hypothese, nempe quòd uti mactata
sint mensurata, sic & tales per areolas disposita, ut siccarentur non sine verminationis pe-
riculo. Quid si verò nec dum deplumata, sive suspensa & expansa fuerunt circa tentoria
Israëlitarum, ut retia solent, & libero aëri exposita; sive etiam in fervida humo eundem in
finem pulchrè disposita? Potuerunt hoc ipso à verminatione & putredine conservari, ut ho-
die apud nos aves solent, planè naturaliter, nec ulla miraculi necessitas. Vtrum tamen hanc
an illam expansionem præferam, non satis scio, nisi quod utraque conjungi queat, & prior magis
expansioni avium quadret.

R. Q. Uamvis credibile esset semimortuas vel planè exanimas Selavas ab otiosis homi- 3
nibus & meliores non habentibus fuisse collectas, non tamen mente comprehen-
di posset, cui fini mortuarum istarum Selavarum expansio facta fuerit. Eam gemino
modo intelligi posse, supra ad Qu. 9. respondit Vir Clm^o, sed uno fine, ut siccarentur, dum
vel nec dum deplumata circa tentoria Israëlitarum instar retium suspenderentur, atque sic li-
bero aëri exponerentur: vel in fervida humo disponerentur, atque hoc ipso à verminatione
& putredine conservarentur. Sic opinatur autor noster. At de primo modo, videli- 4
cet suspensione frustra agitur, quia Scripturae silentium evidens est, quare nec nobis
eam fingere licet. Verbum נשח id nusquam significat, ut supra demonstravimus.
Expansionem tantum habet & quidem circumcirca castra. Nec facile quisquam sibi
imaginari quiverit quò pacto aut quot modis tanta coturnicum summa intra & extra castra
suspendi potuerit; tametsi verbum illud id etiam significaret; vel si id maximè fieri 5
potuisset, putatné autor noster, coturnices hac ratione à putredine & verminatione conser-
vari potuisse? vel si in fervore solis præpropere exaruiscent, creditné illis exsiccatis
plumas & pennas evelli potuisse? res est, quam quilibet proprio studio experiri potest.

pag. 191. §. Equidem ipse nullus dubitans ad experimentum provocavi in Commentario meo, 6
107. quod quilibet in suo cavædio capere, & vel aestate in sole fervidissimo: vel hyeme juxta
fornacem, aut in furno, aliquot coturnicum centurias nec dum deplumatas, nec exenteratas su-
spendere, vel cumulatim expandere, atque tentare poterit, quanto temporis spatio incorrupte
durare possint. Quid putandum de infinita illa multitudine, quæ jam per triginta sex
horas humi sparsa & cumulata jacuerat? At nos de suspensione solliciti non sumus, ex- 7
pansionem non nisi post mensurationem: mensurationem autem non nisi post colle-
ctionem factam fuisse, certum est; Eà post xxxvi. horas finitâ, tum demum com-
paratione institutâ verè dici poterat, decem Coros collegisse qui minimum collegerat.
Cogitemus jam, quantum temporis, quantum loci requisitum fuerit ad tantam sum- 8
mam expandendam? occisæ enim, si are fieri deberent, non poterant rursus cu-
mulari; sed, (ut Rabbinii nugantur) certâ serie per lineas & areolas quasi distinguendæ
erant. Verum enim verò carnem & aves ita arefcere & siccare posse nunquam au- 9
ditum, nec audietur unquam; nisi Deus miraculum facere velit, naturaliter enim ab-
solutè impossibile est. Asellos quidem & passeris pisces in Norwegia summo frigore 10
siccare posse, ut aquâ rursus mollescere & comedi possint, notum est: at aselli quadru-
pedes & passeris aves, quamvis fervidissima Africæ arenâ obtegat, fortassis torrebun-
tur, aquâ tamen nunquam, imò nec lixivio rursus liquefcent, ut ad esum idonei
fiant. Profectò rem tam tritam atque quotidiana experientiâ unicuique obviam
censeo, ut vel pueris aviculas captantibus atque tractantibus de ea constet. Si quis 11
adhuc dubitet, is omnes totius Universi Magi & atque Aucupes consulat, tractationem
coturnicum, quam autor noster sibi imaginatur, nunquam factu possibilem pronun-
ciabunt, etiamsi centuriæ tantum aliquæ tali pacto tractandæ forent.

Cap. 106. Sanè expansio ista maximum negotiū Interpretib⁹ faceffit, ut qui bene agnoverunt, I
eam avibus propriè dictis per rerum naturam non competere. Orientales plerique 2
Chaldaei, Syrii, Arabes verbum נשח Expandere retinuerunt; Jonathan ben Vziel sine
para-

paraphrasi hunc locum reliquit: LXX. *Interpretes* planè aliorum abeunt, de refrigerio,
3 nescio quo, loquentes. *Vulgata*, omittit expansionem quam textus habet, aliò verbo fi-
nem optimè exprimit; & siccaverunt eas per gyrum castrorum, quasi נשחשׁו esset ver-
bum quoddam *emphaticum* seu prægnaus, ut quidam vocant, quod actionem & finem
seu effectum expansionis simul includeret; at *siccario* de locustis tantum verè dicitur.
4 Malvendæ nugæ, qui scribit: *Vivæ captas expanderunt in scirpeis caveis, in mensam*
5 *nutrientes* &c. invitatus per tædium refero. Tremellius & Junius: *compositè expan-*
derunt eas sibi circa castra; Videntur Interpretes isti hîc respexisse Rabbînos, qui de
lineis & areolis nugantur, ut paulò ante diximus. At constructio verbi finiti cum suo 105, 8.
infinito *evidentiam* & *certitudinem* denotat, nusquam (si bene memini) *compositionem*
seu *elegantem dispositionem*. Id verò observant Grammatici, si Infinitivus postpona-
tur ut hîc, *frequentationem* seu *continuationem* significari. Itaque bene Castalio:
6 *quas passim circum castra exponebant*: Et Judæi in paraphrasi sua Germanica pro fœminis
concinnata: ויהו ווארין פֿרעספרייט הויפֿן הויפֿן Und sie waren verspreyt Hauffen
Hauffen: h. e. auff gut Teutsch: Sie wurden aufgebreytet hier und dar
7 in unterschiedlichen Hauffen. Sanè Synagoga Judaica *Phasianos* vel alias aves
(qualescunque demum eæ fuerint) in mente habens, expansionem istam minimè
capere potest, quam obrem Rabbîni intrepide corrigunt textum, & pro ישחשו להם
ישחשו legunt ישחשו להם שחשו *maçtabant sibi maçtando*, ut ex sequente Talmudis loco
cognoscere est.

8 וישטחו אמר ריש לקיש אל תיקרי וישטחו
אלא וישחטו מלמד שנתחייבו שונאיהן של
ישראל שחיטה : שטוח הנא משמיה דרבי
יהושע בן קרחא אל תיקרי שטוח אלא שחוט
מלמד שירד להם לישראל עם המן דבר
שטעון שחיטה .

Additur d. l. in Gemara:

9 שירד להן דבר שמעון שחיטה מלמד שהשליח
דבר שמעון השחיטה היה .

IO Quibustanquam extripode dictis, Judæi refragari non audent. Profecto Sa-
maritani idem prorsus in textu & versione sua habent, ut in *Commentarionostro* docui. p.192. §.110
II mus. Verior tamen est recepta Judæorum lectio, utpote locustarum tractationi
maximè accommodata. Ista interpretum hæsitatio, variatio & partim hallucina-
tio quemlibet cordatum lectorem permovere debet, ut eligat sententiam, in qua ani-
mus acquiescere: quæque ad omnia textûs verba commodè applicari possit. Idque
illum eò facilius facturum confido, si ad rationes magis, quàm ad auctoritatem *Iosephi*,
(qui in expositione hujus vocabuli bonus divinus non fuit) attendere velit.

I Concluditt tandem Cl.^m Autor Disquisitionem suam his verbis: *Quicquid tan-* D. C. 107.
dem & proprie notet, avem tamen aliquam & non locustam notare haetenus mihi ma-
gis verisimile videtur.

2 **P**lacet, quod insignis Vir de significatione *coturnicis* dubitet, utpote cujus nullam hîc facit mentionem. Nam verba illa *quicquid tandem*, German. *Es mag seyn was es wil* / dubitantis, vel in incerto relinquentis sunt. Idem etiam antea indicavit ad controversiam nonam in fine, hisce verbis, *si quid essent Selayæ hætenus constaret*. Attamen cum omnes illarum regionum aves bene cognitæ sint, & apud *Aldrovandum*, *Gesnerum*, aliosque Scriptores, qui de animalibus scribunt, præsertim *Arabes* (quos nominat & citat *Bochartus*) reperiantur, oportet aliam aliquam eligere & denominare, ad quam omnes circumstantiæ textûs melius applicari possint, nisi quis conjecturam suam vagam & sine fundamento relinquere velit. Imò si talis aliqua daretur, jamdudum ab eruditis indagata fuisset. Si verò id, ut ego opinor, fieri

non possit, spes est, lectores significationem & צפור avis propriè dicta omisso, atq; notionem & כנף volucris seu insecti volatilis pro probabiliore habituros, & amplexuros; præsertim, cum sequentem textus Num. XI. 31. paraphrasin legerint atque expendierint.

Paraphrasis.

Cap. 108.

¶ 31. Et ventus australis, ab omnibus meridialis plagæ partibus flans, (†) miraculosè excitatus est à Domino omnipotente, qui vi sua undique procul abripuit Selavas, speciem mundarum Locustarum, à mari rubro, Arabico & Persico, quod aliàs spontè transvolare solent, & diffudit atque demisit instar densæ pluvix super castra, ut quasi itinere diei hinc: & quasi itinere diei illic circumcirca castra, seu ex omni parte castrorum, minimum duodecim milliaria Germanica telluris opplerent, & ferè duorum cubitorum altitudine super faciem terræ jacentes, sicut mos est illis insectis, ut quanquam cumulatæ diu vivæ maneant. ¶ 32. Et surrexit populus cum mulieribus & infantibus suis totò illò die & totà nocte & totò die postero, & colligebant atq; abrepto capite alisq; ocifas coacervabant locustas illas; qui cum familia sua xxxvi. horarum spatio minimum collegisse videbatur, mensurâ adhibitâ reperit collectos decem coros, quæ ingens summa est, centum medimnos Atticos continens. Tunc expanderunt eas expandendo passim 4 circumcirca castra, ubi eas cumulaverant. Atque hoc pacto siccaverunt eas, prout gentes australes locustis facere solent, ut non solum in mensem, sed multò diutius durare & deinceps præparatione illis gentibus usitatâ ad cibum aptari potuerint.

Num alia melior Paraphrasis ex tot S. Scripturæ commentatoribus Judæis & Christianis inter se discordantibus dari possit, dispiciant studiosi.

Cap. 109.

Visa hac mea aliam Vir Clarissimus tentavit paraphrasin, putans eam æquè commodè ad coturnices applicari posse, ut sequitur.

¶ 31. Et ventus geminus, Eurus nimirum & auster, ab Orientali & meridionali plaga flans, miraculosè excitatus est à Domino Omnipotente, qui vi sua undique procul abripuit Selavas, id est aves propriè dictas coturnices, à maris rubri Arabici & Persici littoribus (a) & diffudit atque demisit instar densæ pluvix super castra quadrata, ut quasi itinere 2 diei, id est per duo milliaria Germanica (b) hinc ab hoc latere castrorum, & quasi itinere diei illinc, seu totidem milliariis ab altera opposita parte castrorum, atque sic propter geminum ventum circum circa castra undique in extremitate eorum medio intacto (c) ferè duorum cubitorum altitudine super faciem terræ, istis in locis ubi tentoriorum interstitiis conclusæ magis cumulabantur, jacerent prostrata & valido vento propemodum exanimæ dejectæ.

¶ 32. Et surrexit populus cum mulieribus & infantibus suis toto illo die & tota nocte & toto die postero & colligebant coturnices eas, quales inveniebant vivas, semimortuas vel etiam planè (quod sibi tanta altitudine superincumberent) exanimatas, idque ea copia, ut qui cum familia sua, postquam quantum satis videbatur collegerat, minimum colligisse videbatur, tamen mensurâ adhibitâ reperiret collectos decem coros, qui decem medimnos Atticos (e) constituunt. Atque sic compositè eas expanderunt (f) colligatas circum circa castra à tentoriorum clavis suspendendo, (g) ut eò meliùs libero aëri expositæ durarent, & necdum deplumata à verminatione præservarentur. Addit Dn. Autor: Utra jam paraphrasis textui meliùs conveniat, lector judicet. Idem & ego peto.

Sequuntur annotationes nostræ ad hanc Paraphrasin.

(a) Littora nominat autor noster ne mare in textu frustra positum sit, de quo egimus supra cap. 40. & seqq. (b) Ratione modi computandi duo milliaria nos Συμβιβασιν admisimus, cum plura jure computari potuissent. c. 46. 47. (c) Ipsum tentorium conventus intelligere seba in medio castrorum; idque ipse autor noster habet supra cap. 44. 5. (d) Infantes quidem locustas capere, & capite alisque abreptis necare possunt, coturnices non item. (e) Corus Græpsii fictitiis hinc intelligitur contra Josephum, de quo supra p. 52. §. 6. quem nos cum Villalpando validis argumentis confregimus. (f) Sic quidem Tremell. & Jun. exponunt, sed non ex genio Lingux S. vid. c. 106. 5. (g) Scriptura tantum expansionem, non colligationem nec suspensionem novit. Vid. cap. 61. 5. (h) Hoc caput est controversia nostræ, cujus decisionem lectorum etiam vulgarium arbitrio relinquimus.

(†) Ventum hinc collectivè sumtum non incongruè reddideris in plurali, Venti excitati à Domino, & successivè flantes, &c. ut melius conveniat cum Psalmo.

INDEX PRIMUS RERUM ET VERBORUM

Prior numerus alterutram tractatus *partem*: secundus *caput*: tertius *paragraphum*, vulgo *versum* seu *comma* denotat. *Litera* si addatur, *nota* inspicienda erunt. Ubi autem duo tantum sunt numeri, in eadem parte allegatio continuatur, unicus verò numerus caput partis prænominatae, vel etiam versum ejusdem capituli denotat.

A.

A *Cetum* 1. 3. 5. cum pipere & sale. 2. 99. 2. & 4.
Aconitum vulgò *Napellus* 2. 88. 3.
Aspidēs i. e. *Locusta Johannis Baptista*, quid fuerint, & quid non fuerint? 2. 7. 6.
ACRIDOPHAGI, V. *Indicem Nom. prop.*
Advocati & *Patroni Locustis* dati. 1. 30. 1.
Aër à locustis obscuratus. 1. 16. 4. enecatarum foetore corruptus. 1. 13. 3. & 17. 4.
Æstate exeunte pariunt *locustæ* non vere, 1. 21. 5.
Ætates Patriarcharum inter Hebræos & Græcos differunt. 2. 57. 2.
Agmina Locustarum an portendant aliquid 1. 34. 1.
Ala insectorum נכנ vocari possunt 2. 33. 3. nullum peculiare nomen in Scriptura habent. *ib.* in aliis linguis circumferuntur *ib.* 7.
avium, speciatim נכנ nominantur *ib.* 5.
earum ulus primarius & secundarius. 2. 35. 2.
Sene ala locustis falso tribuuntur. 1. 16. 9. erroris forte origo 17. 1.
locustis captis avelluntur. 1. 8. 6. idque infantes facere possunt. 2. 108. 3. & 109. 4. *lit. d.*
Alanda 2. 67. 3. à locustis fugata. 1. 9. 2.
Altitudo LOCUSTARUM inter terræ superficie, 1. 4. 4. & 9. 5. & 12. 12. & 29. 4. & Selavarum in deserto. 2. 48. & seqq. altitudinis sesquicubitalis fundamentum. 2. 51. 2.
Ambiguitas ubi nulla, ibi nulla declaratione opus 2. 50. 4.
Anelytra Insecta Aldrovandi 1. 25. 1.
Animalium natantium & volatilium una creatio. 2. 22. 6.
Annorum differentium vana conciliatio Græpessii. 2. 57. 1.
Apes à Mose ne utiquam omittæ putandæ. 2. 22. 9. non facile vocantur *Unziefer* 2. 26. 3.
APOGRAPHIA librorum erroribus obnoxia. 2. 23. 10.
AQUA ἀσπίδων in Cyprum delata 1. 32. 7. id fabulosum videtur. *ib.*
Aqua sympathetica contra *locustas*, aqua avium vocata. 1. 31. 6. & 32. 4. & 5. de ea dubium. *ib.*
Aqua & igni interdicere 1. 30. 8.
Arborum trunci à locustis contecti. 1. 6. 3. arbores à locustis cortice nudati. 1. 12. 13 & 17. 1.
Areolæ Selavarum, secundum Rabbinos nugatoriarum. 2. 105. 8.
Argumenta ab Etymologia invalida 2. 67. 3.
Aselli pisces frigore siccati possunt, non *aselli quadrupedes*. 2. 105. 10.

Asinus cum Simia comparatus. 2. 74. 2.
Astaci fluviatiles malè pro *Locustis* Joh. Bapt. 2. 7. 6.
Ασπίδες Hebræis frequentissimum 2. 25. 5.
ATTELABI quid sint? 1. 9. 3. ambiguae significationis vox *ib. lit. q.* & 20. 10.
Aucupum Tigurinorum relatio de ortygometa. 2. 66.
AVES minuendis locustis creatæ 1. 31. 2. in confinibus Mediæ & Armeniæ *ib.* 4. nigre, exitium Locustarum 1. 32. 1. migratoriæ *ib.* 3.
Quadrupedes in rerum natura non dantur. 2. 24. 3.
aves Orientalium satis bene cognitæ 2. 107. 3. non possunt expandi ad siccandum. 2. 61. 6.
Avicula à locustis fugata 1. 9. 2.
Auster locustas ex Africa attulit. 2. 42. 2.
Autographa Prophetarum deperdita. 2. 23. 10.
Autoritas non debet prævalere rationibus. 2. 62. 5.
Autumni tempore pariunt Locustæ. 1. 19. 10.
Auxilia humana ubi cessant, ad divina confugiendum. 1. 31. 2.
Αυξήσις 1. 13. 9.

B.

B *Adi*, mensuræ Hebræor. capacitas secundum Josephum. 2. 51. 6.
Badus (rectius נכנ *Bathus*) regius, mensura, 2. 55. 1.
Balena vide *Leviathan*.
BEHEMOTH est *Hippopotamus*. 2. 7. 5. & 70. 2. vid. נחשית in Ind. Orientalium.
Bombyces frixos à Germanis comestos *Cardanus* nugatur. 1. 23. 11.
multipedes inter *locustas* malè referuntur. *ib.* 13.
Boves. v. *Pecudes*.

C.

C pro G. olim usurpatum, & vice versa 1. 13. 10.
Calamites, rana viridis 2. 65. 1. *lit. n.*
Camelionus quantum 2. 54. 3.
Cammari 1. 8. 5.
Cancro 1. 8. 5.
Canis pinguefactus locustis. 1. 6. 10.
Caput locust. equino simile visum. 1. 27. 2. *lit. q.* abjicitur in esu. 8. 6.
Carabi. 1. 8. 5. malè pro locustis Joh. Baptista. 2. 7. 6.
CARO an & qualis ab Israëlitis petita. 2. 14. & seq. non genuinam nec propriè, sed analogicè dictam acceperunt, scilicet *locustas*. 2. 76. 2. sicuti pro pane mannam vid. in M. 15. 5. & 79. 4. seq. Carnem insecta volatilia habere probatur 77. & 78. saltem analogicè. 79. 2.

- Castrorum* in deserto schema geminum, quorum alterum adstruitur, alterum refellitur. pag. 46. & 47. *Jonathan. Uzielis* de iis traditio. 2. 45. 5. certam habuerunt dimensionem. 47. 3.
- Canes scirpeæ* pro coturnicibus in deserto ridiculæ. 2. 106. 4.
- Censura Ecclesiastica* in locustas. 1. 30. 1.
- Characteres* in alis locustarum fortè fabulosi. 1. 33. seqq.
- Chela* astacorum. 1. 8. 8.
- Chordum* à locustis depastum 1. 9. 4.
- Cibus* locustarum suavissimus vid. *Locustæ*.
- Ciconiarum* adventus & abitus. 1. 32. 2.
- Circulus* non est figura quadrata. 2. 47. 6. *Æquinoctialis*. 1. 14. 4.
- Civitas* in Africa ob *locustas* desolata. 1. 9. 6.
- Costio* Selavarum in deserto. 2. 99. 4.
- Cælum* locustarum volatu obscuratum. 1. 4. 3. per integri milliaris spatium 17. 2.
- Coitus* locustarum. 1. 22. 3.
- Collatio* utriusq; sententiæ de coturnicibus & locustis 2. 62. seq.
- Collectio* Selavarum qualis? 2. 52. in coturnices non quadrat 2. 1. 6.
- Color* locustarum. 1. 6. 5.
- Comparatio* panis & carnis in deserto. 2. 83. 2. & 3.
- Compositionis* ratio in vocab. *Ortygometra*. 2. 67. 1.
- Conciliatio* Josephi cum LXX. Interpr. vana. 2. 63. 2.
- Conjectura* auctoris nova de voce *לש* 1. 1. 3.
- Consensus* specificus in expositione vocis *לש* nullus 2. 9. 3. genericus irritus. 5. Exemplum de quadrupedibus. 74. 2. & 4.
- Contagium* ex putrescentibus Selavis negatur. 2. 95. 6.
- CONTROVERSIAE circa historiam Selavarum 2. 36. seq.
- Cornices* 1. 9. 1.
- Cortices* arborum à locustis corrosi. 1. 14. 1. & 16. 3. duro cortice inclusas alas locustæ non habent. 1. 25. 2.
- Corvi* locustas vorant. *ibidem*.
- Corus* granorum mensura. 2. 54. 2. ejus capacitas. 59. 1. Mosaicus coturnicibus non convenit 54. 4. & cap. 55. parvus Græpsii rejectus 55. & seqq. ut & species ab eo confictæ *ib.*
- De Coris Hiramō à Salomone missis. 55. 3. & 4.
- Decem cori si de coturnicibus accipias, incredibilem efficiunt sumam: de locustis non item. 60. 1. & 2.
- COTURNIX ab ortygometra specie differt; id quod descriptionibus & testimoniis auctorum probatur 2. 63. & seqq.
- Coturnicum caro num esu salubris? 88. 3. Maria transvolare non possunt. 39. 3. terrestres magis quam sublimes sunt. *ib.* in nudo solo nascuntur. *ib.* 5. totius orbis coturnices ad obregenda 12. milliaria Germanica, licet unius cubiti altitudine, non sufficerent 45. 7. num de novo creatæ? *ib.* cumulatæ per spatia vacua sese explicassent. 49. 4. per 36. horas sic non duraverunt. 104. 6. Exanimes collectas & mensuratas fuisse negatur. 104. à putredine vix ullo modo conservari potuerunt. 105. 5.
- Crura saltatoria* locustarum; illis destituta insecta pro locustis haberi non possunt. 1. 25. 4.
- Crustas* seu cortices locustæ super alas non habent. 1. 25. 3.
- Cupedias* an petierint Israëlita? 2. 99. 8. & 9.
- Cupediis* comparatur locustarum cibus 1. 7. 2. & 12. & 8. 5.
- Cynchramus* avis cum *Ortygometra* discedit. 2. 63. 5.
- Cypsele* mensura Atheniensium. 2. 55. 2.
- D.
- Amna* à locustis illata. 1. 14. & seqq.
- Deambulatio* non est iter. 2. 46. 2.
- Debellatio* locustarum ex lege Cyrenens. 1. 28. 2.
- Defensio* ne Diabolo quidem deneganda. 1. 30. 2.
- Densitas* locustarum volantium 1. 20. 4.
- Dentes* locustis durissimi. 1. 16. 4.
- Deplumatas* fuisse coturnices in deserto non suffecit 2. 15. 3. & 100. 1.
- Deserta* arenosa. 1. 21. 2.
- Desiderium* carnis inordinatum. 2. 14. 2.
- Desperatio* cum petitione consistere nequit. 2. 12. 3.
- Dictum* κατ' ἐξοχὴν à synecdoche generis pro specie multum differt. 2. 18. 7.
- Differentia* locustarum. 1. 26. 3.
- Coturnicis & ortygometræ 2. 65. 3. essentielles 67. 2.
- Dissensus* maximus in expositione vocis *לש* 2. 7. 8. ut & circa traditionem historiarum. 9. 4. specificus consensum genericum irritum reddit 62. 3.
- DOMINIUM universæ terræ, Gen. 1. 26. dubium. 2. 23. 3. & variè intellectum. *ib.* 7.
- Dubia* circa sententiam antiquam de coturnicibus gravissima. 2. 3. 4. & 5. 1.
- Ducatus* populi Israelitici molestissimus. 2. 13. 3.
- Duces* locustarum. 1. 16. 5. aliis exploratores. 17. 2.
- DUCTOR Gallinarum ovis Gallinaceis contra locustas conductus. 1. 31. 1.
- E.
- E* in I. olim crebrò mutatum & vice versa. 1. 13. 10.
- ECCLESIA GRÆCA ex LXX. Interpretibus ortygometras retinet. 2. 7. 9.
- Latina* Doctores ex Josepho coturnices reddunt; 9. 2. earumque volatum cum *Targamistis* adstruunt. 4.
- Eclipsis* instar, solem obumbrant locustæ. 1. 9. 6.
- ELLIPSIS copulativæ vel disjunctivæ in lingua Hebraica 2. 30. seqq. in loco Gen. VII. 14. à nonnullis rectè suppletur. 26. 5. & 6. talis est inter צפור & כנף 30. 5.
- Εντομα i. e. Insecta, quod vide.
- Encania* Judæorum 1. 12. 8.
- Epha* mensura Hebræorum communissima. 2. 59. 2.
- Eruca* hortensis. 1. 23. 12.
- Ervilia* præcocia æque ac locustæ recentes, in deliciis ponuntur. 1. 7. 11.

ETHNICI ex locustarum plaga iram Deorum suorum agnoverunt. 1. 2. 1.

Etymologia Hesychii in voce *δερνυγομήτρας* expensa 2. 67. 1. seqq.

In voce *locusta*, incerta 1. 27. 1. & 2.

Exanimes Selavas collectas, negatur. 2. 94. 3.

Exceptio à regula de morticinis frustra alleritur. 2. 95. 4.

EXCOMMUNICATIONES in Eccl. Romana contra locustas, earumque processus 1. 30. & seqq.

Excommunicatio quotuplex? 1. 30. 7.

Exitum locustarum geminum malè asseritur. 1. 21. 7.

Exorcismi contra locustas. 1. 30. 8.

Expansio Selavarum qualis intelligenda 2. 61. & 105. & 106. per tot. neque in coturnices, neq; in ullas alias aves quadrat 2. 1. 6. & 106. 1. interpretibus negotium facessit *ib.* à plerisque glossographis intacta. 2. 8. 3. cui fini? 97. 2. & quando facta? 105. 7. de vivis dici nequit. 52. 3.

Exploratores locustarum quasi præmissi. 1. 17. 7. 19. 2.

Exprobratio realis pro verbali non conceditur. 2. 101. 9.

Extremities foliorum non sunt *ἀντὶς* Joh. Baptistæ. 2. 7. 6.

F.

FAMES à locustis allata & sublata. 1. 2. 4. illa homines & pecudes intereunt. 9. 6. exempla 1. 17. 4. & 15. 9. & alibi.

Farina ex locustis facta. 1. 7. 3.

Feles locustas avide appetunt. 1. 6. 9.

Ferculum locustarium. 1. 8. 5.

Ficedula malè cū Schneppstein. 1. 7. 12. lit. m.

Figura locustæ in Musæo Gottorfiano non placet. 1. 26. 7.

Fletus pro petitione & postulato 2. 12. 1. seqq.

Fœcunditas locustarum. 1. 6. 5.

Fœtus locustarum. 1. 9. 3. lit. q.

duplex falsò statuitur. 2. 1. 7.

Fons, in regione Lengion, contra locustas salutaris 1. 31. 6.

Fulmen excommunicationis. vid. Excommunication.

Fumus venenatus contra locustas. 1. 7. 11.

Furones vid. *Ἰκτες*.

G.

GALLINÆ in locustas eductæ 1. 31. 1. avidè eas vorant. 1. 6. 8.

Gallinago. 1. 7. 12. m.

Gallus campestris malè pro *Ἰψ*. 2. 9. 1.

Garam, promontorii Bonæ spei locusta, cujus figura 1. 23. 7.

Garrulus avis 1. 19. 6.

Generatio nova avium in lib. Sap. de ortygometrīs accipienda. 2. 15. 8.

Gignendi modus locustarum. 1. 22. 3.

Glossemata, fidem & mores non tangentia, è tenebris feliciter eruta. 2. 7. 4.

Gomor mensura Hebræa victus diurni. 2. 59. 1.

Graculus aliàs Monedula malè pro vernaculo

Ἰάκκ. 1. 19. 4.

Gramen à locustis depastum. 1. 9. 4.

H.

HIPPOTAMUS i. e. *ΒΕΗΜΟΤΗ*, plebi Europæ ignotus. 2. 7. 5. & 70. 2.

Hirundo *Swasbe* malè pro Selava 2. 74. 3.

HYPOTHESES oportet esse absolute certas 2. 10.

3. novæ sententiæ oppositæ cū responsionibus.

2. 11. & seqq. earum invaliditas ostensa *ibid.*

de pane per retorsionem compositæ. 2. 84. 4.

æquiparantur *hypothesibus de carne*. 80. 3. & seqq.

I.

Ἰκτες *Ἰκτιδες* 1. 19. 7.

Idiota V. *Plebeji*.

Incensus pro ingenuus. 1. 13. 10.

Indoles locustarum ubique eadem. 1. 18. 5.

Infantes locustas necare possunt, coturnices non item. 2. 109. d.

Infinitivus verbo suo Hebraicè postpositus, quid denotet? 2. 106. 5.

INSECTA VOLATILIA, num *עוף כנף* vocari possint. 2. 20. & seqq. ubi in prima creatione comprehensa? 22. per tot. non comprehenduntur sub *עוף* *ib.* 3. & seqq. neque sub *רמש* 20. carnem habent saltem analogicè. 78. 3. seqq. corio prædita Aristoteles ab iis quæ membranas habent, distinguit. 8. 11. *κολεδιπτερος* seu vaginipennia 1. 25. 3. *anelytra* *ib.* 1. nulum insectum in Scriptura nominatim describitur. 2. 33. 3.

Interitus locustarum. 1. 9. 1.

Interrogatio apud Hebræos plerumque absolute negat. 2. 12. 4. seqq.

Intervinentes in processu locustarum. 1. 30. 6.

I. R. A. D. E. I. hæ literæ in alis locustarum visæ. 1. 33. 3.

ISRAELITARUM querelæ & diffidentia. 2. 11. 4. an in deserto carnem pecudum habuerint? 99. 9. de sanguine & suffocato solliciti fuerunt. 101. per tot.

Iter diei quomodo mensurandum in historia Selavarum? 2. 44. & seqq. varium 47. 3. Doctoribus Talmud. est x. millium passuum. 45. 3. Bocharto xx. & auctori Disquisitionis VIII. millium. 44. 1. *Itineri exercitus* x. millia passuum sufficiunt. 45. 2. de ambulantes non dicitur. 2. 92. 2.

Iter locustarum diurnum 1. 16. 8. & 17. 2.

JUDÆI in captivitate Babylonica multarum rerum & vocabulorum obliti 2. 72. 2. etiam eorum quæ ad esum & usum quotidianum pertinent *ib.* 5. sic locustarum species non amplius noverunt. *ibid.* 6. in expositione vocab. *Ἰψ* dissentiunt & inter se 2. 1. 3. & à Josepho 74. 3. ab esu sanguinis omni tempore abhorruerunt. 102. 8.

Jugera centum frugum una hora à locustis consumpta. 1. 16. 4.

K.

Κεράτια *Siliquæ* filii perdit quid fuerint. 2. 7. 6. porcorum pabulum in Palæstina *ibid.*

Κίχλοι Turdi. 2. 62. 1.

L. 2

Kolæ-

Κολέπτερα vid. *Insecta*.

Κοράκας *Monedula*. 1. 19. 6.

L.

L *Atitudo* soli à locustis occupati. 1. 19. 8. & 20. 3. & alibi passim.

castrorum Israeliticorum. 2. 44. 2.

Leuca Lusitanicæ Germanicis ferè similes. 1. 14. 3.

Leviathan, i. e. *Crocodilus*; malè *Balæna*. 2. 7. 5. & 70. 2.

LIBRARI & *Scribæ* S. *Scripturæ*, erroribus obnoxii. 2. 23. 10.

Libri Sibyllini ob *Locustas* inspecti. 1. 28. 1.

Ligna apud Augustinum per *Hebraismum* pro arboribus 1. 13. 3. lit. e.

Linea & *areola* *Selavarum* fictæ. 2. 105. 8.

Lingulaca cum *Ortygometra* discedit. 2. 63. 5.

Αλφ *Africtus*. 2. 40. 6.

Lixa & *calones* inter *locustas*. 1. 5. 5.

Lixivium. 2. 105. 10.

LOCUSTÆ in variis orbis partibus ac regionibus. vid. *Indicem nominum propriorum*.

In diversis post C. N. seculis; præsertim sextô 1. 16. 4. nono *ibid.* decimo quarto. 19. 1. & 20. 1. & c. decimo quinto *ib.* 2. decimo septimo. *ib.* 13.

Ubi gignantur? 1. 21. 2. Quæ via in Germaniam nuper venerint? 4. 1. *seqq.* Avium ritu volitant. 1. 25. 3. longinqua materia transeunt. 18. 7. esu sunt innoxie. 8. 2. ab Asiaticis imprimis & Africanis gentibus avidè comeduntur. 7. 2. elixæ, coctæ, nec non ad solem siccatae 7. 3. & 8. 4. in pollinem redactæ 1. 54. 4. carnem habent. vid. *Caro*. à Magistris sub carnem esculentam referuntur. 78. 4. in desertis locis sua sponte non congregantur. 86. 3. sale conditæ. 1. 12. 10. ex urceis in Ægypto avolarunt. 2. 87. 4. à Galinis porcis aliisque animalibus magna aviditate devorantur. 1. 5. 5. & 6. 8. *seqq.* vivæ tamen non diu mortuæ. In calidioribus climatibus nocentissima. 9. 5. *seqq.*

Fabulosa *Plinii*. 10. 3. manus longitudine *ibid.* alis carentes. 20. 9. sex pollices longæ 22. 4. oviparæ, nonnullæ etiam (si Taverniero fides) viviparæ. *ibid.* nullæ sunt crustis rectæ. 25. 3. inter pœnas divinas à Scriptoribus Sacris relatæ. 11. 4. calore putrefactæ. 17. 4. Vid. sup. *Aër*. militari Imperio necatæ. 18. 2. orationibus atque precibus abactæ. 30. 8. *seqq.* in maria & stagna decidunt. 1. 18. 7. ejus rei ratio disquiritur. 8. In pelagus detrusæ. 31. 2. Species varias vide inf. lit. S.

Locusta marina, quaternorum cubitorum. 26. 6.

Longitudo spatii à *locustis* occupati. 1. 19. 8. & 20. 3. & alibi passim.

castrorum Israeliticorum. 2. 44. 2.

longitudo sine latitudine nullam præstat æstimationem. 2. 47. 2.

M.

M *Acestratus* olim pro *magistratus* 1. 13. 10.

Macstationem avium æquè necessariam es-

se ac pecudum ex Talmude docetur. 1. 701. ejus ritus *ibid.* *Coturnicum* macstatione in deserto minimè probabilis est. 98. 3. *seqq.*

Magiri. 2. 105. 11.

Magnitudo locustarum. 1. 6. 6. varia 10. 3. & 22. 4.

Mandragora malè substituta pro *Dudaim*. Arab. Muza. 2. 72. 2.

MANNA eodem respectu panis dicitur, ac *Selava* caro. 2. 80. & *seqq.* Similitudo ostenditur 84. 3. oppositionibus responderetur. 82. *seqq.* Vide in *Indice Orient.* מן

Manum inferre sacris paginis quid propriè sit? 2. 23. 9.

MARE Ægeum 1. 15. 3. Britannicum 16. 8. *rubrum*, aliàs *algosum*. 2. 38. 6.

è mari, pro *trans mare* 39. 2. & 40. 1.

Mares inter insecta minores fœmellis. 1. 6. 5. 8.

Marmararii & *notarii* 1. 13. 10.

Masorethe vid. *Ind. autorum*.

Mater quælearum, i. e. mere des cailles, *Ortygometra*. 2. 63. 4.

Medimnus Articus 1. 20. 12.

Melitanus canis. 2. 67. 3.

Membrana pro alis volatilium insectorum. 2. 127. 2.

Menda numerica frequentissima. 2. 55. 4.

Mensura cumulata & rasa. 2. 55. 8.

Mensura decem *Chomarim* seu *Cororum* qualis fuerit. 2. 53. & *seqq.*

MENSURATIO avibus non competit. 2. 1. 6. & 53.

2. locustarum verò exemplis confirmatur. 1. 28.

2. & 20. 6. quando facta in deserto. 2. 105. 7.

Messis peracta. 1. 9. 4.

Metaphora circa voc. מן 2. 35. 1. & 5.

Methodus indagandæ veritatis tutissima. 2. 10. 3.

Μητης vel μήτης quid denotet in compositione. 2. 67. 1.

Microscopium in locustis adhibitum. 1. 22. 2.

Milites contra locustas educti. 1. 28. 1.

Milium à locustis depastum. 1. 9. 4.

Miliaria duo Μυρμιδωνισσῶν admittit. 2. 109. 6.

MIRACULA supervacanea Deo non tribuenda. 2.

1. 5. neque præter textum extenuanda. 47. 7.

Miraculi circa dationem *Selavarum* summa. 2. 5. 3.

Molossus canis. 2. 67. 3.

Monedula 1. 19. 4. V. *Graculus*.

Morticina comedere grave apud Judæos peccatum. 2. 101. 10.

Moses V. Nom. propria.

Multitudo locustarum stupenda. 1. 16. 4. & alibi passim.

Museum Gottorfianum. 1. 26. 7.

Muza, vide מן

N.

N *Ansea* circa esum locustarum. 1. 8. 1.

Israelitarum ex cadaverosa *Selavarum* carne nequaquam concepta. 2. 95. 2.

Neavias i. e. ferox & audax juvenis. 2. 58. 7. b.

Negativa nihil ponit in esse. 1. 24. 4.

Nivi cadenti similes locustæ 1. 16. 3.

Nodum in scirpo quærere. 2. 101. 4.

Nomina rebus à vulgo plerumque imposita 1. 27.

1.2.& 2.67.1. locustarum apud Arabes varia. 1. 27.3.
Nota in pectore locustarum. 1.12.15.
 NOTARII & marmorarii 1.13.10.
Notatum cui competit, ei etiam *notatio*. 2.70.3.
Nubes crassæ locustarum 1. 11. 2. quibus sæpius comparantur.
Numeri apud autores passim mendosi. 2.55.4. quia notis olim expressi *ibid*.
Numerorum discordantium ineptus conciliandi modus *Græpiti*. *ib*. 1.

O.

O Belisci afflandis coturnicibus. 2.100.3.
Octoginta legendum pro *Octingenta* 1.13.4.
Olera in Ægypto præstantissima. 2.14.2. h.
Oleum olivarum. 1.8.5.
Omen malè pro *prodigio*. 1.34.1.
Omnis avis, *omnis ala*, incongrua locutio. 2.27.3.
Onus cameli 2.54.3.
Ordo proficiscendi à locustis servatus. 1.4.3.
Ortus locustarum. 1.21.1. *seqq*.
 ORTYGOMETRA non est 17W Selava. Avis rarissima. 2.1.4. & 16.11.
Aristoteles palustribus avibus similem dicit. 63.4. describitur ab
Alexandro Myndio *ib*. 7.
Aldrovando, qui notas palustrium avium indicat. 64.2.
Gesnero 65.
aucupibus in Helvetia 66.
 à coturnice multum differt. 63. & *seqq*.
 Quomodo vocetur in vernaculis linguis? 64.4. & 66.1.
ὄρνις i.e. *coturnix* vide in C.
Os palmula. 1.8.7.
Otus cum ortygometra discedit 63.5.
Ovipara Locustæ. v. in L.
Ova locustarum frigus non ferunt. 1.9.3. sub terra in calido climate durant. 21.4. obteruntur & sic extirpantur. 28.2. & 3.
 septuaginta microscopio observata. 1.22.2.

P.

P Almorum duorum altitudine jacuerunt Locustæ in Palæstina 1.12.12.
Palumbes agri Volaterrani. 2.38.1.
 PANIS analogicè dictus i. e. *Manna* quod vide.
 PARAPHRASIS loci Num. xi. v. 4.5. 6. habetur. 2.12.6. Item v. 31.32. cap. 108.
Paraphrasis Jonathan. ben Uziel. vel cujuscunq; ea sit, notatur. 2.45.4.
Particula, hinc inde &c. in textum insertæ rejiciuntur 2.49.2.
Partus locustarum. 1.21.4.
Passeres pisces sicari possunt non aves. 2.105.10.
 PECCATA Israelitarum publica nunquam sine reprehensione relicta. 2.101.7.
Pecudes exceptis porcis, locustas non voraverunt. 1.6.12. fame ob defectum pabuli mortuæ. 9.6.
Penitus vel non penitus idem, parum Philosophicè dicitur. 2.69.5.
Penna locustarum quatuor. 1.16.3. sex falsò 17.1.
Plinius sic alas earum vocat. 2.33.7.
Perdix una melior locustis viginti. 1.8.8.

Periphrasis avium ab alis superflua. 2.30.1.
Pestis ex locustis mortuis orta. 1.13.3. & 17. æquinoctialem circulum non transit. 14.4.
Περωνὸν volucre, comprehendit & aves & insecta volatilia. 2.20.5.
Petitio carnis Israelitarum propriè loquendo nulla. 2.11.3. *seq.* à concupiscentia differt. *ib*. 3.
 PHASTIANUS malè pro 17W Selava. 2.9. & 62.1.
 PHILOLOGI officium de textu & versionibus judicandi. 2.77.5.
Pictura locustarum Tirolensium. 1.20.13. Cæteras in tabula locustarum delineatas quære pag. 20.
Plaga locustarum peste exitiosior. 1.14.4.
Plebeji Turcæ & Judæi locustas comedentes. 1.12.5.
Plebs credula & incredula. 2.7.7.
Pluvia locustis exitiales. 1.22.1.
Πνίγην quid sit. 2.98.3.
Pollen V. Farina.
Pompa Sacra contra locustas frustra instituta. 1.18.4. & 30.8. & 31.4.
Porci locustis saginati. 1.6.10. *seq.*
Porrus pro oleribus malè. 2.14.2. h.
Positio unius non est exclusio alterius. 2.77.5.
Potentia humana imbecillitas contra iratum nūmen. 1.2.2.

Πεσσα vide Porrus.

Præcursores locustarum v. Exploratores.

Preparatio Locustarum quomodo fiat in Mauritania 1.8.4. non est deserti. 2.97.3. & 99.4. & *seqq.* quia de culinaria Scriptura tacet. *ibid*.
Selavarum, qualis intelligenda 97. per tot. difficultates circa coturnices. 98.4.

Processiones vide Pompæ Sacræ.

PROCESSUS excommunicationis locustarum. 1.30.3. melius, quam à Chassanæo, instruendus. *ib*. 4. & 5.

Procuratores locustarum vid. Advocati.

Prodigium vid. Omen.

Promissio supponit petitionem. 2.82.2.

Propositio indefinita universaliter accipienda. 1.50.5. idque exemplis demonstratur. *ibid*.

Profelytis sanguinis esus ab Apostolis interdictus. 2.102.8.

PROTESTANTES in historia Selavarum discrepant à Judæis & Eccles. Rom. Doctoribus. 2.9.4.

Πρωτὰ δερμιόπερα & πλάτω 2.27.11.

Πτηνὸς quomodo exponendum? 2.77.2.

Pulpa 1.8.7.

Puteus in quem corpora martyrum præcipitata dicuntur. 1.31.5.

Pyra agrestia, malè pro locustis Joh. Baptistæ. 2.7.6.

Q.

Q Uerela Israelitarum. 2.12.6. *seqq.* huius per postulatam exposita? 82.3. *seqq.*

Querela nullitatis in processu locustarum. 1.30.7.

Quicunque, quomodo differat ab *omnis*. 2.27.10.

R.

R Ana viridis & aubfrosch; malè rubeta. V. infra.

L 3

Rana

Rana ab Italis comeduntur. 1. 23. 9.

RATIONES auctoris Disquisitionis pro controversiis quas formavit affirmativæ 2. 20. seq.

negativæ. 32. seqq.

Sed illæ his longè præponderant 35. 4. seq.

Rationes, ob quas *לחש*, locusta exponuntur, summam expositæ. 2. 1. per tot.

Refrigerium malè pro expansione. 2. 106. 2.

Regiones Europæ præ cæteris, locustis obnoxia. 1. 16. 1.

RELATIO Germanica de locustis in Comitatu Tirol. 1. 20. 6. de ortygometris in Helvet. 2. 66.

Remedia contra locustas imbecillia 1. 2. 3. & difficillima. 27. 4. recensentur 28. seq.

Repetitio unius ejusdemque rei, ubi necessaria. 2. 27. 8.

Rex coturnionum ortygometra; rectius Tyrannus. 2. 64. 3. & 4. lit. 1.

Rex Cypri. vid. Hugo in Indice nom. propr.

Regem Locustæ non habent 1. 18. 6.

Rubeta, malè pro rana viridi. 2. 65. 1. n.

Rustici Sinenses, locustas abigunt. 1. 29. 1. seqq.

Rusticula 1. 7. 12. m.

S.

SACCII XII. mille locustis impleti 1. 28. 4.

Sacerdotes Habessinici processionem contra Locustas cum Lusitanis instituerunt 1. 30. 8.

Salacitas locustarum 1. 6. 5.

Sanguinis esus quare proselytis interdictus. 2. 102. 8. temporarium fuit præceptum, ib.

Sapor locustarum chelis astacorum similis. 1. 8. 8. peregrinus de ortygometris. 2. 15. 7. minimè quadrat in coturnices. 9.

SHEMA soli à locustis occupati p. 46. castrorum in deserto. p. 47.

Sclopetarii, locustas arcenses. 1. 7. 11.

SCRICA Germanicè eine Schrecke. Ejus descriptio 2. 65. & 66. cap. Eggensthar & Grassrâtscher. ibid. odit coturnices easque necat. 6. carnem habet delictiorem. ibid. in Cliviæ ducatu frequens est. ibid. vide *Ortygometra*.

Scripturarius Judæus seu *Karaita*. vide Resiel in Ind. nom. propriorum.

Scutra ænea. 1. 12. 14.

[1. 14. 4.]

Sedes novæ ob vastationem locustarum quæsitæ.

SELAVA Hebr *לחש* pro locusta comestibili accipiendum per totum tractatum Parte II. comparantur cum coturnicibus 2. 1. 5. Vocabulum est significationis deperditæ, ac ob id varie ab Interpretibus redditum. 2. 7. 2. & est *לחש* 20. 1. Vulgo malè Coturnix; Selavæ Israëlitarum unde venerint? 37. & seq. It. 42. 2. & 3.

instat pluvie super castra demissæ 43.

Cur datæ fuerint Israelitis de volatili non cogitantibus 2. 76. 3. & 88. 4.

quomodo fuerint collectæ? 52.

quomodo mensuratæ? 53.

quomodo præparatæ & expansæ 61. & 96. seq. transmarinæ. 41. 3.

suffocatas Judæi non comederunt. 2. 101. per tot.

SELEUCIDES aves. 1. 31. 3. certo anni tempore adventant. 32. 2.

Seminilega *Σπερμολογ* & Avis. 1. 19. 7.

SENIORES LXX. Moli regiminis administr. 2. 13. 4.

Sententia communis non temerè deferenda 2. 7. 1 nisi maximis dubiis laboret. 2. 4.

qualis est vetus illa de coturnicibus. 5. 1.

Sepia atramentum pro sanguine habet. 2. 79. 2.

Series coturnicum per lineas & areolas in deserto, nugatoria est. 2. 1. 6. 5.

Serras è cruribus locustarum in India fieri fabulosum. 1. 10. 3.

Sesquicubiti altitudo, quare asserta. 2. 49. 5. & 51. 2.

Sextarius Tirolensis. 1. 20. 12.

Josephi. 2. 55. 6.

Sexus locustarum colore & magnitudine distinguitur. 1. 6. 4.

SIBYLLINI libri locustarum causâ inspecti. 1. 28. 1.

Sichli *לחש* i. e. *Σικελία*. *Ficedula* 2. 62. 1.

SIGNIFICATIO alicujus vocabuli, quomodo eruenda 2. 1. 3. An dissimulanda? 7. 7.

Significationes multorum vocab. Hebraicorum in captivitate Babylonica deperditæ. 2. 1. 2. quarum nonnullæ à viris doctis restitutæ. 4. 1.

Siliqua dulcis. vid. *καράτις*.

Simia 2. 74. 2.

SIMILE non est *Idem*. 2. 67. 3.

Similitudo Psaltis de pluvia 2. 43. ejus applicatio. 49. 4.

Simum Persicum & Arabicum Selavæ transvolant. 2. 39. 1.

SOL locustarum volatu obscuratus. 1. 11. 1.

Spatia castrorum quadrata. 2. 45. 6.

Sphalmata in numeris frequentia. 1. 13. 10.

Σπερμολογ & avis 1. 19. 7.

SPECIES locustarum variæ. 1. 23. 1. seqq.

Octingentæ Talmudistarum fabulosæ ib.

triginta octo Aldrovandi ibid.

Novem, in Sacris literis. ib.

Squilla 1. 8. 5.

Stragnum locustas arcens. 1. 32. 6.

SUBSTANTIA carnosæ in locustis, German. *Steisch* appellata. 2. 81. 1.

Superficies terræ. 2. 48. per tot.

Supplicationes contra locustas frustra adhibitæ. 1. 31. 1.

SUPPOSITA oportet esse clara & liquida. 2. 14. 4. V. *Hypotheses*.

Suspensio cum expansione non confundenda 2. 61. 5. frustra in deserto asseritur. 105. 4.

SYNAGOGA Judaica expansionem capere nequit. 2. 106. 7.

T.

TALMUDISTÆ obscurum per æquè obscurum exponunt. 1. 23. 4. eorū fabulæ de locustis ib. 1.

Tautologia quid sit? 2. 27. 7.

bono Interpreti non facile admittenda 2. 5. 6.

ab Interpretibus nonnullis in expositione Gen. VII. 14 commissa. 26. 1. & seqq.

Tempestate sicca locustæ auferunt. 1. 22. 1.

Tetraon Xurhan malè pro *לש* Selava 2. 74. 3.
TEXTUS S. SCRIPTURÆ quando tutò emendari possit. 2. 23. 10.
 quoad fidem & mores ubique integer est, nec corrumpi potuit. *ibid.*
Trabes. 2. 101. 5.
TRACTATIO Selavarum coturnicibus non convenit. 2. 1. 6. Coturnicum difficillima 54. 3. & 98. 3.
Tractationis locustarum modus communissimus & facillimus. 2. 97. 3.
Trajectus Selavarum trans mare rationibus confirmatur. 2. 40.
 in coturnices non quadrat. 41. 4.
Triennio locustas in Europa durasse dubitatur. 1. 19. 11. & 10.
Tubarum & tympanorum strepitus an locustas fuget. 1. 29. 6.
TURCÆ V. plebei.
Tympana V. *Tubæ.*

V.

V *Agripennia* vid. *Insecta.*
VARIA LECTIO Gen. 1. 26. notabilis 2. 23. per tot.
Venatio coturnicum à Josepho tradita 2. 38. 3.
Venenata locustæ nullæ dantur. 1. 8. 3.
Ventus collectivè pro ventis. 2. 108. † in not.
Venti jussu divino *Selavas* adduxerunt. 2. 5. 3. quales fuerint? 38. 6. & 42.
Veratrum i. e. Helleborus. 2. 88. 3.
Verbum emphaticum apud Hebræos quid sit? 106. 3. finitum cum suo infinito constructum. *ib.* 5.

Vere exeunte parete locustas erroneum 1. 21. 5.
Vergilia. 1. 21. 7.
VERSUS XXVIII. in Bibliis in medio deficientes. 2. 23. 8.
Verna assandis coturnicibus. 2. 100. 3.
Vespertilio *παραπτερόν* *δευρόπτερον* sunt, non *παραπτερόν*, Aristoteli 2. 27. 11. apud Hebræos in avium numero censentur. *ibid.* 12.
Via cadaveribus repletæ ob vastationem locustarum 1. 14. 3.
Vices in Africa servant locustæ 1. 19. 10.
Visus locustarum hebetior 1. 6. 2. e.
Vites à locustis intactæ 1. 5. 3. & in not. lit. c.
VITULUS vel potius parvus Bos aureus i. e. Apis Ægyptiorum ab Israelitis adoratus. 2. 101. 2.
Viverra Furones. 1. 19. 7.
VOCABULA ignota ex circumstantiis exponenda 2. 75. 3.
 Hebraicæ perperam, vel non intellecta. 2. 7. 2. ignota in vernaculis retinenda. 1. 23. 10.
VLATUS locustarum nivi comparatus. 1. 6. 3. f. pluviis & frigore impeditus. 1. 9. 1. ejus latitudo. 14. 3.
 Selavarum pro descensu à Judæis malè creditur. 2. 8. 3. & 49. 1.
VOTUM Augustini vulgatum 2. 11. 3. in ejus operibus non reperitur *ib.* not.
Votum abstinendi à carne quid inferat apud *Rabbinos* 78. 4.
Vulpes cum Asino comparata. 2. 74. 2.
Vultures vorant locustas. 1. 19. 7.
Vultur *Hebr.* *קריס* 2. 40. 6.
Ital. *Sirocco.* Ventus ardens.

INDEX SECUNDUS

NOMINUM PROPRIORUM

Ratio quærendi eadem est ac in primo Indice.

A.

A *Cridophagi* in Libya locustarum adventu gaudent. 1. 2. 4. hodie *Arabes* agrestes. 7. 11.
Ægei maris insulas locustæ depopulantur. 1. 15. 3.
Ægyptus optimorum olerum feracissima 2. 14. 2. h. plagam ingentem à locustis sensit 86. 2. quæ specie differebant à *Selavis*. 87. 2.
Æthiopia locustarum fertilissima. 1. 21. 2.
Africa locustis scatet. 1. 13. 1.
Alpes locustæ transvolaverunt. 1. 20. 1.
Altenburgicus Ducatus locustas expertus. 1. 4. 2.
America plurimas locustas gignit. 2. 14. 4.
Apulia à locustis infestata. 1. 28. 1.
Arabes locustas omnium optime discernunt 1. 27. 3. atque nominant.
 agrestes eas avide vorant 7. 11.
Arabia locustarum patria 1. 2. 4. & 7. 3. & 11. 1.
 Petra. 2. 12. 3.
Armenia à locustis vastata. 1. 11. 3.
Asia locustis tota obnoxia. 1. 10. 1.
AUSTRIA à locustis sæpius vexata. 1. 4. 1. & 19. 1. 9.

B.

B *Abylon.* De locustis Israëlitas illuc comitantibus fabula. 1. 23. 1.
Balsera vid. *Teredon.*
Barbaria ubi Barbari quatuor mensibus locustis aluntur. 1. 7. 10. & 12. 10. [9.
BOHEMIA locustas quoque experitur. 1. 4. 2. & 19. 1.
BOJOARIA; ubi Dux gallinarum contra locustas conductus. 1. 31. 1.
Brema 1. 8. 8. lit. o.

C.

de Cæp / Urbs promontorii bone spei. 1. 23. 7.
Carolus Moraviæ Marggravius spatium itineris locustarum exploravit 1. 19. 8.
Carthago. Circa eam locustæ. 1. 13. 7.
Cassi montis incolæ precibus *Seleucides* impetrant contra locustas. 1. 31. 3.
Cataya i. e. China Septentrionalis 1. 32. 7.
China Septentrionalis vid. *Cataya.*
Chuerch urbs *Cataye*, ubi stagnum locustas arcens. 1. 32. 6.

Cyprus insula *Locustis* obnoxia 1. 15. 1. & 28. 3.
Cyrenaica 1. 13. 1. legem habuit debellandi *locustas*. 28. 2.

E.

Eckardsberg *locustas* anno superiore experta. 1. 9. 1.

E*rfurtum*; ubi autor primum de *locustis* *Thuringiam* invadentibus nuncium habuit. 1. 1. 1.

E*uropa* cujus regiones *Asia* vicina *locustas* experiuntur. 1. 19. 1.

F.

F*ormosa* insula magna maris *Eoi*. 1. 10. 2 & 15. 1.

Franci quando primum viderint *locustas* 1. 16. 3.

Fridericus Secundus, Imperator, 1. 15. 2.

G.

G*allia* in qua rarior *locustarum* plaga. 1. 16. 2. & 19. 9.

G*ermania* *Locustas* aliquoties experta. 1. 18. 1. & 19. 1. & c.

Guinea *Africae* regio, ubi plaga *locustarum* communissima. 1. 13. 11.

H.

H*abessinia* à *locustis* sæpius atrociter vastata. 1. 14. 2.

Hamburgum 1. 8. 8. lit. o.

Hebron ubi *Locustæ*. 1. 12. 11. & 2. 31. 1.

Helvetia 1. 20. 1.

Hierosolyma 1. 12. 11.

Hiram, quot coros tritici à *Salomone* acceperit. 2. 51. 3. & 4.

Hispaniola Insula *Americana*. 1. 15. 1.

Hugo II, Rex *Cypri*. 1. 15. 1.

H*ungaria* *locustas* sæpius experta. 1. 4. 1. & 16. 1. & 19. 9.

I.

I*ena* anno præterito *locustas* vidit. 1. 5. 1.

India magnas habet; sed non *Plinianas*. 1. 10. 3.

Insoko Regio *Guineæ*. 1. 13. 11.

Johannis Baptistæ cibus in deserto. 1. 8. 5.

Ispahan *Persiae* regia 1. 31. 6.

Italia à *locustis* *Africae* infestatur. 1. 16. 2.

L.

L*aurentii* insula. V. *Madagascar*.

Lemnus. Hanc insulam *locustæ* crebro depopulantur. 1. 15. 3. earum certa mensura ad magistratus refertur. 28. 2.

Lengion *Persiae* regio, ubi fons salutaris contra *Locustas*. 1. 31. 6.

Libya in qua *Acridophagi* V. in A. 1. 2. 4. & 7. 3. *locustis* referta. 13. 1.

Lusitani desolationem *locustarum* maximam in *Habessinia* viderunt. 1. 14. 3. Cum *Habessinis* processionem contra *Locustas* instituerunt. 1. 30. 8.

M.

M*asinisse* regnum vid. *Numidia*.

Mauritania agminibus *locustarum* frequentatur. 1. 13. 1.

Madagascar vulgo *S. Laurentii* Insula. 1. 14. 4.

Mediolanensis ager ubi XII. mille sacci *locustis* completi. 1. 28. 4.

Micipsa V. *Numidia*.

Misnia *locustas* quoque experta. 1. 20. 4.

Moguntia; ubi centum jugera una hora à *locustis* absunta. 1. 16. 4.

Moravia superiori seculo *locustas* habuit. 1. 20. 4.

Moses. Ejus expostulatio de munere nimis oneroso 2. 13. 2. de quantitate carnis 3. imbecillitas & consternatio. Populo de comœatu prospicere debebat. 82. 4.

N.

N*amburgum* ubi superiore anno *locustæ*. 1. 9. 1.

Norwegia *Asellos* & passeris frigore exsiccant. 2. 105. 10.

Numidia tempore *Micipsæ* portentosa *locustarum* multitudine obruta. 1. 13. 5.

O.

O*enipons* *Tirolensis* Urbs, ex qua relatio de mirabili *locustarum* copia. 1. 20. 5.

P.

P*alestina* *locustis* punita. 1. 11. 4.

Parisi *ervilia* præcocia amant. 1. 7. 11.

Parthia 1. 11. 3.

Persia 1. 11. 1. } ubi *locustæ* notissimæ & frequentissimæ.

Podolia. 1. 21. 2. }

Polonia. 1. 16.

R.

R*esel* [Zachar.] *Karraus* *Frankofurti* è Judæorum vice ejectus, & ab autore susceptus. 2. 31. 8.

Rhinocolura *Stephano* *Rhinocorura* Urbs in finibus *Palæstinæ*. 2. 88. 2. magna ibi coturnicum copia. 38. 6.

Ruyterus *Hollandicæ* Classis Præfectus. 1. 13. 11.

S.

S*aul*, cur 1. Sam. xiv. saxum advolvi jussit. 2. 101. 6.

Shiras *Persiae* regio. 1. 32. 1.

Sichem ubi *locustæ* 1. 12. 11.

Sicinius prætor ad extirpandas *locustas* cum militibus missus. 1. 28. 1.

Silesia *Locustas* experta. 1. 20. 4.

Sinarum imperium ubi *locustæ* frequentissimæ. 1. 10. 1.

Single, *Sinense* municipium. 1. 10. 2.

Sirmiensis Comitatus in *Hungaria*. 1. 19. 9. not.

Syria *Locustis* frequens. 1. 11. 3.

T.

T*ayouvana* insula Oceani *Eoi*. 1. 10. 2. & 15. 1.

Teredon vulgo *Balsera*. 1. 11. 2.

Thuringia superiore anno *locustas* habuit. 1. 4. 2.

Tirolensis Comitatus. 1. 20. 5. vid. *Oenipons*.

Tridentinus Episcopatus *locustas* expertus. 1. 16. 4.

V.

V*alachia* quam *locustæ* pervagatæ sunt. 1. 20. 4.

Vinaria quò superiore año *locustæ* venerunt. 1. 5. 6.

Voigtlandia similiter. 1. 4. 2.

Volaterranus ager in quem palumbes è mari veniunt. 2. 38. 1.

Utica Urbs *Africae*. 1. 13. 7.

X.

X*ensi* Provincia *Sinensis*. 1. 10. 2.

INDEX TERTIUS

VOCABULORUM HEBRAICORUM

ALIORVM QVE ORIENTALIVM,

Quorum nonnulla aliter ac vulgò exponuntur.

א

אב מרגון *Ab-murgon*. Pers. q. d. *Aqua avi-*
lis, quia *aves* eam sequuntur contra locustas. 1.
31. 6.

אבר *Ala avium* in specie, differt à כנף 2. 33. 5.
אמה *Cubitus*. כממה *Ferè duorum cubitorum*,
quomodo intelligendum. 2. 48. per tot.

אכף *Collegit res humi stantes vel jacentes*. 2. 52. 1.
אכפף *Colluvies plebis* 2. 12. 6.

אפילו *Etiā*; nunquam est exceptiva particu-
la. 2. 87. 5.

ארבה *Locusta*. Generis, & certæ cujusdam spe-
ciei, nempe vulgaris, nomen. 1. 23. 2. & 7.

ב

בהמות *Behemoth* est nomen singulare terminati-
onis *Ægyptiacæ*, *Hippopotamum* denotans. 2.
7. 5. & 70. 2.

בשר *Caro* etiam locustis, argumento Gen. 7. 15.
16. competit. 2. 78. 3. & 4.

ג

גוזל & גוז Verba ista accuratiores Lexicographi
quidem distinguunt, 2. 18. 12. fere tamen con-
veniunt, *Avulsit*, *Abripuit*, *Abscidit*. Schindle-
rus hoc loco reddit *Transstulit*, ob affinitatem
Arabici جان. Variè igitur in nostro loco
ויגז redditur ab interpretibus. 37. 3. & 4.

ד

דודאים *Dudaim*. e. מוזר *Muza* pro *Mandrago-*
ris malè 2. 9. 5. & 72. 2.

דור יום *Iter diei*, quomodo accipiendum? 2.
44. 3.

ה

ח *Chet*, litera in locustis visa. 1. 12. 15.
חנב *Species locustæ munda*. 2. 23. 2. Generaliter
tamen pro locustis mundis à Judæis accipitur.
78. 4. u.

חיה *Fera, bestia*, ut plurimum contradistinguitur
טו בעמה *pecudibus*. 2. 23. 2. seq.

חמר *Et acervum & corum* significat. 2. 53. & seq.
at in loco nostro corum decem medimnos *At-*
ricos continentem.

חנוכה *Judæorum Encania*. 1. 12. 8.
חנמל *Non locustam sed pruina* judice Bochar-
zo denotat. 1. 23. 1.

חציר *Malè fœnum & πορρα porri*, rectius
Gramen: tum etiam olera. 2. 14. 2. h.

חרגול *locusta caudam & gibbum* habens, secun-
dum Talmudistas. 1. 23. 7. num *Africana* sit,
Garam dicta, dubium. *Ibid.*

ט

טת *Teth*, litera in *Locustis* observata. 1. 12. 15.

י

יד *Manus* על יד *ad latus* de locis contiguis seu
adjacentibus accipitur. 2. 47. 5.

יצר *propr. Figmentum*. Metaph. יצר לב *Indoles*
animi.

ים *Mare*, מים *à mari* Num. xi. 31. quomodo in-
telligendum. 2. 18. 12. & 2. 38. & seqq.

כ

כ *Caph mensura* vulgò השיעור *Caph esti-*
mationis, nihil præcisè definit. 2. 47. 4. & 49. 2.

Cum כ facile permutatur. Idque contigit
non solum *Josepho*. 2. 55. 5. sed & bono Schind-
lero qui pro בחצי הלילה *in medio noctis* legit
כחצי *circa medium*. In *Lexico lit.* כ p. 825.

כל *Omnis*, nunquam interponitur inter duo sub-
stantiva constructa unius ejusdemq; rei. 2. 27.
3. Exempla contraria distinguuntur & decla-
rantur. *Ib.* 4. seqq. & 28. 3. seqq.

כנף *Ala*, vel plenius עוף כנף *de insectis volati-*
libus specialiter accipi potest. Interdum &
necessariò sic accipiendum. 2. 30. & seqq.

כסלו *Cisleu*. Mensis Judæorum quando incipi-
at. 1. 12. 8.

ל

לא *Non*, pro לו *Ei*, mendosè. *Levit.* xi. 21. legitur
& exponitur. 1. 24. 1. seqq.

להך *Semicorus* sine fundamento exponitur ele-
vatio ab Epiphanio. 2. 58. 7.

מ

מ *prefixum* permultas in Scriptura significatio-
nes habet. 2. 37. 5. in contextu *trans* significa-
re potest. *ib.*

מין *species* למינו *vel למינהו* denotat *species in-*
nominatas generis nominati. 1. 23. 3.

מליקה *Vulgò variè redditur*. *Compressio capitis*
avis; in sacrificiis tantum fuit usitata, 2. 102.
2. aliàs non licita *Ib.* 3.

מן הוא *Man-hu*. i. e. *Quid hoc est*. 2. 80. 4.

נ

נפש *Anima*. at Num. xi. 6. pro Corpore. 2. 12. 6.

ס

סביבות המונה *Circumcirca castra*, quomoda
accipiendum. 2. 45. 5.

ע

עדר מלח *Adhr-melach*. Persicè *Exitium lo-*
custarum. Avium nomen. 1. 31. 6.

עוף *Nomen generis* est, complectens omnia vola-
tilia tam aves, quam insecta. 2. 1. 7. & 2. 18. & seqq.
probatum exemplis c. 20. per tot. quæ significatio
olim non accuratè observata. 24. 2. Hinc fa-
ctum, quod in vernaculis interdum incongruè
reddatur *בוגל* Aves. *Ibid.* Per *synedochen* ge-
neris pro specie *avem* denotat, & opponitur
טו העוף 1. 18. 3. & 20. 11. & 32. 2.

עוף כנף *volucre alatum* etiam de *insectis* accipi
potest. 2. 22. 9. & alibi.

M

ע

עץ in plur. עצים *Ligna & Arbores.* Prius pro posteriori posuit *Augustinus*. 1. 13. 2. e.

פ

פני הארץ *Facies terra* quomodo intelligendum. 2. 49. 2. & 50. 1.

צ

צפור Non solum *aviculam*, ut vulgò, sed omnem *avem*, etiam *maximam*, veluti *Struthiocamelum* denotat. 2. 21. per tot. & 29. 3. q. respectu *עוף* *speciei* nomen est. 27. 2. Non est nomen generale *volatilium*, in quo nonnulli *Rabbino-*rum errant. 30. 6.

ר

רמש de *Facultate locomotiva* in genere accipitur, & consequenter *omnia animalia* denotat. 20. 7. Si verò opponatur aliis animalium specie-

bus, tunc *reptilia terrestria* in specie significat. *Ibid.* etiam sine *הארמה* ponitur. 22. 8.

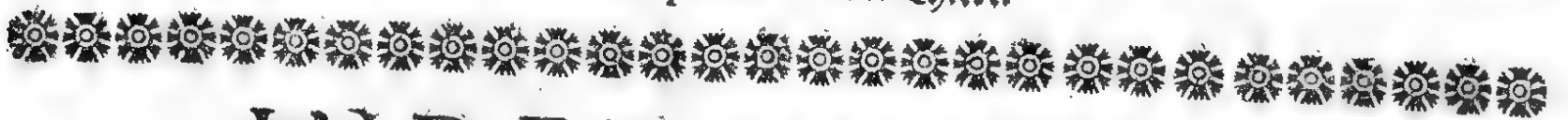
ש

שחיה *Maectatio* in *Selavis*, quæ *avibus*, ex sententia *Rabbinorum* necessaria. 2. 102. 3. & 106. 8. & 9.

שטח *Expandere* tantum, non verò *suspendere* significat. 2. 61. 5. ubi quoque loca *ἐναυτιοφεινόμενα* declarantur. It. 105. 4. *Crux* est interpretum. 106. 1. *Vulgata* habuit pro verbo emphatico *ib.* 3.

שלו Species est *locusta munda*, non *coturnix*, quod per totum hunc tractatum Parte II. argumentis & rationibus demonstratur.

שרץ *Progenit* copiam animalium, quasi *verminando* sese moventium. 2. 22. 3. hinc *שרץ* *verminatio* animalium. Vulgò das *Gewinnnele* der Thiere.



INDEX QUARTUS

VOCABULORUM VERNACULORUM EUROPÆ
in hoc opere repertorum.

[A.] Anglicè.

[B.] Belgicè.

A.

A *Dar. Avis.* Cambrø. Britannicè. 2. 77. 5.
Auerhan/Tetraon. 2. 62. 1. f.
Antruche. [G.] *Struthio camelus.* 1. 7. 4.

B.

B *Ecafigo*, [I.] *Ficedula.* 1. 7. 12. m.
Benari. Idem linguâ *Tolosanâ.* Gallicè *Or-*
telan, Germanicè nonnullis *Naserfinck.* *ibid.*
Bird [A.] *Avis.* 2. 77. 5.

C.

C *Aille* [G.] *Coturnix.*
Cavallettas Hisp. & *Cavallette* [I.] *Locustæ.*
1. 15. 2.

cur sic dicantur. 1. 27. 1. & 2.

Choucas, *Graculus*, *Monedula.* 1. 19. 7.

Codornizes Hisp. *Coturnices.*

Coq de brujiere. *Tetraon* 2. 62. 1. f.

Creutzgänge. *Pompa sacra.* *Processionen.*

D.

Dole *Graculus*, *Monedula.* 1. 19. 6.

Dzikie Pole. *Feri campi* ultra *Volhyniam.*
1. 21. 2.

E.

Eggenschär. *Ortygometra* *aucupibus* in *Helvetia*
2. 15. 10. & 66. 1.

Eunlaic. *Hiberni.* *Avis.* 2. 77. 5.

F.

Foglar [Suec.] *Aves.* 2. 24. 2. & 77. 5.

Sowl [A.] Idem. *Ibid.*

G.

Garneelen [B.] *Squilla.* 1. 8. 8. lit. o.

Gernaten. Idem. *ibid.*

[G.] Gallicè.

[I.] Italicè.

Geveitigelt gevogelte [B.] *Aves* *salata.* 2. 24. 1.
Graßrättscher *Ortygometra* *rusticis* in *Helvetia* di-
cta. 2. 15. 10. & 66. 2.
Grüze. *Prisana* 2. 61. 3.

H.

H *Naserfincke* vid. *Benari.*
Heiligthumb. *Reliquia.* 1. 18. 3.

I.

I *Thannis.* *Brod* *Siliqua dulces*, *νεράτια*, quæ
tam abundanter in *Palestina* crescunt, ut
porci illis saginentur.

K.

K *Räcke* vid. *Dole.*
Rehrbesemen/Scopæ, everrendis *Locustis* ad-
hibita. 1. 20. 8.

Krähe *Cornix.* 1. 19. 6.

L.

L *Aubfrosch.* *Rana viridis.* *Calamites*; *malern-*
beta. 2. 65. 1. n.

Linduin. *Avis* *Finnicè.* 2. 77. 5.

M.

M *Alter/mensura aridorum*, in *Germaniæ* pro-
vinciis valde diversa. 1. 20. 7.

N.

N *Apello* [I.] *Aconitum.* *Wolffstraun.* *Giff.*
Kraut. 2. 88. 3.

O.

O *Ifean* [G.] *Avis.* 2. 24. 1. & 77. 4.

Oifelet. [G.] *Avicula.* 2. 26. 3.

Ortelan, *avis* *delicatissima.* Sic describunt *Lexi-*
cographi, sed non exponunt quænam *avis* sit.
1. 7. 12. m. vid. *Benari.*

P.

Pacy. [Pol.] *Aves*. 2.77.5.
ПТИЦА, *Slavon*. Idem, ibidem.

Q.

Quackelen [B.] *Coturnices*. 2.37.4.
Quaglie. [I.] Idem. 2.15.10.

R.

Rasle [G.] Avis est aquatica, non *ortygometra*. 2.63.4. lit. i.
Re delle quaglie [I.] Rex *Coturnicum* V. *Wachteln*. König. 2.64.3. & 4.
Ruch avis è genere *cornicum*. *Seminilega* nonnullis. 1.19.7.

S.

Schnepfflein *Rusticula*. 1.7.12. m.
Schrecke *Ortygometra*. 2.66. per tot.
Schrieff [B.] Idem 2.15.10. & 66.5.
Schwalbe. *Hirundo*. 2.74.3.
Sechster *Sextarius* diversæ capacitatis mensuræ genus. 1.20.7.

Storcken/rectius Störche *Ciconia*. 1.19.6.

T.

Tulle/vel Dole/Bäcke/vid. in D.

V.

Ucelli, [I.] *avicula*. 2.77.5.
Unziefer. *Insecta*. Sic tamen *apes* non facile vocaveris. 2.26.3.

Vogel. *Avis plumigera*, male pro *volatilibus* in genere. 2.77.4.

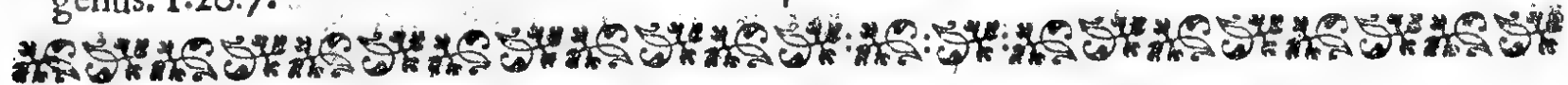
Gute Vögel. Sic *Selavas* reddunt *Judæi* in sua *Paraphrasi Germanica*. 2.74.3.

W.

Wachtel *Coturnix* est; non *Ortygometra*. 2.15.10.

Wachteln. König *Coturnicum* Rex; abusive sic vocatur *Ortygometra*, cum potius sit illarum *Tyrannus*. 2.64.3. & 4.

Winged Sow/[A.] *avis alata*. 2.24.1.



ANACEPHALÆOSIS

hujus dissertationis de Locustis.

- P**ARTE PRIMA refert Autor occasionem scribendi hanc dissertationem; nimirum visas anno superiore in Thuringia ab illo locustas, quarum magnitudinem, colorem, & qualitates describit, simulque docet, non solum optimum avibus atque porcis fuisse pabulum; sed etiam bonum hominibus cibum; secundum modum præparandi à Mauris usitatum.
- Dehinc transit ad historiam locustarum, enarrans regiones quæ ab illis infestantur; Asiam præcipue, cujus vixullu regnū ab illis liberū. Ad-
dit responsiones Judæi Hierosolymitani, qui nuper ex Palestina venerat ad quæstiones de Locustis illi propositas. Hac occasione emendat locum
Augustini, multorumque aliorum autorum, qui octingenta hominū millia peste ex locustis orta occidisse scribunt, cum Octoginta legendum esset.
- Damna gravia, quæ ubique regionibus inferunt recenset, atque Africam locustarum fertilissimam prædicat. Exinde pergit in Europam, & loca autorum qui irruptiones locustarum narrant describit; atque hallucinatos corrigit. Quibus pertractatis de ortu locustarum disserit: mox species earum multiformes recenset, atque hac occasione notat interpretes, qui locum Levitici xi. 21. per negativam male reddiderunt: nec non Aldrovandum & Jonstonum qui parum accurate de Locustis locuti sunt. Porro disserit de remediis valde difficilibus vel plane irritis, simulque perstringit Chassaneum, ludicrum excommunicationis processum locustis intentantem. Efficacissima demum ea remedia asserens quæ Deus largitur, aves planè peculiares in agmina locustarum immittendo, quas Selencides Plinii esse aitumat. De aqua etiam contra Locustas salutarī nonnulla haud proleteria narrat, nec non de characteribus

in alis earum visis, & earum portento partem primam claudit.

PARTE SECUNDA pertractat autor problema C. 1. de שרשן Selavis quibus Israelitæ à Deo in deserto cibati fuerunt, quas Locustas fuisse censet; & primò gravissima sua dubia proponit, quare textus in coturnices non quadret: Deinde disquisitionem integram viri cujusdam doctissimi, in præfatione laudati, pro veteri sententia contra suam novam ad verbū; cum responsionib⁹ suis proponit. In exordio autor Disquisitionis causas reddit cur à vulgata opinione recedere non possit, ad consensum omnium S. Scripturæ interpretum provocans. Quibus respondet Autor noster, dissentium eorum cum in expositione vocabuli: tum in historia ipsa obtendens.

Posthæc Autor disquisitionis certas format hypotheses, quibus evincere conatur: Israelitas carnem petuisse qualem in Aegypto habuerint; atque talem etiam illis à Deo datam. Eas autor noster infirmat, negans id ex textu allegato sequi. Neque probabile esse Deum iratum querulis atque seditiosis carnem dare voluisse, qualem illi fortè in mente habuerint, sed potius, sicuti pro pane petito Manna, ita pro carne desiderata analogum quid dedisse.

Præterea disquisitionis Autor controversias nonnullas cum rationibus pro & contra proponit. Quarum præcipua est: Num insecta etiam possent עוף כנף volucres alate dici, prout Ps. 78. 27. Selava vocantur. Id maxime affirmat autor noster, & rationibus atque exemplis demonstrat: עוף Volucris Nomen generis esse; & tam aves quam insecta volatilia comprehendere, atque hoc vocabulo in historia creationis æquè ac in historia diluvii denotari. עוף Alam autem sæpe per

isse negat, obiter interpretes qui πτηνά Aves red- C. 71

- C. 25. *braicè per ἀσύνθετον omissa, adhibeatur.* Hac occasione notabilem *variā lectionem* observavit
- C. 23. *Gen. 1. 26.* quæ textum mirè declarat, denique
- C. 26. *versiones vernaculas* allegat, atque ostendit, ubi à
- C. 31. scopo aberraverint, adhibitis duorum *Rabbino- rum* pro assertionē suā testimoniis.
- C. 37. Ad *tertiam controversiam* Autor Selawas trans- mare venisse statuit; idque certis rationibus con- firmat.
- C. 44. Ad *quintam controversiam* quomodo iter diei accipiendum sit, *schema* quoddam proponit, spa- tium *viginti quatuor miliarium* Germanicorum exhibens, cujus summæ dimidium ab omnibus totius Orbis coturnicibus duorum ferè cubito- rum altitudine vix oppleri potuisse arbitratur, &
- C. 45. *Schema* ab autore disquisitionis oppositū refellit.
- C. 46. *Schema* ab autore disquisitionis oppositū refellit.
- C. 48. Ad *sextam controversiam* de altitudine, quā Se- lavva jacuerunt, *sesqui cubitum* statuit, infra quem
- C. 49. non fit descendendum, neque etiam intervalla admittenda.
- In *octava controversia* multus est, non acervos, sed decem *Coros* genuinos, decem *medimnorum* Atticorum singulos, firmiter stabiliens; & *Grsep- sum* qui parvum *Corum* unius tantum *medimni*
- C. 54. effinxerat, ad stipulante *Villalpando* acriter per- stringens, vanumque hujus viri studium in con- ciliandis mensuris & temporibus differentibus contemnens. Tantam autem mensuram co- turnicibus minimè, locustis verò bene quadrare, nec nimiam esse, docens; *Epiphanii* quoque ex- positionem vocis *קנף* improbat.
- C. 58. positionem vocis *קנף* improbat.
- C. 61. Ad *nonam controversiam* verbum *נשח* de su- spensione accipi posse negat.
- C. 62. Tandem Disquisitionis autor *collatio- nem utriusque sententiæ* instituit, & articulo primo demonstrare satagit: *In eo inter- pretes ad unum omnes convenire, quod נשח genus a- vis fuerit.* Ad quæ respondetur: *tametsi in ge- nere conveniant, in specie verò dissentiant, consen- sum nullum esse.*
- C. 63. *Disquis.* Inter *Ortygometram* & *coturnicem* tan- tam non esse differentiam. *Resp.* Eam per ma- gnam esse, idque ex autoribus priscis & hodiernis
- C. 64. demonstrat, præsertim descriptionibus *Aldrovan- di* & *Gesneri*, ut & novissimâ *aucepum Tigurino- rum*; qui Germanicum *Ortygometra* nomen tra- dunt. *Hesychii* Etymologiam elumbē vocat, nec nō
- C. 66. *Bocharto* *δυσωπίβειας* dicā scribit. Deniq; defendit
- C. 67. thesin suam: *Josephum primum fuisse qui נשח* Se- lavam *coturnicem* reddiderit.
- C. 76. II. *Carnem* propriè dictam *Israelitis* datam fu-
- me negat, obicit interpretes qui *חמה* *aves* leu- dunt, notat. Deinde haud magis *carnem* ac *panem* secundū concupiscentiam querulantium datam fuisse inculcat, eandem rationem panis ac carnis in deserto fuisse *hypothesibus certis*, oppositis si- milibus ostendit. Hic quoque differentiam lo- custarum *Aegypti* *Exod. 10. 14.* à locustis deserti comonstrat, & *Jonathan. Vzielidis* paraphrasin per- stringit, qui *locustas falsas* & *vasis avolasse* nugatur.
- In Articulo quinto scribit: *Comparisonem* Selavarum cum pulvere & arena neutiquam in *coturnices* quantumvis innumeras; in *locustas* au- tem quā optimè quadrare.
- Art. VII. De *cumulatione Selavarum* ad duo- rum ferè cubitorum altitudinem per triginta sex ho- rarum spatium, evidenter demonstrat illam *cotur- nicibus* nullo modo convenire, quin suffocaten- tur; exanimes autem vel semimortuas ab *Israe- litis* comesas fuisse nullam veri speciem habere.
- Art. VIII. Quoad *preparationem Selavarum* de *expansione*, vehementer instat, eamque im- pensè urget: hoc esse *argumentum* totius causæ *decisivum* inueniens. *Expansionem* enim in *aves* ne- quaquam congruere, quin vermiculentur ac pu- trefcerent, præsertim in tam calido climate. Ad- hæc *mactandas* prius, *deplumandas*, & *exenteran- das* fuisse, si ad cibum adhiberi debuissent, *Lo- custas* contra *alis* atque *capite avulsis* necari, *ex- pandi* atque sic *exsiccari*: deinde in *pollinem* redi- gi, diuque conservari, & tandem *esui idoneas* red- di posse. At de *preparatione culinaria* se non locu- tum esse, ait. In transitu respondet iis, qui *cupe- dias* ab *Israelitis* petitas fuisse putarunt.
- Porro exponit locum *1. Sam. 14. 32.* de pecudi- bus non ritè maectatis. *Sanguinem* enim & *suffo- catum* in cibis *Judæos* semper abhorruisse. *A- ves* autem *maectatione* opus habere ex *Talmude* speciatim *Gemara* docet.
- Postremò omnes hoc problema tractaturos obtestatur & orat, ut ab ultimis comatis 32. verbis *expando* *expanderunt* eas circum circa castra argumentandi initium faciant, & tentent, num applicationem idoneam, probabilem & praxi de- monstrandam ad *aves* facere possint, in hoc enim *cardinem* totius controversiæ consistere. Tantum enim abesse ut *Judæi* *expansionem* istam capere possint, ut potius ipsum textum corrigere, & pro *expansione* *maectationem* substituere maluerint.
- Claudit tandem Autor opusculum hoc *perspi- cua paraphrasi*, ex qua sententia ejus clarè eluce- scit; addita altera *Dn. Disquisitionis*, quam ob ra- tiones in opere ipso memoratas nō potuit proba- re. *Lectoribus* arbitrium de tota causa relinquens.

Sphalmata typographica corrigenda.

- Pag. 1. cap. 2. num. 4. 1. *Libye*.
 P. 4. in not. lit. m. 1. *rusticula*.
 P. 6. 12. 10. למור. 1. למור.
 P. 9. 17. 2. solum. 1. *solem*.
 P. 13. 23. 3. inuunt. 1. *inuunt*.
 P. 24. in marg. pro 76. 2. 1. 74. 2.
 P. 25. 11. 3. transpone versum: - - *referat si Iupiter annos*.
 P. 27. 13. 3. panis. 1. *carnis* V. 5. panem. 1. *carnem* V. 7.
 panis. 1. *caro*. P. 29. in marg. c. 17. & 18. fac. 16. 17.
 ibid. 17. 3. שרץ. 1. שרץ.
 P. 31. 20. 7. pone in margine *Gen. 9. 3.*
 P. 32. in marg. pro. 17. 3. fac. 18. 3.
 P. 34. 25. 2. השמים. 1. השמים.
 P. 41. 37. 2. שפת ים. 1. שפת. ibid. 38. 3. *Amal. Amal.*
 P. 42. 3. 8. 8. dele comma post *constituunt*.
 P. 44. 41. 1. post *dicantur* pone signum interrogationis.
 P. 45. 44. 4. Sic. 1. *Iam*. P. 50. 52. 2. *si*. 1. *si*.
 P. 55. 61. 5. fit. 1. *fit*.
 P. 59. 68. 1. *nostro*. 1. *nostro*.
 P. 63. 84. V. 9. *nostrarum*.

71325

61552

4
650

